คู่มือการปฏิบัติงาน

ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

เล่ม 1

การดูแลรักษาและคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์

กรมการปกครอง

จัดทำโดย
สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

พระบรมราโชวาท ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดชฯ
ทรงพระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน
เนื่องในวันข้าราชการพลเรือน
ปีพุทธศักราช 2547

“ผู้ปฏิบัติราชการ จำเป็นต้องรู้วิทยาการ รู้งาน และรู้ดีรู้ชั่วอย่างกระจ่างชัด จึงจะสามารถปฏิบัติบริหารงานในความรับผิดชอบให้ถูกตรงตามเป้าหมาย และสัมฤทธิ์ผลที่เป็นประโยชน์เป็นความเจริญที่แท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม”

พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล
วันที่ 30 มีนาคม พุทธศักราช 2547

คู่มือการปฏิบัติงาน

การดูแลรักษาและคุ้มครอง ที่สาธารณประโยชน์

จัดทำโดย

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
กรมการปกครอง

คำนำ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดให้มีการจัดระบบการบริการสาธารณะตามอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ซึ่งมีภารกิจที่ส่วนราชการจะต้องถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 245 กิจกรรม จากส่วนราชการ 57 กรม ใน 15 กระทรวง 1 ส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง

ในการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ส่วนราชการยังคงมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน คำแนะนำและคำปรึกษาทางเทคนิควิชาการ ดำเนินการฝึกอบรมจนกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความพร้อมที่จะรับการถ่ายโอนภารกิจ และสามารถปฏิบัติภารกิจให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้น หรือไม่ต่ำกว่าที่ส่วนราชการเดิมเคยปฏิบัติ มีคุณภาพมาตรฐานและประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานงานเพื่อเป็นหลักประกันการบริการสาธารณะให้มีคุณภาพอีกชั้นหนึ่ง

ดังนั้นในการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่ถ่ายโอนภารกิจจึงได้ร่วมกันจัดทำ “คู่มือการปฏิบัติงาน” เพื่อมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติภารกิจบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
มีนาคม 2547

บทนำ

การจัดทำคู่มือการดูแลรักษาและคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์ เป็นการจัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานในจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ และสำนักกองต่างๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำงานได้ และเนื่องจากมีผู้ที่สนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่สาธารณประโยชน์ และต้องการมีหนังสือคู่มือดังกล่าวเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน และศึกษาหาความรู้อีกเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเรื่องที่สาธารณประโยชน์ ที่ราชพัสดุ และมีการถ่ายโอนภารกิจด้านการดูแลรักษาและการคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องจัดพิมพ์คู่มือขึ้นใหม่

กรมการปกครองหวังว่าคู่มือฉบับนี้จะสามารถเป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน และช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่สนใจโดยทั่วกัน

(นายสุจริต ปัจฉิมนันท์)
อธิบดีกรมการปกครอง
มกราคม 2546

สารบัญ

หน้า

1. ที่สาธารณประโยชน์ 1

ความหมายของคำว่าที่สาธารณประโยชน์ 3

ที่มาหรือการเกิดของที่สาธารณประโยชน์ 3

ที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน 4

การจัดทำทะเบียนที่สาธารณประโยชน์และการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง 5

การเปลี่ยนสภาพที่สาธารณประโยชน์ 6

การสิ้นสภาพและการถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์ 6

หน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายเกี่ยวกับการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ 7

บทบาทของ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ 9

ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ 10

สาเหตุของการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ 11

แนวทางแก้ไข 11

การดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกที่สาธารณประโยชน์ 12

แนวทางการกระจายอำนาจในเรื่องการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ที่พลเมืองใช้ร่วมกัน 14

2. การจัดหาที่ดินสาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน และการออกหนังสือสำคัญ
สำหรับที่หลวง (นสล.) 15

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 17

กฎกระทรวง ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2516) เรื่อง ทบวงการเมือง ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแล
รักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน
หรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ขอหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง 18

กฎกระทรวง ฉบับที่ 25 (พ.ศ. 2516) เรื่อง การขอขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ 19

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบล หรือองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง
พ.ศ. 2543 20

ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเขียนข้างเคียง และการรับรองแนวเขตที่ดิน พ.ศ. 2541 23

ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการลงชื่อเจ้าของที่ดินในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน พ.ศ. 2529 26

ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2529 32

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 448/2516 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2516

หน้า

เรื่อง มอบหมายการดำเนินการขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน 34

คำสั่งที่ 472/2515 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2515 เรื่อง การจัดที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมือง 35

คำสั่งที่ 158/2501 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2501 เรื่อง ระเบียบปฏิบัติในการรังวัดทำแผนที่และการระวังแนวเขตที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งเกิดขึ้นโดยสภาพ 37

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 0718.2/ว 1711 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2543
เรื่อง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543 39

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 1202/ว 2074 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2536
เรื่อง ขอให้สงวนที่ไว้ใช้ในอนาคต 41

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0413/ว 1036 ลงวันที่ 10 กันยายน 2534
เรื่อง การโอนที่ดินเป็นที่สาธารณประโยชน์ 43

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0409/ว 104 ลงวันที่ 26 มกราคม 2527
เรื่อง การจัดทำแนวเขตและแผนที่สังเขปในที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน 45

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 1850/2499 ลงวันที่ 24 มกราคม 2499
เรื่อง ที่ดินสาธารณะประจำตำบล 49

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 7748/2497 ลงวันที่ 3 เมษายน 2497
เรื่อง ให้สอบผู้ปกครองท้องที่ก่อนออกโฉนด 50

3. การดูแลรักษา สงวนหวงห้าม และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน 51

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 53

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 54

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2535 55

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 50 ลงวันที่ 18 มกราคม 2515 59

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดบริเวณที่หวงห้าม ตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2523 63

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 64

หน้า

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการสอบสวนเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2539 67
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545 70
ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2529) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน 73
ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515) ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ 78
คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 12/2543 เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือทรัพย์สินของแผ่นดิน 82
คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 1/2536 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2536 83
หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0718.2/ว 04644 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2543 เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือทรัพย์สินของแผ่นดิน 87
หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0305/ว 1564 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2537 เรื่อง การควบคุมตรวจสอบและดำเนินการกรณีราษฎรบุกรุกที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน 89
หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0409/ว 1448 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2528 เรื่อง การจัดหาที่ดินสาธารณประโยชน์ที่มีผู้บุกรุกอยู่แล้ว 91
หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/ว 257 ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2525 เรื่อง ที่ดินสาธารณประโยชน์ 93
หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 6902/2500 ลงวันที่ 25 เมษายน 2500 เรื่อง การดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน 95
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309/45967 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2536 เรื่อง การดูแลรักษาทางหรือลำรางสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน 97
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0413/ว 357 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2523 เรื่อง การดำเนินการตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44 98
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0409/899 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2528 เรื่อง การดำเนินคดีเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์ 100

หน้า

4. แนวทางการขอใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประจำตำบล หมู่บ้านและที่สาธารณประโยชน์ 101

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 103

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 105

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 108

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. 2543 109

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2541 112

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดำเนินการขุดแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ตื้นเขิน พ.ศ. 2536 121

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2535 123

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525 133

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. 2523 134

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0723/ว 3443 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544 เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ 141

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 109/2538 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2538 เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน 143

คำสั่งที่ 193/2501 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2501 เรื่อง ระเบียบการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน 144

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/ว 794 ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2522 เรื่อง การใช้ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน และที่สาธารณประโยชน์ 147

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309/ว 240 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2522 เรื่อง การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ 148

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0604/ว 91 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2511 เรื่อง การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ 149

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ น.ว. 12576/2501 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2501 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน 151

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 806/2497 ลงวันที่ 13 มกราคม 2497 เรื่อง การดูแลรักษาที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน 153

หน้า

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 321/2491 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2491
เรื่อง หลักเขตและการทำหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินหวงห้าม 154
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 1585 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2542
เรื่อง การรับรองแนวเขตที่ดินของทางราชการ 156
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0409/ว 490 ลงวันที่ 13 มิถุนายน 2529
เรื่อง การบริหารเกี่ยวกับการดูแลที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
สำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน 157
หนังสือกรมที่ดิน ที่ 5487/2503 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2503
เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมือง
ใช้ประโยชน์ร่วมกัน 159

5. คำพิพากษาศาลฎีกา 161
คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ 163
บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการดูแลรักษาที่สาธารณะ เรื่องเสร็จที่ 168/2544 169

ที่ราชพัสดุ 173

พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 175
กฎกระทรวง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์
เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545 178
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 1995 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2542
เรื่อง การขอใช้ที่ราชพัสดุ 187
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 324 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2542
เรื่อง การอนุญาตให้ใช้บ้านพักข้าราชการของกรมการปกครอง (หลังเก่า) 188
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 288 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2542
เรื่อง ซักซ้อมการอนุญาตให้รื้อถอนอาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในความครอบครอง
ใช้ประโยชน์ของกรมการปกครอง 189
หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 2697 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2540
เรื่อง ตอบข้อหารือการต่อเติม ปรับปรุง ซ่อมแซม และขอใช้อาคารที่ว่าการ
อำเภอ/กิ่งอำเภอ 191
หนังสือกรมการปกครอง ด่วนมาก ที่ มท 0311.1/ว 3130 ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2539
เรื่อง การขออนุญาตรื้อถอนอาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งอยู่ในความครอบครอง
ใช้ประโยชน์ของกรมการปกครอง 193

หน้า

หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 1765 ลงวันที่ 11 กันยายน 2538
เรื่อง การต่อเติม ปรับปรุง ซ่อมแซม และขอใช้อาคารที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ 194
หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0405/ว 18401 ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2524
เรื่อง การขอใช้ที่ราชพัสดุ 195
หนังสือกรมธนารักษ์ ด่วนที่สุด ที่ กค 0313/3929 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2545
เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการปกครองดูแล
บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545 197
หนังสือกรมธนารักษ์ ที่ กค 0405/ว 68 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2525
เรื่อง การขอใช้ที่ราชพัสดุ 198
หนังสือกรมธนารักษ์ ที่ กค 0406/ว 65 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2524
เรื่อง การดำเนินคดีเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ 199

1. ที่สาธารณประโยชน์

ที่สาธารณประโยชน์

ความหมายของคำว่าที่สาธารณประโยชน์

ตามมาตรา 1304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่า “สาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมถึงทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันที่ดินที่ประชาชนใช้ร่วมกันจึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน”

คำว่า “ที่สาธารณประโยชน์” จึงหมายความว่า ที่ดินที่ประชาชนใช้หรือเคยใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยทั่วไปตามสภาพแห่งการใช้ประโยชน์นั้นๆ เช่น ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะ ทางสาธารณะ คลองสาธารณะ หรือลำรางสาธารณะ เป็นต้น

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ก็มีความหมายเกี่ยวกับคำว่าที่สาธารณประโยชน์กำหนดไว้ใน มาตรา 122 ว่า “ที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ คือที่ปศุสัตว์ที่จัดไว้สำหรับราษฎรไปรวมเลี้ยงด้วยกัน เป็นต้น ตลอดจนถนนหนทาง และที่อย่างอื่นซึ่งเป็นของกลางให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตรารักษาอย่าให้ผู้ใดเจียดกันเอาไปเป็นอาณาประโยชน์แต่เฉพาะตัว” ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตราดังกล่าวได้อธิบายคำว่าที่สาธารณประโยชน์ไว้ชัดเจนว่า คือที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และยังได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะต้องดูแลรักษาและอย่าให้ผู้หนึ่งผู้ใดเอาไปเป็นส่วนตัว บทบัญญัตินี้เองที่ได้ให้อำนาจหน้าที่นายอำเภอท้องที่ จะต้องเป็นผู้ดูแลรักษาและกำหนดขอบเขตของที่สาธารณประโยชน์ที่มีอยู่อย่างไร และนายอำเภอท้องที่มิใช่เพียงดูแลรักษาเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องคอยคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ด้วย

ที่มาหรือการเกิดของที่สาธารณประโยชน์

1) เกิดจากการสงวนหวงห้าม แม้จะได้มีกฎหมายที่ดินใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2444 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ก็ไม่ได้กำหนดให้มีการสงวนหวงห้ามที่ดินให้เป็นที่สาธารณประโยชน์ ถ้านายอำเภอหรือข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นว่าควรจะสงวนที่ดินแปลงใดไว้เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ ที่ป่าช้าฝังศพ ก็จะมีประกาศให้ประชาชนทราบ ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478 ประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2479 จึงทำให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับการสงวนหวงห้ามที่ดินยิ่งขึ้น ดังนั้น การสงวนหวงห้ามที่ดินในขณะนั้นจึงพิจารณาได้ ดังนี้

ก. กรณีได้มีประกาศของกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ หวงห้ามที่ดินสำหรับประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไว้ก่อนวันที่ 8 เมษายน 2479 ให้ถือว่าประกาศหวงห้ามดังกล่าวเป็นการหวงห้ามที่ชอบด้วยกฎหมาย

ข. การสงวนหวงห้ามตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน 2479 เป็นต้นไป จะต้องออกเป็นพระราช-กฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ค. การสงวนหวงห้ามตั้งแต่วันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2497) คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติจะต้องมีมติและประกาศสงวนหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา

2) **เกิดจากการใช้ประโยชน์ร่วมกันของประชาชน** หากประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันในที่ดินของรัฐแปลงหนึ่งแปลงใดติดต่อกันเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ที่ดินดังกล่าวจะตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันโดยสภาพการใช้ร่วมกันของประชาชน ไม่ต้องมีพระราชกฤษฎีกาสงวนไว้หรือขึ้นทะเบียนหรือมีเอกสารของทางราชการกำหนดให้เป็นที่สาธารณะ หรือกรณีที่นายอำเภอได้ประกาศหวงห้ามไว้ระหว่างพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการสงวนหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478 ใช้บังคับ แต่ไม่ได้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้าม ถ้าปรากฏว่าประชาชนได้เข้าใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือนายอำเภอได้ทำการกั้นรั้วจัดตลาดและมีโครงการจัดสร้างสนามเด็กเล่นแล้วที่ดินนั้นก็ตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับประชาชนใช้ร่วมกัน

3) **เกิดจากการอุทิศ** การที่มีผู้อุทิศที่ดินให้เป็นที่สาธารณประโยชน์สำหรับประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยปกติแล้วการอุทิศที่ดินจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน แต่การอุทิศที่ดินให้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าการอุทิศนั้นจะทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือไม่ก็ตาม ที่ดินที่อุทิศดังกล่าวก็จะตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เช่น การอุทิศที่ดินให้เป็นทางสาธารณะหรือทางหลวงนั้น ไม่จำเป็นต้องโอนโฉนดกลับให้แก่แผ่นดิน เพียงการอุทิศโดยแจ้งชัด เช่น บอกความจำนงแก่เจ้าหน้าที่ หรือจดทะเบียนในหน้าโฉนดก็เป็นการเพียงพอ

4) **เกิดโดยสภาพธรรมชาติ** การเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินโดยสภาพธรรมชาติ เช่น บึงที่มีน้ำเก็บขังตลอดปี และประชาชนได้ใช้น้ำจากบึงเพื่ออุปโภค บริโภคมาเป็นเวลานานนับสิบปีจนมีสภาพเป็นบึงสาธารณประโยชน์ ร่องน้ำหรือลำรางที่น้ำไหลผ่านสม่ำเสมอหรือตลอดทั้งปี จนมีสภาพเป็นร่องน้ำหรือลำรางสาธารณประโยชน์ แม่น้ำที่เป็นทางเดินของน้ำไหลตลอดเวลา เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา ทางเดินของประชาชนที่ใช้สัญจรไปมาเป็นประจำเป็นระยะเวลานาน จนมีสภาพเป็นทางสาธารณประโยชน์ ที่ดินที่มีเจ้าของอยู่ติดกับแม่น้ำ ทะเล ต่อมาที่ดินถูกน้ำเซาะพังจนเปลี่ยนสภาพเป็นทางน้ำไปแล้วที่ดินนั้นย่อมตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

ที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน

1. ความเป็นมา

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ 473/2486 ลว. 19 ต.ค. 2486 แจ้งให้ทุกจังหวัดและอำเภอจัดหาสถานที่ทำเป็นที่สาธารณะไว้กลางตำบล ๆ ละ 50 ไร่ และหมู่บ้านละ 25 ไร่ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ราษฎร โดยดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี 2486

2. ที่มาของที่ดิน

1) ที่สงวนหวงห้าม
2) ที่รกร้างว่างเปล่า
3) ราษฎรอุทิศ
4) จัดซื้อโดยใช้เงินภาษีบำรุงท้องที่
5) รัฐและราษฎร สมทบในการจัดซื้อ

3. **การใช้ประโยชน์**

1) เพื่อประโยชน์โดยส่วนรวมของราษฎร เช่น จัดทำเป็นสนามกีฬา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ที่เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

2) เพื่อประโยชน์แก่ตัวราษฎรในพื้นที่ เช่น จัดทำแปลงสาธิตการเกษตร การจัดทำตลาดกลาง ฯลฯ

การจัดทำทะเบียนที่สาธารณประโยชน์และการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

1) วิธีการทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์

นับตั้งแต่พระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2478 ใช้บังคับเป็นต้นมา กระทรวงมหาดไทยได้สั่งการให้ทุกจังหวัดดำเนินการจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ที่เกิดจากการสงวนหวงห้ามไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งให้สำรวจตรวจสอบที่สาธารณประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ร่วมกันของประชาชน และที่เกิดโดยสภาพธรรมชาติ การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ให้ทำตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ในการจัดทำทะเบียนดังกล่าว ถ้าปรากฏว่าที่สาธารณประโยชน์แปลงใดมีรายการไม่ครบถ้วน ให้สอบถามราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ทราบเรื่องเกี่ยวกับที่ดินแปลงนั้น ถ้าที่สาธารณประโยชน์แปลงใดไม่ปรากฏหลักฐานในทะเบียน หรือยังไม่ได้จัดทำทะเบียนก็ให้ดำเนินการจัดทำทะเบียนแล้วแจ้งกรมที่ดินทราบ และถ้าที่สาธารณประโยชน์แปลงใดได้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว ให้จังหวัดแจ้งเลขที่ และวัน เดือน ปี ของหนังสือสำคัญดังกล่าวไปยังกระทรวงมหาดไทย กรณีมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงใดให้แจ้งรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงพร้อมเหตุผล เพื่อแก้ไขทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ทางส่วนกลางให้ตรงกัน

ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0604/ว 197 ลงวันที่ 18 เมษายน 2510 ที่ได้กำหนดแบบทะเบียนและวิธีการให้จังหวัดและอำเภอถือปฏิบัติ

2) ขอบเขตการจัดทำทะเบียนที่สาธารณประโยชน์

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 ข้อ 7(2) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยให้จัดทำจำนวน 4 ชุด ให้เก็บรักษาไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ชุด อำเภอหรือกิ่งอำเภอ 1 ชุด จังหวัด 1 ชุด และให้จังหวัดส่งให้กรมที่ดิน 1 ชุด เว้นแต่ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ ลำกระโดง ลำรางสาธารณะ และทางระบายน้ำ ไม่ต้องจัดทำทะเบียน

3) การขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 กำหนดให้ทบวงการเมืองผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ประสงค์จะให้มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง สำหรับที่ดินแปลงใด ให้แสดงความประสงค์ต่ออธิบดีกรมที่ดินและกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ 948/2516 มอบหมายการดำเนินการขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงใน

ที่ดินสาธารณประโยชน์ ให้นายอำเภอเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการแทน เมื่อมีการยื่นคำร้องขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว ให้มีการสอบสวนและรังวัดทำแผนที่ตามวิธีการรังวัดเพื่อออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และประกาศการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ประชาชนทราบ มีกำหนดสามสิบวัน โดยปิดไว้ที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขาหนึ่งฉบับ ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอท้องที่หนึ่งฉบับ ที่ทำการตำบลหนึ่งฉบับ และในบริเวณที่ดินนั้นหนึ่งฉบับ ในเขตเทศบาลให้ปิดไว้ ณ สำนักงานเทศบาลอีกหนึ่งฉบับ ในประกาศให้มีแผนที่แสดงแนวเขตที่ดิน และกำหนดระยะเวลาที่ผู้มีส่วนได้เสียจะคัดค้านไว้ด้วย ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับแต่วันประกาศ ถ้าไม่มีผู้คัดค้านให้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ถ้ามีผู้คัดค้านให้รอการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแสดงว่าผู้คัดค้านไม่มีสิทธิในที่ดินนั้น

การเปลี่ยนสภาพที่สาธารณประโยชน์

การเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง จะต้องเป็นการดำเนินการโดยทบวงการเมืองเท่านั้นและมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การถมคลองเพื่อเปลี่ยนเป็นถนนในการดำเนินการ ทบวงการเมืองนั้นจะต้องยื่นคำขอต่อจังหวัดพร้อมโครงการและรายละเอียดในการดำเนินการและจังหวัดจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ขอทราบความเห็นไปยังหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และสรุปความเห็นของคณะกรรมการของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและความเห็นของจังหวัดรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ เพื่อนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาก่อนนำเสนอกระทรวงมหาดไทยอนุมัติหรือสั่งการเป็นอย่างอื่นต่อไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. 2543

การสิ้นสภาพและการถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์

เนื่องจากที่สาธารณประโยชน์เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองไว้ การสิ้นสภาพหรือการเปลี่ยนแปลงสถานะจึงต้องเป็นไปตามกฎหมาย เนื่องจากที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินจะโอนแก่กันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราช-กฤษฎีกา

นอกจากนี้ หากทางราชการหรือเอกชนประสงค์จะใช้ประโยชน์อย่างอื่น ก็จะต้องจัดหาที่ดินอื่นมาให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน แล้วดำเนินการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับประชาชนใช้ร่วมกันก่อน แต่กรณีที่ประชาชนเลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันในที่ดินนั้นแล้ว ก็ไม่ต้องหาที่ดินอื่นมาให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแทน สำหรับการถอนสภาพหากนำไปใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นของทางราชการ

การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา แต่ถ้าการโอนไปยังเอกชนต้องทำโดยพระราชบัญญัติตามมาตรา 8 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

หน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายเกี่ยวกับการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์

ตามบทบัญญัติ มาตรา 1304 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดิน ซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(3) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงอาหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทธภัณฑ์

ดังนั้น ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน จึงหมายถึง ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน และใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ามีกฎหมายที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินสาธารณประโยชน์ไว้ ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 122 กำหนดให้กรมการอำเภอมีหน้าที่ในการตรวจตรารักษาที่ดินอันเป็นสาธารณประโยชน์ อย่าให้ผู้ใดเกียดกันเอาไปเป็นอาณาประโยชน์แต่เฉพาะตัว

(2) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 117 ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำเข้าไปเหนือน้ำ ในน้ำ และใต้น้ำของแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย หรือบนชายหาดของทะเลดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่า

(3) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 68 กำหนดว่า ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล อาจจัดทำกิจกรรมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้ ....(8) การคุ้มครองและดูแลทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของแผ่นดิน

(4) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 มาตรา 62 กำหนดว่า ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมาย เมืองพัทยามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตเมืองพัทยาในเรื่องดังต่อไปนี้.....(3) การคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

(5) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 89 กำหนดว่า ภายใต้แห่งกฎหมายอื่นให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจดำเนินกิจการในเขตกรุงเทพมหานครดังต่อไปนี้.....(10) ดูแลรักษาที่สาธารณะ

(6) พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 มาตรา 4 กำหนดว่า ทางหลวง หมายความว่า ทาง หรือถนน ซึ่งจัดไว้เพื่อประโยชน์ในการจราจรสาธารณะทางบก ไม่วาจะในระดับพื้นที่ดิน ใต้หรือเหนือ อสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น นอกจากทางรถไฟฯ ผู้มีหน้าที่ในการดูแลทางหลวง คือ ผู้อำนวยการทางหลวง

ทางหลวงมี 6 ประเภท คือ

- ทางหลวงพิเศษ	กรมทางหลวงเป็นผู้ดำเนินการและดูแล
- ทางหลวงแผ่นดิน	กรมทางหลวงเป็นผู้ดำเนินการและดูแล
- ทางหลวงชนบท	กรมโยธาธิการหรือสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท เป็นผู้ดำเนินการ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นผู้ดูแล
- ทางหลวงเทศบาล	เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการและดูแล
- ทางหลวงสุขาภิบาล	ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของเทศบาลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542
- ทางหลวงสัมปทาน	เป็นทางหลวงที่รัฐได้ให้สัมปทานตามกฎหมาย อธิบดีกรมทางหลวงเป็นผู้ดูแล

ทางหลวงทุกประเภทผู้ดำเนินการจะต้องจัดให้ลงทะเบียนทางหลวงไว้เป็นหลักฐาน

(7) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ข้อ 50 (2) กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงทางน้ำ ทางบก

(8) ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 9 กำหนดห้ามมิให้บุคคลใดเข้าไปยึดถือครอบครองหรือทำด้วยประการใดให้เป็นการทำหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวดทราย หรือเข้าไปยึดถือครอบครอง รวมถึงการก่อสร้าง หรือเผาป่า ที่ดินของรัฐ ถ้ามิได้มีสิทธิครอบครอง หรือมิได้รับอนุญาตจากหน่วยงานเจ้าหน้าที่ หากผู้ใดฝ่าฝืนตามมาตรา 9 มีความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 108 และ 108 ทวิ และกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งที่ 109/2538 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2538 แต่งตั้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังที่กล่าวมาจากข้างต้นแล้วจึงพิจารณาได้ว่า ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือที่เรียกว่าที่สาธารณประโยชน์ อยู่ในความดูแลรักษาของผู้ว่าราชการจังหวัดตามประมวลกฎหมายที่ดิน นายอำเภอท้องที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 องค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เมืองพัทยา ตามพระราช-บัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 และกรุงเทพมหานคร ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ 2528 เฉพาะในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ยกเว้นแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทะเลภายในเขตน่านน้ำไทย หรือชายหาดของทะเลดังกล่าวจะอยู่ในความดูแลรักษาของกรมเจ้าท่าตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 แต่ถ้าที่ริมแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ หรือชายทะเล ที่อยู่เหนือจุดแบ่งเขต ได้แก่ ที่ชายตลิ่ง หมายถึง ที่ดินซึ่งตามปกติน้ำขึ้นถึงกับส่วนที่อยู่เหนือที่ชายตลิ่งขึ้นไปก็เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของนายอำเภอท้องที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย ถ้าเป็นทางหลวงตามพระราชบัญญัติทางหลวงก็อยู่ในความดูแลของผู้อำนวยการทางหลวง

บทบาทของ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์

1. บทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน มีอำนาจในการดำเนินคดีต่อผู้ฝ่าฝืน เพิกเฉย หรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ และผู้ฝ่าฝืนมีความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 108 และมาตรา 108 ทวิ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบาทและอำนาจของผู้ว่าราชการจะมีมากกว่า อำนาจของนายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากประมวลกฎหมายที่ดินมีสภาพบังคับหรือบทกำหนดโทษต่อผู้กระทำความผิดโดยตรง

2. บทบาทของนายอำเภอ ด้วยบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้นายอำเภอมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษา และคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ก่อให้เกิดบทบาทหรือภารกิจที่มีอยู่ ดังนี้

1) การดูแลรักษา
2) การคุ้มครองป้องกัน
3) การบำรุงรักษาให้คงสภาพ
4) การดำเนินคดีต่อผู้บุกรุก
5) การระวังชี้แนวเขต

3. อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์

1) กำนันมีหน้าที่ตรวจจัดการรักษาที่สาธารณะ ตาม ม.40 แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ 2457
2) ผู้ใหญ่บ้าน กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน แต่ตาม ม. 27 แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ 2457 กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย หรือความเดือดร้อนของราษฎร ตลอดจนปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือคำสั่งของทางราชการ

4. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50 (2) กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงทางน้ำ ทางบก เทศบาลจึงมีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ เฉพาะถนนหนทางและทางน้ำ ในเขตพื้นที่เท่านั้น ส่วนที่สาธารณประโยชน์ที่มีวัตถุประสงค์อื่นยังคงเป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่

2) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44 ลงวันที่ 11 มกราคม 2502 ใช้บังคับเฉพาะในเขตเทศบาล กำหนดว่า เมื่อบุคคลใดปลูกสร้างอาคารหรือปลูกปักสิ่งใดๆ ลงในแม่น้ำลำคลองที่ประชาชนใช้ร่วมกันหรือรุกล้ำเข้าไปในที่ดังกล่าว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดูแลรักษา รายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจแล้วเห็นว่ามีการกระทำดังกล่าวโดยแน่ชัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือแจ้งให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างภายใน 15 วัน เมื่อครบกำหนดและยังไม่มีการรื้อถอน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดูแลรักษา (เทศบาลหรือนายอำเภอ) จัดการรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นได้

3) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67

(1) กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ในการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก และมาตรา 68 (8) กำหนดให้...มีหน้าที่คุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน องค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีหน้าที่ต้องดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์เฉพาะถนนหนทางและทางน้ำ ในเขตพื้นที่เช่นเดียวกับเทศบาล ส่วนที่สาธารณประโยชน์ที่มีวัตถุประสงค์อื่น องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจะดำเนินการด้วยตนเองก็ได้ ถ้าหากไม่ดำเนินการก็ยังคงเป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่

ส่วนบทบาทและภารกิจของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอยู่ มีขอบเขตในเรื่องของการดูแลรักษา การคุ้มครองป้องกัน การบำรุงรักษาให้คงสภาพ การดำเนินคดีต่อผู้บุกรุก เท่านั้น ยกเว้นการระวังชี้แนวเขตยังคงเป็นอำนาจของนายอำเภอท้องที่

4) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (27) บัญญัติให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องการดูแลรักษาที่สาธารณะและได้มีการกำหนดรายละเอียดการถ่ายโอนภารกิจไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ ดังนี้

(1) ภายในปี 2546 ถ่ายโอนภารกิจให้แก่เทศบาลเมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 1 และ 2

(2) ภายในปี 2547 ถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 3-5 จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว นายอำเภอก็ยังมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในเรื่องการดูแลรักษา โดยปกติทั่วไปเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการ ส่วนนายอำเภอจะเข้าไปดำเนินการเฉพาะเรื่องที่มีการร้องเรียนหรือเรื่องที่ไม่มีผู้ใดดำเนินการและไม่ดำเนินการอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้

ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

จากสภาวะปัจจุบันที่ดินสาธารณประโยชน์ได้ถูกบุกรุกจากราษฎร และหน่วยราชการเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติต่อการดำเนินการกับผู้บุกรุก ซึ่งตามกฎหมายที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น มีไว้เพื่อเป็นสาธารณสมบัติส่วนกลางสำหรับใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพราะฉะนั้นบุคคลใดจะเข้าครอบครองโดยอ้างความเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว จึงไม่อาจทำได้และเพื่อให้การใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเหล่านี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และถูกต้อง กฎหมายจึงได้กำหนดผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษา และคุ้มครองป้องกันขึ้น เช่น อบต./เทศบาล/นายอำเภอ ฯลฯ เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ในทางที่ผิดวัตถุประสงค์ เพราะหากไม่มีการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดีแล้ว ที่ดินเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวกันหมด และถึงแม้จะได้มีกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ และกำหนดโทษแก่ผู้บุกรุกที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินแล้วก็ตามก็ยังคงมีผู้บุกรุกที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินอยู่มากมายทุกท้องที่ ทำให้เกิดกรณีพิพาทซึ่งรัฐต้องเสียเวลาและงบประมาณในการยุติปัญหาข้อขัดแย้งดังกล่าว

สาเหตุของการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์

1) **สภาพที่ดินของรัฐ**
   - หลักฐานของทางราชการไม่ชัดเจน เช่น หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ เป็นต้น
   - แนวเขตที่สาธารณะไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ
   - สิ่งก่อสร้างแนวเขตไม่มีความมั่นคงถาวร
   - ไม่มีหลักฐานและไม่มีแนวเขต
2) **เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดูแลรักษา**
   - มีอัตรากำลังน้อย
   - ขาดความรู้ ความสามารถ
   - ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่
3) **นโยบายของรัฐ**
   - ไม่ชัดเจน
   - ไม่แน่นอน
   - ไม่เด็ดขาด/จริงจัง
   - ไม่เป็นธรรม
4) **ราษฎรผู้บุกรุก**
   - จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทุกวันขณะที่ที่ดินมีจำกัด
   - ขาดสำนึก/ไม่รับผิดชอบต่อส่วนรวม/เอาเปรียบสังคม
   - ขาดความเกรงกลัวกฎหมาย
   - มีผู้สนับสนุนช่วยเหลือก่อนและหลังการบุกรุก (คือให้ทุนทรัพย์/ให้การช่วยเหลือ)

แนวทางแก้ไข

1) **แก้ไขสภาพที่ดิน**
   - ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำหลักฐาน แนวเขตให้มีความมั่นคง ถาวรและชัดเจน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถตั้งงบประมาณรองรับได้
   - เร่งรัดเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการจัดทำหลักฐาน แนวเขตที่ชัดเจน
2) **แก้ไขเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษา**
   - ให้การสนับสนุนกำลังคนแก่หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษา
   - อบรมและพัฒนาปรับปรุงเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยเคร่งครัด
3) **แก้ไขนโยบายรัฐ**
   - ต้องมีความชัดเจน/แน่นอน
   - ต้องเด็ดขาด/จริงจัง
   - การดำเนินการทางรัฐศาสตร์และทางนิติศาสตร์ต่อผู้บุกรุกต้องเป็นธรรมเสมอหน้ากัน

4) แก้ไขตัวราษฎร

- ประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรทั่วไปได้ทราบว่าที่ดินของรัฐมีไว้เพื่อประโยชน์ของทางราชการและใช้ประโยชน์ร่วมกันในด้านการพัฒนาความเจริญของประเทศ ใช้เป็นที่ตั้งสำนักราชการบ้านเมือง และใช้เพื่อการก่อสร้างสาธารณูปโภคเพื่อราษฎรใช้ร่วมกัน
- ประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรทั่วไปได้รู้ว่า การบุกรุกที่ดินของรัฐ (รวมทั้งการกระทำใดๆ โดยมิชอบแก่ที่ดินของรัฐ) เป็นความผิดในทางอาญา และทางแพ่ง หากมีการบุกรุก (ฝ่าฝืน) จะต้องได้รับโทษโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้
- ประชาสัมพันธ์ให้ผู้นำชุมชนในแขนงต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ ช่วยป้องกันการบุกรุกอย่าให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บุกรุกซึ่งจะทำให้ผู้บุกรุกเข้าใจผิดว่าสามารถทำการบุกรุกที่ดินของรัฐได้

การดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกที่สาธารณประโยชน์

ด้วยเหตุที่คณะกรรมการที่ดินแห่งชาติได้ประชุม ครั้งที่ 1/2541 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2541 มีมติเห็นชอบกับความเห็นของคณะอนุกรรมการพิจารณาแนวทาง และมาตรการเกี่ยวกับนโยบายที่ดินว่าหากจำเป็นต้องถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์ที่มีผู้บุกรุกก็จะไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่จะให้เช่า ทั้งนี้ต้องดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้บุกรุกด้วย ดังนั้น จึงต้องใช้มาตรการด้านกฎหมายที่กำหนดให้ลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนบุกรุกเข้ายึดถือครอบครองที่ดินของรัฐ ดังนี้

1) กรณีนายอำเภอท้องที่ ซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ตามมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 โดยมาตราดังกล่าวบัญญัติว่า ที่อันเป็นสาธารณประโยชน์คือ ที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่จัดไว้สำหรับราษฎรใช้ร่วมเลี้ยงด้วยกัน เป็นต้น ตลอดจนถนนหนทาง และที่อย่างอื่นซึ่งเป็นของกลางให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตารักษา อย่าให้ผู้ใดเกียดกันเอาไปเป็นอาณาประโยชน์แต่เฉพาะตัว และมาตรา 62 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดว่า บรรดาอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกรมการอำเภอหรือนายอำเภอซึ่งกฎหมายกำหนดให้กรมการอำเภอและนายอำเภอมีอยู่ ให้โอนไปเป็นอำนาจและหน้าที่ของนายอำเภอ ฉะนั้นนายอำเภอจึงสามารถดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกได้โดยตรง ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยสั่งให้ผู้นั้นออกจากที่ดินที่บุกรุกพร้อมบริวาร และรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปภายในเวลาที่กำหนด หากมีผู้ฝ่าฝืนคำสั่งก็สามารถดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 368 ฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน และมาตรา 360 ฐานกระทำทำให้เกิดความเสียหาย ทำลายหรือทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนดก็สามารถดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกโดยตรง การปฏิบัติก็ดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีนายอำเภอท้องที่ซึ่งจะเห็นได้ว่าอำนาจในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 หรือพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2537 ไม่มีสภาพบังคับหรือบทกำหนดโทษต่อผู้กระทำความผิด จึงต้องกล่าวโทษอ้างความผิดตามกฎหมายอื่นและมีความแตกต่างจากการดำเนินการของผู้ว่าราชการจังหวัดที่ดำเนินการตามประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งจะมีสภาพบังคับหรือบทกำหนดโทษต่อผู้กระทำความผิด

2) กรณีผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยที่มาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน บัญญัติห้ามมิให้บุคคลใดเข้าไปยึดถือครอบครอง หรือทำด้วยประการใดให้เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด ที่ทราย ในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เป็นที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน การเข้ายึดถือครอบครองทำประโยชน์โดยไม่มีสิทธิหรือไม่ได้รับอนุญาต มีความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 108 มาตรา 108 ทวิ

การดำเนินคดีแก่ผู้ฝ่าฝืน มาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน มีได้ 2 กรณี ดังนี้

(1) ผู้ฝ่าฝืนอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 ใช้บังคับ (ก่อนวันที่ 4 มีนาคม 2515) พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515) ลงวันที่ 19 เมษายน 2515 ก่อน แต่หากยังมีการฝ่าฝืนอยู่อีก ก็ให้ดำเนินคดีตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

(2) กรณีผู้ฝ่าฝืนตั้งแต่วันที่ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2515 ใช้บังคับ (ตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม 2515 เป็นต้นมา) จะต้องมีความผิดและถูกดำเนินคดีตามมาตรา 108 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และไม่มีระเบียบหรือกฎหมายใดกำหนดให้มีการผ่อนผันหรืออนุญาตให้ผ่อนผันได้แต่หากผู้นั้นจะขออนุญาตอยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว พนักงานเจ้าหน้าที่อาจอนุญาตได้ ถ้าได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยแล้ว

กฎหมายทั่วไป ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 360 บัญญัติว่า ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือนำไว้ใช้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์ที่ใช้ หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ ต้องระวางโทษ...ดังนั้น นายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันสามารถดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกได้ตามมาตรานี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการร้องทุกข์กล่าวโทษผู้บุกรุกที่สาธารณะ ได้แก่ ผู้ที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ในการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดท้องที่ นายอำเภอท้องที่ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา ประธานกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งการกล่าวโทษสามารถอ้างความผิดได้ตามกฎหมายที่มีบทกำหนดโทษเกี่ยวกับการบุกรุกได้ เช่น กฎหมายอาญาประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 108 และมาตรา 108 ทวิ แต่กรณีมาตรา 108 จะต้องดำเนินการตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515) ก่อน

ถ้ามีการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ เช่น ทำเลเลี้ยงสัตว์ในเขตเทศบาล นายกเทศมนตรีสามารถดำเนินการได้โดยแจ้งนายอำเภอ ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายปกครองท้องที่ และรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 108 และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้ดำเนินการได้เช่นกัน

แนวทางการกระจายอำนาจในเรื่องการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ที่พลเมืองใช้ร่วมกัน

1. นอภ. มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ ตาม ม. 122 แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ในเขตท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

เมืองพัทยา ตาม ม.62 (3) แห่ง พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 บัญญัติให้เมืองพัทยามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการคุ้มครอง และดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินภายในเขตเมืองพัทยา

เทศบาล พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 ม. 50, 53, 56 บัญญัติให้เทศบาลมีหน้าที่ให้มีและบำรุงทางบก ทางน้ำ ตลอดจนรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ

อบต. พ.ร.บ. สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ม.67 (1) บัญญัติให้มีหน้าที่ต้องทำ จัดให้มี และบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก และ ม. 68 (8) บัญญัติให้ อบต. อาจจัดทำกิจการการคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

3. ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีการกำหนดรายละเอียดการถ่ายโอนภารกิจด้านการดูแลรักษา และคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์ที่พลเมืองใช้ร่วมกัน ดังนี้

- ในปี 2546 ถ่ายโอนให้เทศบาล เมืองพัทยา อบต. ชั้น 1-2 และ กทม.
- ในปี 2547 ถ่ายโอนให้ อบต. ชั้น 3-5

การถ่ายโอนภารกิจดังกล่าวสามารถถ่ายโอนได้ตามผลของกฎหมาย ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ม. 16 (27) ม. 30 (1) (ก) และ ม. 30 (2) โดยมีขอบเขตขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ คือ

ด้านการดูแลรักษา ถ่ายโอนหน้าที่การดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายในระยะเวลาที่กำหนด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณในการดูแลรักษา เช่น การจัดทำรั้วกั้นแนวเขต การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ฯลฯ

ด้านการคุ้มครองป้องกัน ให้รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการร่วมกัน

2. การจัดหาที่ดินสาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน และ การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1304 สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(3) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทธภัณฑ์

มาตรา 1305 ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 1306 ท่านห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับแผ่นดินในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

มาตรา 1307 ท่านห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของแผ่นดิน ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่

(สำเนา)

กฎกระทรวง

ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2516)
ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และมาตรา 8 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 334 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ทบวงการเมืองผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะประสงค์จะให้มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงสำหรับที่ดินแปลงใดให้แสดงความประสงค์ต่ออธิบดี

ข้อ 2 เมื่อได้รับคำขอตามข้อ 1 แล้ว ให้อธิบดีจัดให้มีการสอบสวนและรังวัดทำแผนที่ตามวิธีการรังวัด เพื่อออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และประกาศการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ประชาชนทราบมีกำหนดสามสิบวันโดยปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินสาขาหนึ่งฉบับ ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ หรือที่ทำการเขตหนึ่งฉบับ ที่ทำการกำนันหนึ่งฉบับ และในบริเวณที่ดินนั้นหนึ่งฉบับ ในเขตเทศบาลให้ปิดไว้ ณ สำนักงานเทศบาลอีกหนึ่งฉบับ ในประกาศดังกล่าวให้มีแผนที่แสดงแนวเขตที่ดินที่จะออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงและกำหนดระยะเวลาที่ผู้มีส่วนได้เสียจะคัดค้านไว้ด้วยซึ่งต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน นับแต่วันประกาศ ถ้าไม่มีผู้คัดค้านให้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต่อไป ถ้ามีผู้คัดค้านให้อธิบดีรอการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลแสดงว่าผู้คัดค้านไม่มีสิทธิในที่ดินนั้น

ข้อ 3 หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ใช้แบบ ส.ธ. 1 ท้ายกฎกระทรวงนี้

ข้อ 4 หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ทำขึ้นสามฉบับมอบให้ผู้ดูแลรักษาถือไว้หนึ่งฉบับ และเก็บไว้ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขาหนึ่งฉบับ และเก็บไว้ ณ กรมที่ดินหนึ่งฉบับสำหรับฉบับที่เก็บไว้ ณ สำนักงานที่ดินหรือกรมที่ดินจะจำลองเป็นรูปถ่ายก็ได้ และให้ถือเสมือนเป็นต้นฉบับ

ข้อ 5 ถ้าหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงชำรุดหรือสูญหายให้อธิบดีออกใบแทนให้

ให้ไว้ ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2516
จอมพล ป. จารุเสถียร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
(90 ร.จ. 352 ตอนที่ 106 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2516)

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากมาตรา 8 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 334 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 บัญญัติว่า แบบหลักเกณฑ์ และวิธีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงฉบับนี้

(สำเนา)

กฎกระทรวง

ฉบับที่ 25 (พ.ศ. 2516)
ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 334 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ ซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ซึ่งได้ถอนสภาพตามมาตรา 8 (1) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 334 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 แล้ว เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการให้กระทำได้เท่าที่รัฐมนตรีเห็นว่าจำเป็นแก่การใช้ประโยชน์ในราชการของทบวงการเมืองที่ขอให้จัดขึ้นทะเบียน

ข้อ 2 การขอขึ้นทะเบียนตามข้อ 1 ให้ทบวงการเมืองผู้ขอขึ้นทะเบียนที่ดินชี้แจงเหตุผลความจำเป็นและส่งแผนที่แสดงอาณาเขตบริเวณที่ดินโดยสังเขปต่ออธิบดี

ข้อ 3 เมื่อได้รับคำขอขึ้นทะเบียนตามข้อ 2 แล้ว ให้อธิบดีทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำขอนั้น และเมื่อได้ประกาศจัดขึ้นทะเบียนให้ราษฎรทราบตามความในมาตรา 8 ทวิ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 334 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 แล้วให้อธิบดีเสนอเรื่องต่อรัฐมนตรีเพื่อมีคำสั่งให้ขึ้นทะเบียนหรือไม่เพียงใด ตามที่รัฐมนตรีเห็นสมควร

ให้ไว้ ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2516
พลเอก ป. จารุเสถียร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
(90 ร.จ. 49 ตอนที่ 106 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2516)

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 334 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 บัญญัติว่า หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดที่ดินขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับกำหนดโดยกฎกระทรวง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงฉบับนี้

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

พ.ศ. 2543

ด้วยกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร ปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2519 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยให้ครอบคลุมถึงกรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นด้วย กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไป

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก

(1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2519

(2) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญที่หลวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

"สภาตำบล" หมายถึง สภาตำบลตามกฎหมายว่าด้วยสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล

"องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น" หมายถึง กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น

"ผู้บริหารท้องถิ่น" หมายถึง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา และประธานกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล

"สภาท้องถิ่น" หมายถึง สภากรุงเทพมหานคร สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สภาเทศบาล สภาเมืองพัทยา และสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

"นายอำเภอ" ให้หมายความรวมถึง ผู้อำนวยการเขต ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

ข้อ 5 ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ให้จังหวัดสั่งอำเภอทุกอำเภอในเขตจังหวัด ทำการสำรวจที่ดินสาธารณประโยชน์ในเขตท้องที่ของตนว่ายังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเป็นจำนวนเท่าใด สมควรดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้เป็นหลักฐานหรือไม่ เพียงใด พร้อมทั้งเหตุผล แล้วรายงานให้จังหวัดทราบเพื่อรายงานกรมที่ดินตามแบบท้ายระเบียบนี้

ในการสำรวจนี้ อำเภออาจขอให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือช่วยเหลือในการสอบสวนประวัติ นำชี้อาณาเขตที่สงสัยและปฏิบัติการอื่นๆ เท่าที่สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจะทำได้

เมื่อท้องที่อำเภอใดได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงครบถ้วนหมดในปีใดแล้ว ปีต่อไปให้อำเภอนั้นงดการสำรวจตามข้อนี้ได้

ข้อ 6 หลังจากทำการสำรวจแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ออกไปทำการรังวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ณ ท้องที่ใด ให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความร่วมมือและช่วยเหลือประสานงานกับเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ดังนี้

(1) ชี้แจงและประกาศให้ราษฎรในท้องที่ทราบ

(2) ให้ความอนุเคราะห์และให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในเรื่องที่พัก ความปลอดภัย การติดต่อนัดหมายกับเจ้าของที่ดินข้างเคียง

(3) ช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้องต่างๆ หากจะเกิดมีขึ้น

(4) ปฏิบัติการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้การดำเนินการได้เสร็จเรียบร้อยสมความมุ่งหมาย

ข้อ 7 เพื่อให้การรังวัดในการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงได้เป็นไปโดยถูกต้องได้เนื้อที่และขอบเขตที่แท้จริง เมื่อเจ้าหน้าที่จะไปทำการรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแปลงใด ในท้องที่ใดนายอำเภอจะได้แจ้งให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ ให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายผู้แทนไปช่วยควบคุมดูแลการรังวัดของเจ้าหน้าที่ หากเห็นว่าเป็นการไม่ถูกต้องด้วยประการใด ให้ประธานสภาตำบลหรือผู้บริหารท้องถิ่นแจ้งให้นายอำเภอทราบด้วย

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งจากประธานสภาตำบลหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามความในวรรคหนึ่งแล้ว ให้ระงับการรังวัดและการดำเนินการไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับคำสั่งจากนายอำเภอ

ข้อ 8 ในกรณีที่ปรากฏว่า การรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแปลงใดได้เนื้อที่น้อยไปจากหลักฐานเดิม โดยไม่ปรากฏว่ามีผู้บุกรุก ให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงตามผลการรังวัดดังกล่าวไปก่อนเสร็จแล้วให้นายอำเภอสอบสวนข้อเท็จจริงว่า ที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงนั้นน้อยไปเพราะเหตุใด มีจำนวนเนื้อที่เท่าใด โดยขอความเห็นต่อสภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประกอบการพิจารณา หากสภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีความเห็นเป็นอย่างอื่นภายในสามสิบวัน ให้ดำเนินการต่อไป

ข้อ 9 ในกรณีที่มีปัญหาว่า ที่ดินสาธารณประโยชน์แห่งใดสมควรจะคงสภาพเพื่อทำการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้เป็นหลักฐาน หรือสมควรจะถอนสภาพเพื่อนำมาจัดสรรให้ราษฎรทำกิน หรือจัดประโยชน์อย่างอื่น หรือกรณีที่มีผู้บุกรุกสมควรจะดำเนินการขับไล่หรือไม่ เมื่อนายอำเภอร้องขอ ให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนัดประชุมพิจารณาให้ความเห็น โดยให้ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำ

ศาสนา หน่วยงานของรัฐหรือองค์การเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจร่วมกับสภาตำบลหรือสภาท้องถิ่นด้วย เสร็จแล้วส่งผลการประชุมให้นายอำเภอเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อ 10 ในการมอบหมายให้ผู้ใดเป็นผู้แทนสภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามข้อ 7 การประชุมให้ความเห็นชอบตามข้อ 8 และการพิจารณาให้ความเห็นตามข้อ 9 ให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำรายงานการประชุมไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง

ข้อ 11 ในการที่สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ให้ความช่วยเหลือในการรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแก่ทางราชการตามระเบียบนี้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจได้รับการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าจ้าง และค่าเบี้ยเลี้ยงตามอัตราที่กรมที่ดินจะกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ประกาศ ณ วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2543

(นายวัฒนา อัศวเหม)
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 117 ตอนพิเศษ 43 ง วันที่ 8 พฤษภาคม 2543)

ระเบียบกรมที่ดิน

ว่าด้วยการเขียนข้างเคียงและการรับรองแนวเขตที่ดิน

พ.ศ. 2541

โดยที่เห็นเป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเขียนข้างเคียง และการรับรองแนวเขตที่ดิน พ.ศ. 2530 เพื่อให้เหมาะสมและเป็นปัจจุบัน กรมที่ดินจึงวางระเบียบไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมที่ดิน” ว่าด้วยการเขียนข้างเคียงและการรับรองแนวเขตที่ดิน พ.ศ. 2541”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541 เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเขียนข้างเคียงและการรับรองแนวเขตที่ดิน พ.ศ. 2530 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ให้ผู้อำนวยการกองหนังสือสำคัญ รักษาการตามระเบียบนี้

หมวด 1

หลักเกณฑ์การเขียนข้างเคียง

ข้อ 5 การรังวัดออก แบ่งแยก รวม สอบเขต หรือการรังวัดใดๆ ที่เกี่ยวกับโฉนดที่ดิน

ข้อ 5.1 ถ้ามีข้างเคียงติดต่อกับที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่หรือโฉนดตราจองให้เขียนข้างเคียงตามเลขที่ดินนั้นๆ เช่น ข้างเคียงจดเลขที่ดิน 10 ให้เขียน 10 หากอยู่ต่างระวางให้เขียนหมายเลขระวางแผนที่ด้วยหมึกสีแดงกำกับไว้ท้ายเลขที่ดิน 10 $\frac{5ต.}{3ฏ.}$ ถ้าเป็นเลขที่ดินที่อยู่ในระวางแผนที่มาตราส่วนใหญ่กว่า 1 : 4000 ให้เขียนหมายเลขแผ่นและวงเล็บขนาดมาตราส่วนด้วยหมึกสีแดงต่อท้ายชื่อระวางแผนที่นั้นด้วย เช่น 10 $\frac{5ต.}{3ฏ.}$ 3(1 : 2000) หรือถ้าเป็นเลขที่ดินซึ่งออกโฉนดที่ดินแบบระวางท้องถิ่น (ศูนย์ลอย) ให้เขียนชื่อระวางด้วยหมึกสีแดงกำกับไว้ท้ายเลขที่ดิน เช่น 10 ตำบลเมืองพล แผ่น 2

ถ้ามีข้างเคียงติดต่อกับที่ดินที่มีตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” ให้เขียนข้างเคียงว่า ตราจองฯ เลขที่.....

สำหรับข้างเคียงที่ติดต่อกับที่ดินที่มีโฉนดที่ดินโดยใช้ระวางแผนที่ระบบพิกัดฉาก ยู ที เอ็ม ให้เขียนข้างเคียงดังต่อไปนี้

- กรณีข้างเคียงเป็นเลขที่ดินอยู่ในระวางแผนที่เดียวกันและมาตราส่วนเท่ากันให้เขียนข้างเคียงตามเลขที่ดินนั้นๆ หากอยู่ต่างระวางแผนที่หรือต่างมาตราส่วนให้เขียนหมายเลขระวางแผนที่และหมายเลขแผ่น

พร้อมด้วยมาตราส่วนอยู่ในวงเล็บ ด้วยหมึกสีแดงต่อท้ายเลขที่ดิน เช่น 8 5638 II 6820 - 4 (1 : 2000), 8 5638 I I 6820-4 (1 : 1000)

- กรณีข้างเคียงเป็นเลขที่ดินอยู่ในระวางแผนที่ที่มีหมายเลขแผ่นแผนที่ภูมิประเทศเดียวกันแต่ต่างหมายเลขระวาง หรือระวางแผนที่มาตราส่วนเดียวกันแต่ต่างหมายเลขแผ่นแผนที่ภูมิประเทศ หรือระวางแผนที่ที่ต่างโซน ให้เขียนชื่อระวางแผนที่ระบบพิกัดฉาก ยู ที เอ็ม ด้วยหมึกสีแดงกำกับไว้ท้ายเลขที่ดินนั้น ๆ แล้วแต่กรณีโดยเขียนหมายเลขแผ่นแผนที่ภูมิประเทศและหมายเลขระวาง เช่น 8 5439 I I 1672 8 4747 III 7216 8 4747 I I 9816 (48) ตามลำดับ

- การเขียนชื่อระวางแผนที่ระบบพิกัดฉาก ยู ที เอ็ม และหมายเลขระวางใน น.ส. 3 ก. ให้ใช้เลขอารบิกและเลขโรมัน แผ่นที่ให้เขียนด้วยเลขอารบิกนอกจากนี้ให้เขียนด้วยเลขไทย

5.2 ถ้ามีข้างเคียงติดต่อกับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้เขียนข้างเคียงว่า น.ส. 3 เลขที่.....น.ส. 3 ก. เลขที่.....น.ส. 3 ข. เลขที่.....หรือแบบหมายเลข 3 เลขที่.....และให้บันทึกถ้อยคำเจ้าของที่ดินผู้ลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินไว้เป็นหลักฐานว่าเป็นที่ดินตามหลักฐานฉบับดังกล่าวซึ่งได้นำมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในวันทำการรังวัด

ถ้าเจ้าของที่ดินข้างเคียง นำหนังสือรับรองการทำประโยชน์มาแต่ไม่อาจตรวจสอบเลขที่ได้หรือไม่ได้นำมา ให้เขียนข้างเคียงว่า น.ส. 3 น.ส. 3 ก น.ส. 3 ข. หรือแบบ.....

ฯลฯ

.....

.....

.....

ฯลฯ

การระวังชี้และลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินเขตป่าไม้ กรณีโฉนดที่ดิน เป็นหน้าที่ของป่าไม้จังหวัดหรือผู้ที่ป่าไม้จังหวัดมอบหมาย ส่วนกรณีหนังสือรับรองการทำประโยชน์เป็นหน้าที่ของป่าไม้อำเภอหรือผู้ที่ป่าไม้อำเภอมอบหมาย หรือผู้ที่ป่าไม้จังหวัดมอบหมายสำหรับท้องที่ที่ไม่มีป่าไม้อำเภอ

การระวังชี้และลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินติดต่อกับเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นหน้าที่ของหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

การระวังชี้และลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นหน้าที่ของหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

หมวด 14

ที่สาธารณประโยชน์

ข้อ 37 ที่สาธารณประโยชน์ประเภทแม่น้ำ คลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ และทะเลภายในน่านน้ำไทย ให้เขียนสภาพที่สาธารณะนั้นแล้วเติมชื่อต่อท้าย เช่น แม่น้ำบางประกง คลองบางกอกน้อย บึงสีไฟ ทะเลสาบสงขลา

การระวังชี้และลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินเป็นหน้าที่ของกรมเจ้าท่า หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายร่วมกับนายอำเภอท้องที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่

ข้อ 38 ที่สาธารณประโยชน์ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ถ้าได้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงแล้ว ให้เขียนข้างเคียงเช่นเดียวกับที่ดินที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงตามหมวด 3 ถ้ายังไม่มีหนังสือสำคัญดังกล่าวให้เขียนตามสภาพที่ใช้ แล้วเติมคำว่าสาธารณ-ประโยชน์ต่อท้าย เช่น ป่าช้าสาธารณประโยชน์ ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณประโยชน์ หากมีชื่อให้เขียนชื่อกำกับไว้โดยไม่ต้องเติมคำว่าสาธารณประโยชน์ เช่น ป่าช้าบ้านพริก ที่เลี้ยงสัตว์เขาไม้หลวง

การระวังชี้และลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินเป็นหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่

ข้อ 39 ที่สาธารณประโยชน์ที่มีสภาพตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง ลำราง ฯลฯ หรือ ถนน ทางที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือโดยการอุทิศ ซึ่งมิใช่ทางหลวงตามพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ถ้าเป็นที่สาธารณประโยชน์ ที่มีชื่อเรียกให้เขียนชื่อต่อท้ายสภาพที่สาธารณะนั้น เช่น ห้วยแห้ง หนองหาน ถ้าไม่มีชื่อให้เขียนคำว่า สาธารณประโยชน์ต่อท้าย เช่น ทางสาธารณประโยชน์ ห้วยสาธารณประโยชน์

การระวังชี้และลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินเป็นหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่

สำหรับทาง ลำราง เหมือง ฯลฯ ที่มีชื่อเรียกเหมือนกันและมีเขตติดต่อเป็นข้างเคียงหลายด้าน การเขียนข้างเคียงในเอกสารให้เขียนชื่อเดียว และลงชื่อรับรองเพียงครั้งเดียว

ประกาศ ณ วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2541

(นายวิเชียร รัตนพีระพงศ์)
อธิบดีกรมที่ดิน

(สำเนา)

ระเบียบกรมที่ดิน

ว่าด้วยการลงชื่อเจ้าของที่ดินในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

พ.ศ. 2529

เนื่องจากระเบียบและคำสั่งในส่วนที่เกี่ยวกับการลงชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ใช้มาเป็นเวลานาน และกฎหมายอันเป็นที่มาของระเบียบดังกล่าวได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จึงสมควรปรับปรุงระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวกับการลงชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินให้เหมาะสมสอดคล้องกับกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนี้ กรมที่ดินจึงวางระเบียบดังต่อไปนี้.-

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการลงชื่อเจ้าของที่ดินในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน พ.ศ. 2529”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกคำสั่งในส่วนที่เกี่ยวกับการลงชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ ตามคำสั่งกรมที่ดินและโลหกิจ กระทรวงเกษตราธิการ ที่ 23/2481 ลงวันที่ 31 มกราคม 2481 และระเบียบที่เกี่ยวข้องซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้และให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“เจ้าของที่ดิน” หมายความว่า ผู้ถือกรรมสิทธิ์และให้หมายความรวมถึงผู้เป็นเจ้าของที่ดินในฐานะผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินด้วย

“หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน” หมายความว่า โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง ตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์และใบจอง

ข้อ 5 ให้ผู้อำนวยการกองหนังสือสำคัญ รักษาการตามระเบียบนี้

หมวด 1

บุคคลธรรมดา

ข้อ 6 การเขียนชื่อเจ้าของที่ดินที่เป็นบุคคลธรรมดา ให้เขียนดังนี้.-

6.1 ให้เขียนชื่อตัว ชื่อสกุล ถ้ามีบรรดาศักดิ์และราชทินนาม ให้เขียนบรรดาศักดิ์และราชทินนาม แล้วเขียนชื่อตัว ชื่อสกุล ไว้ต่อท้ายภายในวงเล็บ

6.2 ผู้ที่มียศให้ระบุยศไว้เป็นคำนำหน้านาม เช่น “ร้อยตำรวจตรี” “ร้อยตรีหญิง” ฯลฯ

6.3 ผู้มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี ให้ใช้คำนำหน้านามว่า “เด็กชาย” หรือ “เด็กหญิง” หากมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไปให้ใช้คำนำหน้านามว่า “นาย” หรือ “นางสาว” และหากหญิงสมรสแล้วให้ใช้คำนำหน้านามว่า “นาง”

6.4 พระภิกษุ จะลงชื่อเป็นพระภิกษุ หรือจะลงชื่ออย่างฆราวาสก็ได้ แล้วแต่ความประสงค์ของพระภิกษุนั้น

6.5 ผู้จัดการมรดก ให้ลงชื่อตัว ชื่อสกุล ของผู้จัดการมรดก และระบุคำว่าผู้จัดการมรดกของผู้ใดต่อท้ายไว้ด้วย เช่น “นายแดง ชอบดี ผู้จัดการมรดก นายดำ ชอบดี” ฯลฯ

หมวด 2

ที่ราชพัสดุ

ข้อ 7 ที่ราชพัสดุซึ่งมิได้ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ และออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินเป็นโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้ลงชื่อ “กระทรวงการคลัง” เป็นเจ้าของที่ดิน

ผู้มีอำนาจจัดการแทนกระทรวงการคลัง คือ อธิบดีกรมธนารักษ์ หรือผู้ที่อธิบดีกรมธนารักษ์มอบหมาย

หมวด 3

ที่ดินองค์การปกครองท้องถิ่น

ข้อ 8 ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนจังหวัดให้ลงชื่อ “องค์การบริหารส่วนจังหวัด” แล้วเติมชื่อจังหวัดนั้นๆ ต่อท้าย เช่น “องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก” ฯลฯ

ผู้มีอำนาจจัดการแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด

ข้อ 9 ที่ดินของเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ให้ลงชื่อตามประเภทของเทศบาลแล้วต่อท้ายด้วยชื่อของเทศบาลนั้น เช่น “เทศบาลนครเชียงใหม่” “เทศบาลเมืองบ้านโป่ง” “เทศบาลตำบลชะอำ” ฯลฯ

ผู้มีอำนาจจัดการแทนเทศบาลแต่ละประเภท คือ นายกเทศมนตรีของเทศบาลนั้น

ข้อ 10 ที่ดินของสุขาภิบาล ให้ลงชื่อสุขาภิบาล แล้วต่อท้ายด้วยชื่อของสุขาภิบาลนั้น เช่น “สุขาภิบาลห้วยกระบอก” ฯลฯ

ผู้มีอำนาจจัดการแทนสุขาภิบาล คือ นายอำเภอในฐานะประธานสุขาภิบาล

ข้อ 11 ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของกรุงเทพมหานคร ให้ลงชื่อ “กรุงเทพมหานคร”

ผู้มีอำนาจจัดการแทน คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ข้อ 12 ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของเมืองพัทยา ให้ลงชื่อ “เมืองพัทยา”

ผู้มีอำนาจจัดการแทน คือ ปลัดเมืองพัทยา

หมวด 4

ที่ดินรัฐวิสาหกิจ

ข้อ 13 ที่ดินของรัฐวิสาหกิจใด ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นนิติบุคคล ให้ลงชื่อรัฐวิสาหกิจนั้น เช่น “การไฟฟ้านครหลวง” “การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค” “การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย” “การรถไฟแห่งประเทศไทย” “การประปานครหลวง” “การประปาส่วนภูมิภาค” ฯลฯ

ผู้มีอำนาจจัดการแทน คือ ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจที่มีชื่อตามกฎหมาย เช่น ผู้ว่าการการไฟฟ้านครหลวง ผู้ว่าการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ฯลฯ

หมวด 5

ที่ดินเพื่อการศาสนา

ข้อ 14 ที่ดินของวัดในพระพุทธศาสนาให้ลงชื่อ ดังนี้.-

14.1 ที่ดินซึ่งใช้เป็นที่ตั้งวัดมีพระสงฆ์และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว ให้เขียนว่า “วัด....” โดยลงชื่อวัดต่อท้าย เช่น “วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม” ฯลฯ

14.2 ที่ดินซึ่งใช้เป็นที่ธรณีสงฆ์ของวัด ให้เขียนว่า “วัด.....(ที่ธรณีสงฆ์)”

14.3 ที่ดินซึ่งใช้เป็นที่ตั้งสำนักสงฆ์ ให้เขียนว่า “วัด.....(ที่สำนักสงฆ์)”

14.4 ที่ดินซึ่งใช้เป็นที่ธรณีสงฆ์ของสำนักสงฆ์ ให้เขียนว่า “วัด.....(ที่ธรณีสงฆ์ของสำนักสงฆ์)”

ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับที่ดินของวัดในเรื่องการขอรังวัดรับโฉนดที่ดิน การขอสอบเขตการขอแบ่งแยกและการขอรับรองเขตที่ดิน หรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับที่ดินที่เรียกชื่อต่างออกไปบ้าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงทำนองเดียวกับกิจการ 4 ประการ ที่กล่าวข้างต้นให้เป็นไปตามมติของมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 16/2528 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2528 คือ

วัดที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ให้เจ้าอาวาสมอบฉันทะให้กรมการศาสนาหรือตัวแทนของกรมการศาสนาเป็นผู้ดำเนินการแทน

วัดที่ตั้งอยู่นอกเขตที่กล่าวแล้วในวรรคสาม ให้เจ้าอาวาสพิจารณาคัดเลือกทายกทายิกาแห่งวัดนั้นอันอยู่ในฐานะที่ควรแก่การเชื่อถือมีจำนวน 2 หรือ 3 คน เป็นผู้ดำเนินการแทนเจ้าอาวาส แต่ข้อตกลงใดๆ ในการดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าอาวาสก่อน

ให้ผู้แทนวัดส่งหลักฐานการได้รับอนุญาตให้ตั้งวัด หลักฐานการได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (ถ้ามี) ตราตั้งเจ้าอาวาส และหลักฐานอื่นที่เห็นสมควรประกอบเรื่อง

ข้อ 15 ที่ดินของวัดเบญจมบพิตร วัดเทพศิรินทราวาส วัดราชบพิธ วัดราชประดิษฐ์ และวัดนิเวศน์ธรรมประวัติ การเขียนชื่อวัดให้นำความในข้อ 14 อนุ 14.1 และ 14.2 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับที่ดินของวัดตามวรรคแรก เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการพระคลังข้างที่ในฐานะมรรคนายกในพระปรมาภิไธยของวัด

ข้อ 16 ที่ดินของวัดร้างให้ลงชื่อ ดังนี้.-

16.1 ที่ดินซึ่งเคยเป็นที่ตั้งวัดมาก่อนและกลายเป็นวัดร้างไม่มีพระสงฆ์ให้เขียนว่า “วัด.....(ร้าง)”

16.2 ที่ดินซึ่งเคยเป็นที่ธรณีสงฆ์ของวัด และวัดนั้นกลายเป็นวัดร้าง ให้เขียนว่า “วัด.....(ที่ธรณีสงฆ์ร้าง)”

ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับที่ดินของวัดร้าง คือ กรมการศาสนา หรือผู้ที่กรมการศาสนามอบหมาย

ข้อ 17 ที่ดินของมิซซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพ และ มิซซังโรมันคาทอลิกหนองแสง แยกได้เป็น 3 ประเภท คือ สถานวัดบาทหลวง สถานพักสอนศาสนา และที่ดินสำหรับทำประโยชน์ การลงชื่อเจ้าของที่ดินให้เขียนชื่อมิซซังโรมันคาทอลิก นั้น แล้วเขียนประเภทของที่ดินต่อท้ายภายในวงเล็บ เช่น “มิซซังโรมันคาทอลิก-กรุงเทพ (สถานวัดบาทหลวง)” ฯลฯ

ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับที่ดินของมิซซังโรมันคาทอลิก คือ ประชุมของมิซซัง นั้น

ข้อ 18 ที่ดินของมัสยิดอิสลาม ให้ลงชื่อมัสยิดแล้วต่อท้ายชื่อของมัสยิดที่ได้จดทะเบียนไว้ เช่น “มัสยิดยะลาอุดดิน (บ้านซะเอียน)” ฯลฯ

ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับที่ดินของมัสยิด คือ คณะกรรมการของมัสยิด นั้น หรือผู้ที่คณะกรรมการมัสยิดมอบหมาย

หมวด 6

ที่กุศลสถาน

ข้อ 19 ที่กุศลสถานชนิดศาลเจ้าและอยู่ในปกครองของทางราชการให้ลงชื่อกรมการปกครองแล้วระบุชื่อศาลเจ้าต่อท้ายภายในวงเล็บ เช่น “กรมการปกครอง (ศาลเจ้าคลองต้นไทร)” ฯลฯ

ถ้าเป็นที่ทำประโยชน์ของศาลเจ้า ให้เขียนว่า กรมการปกครอง แล้วระบุว่าเป็นที่ทำประโยชน์ของศาลเจ้าใด เช่น “กรมการปกครอง (ที่ทำประโยชน์ของศาลเจ้าคลองต้นไทร) ฯลฯ”

ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับที่ดินของศาลเจ้า เป็นหน้าที่ของอธิบดีกรมการปกครอง

หมวด 7

ที่ดินสภากาชาดไทย

ข้อ 20 ที่ดินของสภากาชาดไทย ไม่ว่าจะเป็นที่ตั้งโรงพยาบาล สถานีกาชาดไทย หรือใช้ประโยชน์อื่นให้ลงชื่อ “สภากาชาดไทย”

ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับที่ดินของสภากาชาดไทย คือ อุปนายกผู้อำนวยการสภากาชาดไทย หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

หมวด 8

ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ข้อ 21 ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แยกพิจารณา ดังนี้.-

21.1 ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ให้ลงชื่อ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือพระบรมราชินี โดยไม่ต้องกรอกข้อความในช่องบิดามารดา

ผู้มีอำนาจจัดการเป็นหน้าที่ของผู้จัดการทรัพย์สินส่วนพระองค์ ซึ่งประกาศแต่งตั้งในราชกิจจานุเบกษา

สำหรับทรัพย์สินส่วนพระองค์ ของพระราชโอรส พระราชธิดา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลใดให้เขียนพระนามนั้น และเขียนข้อความต่อท้ายพระนามว่า “ในรัชกาลที่.....”

พระราชวงศ์ นอกจากนี้ให้เขียนพระนามแล้วกรอกข้อความในช่องบิดามารดา ว่า “ใน.....” (ลงพระราชอิสริยศักดิ์ และพระนามพระชนนีที่ทรงกลม ลงพระนามกรม และพระนามพระชนนีหรือหม่อมห้าม)

21.2 ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ให้ลงชื่อ “ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์”

ผู้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์คือ ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

หมวด 9

ที่ดินกองลูกเสือ

ข้อ 22 ที่ดินของกองลูกเสือ ซึ่งได้มาโดยการรับให้เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการลูกเสือให้ลงชื่อ “คณะลูกเสือแห่งชาติ (เพื่อประโยชน์แก่กองลูกเสือจังหวัด....)” แล้วเติมชื่อจังหวัดต่อท้ายไว้ภายในวงเล็บ

ผู้มีอำนาจจัดการที่ดินของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ คือประธานคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ

หมวด 10

ที่ดินสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ข้อ 23 ที่ดินซึ่งเวนคืน เพื่อใช้ประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้ลงชื่อ “สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม”

สำหรับที่ดินที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้มาโดยทางอื่น ให้ลงชื่อ “กระทรวงการคลัง (เพื่อประโยชน์แก่การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม)”

ผู้มีอำนาจจัดการที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

หมวด 11

ที่ดินสหกรณ์

ข้อ 24 ที่ดินของสหกรณ์ ให้ลงชื่อ “สหกรณ์” แล้วเติมชื่อสหกรณ์ต่อท้าย เช่น “สหกรณ์การเกษตรเมืองราชบุรี จำกัด” ฯลฯ

ผู้มีอำนาจจัดการที่ดินของสหกรณ์ คือ คณะกรรมการสหกรณ์ นั้น หรือกรรมการคนใดคนหนึ่งที่คณะกรรมการสหกรณ์มอบหมาย

หมวด 12

ที่ดินนิติบุคคลอื่น

ข้อ 25 ที่ดินของบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียน สมาคม และมูลนิธิที่ได้รับอนุญาตแล้วหรือนิติบุคคลอื่น ให้ลงชื่อตามหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือสำคัญการจดทะเบียนสำหรับการถือที่ดิน นั้น หากการได้มาเป็นการจำเป็นโดยตรงเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลแล้ว ย่อมถือที่ดินได้โดยให้เรียกหลักฐานเหล่านี้ เพื่อตรวจสอบและรวบรวมเรื่อง คือ

25.1 หนังสือสำคัญการจดทะเบียนก่อตั้งนิติบุคคล

25.2 หนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง

25.3 หนังสือรับรองรายชื่อ และสัญชาติของผู้ถือหุ้น

25.4 หลักฐานแสดงว่าเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล

ผู้มีอำนาจจัดการแทนบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียน สมาคม และมูลนิธิ หรือนิติบุคคลอื่น คือ กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ ประธานกรรมการ หรือผู้มีอำนาจจัดการตามหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารแล้วแต่กรณี

ประกาศ ณ วันที่ 16 ตุลาคม 2529

(ลงชื่อ) **ศิริ เกวลินสฤษดิ์**

(นายศิริ เกวลินสฤษดิ์)

อธิบดีกรมที่ดิน

(สำเนา)

ระเบียบกรมที่ดิน

ว่าด้วยการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

พ.ศ. 2529

โดยที่ในขณะนี้ยังไม่มีระเบียบเกี่ยวกับการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำหรับที่หลวงที่ออกไปโดยผิดพลาดคลาดเคลื่อน ฉะนั้นจึงกำหนดวิธีการเพิกถอนหรือแก้ไขไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2529”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ 3 เมื่อปรากฏว่า ได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไปโดยผิดพลาดคลาดเคลื่อน เป็นต้นว่า

(1) ออกไปผิดแปลง หรือทับที่บุคคลอื่น

(2) แนวเขตผิดพลาดคลาดเคลื่อนเช่นเดิมรังวัดตามทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ต่อมาพบประกาศหวงห้ามและปรากฏว่าอาณาเขตไม่ตรงกัน

(3) จำลองรูปแผนที่หรือคำนวณเนื้อที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน

ให้จังหวัดสอบสวนพยานหลักฐาน สรุปชี้แจงเหตุที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน พร้อมส่งหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงฉบับที่เก็บไว้ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และฉบับผู้ดูแลรักษาไปยังกรมที่ดิน

ถ้าจะต้องมีการรังวัดตรวจสอบเพื่อให้ทราบว่า รูปแผนที่หรือเนื้อที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนหรือไม่ ให้อธิบดีกรมที่ดินสั่งรังวัดตรวจสอบ หรือให้ทบวงการเมืองผู้ดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น แสดงความประสงค์ของรังวัดตรวจสอบต่ออธิบดีกรมที่ดิน โดยยื่นผ่านสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ในเขต ส่วนวิธีการรังวัดให้อนุโลมปฏิบัติเช่นเดียวกับการรังวัดสอบเขตโฉนดที่ดิน

ข้อ 4 ถ้าอธิบดีกรมที่ดินได้พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่าจะต้องเพิกถอนหรือแก้ไขก่อนมีคำสั่งให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้อธิบดีกรมที่ดินแจ้งให้ทบวงการเมืองหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นทราบ เพื่อให้คัดค้านภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

(2) การเพิกถอนหรือแก้ไขรูปแผนที่ นอกจากจะต้องดำเนินการตาม (1) แล้วให้อธิบดีกรมที่ดินสั่งไปยังเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ประกาศเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ประชาชนทราบ มีกำหนด 30 วัน โดยปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา 1 ฉบับ ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่หรือที่ทำการเขต 1 ฉบับ ที่ทำการกำนัน 1 ฉบับ ในบริเวณที่ดินนั้น 1 ฉบับ ในเขตเทศบาลให้ปิดไว้ ณ สำนักงานเทศบาลหรือใน

เขตกรุงเทพมหานครให้ปิดไว้ ณ ศาลาว่าการอีก 1 ฉบับ ถ้าเป็นการแก้ไขรูปแผนที่ ให้มีแผนที่แสดงแนวเขตที่ดินเดิมและที่จะแก้ไขในท้ายประกาศด้วย

(3) ถ้ามีการคัดค้าน ให้อธิบดีกรมที่ดินเสนอเรื่องให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาสั่งการ

ข้อ 5 เมื่ออธิบดีกรมที่ดินมีคำสั่งให้เพิกถอนหรือแก้ไขแล้ว ให้ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน เป็นผู้หมายเหตุการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงทั้งสามฉบับให้ถูกต้องตรงกัน โดยปฏิบัติ ดังนี้

(1) กรณีเพิกถอน ให้หมายเหตุด้วยวิธีขีดเส้นคู่ขนานด้วยหมึกสีแดงบนด้านหน้าของหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง แล้วเขียนด้วยอักษรสีแดงว่า “หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงฉบับนี้ได้เพิกถอนตามคำสั่งอธิบดีกรมที่ดินที่.....ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....” แล้วลงนามพร้อมวัน เดือน ปี กำกับไว้

(2) กรณีแก้ไข ให้ขีดฆ่าส่วนที่คลาดเคลื่อนออกด้วยหมึกสีแดง แล้วแก้ไขให้ถูกต้องตามคำสั่ง และหมายเหตุด้วยอักษรสีแดงว่า “ได้แก้ไขตามคำสั่งอธิบดีกรมที่ดินที่.....ลงวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....” แล้วลงนามพร้อมวัน เดือน ปี กำกับไว้

ข้อ 6 ให้เจ้าหน้าที่หมายเหตุการเพิกถอนหรือแก้ไขในทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ให้สอดคล้องกับการเพิกถอน หรือการแก้ไข ตามข้อ 5 โดยให้ลงนามพร้อมวัน เดือน ปี กำกับไว้ด้วย

ข้อ 7 เมื่อได้มีการเพิกถอนหรือแก้ไขแล้ว ให้อธิบดีกรมที่ดินแจ้งให้ทบวงการเมืองพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นทราบอีกครั้งหนึ่ง

ข้อ 8 หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงที่ได้ดำเนินการเพิกถอนแล้ว ให้เก็บไว้ในกรมที่ดิน

ข้อ 9 การแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เนื่องจากเขียนหรือพิมพ์ข้อความผิดพลาดคลาดเคลื่อนโดยมีหลักฐานชัดแจ้ง รวมทั้งการแก้ไขรายละเอียดในหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมิใช่เป็นการแก้ไขรูปแผนที่หรือเนื้อที่ เป็นต้นว่า เครื่องหมายที่ดินข้างเคียงเมื่อทบวงการเมืองหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ให้แก้ไขให้เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขามีอำนาจแก้ไขได้ และเมื่อแก้ไขแล้วให้รายงานไปยังกรมที่ดินเพื่อแก้ไขหลักฐานให้ถูกต้องตรงกัน

สำหรับการหมายเหตุการแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงฉบับเก็บไว้ ณ กรมที่ดิน ให้ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน เป็นผู้ดำเนินการ

ข้อ 10 ให้ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐรักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2529

(ลงชื่อ) **ศิริ เกวลินสฤษดิ์**

(นายศิริ เกวลินสฤษดิ์)

อธิบดีกรมที่ดิน

(**หมายเหตุ** เวียนโดยหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0711/24093 ลงวันที่ 17 ตุลาคม 29)

(สำเนา)

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 448/2516

เรื่อง มอบหมายการดำเนินการขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

เนื่องจากได้มีกฎกระทรวงฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2516) ลงวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2516 ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ข้อ 1 กำหนดให้ ทบวงการเมืองผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เป็นผู้แสดงความประสงค์ต่ออธิบดีกรมที่ดินในการขอให้มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และโดยที่กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสธารณสมบัติของแผ่นดินตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2515 ข้อ 4

ฉะนั้น เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องนี้ได้เป็นไปโดยความสะดวกและรวดเร็วในกรณีเกี่ยวกับการขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน กระทรวงมหาดไทยขอมอบหมายให้นายอำเภอซึ่งที่ดินดังกล่าวตั้งอยู่เป็นผู้มีอำนาจดำเนินการแทน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2516

(ลงชื่อ) **กมล วรรณประภา**

(นายกมล วรรณประภา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

คำสั่ง ที่ 472/2515

เรื่อง การจัดที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมือง

โดยที่เห็นเป็นการสมควรแก้ไขระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการจัดที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมือง ซึ่งออกตามความในมาตรา 8 วรรค 3 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินให้เหมาะสมรัดกุมยิ่งขึ้น จึงให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 94/2499 ลงวันที่ 12 มกราคม 2499 และให้ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ก. สำหรับส่วนกลาง เมื่อทบวงการเมืองใดประสงค์จะขอนำที่ดินของรัฐแห่งใดไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ ให้ชี้แจงเหตุผลความจำเป็นในการขอนำที่ดินขึ้นทะเบียนที่ตั้งของที่ดินและอาณาบริเวณกำหนดเวลาที่จะขึ้นทะเบียนพร้อมด้วยแผนที่แสดงเขตที่ดินขอขึ้นทะเบียน ไปยังกระทรวงมหาดไทย การทำแผนที่แสดงเขตที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียน ถ้าได้มีแผนที่ภูมิประเทศของกระทรวงกลาโหม หรือแผนที่ระวางของกรมที่ดิน ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องสำรวจรังวัดจัดทำแผนที่ใหม่ เพียงแต่สำเนาหรือย่อส่วนและขีดเส้นกันขอบเขตของเนื้อที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนลงในแผนที่ให้แน่นอนชัดเจนก็เพียงพอ ถ้าไม่มีแผนที่ดังกล่าว ต้องดำเนินการสำรวจทำแผนที่สังเขปด้วย และเพื่อความสะดวกและการประหยัดในการจัดทำแผนที่ ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

(1) ขนาดของแผนที่ การใช้ขนาดให้พอเหมาะที่จะนำลงในราชกิจจานุเบกษา

(2) แสดงเส้นเขตที่จะขึ้นทะเบียน เป็นเครื่องหมายหรือเส้นหนักให้ชัดเจน และแสดงเขตติดต่อข้างเคียงโดยรอบ

(3) ถ้ามีบุคคลหรือทบวงการเมืองครอบครองทำประโยชน์อยู่ในที่นั้นบ้างแล้วก็ให้แสดงรายการนั้นๆ ลงในแผนที่ด้วย

ข. สำหรับส่วนภูมิภาค เมื่อทบวงการเมืองใด เช่น เทศบาล ฯลฯ ประสงค์จะขอนำที่ดินของรัฐแห่งใดไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ ก็ให้ดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ ก.

ข้อ 2 เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้รับเรื่องราวการขอขึ้นทะเบียนที่ดินตามข้อ 1 แล้ว ให้ส่งเรื่องให้จังหวัดดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) สอบสวนให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง เขตและพื้นที่ของที่ดินแปลงนั้นโดยละเอียดว่าเป็นที่ดินประเภทใด

(2) ประกาศเขตที่ดินจะนำขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมืองให้หน่วยราชการและประชาชนทราบมีกำหนด 30 วัน ถ้ามีผู้โต้แย้งคัดค้านให้สอบสวนให้ปรากฏในสำนวนด้วย

(3) ตรวจสอบว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในเขตซึ่งคณะกรรมการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินประกาศเป็นเขตป่าไม้ถาวรหรือไม่ เพียงใด

(4) ประสานงานไปยังผู้บังคับการจังหวัดทหารบกซึ่งที่ดินตั้งอยู่เพื่อพิจารณาว่าจะขัดข้องในด้านยุทธศาสตร์หรือไม่ เพียงใด

(5) ตรวจสอบว่า มีผู้ครอบครองทำประโยชน์อย่างใด ในบริเวณที่ดินตอนใดเป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้ามีผู้ครอบครองให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

เสร็จแล้วให้จังหวัดรวบรวมเรื่องราวและเอกสารทั้งหมดพร้อมด้วยความเห็น คืนไปให้กระทรวงมหาดไทย

ข้อ 3 เมื่อได้มีการอนุมัติให้นำที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงกรมการเมืองใดแล้ว ให้จังหวัดและกรมที่ดินจัดทำทะเบียนการครอบครองที่ดินประเภทนี้ โดยใช้สมุดเบอร์ 2 ตามแบบตัวอย่างท้ายคำสั่งนี้ ลงรายการไว้เป็นหลักฐานโดยแยกสารบัญเป็นรายกระทรวง ถ้าได้มีการจัดทำทะเบียนดังกล่าวไว้ก่อนแล้ว ก็ให้ใช้ทะเบียนนั้นลงรายการต่อไป

ข้อ 4 เมื่อได้ดำเนินการตามข้อ 3 แล้ว ให้ประกาศการนำที่ดินขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมืองนั้นลงในราชกิจจานุเบกษา และ ณ ที่ว่าการอำเภอและจังหวัดด้วย

ข้อ 5 ถ้าปรากฏว่า ที่ดินที่นำขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินในบริเวณที่มีระวางแผนที่เพื่อการออกโฉนดหรือระวางรูปถ่ายเพื่อการออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้นำรูปแผนที่ที่ดินนำขึ้นทะเบียนลงในระวางแผนที่หรือระวางรูปถ่ายทางอากาศนั้นด้วย

ข้อ 6 โดยเหตุที่การขึ้นทะเบียนที่ดินย่อมจะเกี่ยวกับประโยชน์ได้เสียของราษฎร ฉะนั้นเพื่อให้ราษฎรได้ทราบเขตที่ดินที่ขอนำขึ้นทะเบียนว่า ตั้งอยู่ ณ ที่ใดแน่นอน ให้จังหวัดจัดทำแผ่นป้าย และปักหลักเขตไว้ให้ประชาชนทราบด้วย

ข้อ 7 ค่าใช้จ่ายต่างๆ อันเนื่องจากการดำเนินการในเรื่องนี้ ถ้าเป็นกิจการของทบวงการเมืองใดให้จ่ายจากเงินในงบประมาณของทบวงการเมืองนั้น

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

กระทรวงมหาดไทย
สั่ง ณ วันที่ 16 มิถุนายน 2515
(ลงชื่อ) **พ่วง สุวรรณรัฐ**
(นายพ่วง สุวรรณรัฐ)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(**หมายเหตุ** เวียนโดยหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0604/ว. 23579 ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2515)

(สำเนา)

คำสั่งที่ 158/2501

เรื่อง ระเบียบปฏิบัติในการรังวัดทำแผนที่และการระวังแนวเขตที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งเกิดขึ้นโดยสภาพ

โดยที่ได้พิจารณาเห็นสมควรวางระเบียบปฏิบัติในการรังวัดทำแผนที่และการระวังแนวเขตเกี่ยวกับที่หนอง คลอง บึง บาง หรือที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งเกิดขึ้นโดยสภาพโดยเฉพาะในบางกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับแนวเขตไม่ปรากฏแน่ว่าอยู่ที่ใดให้เป็นการเรียบร้อย กระทรวงมหาดไทยจึงได้วางระเบียบปฏิบัติไว้ดังต่อไปนี้.-

ข้อ 1 ถ้าที่ดินที่มีการรังวัดนั้นมีระวางแผนที่สำหรับออกโฉนดที่ดินอยู่แล้วให้ช่างแผนที่ยึดระวางแผนที่หรือหลักฐานการแผนที่เป็นหลักในการรังวัดตรวจสอบ โดยจัดการคัดหรือจำลองแผนที่ไปให้ละเอียดด้วยในชั้นต้นให้รังวัดตรวจสอบว่าที่สาธารณประโยชน์ซึ่งปรากฏในระวางแผนที่นั้นมีอาณาเขตกว้างยาวเท่าใด แล้วรังวัดตรวจสอบจากสภาพพื้นที่ดินตามที่เป็นอยู่ว่าคลาดเคลื่อนเปลี่ยนแปลงไปจากระวางแผนที่เพียงใดประการใดหรือไม่

ข้อ 2 หากปรากฏว่าสภาพพื้นที่ดินคลาดเคลื่อนเปลี่ยนแปลงไปจากระวางแผนที่หรือหลักฐานการแผนที่เดิม ให้ช่างแผนที่หาหลักฐานเดิมโดยรอบคอบ เป็นต้นว่าหลักหมายเขตที่ดิน หมุดหลักฐานแผนที่ ต้นไม้หรือวัตถุพยานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจใช้เป็นหลักฐานพยานยืนยันได้ แล้วจึงรังวัดตรวจสอบว่าอาณาเขตที่สาธารณประโยชน์ที่ถูกต้องอยู่ที่ใด คลาดเคลื่อนเปลี่ยนแปลงเพราะเหตุใด และให้ชี้แจงเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งไประวังแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ทราบและร่วมกันพิจารณาเขตที่ดินนั้นต่อไป

ข้อ 3 ในการพิจารณาว่าอาณาเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ที่แท้จริงอยู่ที่ใดประการใด ให้พิจารณาจากหลักฐานการรังวัดตรวจสอบตามข้อ 1 และข้อ 2 ประกอบกับเอกสารของทางราชการ เช่น ทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงนั้น ถ้าจำเป็นจะต้องสอบสวนพยานบุคคลก็ให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันดำเนินการสอบสวน เสร็จแล้วจึงร่วมกันพิจารณากับช่างแผนที่ เมื่อเจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่ายพิจารณาร่วมกันเห็นว่า หลักฐานตามที่รังวัดตรวจสอบและสอบสวนเป็นที่เชื่อถือและพอจะดำเนินการต่อไปได้ก็ให้ชี้แจงยืนยันไว้โดยละเอียด

ข้อ 4 ถ้าที่ดินนั้นยังไม่มีระวางแผนที่ที่จะตรวจสอบได้ก็ดี หรือมีระวางแผนที่ที่จะตรวจสอบได้แต่คลาดเคลื่อนกับสภาพที่ดินที่เป็นอยู่ก็ดี หรือหาหลักฐานตามข้อ 2 ไม่ได้ก็ดี ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่สามารถสอบสวนหาหลักฐานที่จะยืนยันให้ทราบได้ว่าอาณาเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ที่แน่นอนว่ามีอยู่เพียงใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหาทางทำความตกลงปรองดองกับผู้มีสิทธิในที่ดินนั้นเท่าที่สามารถจะดำเนินการไปได้เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตามสมควร

ข้อ 5 ในการทำความตกลงปรองดองกับผู้มีสิทธิในที่ดินนั้น ให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินพิจารณาโดยรอบคอบว่า แนวเขตที่สาธารณประโยชน์แปลงนั้น มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันมากับที่ดินสาธารณประโยชน์แห่งอื่นอย่างใด ความจำเป็นของประชาชนที่ต้องใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงนั้นมีอยู่อย่างใด และในอนาคตจะมีความจำเป็นต้องใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างใด หากเห็นเป็นการสมควรจะให้มีการประชุมฟังความเห็นจากประชาชนในบริเวณที่เกี่ยวข้องนั้นด้วยก็ได้ เมื่อได้พิจารณาถึงความจำเป็นต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว เห็นว่าการตกลงประนีประนอมจะไม่เป็นผลเสียหายและเป็นการเดือดร้อนแก่ประชาชนส่วนรวมแล้ว ก็ควรดำเนินการทำความตกลงกำหนดอาณาเขตที่ดินสาธารณประโยชน์นั้นไปได้ และถ้าแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ต่อเนื่องกับผู้มีสิทธิในที่ดินรายอื่นก็ให้ทำความตกลงประนีประนอมกับผู้มีสิทธิในที่ดินรายอื่นตลอดแนวเขตนั้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยด้วยแต่ถ้าทำความตกลงกันไม่ได้ หรือการดำเนินงานเรื่องนั้นต่อไปจะเป็นผลเสียหายแก่ราษฎรส่วนรวม ก็ให้งดการดำเนินงานในเรื่องนั้นไว้และรายงานต่อไปโดยอนุโลมตามความในข้อ 7

ข้อ 6 ในกรณีที่ช่างแผนที่ได้ไปดำเนินการรังวัดตรวจสอบชั้นต้นแล้ว ถ้าช่างแผนที่ไม่สามารถหาหลักฐานที่จะยืนยันได้ว่าอาณาเขตที่ดินสาธารณประโยชน์นั้นมีอยู่เพียงใด หรือมีปัญหาเกี่ยวกับการรังวัดตรวจสอบประการใดให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบทุกระยะ และให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นตามสมควรแก่กรณี เช่นจัดช่างแผนที่ชั้นผู้ใหญ่ไปดำเนินการหรือผู้บังคับบัญชาไปดำเนินการเอง

ข้อ 7 ถ้าการพิจารณาร่วมกันระหว่างช่างแผนที่กับเจ้าพนักงานผู้ปกครองท้องที่หรือผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินไม่เป็นที่ตกลงกันให้ช่างแผนที่ชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมกับส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ และเสนอความเห็นไปตามลำดับจนถึงกรมที่ดิน เฉพาะในส่วนภูมิภาคให้จังหวัดรวบรวมพิจารณาเสนอไปยังกรมที่ดินเพื่อวินิจฉัยต่อไป

ข้อ 8 ให้ยกเลิกคำสั่งอื่นที่มีข้อความอย่างเดียวกับคำสั่งนี้หรือซึ่งแย้งหรือขัดต่อคำสั่งนี้

ทั้งนี้ ให้เจ้าหน้าที่ถือเป็นทางปฏิบัติโดยเคร่งครัดตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

กระทรวงมหาดไทย
สั่ง ณ วันที่ 3 มีนาคม 2501

(ลงชื่อ) **ท. แรงขำ**
(นายทวี แรงขำ)
รัฐมนตรีช่วยว่าการ ลงชื่อแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ที่ มท 0718.2/ว 1711 กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

15 มิถุนายน 2543

เรื่อง ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด (เว้นกรุงเทพมหานคร)

อ้างถึง 1. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0607/ว 303 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2519
2. หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0618/ว 29482 ลงวันที่ 2 สิงหาคม 2537

สิ่งที่ส่งมาด้วย ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543 จำนวน 1 ชุด

ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่อ้างถึง ได้แจ้งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญที่หลวง พ.ศ. 2513 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ให้ทุกจังหวัดทราบและถือปฏิบัติแล้ว นั้น

บัดนี้ ได้พิจารณาเห็นสมควรปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวให้เหมาะสมยิ่งขึ้นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยให้ครอบคลุมถึงกรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เมืองพัทยา และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น จึงให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ทั้ง 2 ฉบับ และออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 117 ตอนพิเศษ 43 ง วันที่ 8 พฤษภาคม 2543 แล้ว รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วยพร้อมนี้

อนึ่ง เพื่อให้การปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือในการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2543 เกี่ยวกับการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงขอให้สั่งองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบล แล้วแต่กรณี ทำการสำรวจที่สาธารณประโยชน์ซึ่งอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะต้องจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2515 ในท้องที่ความรับผิดชอบให้ครบถ้วนทุกแปลงแล้วรายงานให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่แล้วแต่กรณีทราบเพื่อตรวจสอบและจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ให้ถูกต้องตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย

ที่ มท 0604/ว 197 ลงวันที่ 18 เมษายน 2510 หากปรากฏว่าที่สาธารณประโยชน์แปลงใด ยังไม่ได้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ก็ให้ขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต่อผู้ว่าราชการจังหวัดโดยเร็ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และถือปฏิบัติต่อไปนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียร รัตนพีระพงศ์)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ
โทร. 0-2222-1840 โทรสาร 0-2222-2851

ที่ มท 1202/2074 กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

18 สิงหาคม 2536

เรื่อง ขอให้สงวนที่ไว้ใช้ในอนาคต
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด
สิ่งที่ส่งมาด้วย รายละเอียดพื้นที่ใช้สอยที่จะสงวนประเภทต่าง ๆ จำนวน 1 ชุด

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้รับแจ้งจากสำนักผังเมืองว่า ปัจจุบันนี้ชุมชนชนบทเริ่มมีการขยายตัวมากขึ้น จากผลการพัฒนาเศรษฐกิจที่เจริญรุดหน้าด้วยดีมาเป็นลำดับ สภาพการตั้งถิ่นฐานหรือชุมชน ทั้งในระดับเมืองและชนบทมีความหนาแน่นมากขึ้น เขตพื้นที่ชุมชนเริ่มแผ่วงกว้างกว่าขนาดแรกเริ่ม ก่อให้เกิดความขาดแคลนพื้นที่ใช้สอยสำหรับสาธารณะ กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และกิจการของรัฐ ดังปรากฏในหลายพื้นที่ว่า เกิดปัญหาการจัดหาสถานที่ในการจัดสร้างสวนสาธารณะ สนามกีฬา สถานที่-ราชการ โรงพยาบาล สถานีขนส่ง ที่บำบัดน้ำเสีย ที่ทิ้งขยะฯ ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาชนบทโดยมุ่งสร้างความเจริญแก่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น เพื่อบรรเทาปัญหาของเมืองใหญ่ที่เกิดขึ้นนานัปการ

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อเป็นการสนองนโยบายรัฐบาลและให้ถูกหลักวิชาการผังเมือง จึงเห็นสมควรให้จังหวัดดำเนินการสงวนที่ใช้สอยสำหรับสาธารณะ กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และกิจการของรัฐในชุมชนที่เริ่มก่อตัวขึ้น ตามรายละเอียดที่แนบ เพื่อรองรับประชากรในอนาคตอย่างน้อย 50 ปี โดยสำนักผังเมืองจะเป็นผู้ให้คำแนะนำตามหลักวิชาการแก่จังหวัดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตรี

(เบญจกุล มะกะระธัช)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักผังเมือง
กองจัดโครงการและประเมินผล
โทร 0-2245-9961-2
โทรสาร 0-2246-0180

รายละเอียดการสงวนที่ไว้ใช้ในอนาคต

1. ศูนย์ราชการ	ระดับจังหวัด (หลัก) ไม่ต่ำกว่า 40 ไร่ ระดับจังหวัด (รอง) ไม่ต่ำกว่า 20 ไร่ ระดับอำเภอ ไม่ต่ำกว่า 75 ไร่ ระดับตำบล ไม่ต่ำกว่า 15 ไร่ (ให้เป็นไปตามหลักการ และแนวทางดำเนินงานจัดวางผังแม่บทศูนย์ราชการส่วนภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทย ตามคำสั่งกระทรวงฯ ที่ 86/2533)
2. สวนสาธารณะ	ระดับจังหวัดไม่ต่ำกว่า 100 ไร่ สวนป่า 1,000 ไร่ ระดับอำเภอ 50 ไร่ ระดับตำบล 20 ไร่
3. สนามเด็กเล่น	1.2 ไร่/1,000 คน
4. สนามกีฬา	ระดับจังหวัดไม่ต่ำกว่า 60 ไร่ ระดับอำเภอไม่ต่ำกว่า 15 ไร่ ความกว้างไม่น้อยกว่า 120 เมตร (เป็นที่ราบ น้ำท่วมไม่ถึง ที่ดินอยู่ในแนวยาวตามแนวทิศเหนือ-ใต้)
5. โรงพยาบาล	โรงพยาบาลชุมชนขนาด 30-90 เตียง ไม่ต่ำกว่า 25 ไร่ สถานีอนามัยตำบลไม่ต่ำกว่า 2 ไร่
6. สถานีขนส่ง	ชั้น 1 ไม่ต่ำกว่า 10 ไร่ ชั้น 2 ไม่ต่ำกว่า 7 ไร่ ชั้น 3 ไม่ต่ำกว่า 5 ไร่
7. ที่บำบัดน้ำเสีย	2 ไร่/1,000 คน หลักเกณฑ์ : 1. ตั้งอยู่ต่ำกว่าระดับปกติของชุมชน : 2. อยู่ใต้ทางน้ำที่ใช้บริโภคของชุมชน
8. ที่ทิ้งขยะแบบฝังกลบ	2.5 ไร่/1,000 คน หลักเกณฑ์ : 1. อยู่ใต้ทิศทางลมที่พัดผ่านชุมชน 2. อยู่ห่างจากชุมชนไม่น้อยกว่า 5 กม. 3. ระดับน้ำใต้ดินลึกไม่น้อยกว่า 6 ม.
9. ที่สาธารณประโยชน์อื่น	เพื่อรับรองการขยายตัวของประชากรในอนาคต 50 ปีข้างหน้า 80 ไร่/1,000 คน

ทั้งนี้ พื้นที่ที่สงวนบางประเภทควรมีการคาดประมาณว่าประชากรในอนาคต (50 ปี) จะมีจำนวนเท่าใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่ประชาชนในชุมชนนั้นจะได้รับบริการอย่างสะดวก อาทิเช่น โรงเรียน โรงพยาบาล สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น

ที่ มท 0413/ว 1036

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

10 กันยายน 2534

เรื่อง การโอนที่ดินเป็นที่สาธารณประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (เว้นจังหวัดปทุมธานี)

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0607/ว 25 ลงวันที่ 2 มกราคม 2517 จำนวน 1 ฉบับ

ด้วยจังหวัดปทุมธานีขอให้กรมการปกครองทำความตกลงกับกรมที่ดิน กรณีหากมีการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินของหมู่บ้านจัดสรรให้เป็นทางสาธารณประโยชน์ ให้กรมที่ดินหารือกับหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการที่จะต้องดูแลรักษาทางสาธารณประโยชน์ก่อนว่าจะสมควรรับหรือไม่

ขอเรียนว่า กรมการปกครองได้หารือไปยังกรมที่ดินแล้วและกรมที่ดินแจ้งว่า กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ มท 0608/14861 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2516 เรื่องการเวนคืนที่ดินเพื่อใช้เป็นทางสาธารณประโยชน์ ซึ่งแจ้งจังหวัดทุกจังหวัดตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0608/ว 25 ลงวันที่ 2 มกราคม 2517 วางแนวทางปฏิบัติว่า การจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้เป็นที่สาธารณประโยชน์ในกรณีเช่นนี้มิได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ต้องขอความเห็นชอบจากหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยราชการที่จะต้องดูแลรักษาก่อนแต่อย่างใด เพราะการจดทะเบียนโอนเป็นที่สาธารณประโยชน์ถือว่าเจ้าของที่ดินเป็นผู้ขอโอนด้วยความสมัครใจและโอนเพียงอย่างเดียว ไม่มีผู้รับโอนด้วย ฉะนั้นการจดทะเบียนดังกล่าวจึงไม่ต้องคำนึงถึงว่าหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจะยอมรับและดูแลรักษาหรือไม่ หากจะต้องหารือก่อนที่จะมีการจดทะเบียนโอนเป็นที่สาธารณประโยชน์เป็นการไม่ชอบ เพราะเป็นการรอนสิทธิของบุคคลซึ่งไม่มีกฎหมายสนับสนุน แม้หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไม่ยอมรับทางสาธารณประโยชน์นั้นไว้ในการดูแลรักษาก็ตาม ที่ดินนั้นก็ตกเป็นทางสาธารณประโยชน์โดยสภาพอยู่แล้ว ส่วนที่หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นจะดูแลรักษาหรือไม่ก็แล้วแต่ความเห็นชอบของหน่วยงานดังกล่าวนั้นเอง การที่บุคคลโอนที่ดินให้เป็นที่สาธารณประโยชน์แล้ว ก็ย่อมจะตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1304 (2) ตลอดไป

ดังนั้น จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งให้หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในจังหวัดทราบ และถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตรี

(ปฏิภาณ จูฑะพุทธิ)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการปกครอง

กองราชการส่วนท้องถิ่น
โทร. 0-2222-6826
โทรสาร 0-1225-1510

(สำเนา)

ที่ มท 0409/ว 104

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

26 มกราคม 2527

เรื่อง การจัดทำแนวเขตและแผนที่สังเขปในที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง 1. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 1850/2499 ลงวันที่ 24 มกราคม 2499
2. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309/109658 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2525

ตามที่กรมการปกครองได้แจ้งให้จังหวัดสั่งให้อำเภอดำเนินการสำรวจที่ดินประจำตำบลและหมู่บ้านที่หาไว้เพื่อเป็นที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน สำหรับจัดเป็นสนามกีฬา หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจซึ่งได้ปรากฏว่าบางท้องที่ยังไม่ได้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไว้เป็นหลักฐานทำให้ราษฎรบุกรุกที่ดินประเภทนี้เมื่อจะดำเนินการตามกฎหมายก็จะตั้งข้อต่อสู้เรื่องสิทธิครอบครองทำให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างรัฐกับราษฎรอยู่เป็นประจำดังรายละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นว่า ในปัจจุบันที่ดินสาธารณะดังกล่าวข้างต้นส่วนใหญ่ยังไม่ได้ดำเนินการปักหลักแสดงแนวเขต และไม่มีแผ่นป้ายที่มีข้อความแสดงว่า เป็นที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้านไว้ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบหลักฐานแนวเขตที่ดินในการที่จะไม่ให้ราษฎรบุกรุกที่ดินที่หวงห้ามไว้ได้ และเป็นการยากที่จะดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงได้โดยถูกต้อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้

1. ให้อำเภอดำเนินการปักหลักแสดงแนวเขตให้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำแผ่นป้ายโดยมีข้อความในแผ่นป้ายว่า “ที่สาธารณะประจำตำบล....” (ระบุชื่อ) หรือ “ที่สาธารณะประจำหมู่บ้าน.....” (ระบุชื่อ) แล้วแต่กรณี ขนาดของป้ายควรจะมีความกว้างประมาณ 65 เซนติเมตร ยาว 2.00 เมตร สีพื้นของป้ายและตัวอักษรควรใช้สีสุภาพ ขนาดตัวหนังสือโตพอสมควร ดูแล้วสวยงาม

2. ให้อำเภอจัดทำแผนที่สังเขปที่ดินสาธารณะประจำตำบลหมู่บ้านขึ้น โดยมีขนาดของแผนที่พอสมควร (ประมาณ 1 หน้ากระดาษโรเนียว) จำนวน 4 ชุด โดยเก็บไว้ที่ที่ว่าการอำเภอ 1 ชุด ที่จังหวัด 1 ชุด และส่งให้กระทรวงมหาดไทย 2 ชุด

3. ให้อำเภอสำเนาทะเบียนที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน ส่งให้กระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 ชุด หากอำเภอใดยังไม่ได้จัดทำทะเบียนก็ให้รีบดำเนินการจัดทำทะเบียนขึ้นโดยเร็ว และเมื่อจัดทำทะเบียนแล้วนำสำเนาส่งให้จังหวัดเก็บ จำนวน 1 ชุด ส่งให้กระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 ชุด

4. เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยไม่มีงบประมาณเพื่อการนี้แต่เห็นว่าเป็นเรื่องที่ราษฎรจะได้รับประโยชน์เอง จึงขอให้อำเภอดำเนินการโดยขอความร่วมมือจากราษฎรในลักษณะโครงการประชาอาสา

5. ให้จังหวัดถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องดำเนินการโดยจริงจัง และรีบด่วนเพื่อที่กระทรวงมหาดไทยจะได้เสนอเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกหนังสือสำคัญที่เกี่ยวกับที่ดินประเภทนี้ให้ถูกต้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดดำเนินการ ผลเป็นประการใด รายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบทุกระยะด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) **พิศาล มูลศาสตรสาทร**
(นายพิศาล มูลศาสตรสาทร)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง
กองปกครองท้องที่
โทร. 0-2222-9888

ลักษณะและโครงสร้างหลักเขตที่สาธารณประโยชน์

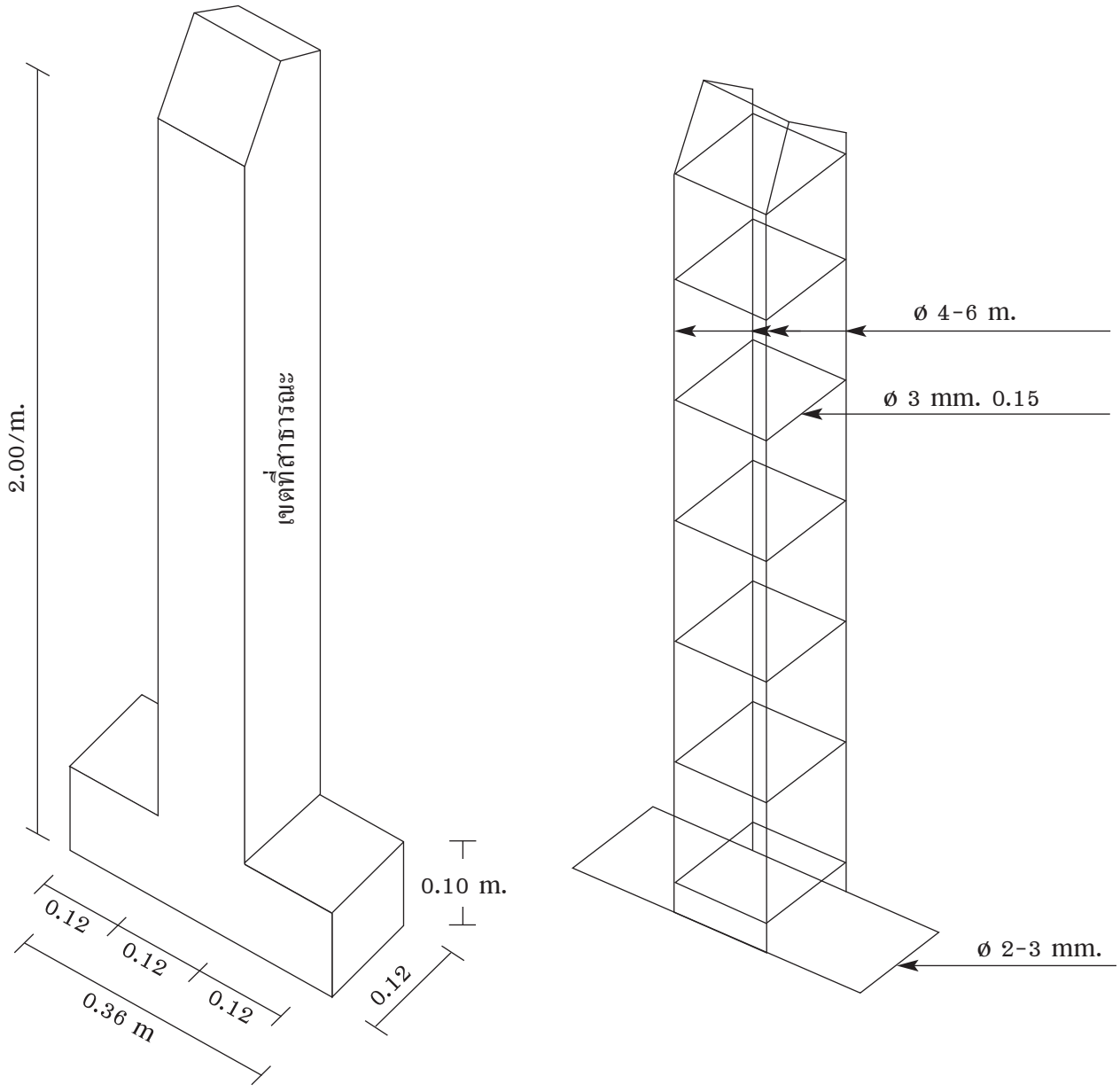

อัตราส่วนผสมของคอนกรีต 1:2:4

ทะเบียนที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
(ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน)
อำเภอ.....จังหวัด.....

ชื่อที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน	ตั้งอยู่ หมู่ ตำบล	อาณาเขตทิศ.....จุดแต่ละด้านยาวเท่าใด				เนื้อที่ไร่ งาน ตารางวา	ผู้ใดประกาศหวงห้าม เมื่อ วัน เดือน ปี	สภาพและประวัติความเป็นมา	ใช้ประโยชน์อย่างใด	นายอำเภอลงชื่อ วัน เดือน	หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง						ถอนสภาพหรือโอนให้เอกชน		หมายเหตุ
		เหนือ	ใต้	ออก	ตก						เลขที่	ลงวัน เดือน ปี	เนื้อที่ ไร่	เนื้อที่ งาน	เนื้อที่ ตารางวา	นายอำเภอลงชื่อ ว.ด.ป	เหตุใด	เมื่อใด	

(สำเนา)

ที่ 1850/2499 กระทรวงมหาดไทย

24 มกราคม 2499

เรื่อง ที่ดินสาธารณะประจำตำบล

เรียน ผู้ว่าราชการภาค ทุกภาค ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 252/2491 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2491

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้เคยสั่งให้จังหวัดและอำเภอดำเนินการจัดหาที่ดินไว้หมู่บ้านละอย่างน้อย 25 ไร่ และตำบลละอย่างน้อย 50 ไร่ เพื่อไว้เป็นที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน นั้น

กระทรวงมหาดไทยใคร่ซ้อมความเข้าใจมาว่า การที่ให้จังหวัดอำเภอจัดหาที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้านขึ้นนั้น ก็เพื่อจัดเป็นสนามกีฬาหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทำนองสนามหลวงของจังหวัดพระนครตามนัยที่ได้เคยชี้แจงมาแล้ว ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 252/2491 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2491 บัดนี้ปรากฏว่าบางจังหวัดได้อนุญาตให้หน่วยราชการอื่นเข้าไปปลูกสร้างที่ทำงานก่อนได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทย และบางแห่งก็ปรากฏว่าหน่วยราชการอื่นเข้าปลูกสร้างสำนักงานโดยพลการหรือปล่อยให้ราษฎรเข้ายึดถือสิทธิโดยจังหวัดและอำเภอมิได้ตรวจตราดูแลเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดหรือหน่วยราชการใดเข้าไปใช้สิทธิในที่ดินดังกล่าวนั้น ฉะนั้นให้จังหวัดและอำเภอจัดเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราดูแลอย่าให้บุคคลใดหรือหน่วยราชการใดเข้าไปใช้สิทธิในที่ดินนั้นก่อนที่จะได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทย และโดยที่การได้มาของที่ดินดังกล่าวแต่ละจังหวัดได้จัดหามาได้โดยมิใช่ทางภาษีอากรหรือโดยอำนาจกฎหมายหรือจากทรัพย์สินของกระทรวงการคลัง จึงถือว่าเป็นทรัพย์สินส่วนจังหวัด และปรากฏว่าหลายจังหวัดได้จัดหาที่ดินดังกล่าวไว้แล้วแต่ยังมิได้จัดทำหลักฐานการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ให้เรียบร้อย เมื่อปรากฏว่าราษฎรรุกล้ำเข้าถือสิทธิ อาจทำให้ขาดหลักฐานอ้างอิงได้ จึงให้จังหวัดดำเนินการให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวแล้วให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายที่ดินต่อไป แล้วขึ้นทะเบียนเป็นทรัพย์สินของจังหวัด ทั้งนี้ เมื่อได้ดำเนินการไปแล้วประการใดแจ้งให้กระทรวงมหาดไทยทราบต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) **รามราชภักดี**
(พระยารามราชภักดี)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

ที่ 7748/2497 กระทรวงมหาดไทย

3 เมษายน 2497

เรื่อง ให้สอบผู้ปกครองท้องที่ก่อนออกโฉนดที่ดิน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด และผู้ว่าราชการภาค ทุกภาค

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบ และวิธีการสอบสวนในเรื่องการออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ มีโฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” ให้รัดกุมมีหลักฐานมั่นคงยิ่งขึ้น จึงเรียนมาเพื่อโปรดสั่งให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติในเรื่องการสอบสวนเพิ่มเติมจากที่ปฏิบัติอยู่แล้ว คือ

1. ในการรังวัดออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ เมื่อช่างแผนที่ไปทำการรังวัดให้จังหวัดสั่งให้อำเภอท้องที่ไปเป็นพยานและตรวจสอบ เพื่อทราบว่าที่ดินรายนั้นเป็นที่หวงห้ามหรือสาธารณประโยชน์อย่างใดหรือไม่ กับตรวจสอบว่าที่ดินที่ขอรับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์นั้นทันทีที่ดินที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน เช่น ใบสำคัญแสดงการนำที่ดินขึ้นทะเบียน (แบบหมายเลข 3) หรือหนังสือสำคัญอย่างอื่นของผู้ใดหรือไม่ นอกจากนั้นก็ให้ช่วยสืบสวนถึงสิทธิของผู้ร้องขอรังวัดนั้นด้วย เพราะอำเภอและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ย่อมจะรู้ข้อเท็จจริงได้ดีเมื่อได้ทำการตรวจสอบและสอบสวนได้ความประการใด ให้อำเภอท้องที่รายงานชี้แจงให้จังหวัดทราบเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาเรื่องการรังวัดออกหนังสือสำคัญรายนั้น

ในการให้อำเภอไปตรวจสอบดังกล่าวนี้ ในกรณีที่ทำการรังวัดนี้ติดต่อกับที่หลวงหวงห้ามหรือที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งอำเภอท้องที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลอยู่ ก็ให้อำเภอท้องที่ตรวจชี้และรับรองเขตที่สาธารณะรายนั้นอีกประการหนึ่งด้วย แต่ถ้าที่หลวงหวงห้ามหรือที่สาธารณประโยชน์นั้นๆ อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่อื่น เช่น เทศบาล ฯลฯ ก็ให้มีหนังสือแจ้งไปให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์นั้นเป็นผู้ไปชี้และรับรองแนวเขตที่ดินตามนัยดังกล่าวนั้นด้วย กับให้สั่งให้อำเภอท้องที่ไปร่วมทำการตรวจสอบดังกล่าวในวรรค 1 ด้วยทุกราย

2. เฉพาะในเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ก็ให้มีหนังสือชี้แจงไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อสั่งให้อำเภอท้องที่ไปทำการตรวจสอบเช่นเดียวกับ ข้อ 1

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) **ท. แรงขำ**

(นายทวี แรงขำ)

รองปลัดกระทรวง ลงชื่อแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

3. การดูแลรักษา สงวนหวงห้ามและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457

เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดูแล
รักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

ฯลฯ

มาตรา 40 กำนันต้องตรวจจัดการรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปศุสัตว์ เป็นต้น

ฯลฯ

มาตรา 83 วรรคสอง นอกจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวโดยเฉพาะ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการอำเภอให้กรมการอำเภอมีอำนาจเช่นเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วย

ฯลฯ

บำรุงการทำนาค้าขายป่าไม้และทางไปมาต่อกัน

มาตรา 114 กรมการอำเภอต้องตรวจให้รู้ทำเลที่ทำมาหาเลี้ยงชีพของราษฎรในอำเภอนั้น คือ ที่นา ที่สวน ที่จับสัตว์น้ำเป็นต้น และต้องสอบสวนให้รู้ว่าที่เหล่านั้นอาศัยสายน้ำทางใด ควรทำบัญชีมีทะเบียนไว้ในที่ว่าการอำเภอ

มาตรา 115 การบำรุงผลประโยชน์ในการหาเลี้ยงชีพของราษฎรก็ดี การป้องกันภยันตรายมิให้เกิดแก่การหาเลี้ยงชีพของราษฎรก็ดี อันต้องการความพร้อมเพรียงช่วยกันในหมู่ราษฎร ยกตัวอย่างดังบางคราวจะต้องทำ ทำนบปิดน้ำ บางคราวต้องระบายน้ำสำหรับการเพาะปลูก การเหล่านี้เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องเอาใจใส่คอยตรวจตราและปรึกษากำนันผู้ใหญ่บ้าน ถ้ามีการสมควรจะต้องทำเพื่อให้เจริญผลประโยชน์แก่ราษฎรก็ดี หรือเพื่อป้องกันความเสียหายแก่ผลประโยชน์นั้นก็ดี ให้กรมการอำเภอเรียกราษฎรช่วยกันทำการนั้นๆ ให้สำเร็จทันฤดูกาล

มาตรา 116 การรักษาผลประโยชน์ในการหาเลี้ยงชีพของราษฎร เช่น การปิดน้ำและระบายน้ำ เช่นกล่าวมาในมาตราก่อนเป็นต้น ตลอดจนอย่างอื่นๆ ถ้าหากเกิดเกี่ยงแย่งกันในประโยชน์ที่จะพึงได้ ยกตัวอย่างดังเช่นชาวนาต้องการให้ปิดน้ำ ชาวเรือต้องให้เปิดน้ำให้เรือเดินเป็นต้น ให้กรมการอำเภอเรียกกำนันประชุมปรึกษาหาวิธีที่จะรักษาประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย หรือถ้าจะให้ได้ประโยชน์ไม่ได้ทั้ง 2 ฝ่าย ก็ให้รักษาประโยชน์ใหญ่โดยยอมทิ้งประโยชน์น้อยด้วยความจำเป็น เมื่อเห็นด้วยกันโดยมากประการใด ก็ให้กรมการอำเภอจัดการตามนั้น

*__มาตรา 117__ ห้วย คลอง และลำน้ำต่างๆ ย่อมเป็นของที่รัฐบาลปกปักรักษา เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องตรวจตราอย่าให้เสีย และอย่าให้ผู้ใดทำให้เสียสาธารณประโยชน์ ถ้าจะต้องซ่อมแซมตกแต่งให้กรมการอำเภอเรียกราษฎรช่วยกันทำอย่างกับปิดน้ำฉะนั้น

มาตรา 118 กรมการอำเภอมีหน้าที่จะต้องตรวจตรา และจัดการรักษาทางบกทางน้ำ อันเป็นทางที่ราษฎรไปมาค้าขาย ให้ไปมาโดยสะดวกตามที่จะเป็นได้ทุกฤดูกาล การอันนี้ถ้าจะต้องทำการซ่อมแซมหรือแก้ไขความขัดข้อง ให้กรมการอำเภอเรียกราษฎรช่วยกันทำอย่างว่ามาแล้ว

มาตรา 119 กรมการอำเภอต้องตรวจตรารักษาป่าไม้ ซึ่งรัฐบาลหวงห้ามตามข้อบังคับการป่าไม้

มาตรา 120 ที่ว่างซึ่งรัฐบาลอนุญาตให้ราษฎรทำการเพาะปลูกนั้นเป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะต้องตรวจตราจัดการป้องกันการเกี่ยงแย่งในระหว่างราษฎรที่ไปตั้งทำการเพาะปลูกก่อนได้รับโฉนด

มาตรา 121 ที่น้ำอันเป็นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นหน้าที่กรมการอำเภอที่จะตรวจตรารักษาป้องกันมิให้พืชพันธุ์สัตว์น้ำสูญไป

มาตรา 122 ที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ คือ ที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่จัดไว้สำหรับราษฎรไปรวมเลี้ยงด้วยกัน เป็นต้น ตลอดจนถนนหนทาง และ “ที่อย่างอื่นซึ่งเป็นของกลาง” ให้ราษฎรใช้ได้ด้วยกัน เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตรารักษา อย่าให้ผู้ใดเกียดกันเอาไปเป็นอาณาประโยชน์แต่เฉพาะตัว

มาตรา 123 ที่วัดหรือกุศลสถานอย่างอื่น ซึ่งเป็นของกลางสำหรับมหาชนก็ให้อยู่ในหน้าที่กรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตราอุดหนุนผู้ปกปักรักษา อย่าให้ผู้ใดลุกล้ำเบียดเบียนที่อันนั้น

ฯลฯ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

ฯลฯ

มาตรา 62 วรรคสอง บรรดาอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยว กับราชการของกรมการอำเภอ หรือนายอำเภอซึ่งกฎหมายกำหนดให้กรมการอำเภอและนายอำเภอมีอยู่ให้โอนไปเป็นอำนาจและหน้าที่ของนายอำเภอ

ฯลฯ

พระราชบัญญัติ

การเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 14)

พ.ศ. 2535

ฯลฯ

“มาตรา 117 ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำเข้าไปเหนือน้ำ ในน้ำและใต้น้ำของแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทยหรือบนชายหาดของทะเลดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า

หลักเกณฑ์และวิธีการในการอนุญาตให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยกระทรวงดังกล่าวจะต้องระบุลักษณะของอาคารและการล่วงล้ำที่พึงอนุญาตได้ไว้ให้ชัดแจ้งพร้อมทั้งระยะเวลาที่จะต้องพิจารณาอนุญาตให้แล้วเสร็จด้วย

เมื่อผู้ขออนุญาตยื่นคำขอถูกต้องตามหลักเกณฑ์ วิธีการและลักษณะที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงตามวรรคสองแล้ว เจ้าท่าต้องอนุญาตภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวงดังกล่าว”

“มาตรา 117 ทวิ ผู้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดตามมาตรา 117 ต้องเสียค่าตอบแทนเป็นรายปี ตามวิธีการและอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าตารางเมตรละห้าสิบบาท และถ้าเป็นอาคารหรือสิ่งอื่นใดซึ่งมีลักษณะหรือวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจให้เสียเป็นสองเท่าของอัตราดังกล่าว ในกรณีที่อาคารหรือสิ่งอื่นใดดังกล่าวถูกปลูกสร้างขึ้นโดยมิได้รับอนุญาตหรือไม่เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาตให้เสียค่าตอบแทนเป็นสามเท่าของอัตราดังกล่าว

การกำหนดค่าตอบแทนตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงสภาพของแต่ละท้องที่และประโยชน์ที่ผู้ปลูกสร้างหรือผู้ครอบครองพึงได้รับ

ค่าตอบแทนที่เก็บได้ตามวรรคหนึ่ง ให้ตกเป็นของกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุขาภิบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นซึ่งมีกฎหมายจัดตั้งขึ้นแล้วแต่กรณีที่อาคารหรือสิ่งอื่นใดนั้นอยู่ในเขต

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร จะออกกฎกระทรวงยกเว้นหรือลดหย่อนค่าตอบแทนให้หน่วยงานหรือบุคคลใดก็ได้”

“มาตรา 118 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 117 หรือผู้ใดได้รับอนุญาตตามมาตรา 117 แล้วปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดไม่เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษปรับโดยคำนวณตามพื้นที่ของอาคารหรือสิ่งอื่นใดในอัตราไม่น้อยกว่าตารางเมตรละห้าร้อยบาทแต่ไม่เกินตารางเมตรละหนึ่งหมื่นบาท”

“มาตรา 118 ทวิ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนมาตรา 117 หรือผู้รับอนุญาตตามมาตรา 117 ปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดไม่เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต ให้เจ้าท่ามีคำสั่งเป็นหนังสือแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสิ่งอื่นใดดังกล่าวรื้อถอนหรือแก้ไขอาคารหรือสิ่งอื่นใดนั้นให้เสร็จสิ้นโดยถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครองให้เจ้าท่าปิดคำสั่งไว้ ณ

อาคารหรือสิ่งอื่นใดนั้นและจะห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองนั้นใช้หรือยินยอมให้ผู้ใดใช้อาคารหรือสิ่งอื่นใดนั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนจนกว่าจะได้รื้อถอนหรือแก้ไขเสร็จด้วยก็ได้

ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าท่าตามวรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครองและเจ้าท่าได้ปิดคำสั่งไว้ ณ อาคารหรือสิ่งอื่นใดนั้นครบสิบห้าวันแล้วให้เจ้าท่าร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งให้มีการรื้อถอน อาคารหรือสิ่งอื่นใดนั้น ถ้าข้อเท็จจริงในทางพิจารณาฟังแล้วได้ว่ามีการฝ่าฝืนมาตรา 117 จริงในกรณีที่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสิ่งอื่นใด ให้ศาลมีคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองเป็นผู้รื้อถอน ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่รื้อถอนตามกำหนดเวลาในคำสั่งศาล หรือในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ให้ศาลมีคำสั่งให้เจ้าท่าเป็นผู้จัดการให้มีการรื้อถอน

ในกรณีที่เจ้าท่าเป็นผู้จัดการให้มีการรื้อถอนตามคำสั่งศาลตามวรรคสามให้เจ้าท่าใช้ความระมัดระวังตามควรแก่พฤติการณ์ โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสิ่งอื่นใดจะเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ จากเจ้าท่าไม่ได้ และเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสิ่งอื่นใดต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนั้น

ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสิ่งอื่นใดยอมชดใช้ค่าใช้จ่ายตามวรรคสี่ภายในระยะเวลาที่เจ้าท่ากำหนดตามควรแก่กรณี หรือในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครองให้เจ้าท่าโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมนำวัสดุที่ถูกรื้อถอนรวมทั้งสิ่งของที่ขนออกจากอาคารหรือสิ่งอื่นใดส่วนที่มีการรื้อถอนออกขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่น เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่นให้นำไปใช้ค่าใช้จ่ายที่เจ้าท่าได้จ่ายไปในการจัดการรื้อถอนและค่าตอบแทนตามมาตรา 118 และถ้ามีเงินเหลือจากการชดใช้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้เจ้าท่าเก็บรักษาไว้ เพื่อคืนให้กับเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่มารับคืนภายในหนึ่งปีให้ตกเป็นของแผ่นดิน

ในกรณีที่เจ้าท่าจะดำเนินการตามวรรคหนึ่งและอาคารหรือสิ่งอื่นใดดังกล่าวมีลักษณะซึ่งอาจอนุญาตได้และเจ้าของหรือผู้ครอบครองยอมชำระค่าปรับตามที่เจ้าท่ากำหนดตามอัตราในมาตรา 118 แล้วเจ้าท่าจะออกใบอนุญาตให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองก็ได้และเมื่อได้รับอนุญาตแล้วให้เสียค่าตอบแทนเป็นสองเท่าของมาตรา 117 ทวิ”

“**มาตรา 119** ห้ามมิให้ผู้ใดเท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้หิน กรวด ทราย ดิน โคลน อับเฉา สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลใด ๆ ยกเว้นน้ำมันและเคมีภัณฑ์ลงในแม่น้ำ ลำคลอ บึง อ่างเก็บน้ำหรือทะเลสาบอันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย อันจะเป็นเหตุให้เกิดการตื้นเขิน ตกตะกอนหรือสกปรก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียในการขจัดสิ่งเหล่านั้นด้วย”

“**มาตรา 119 ทวิ** ห้ามมิให้ผู้ใดเท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้น้ำมันและเคมีภัณฑ์หรือสิ่งใด ๆ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบอันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทยอันจะเป็นเหตุให้เกิดเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตหรือต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบดังกล่าว ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษหรือชดใช้ค่าเสียหายเหล่านั้นด้วย”

“มาตรา 120 ให้เจ้าท่ามีหน้าที่ดูแลรักษาและขุดลอกร่องน้ำ ทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ และทะเลภายในน่านน้ำไทย

ห้ามมิให้ผู้ใดขุดลอก แก้ไข หรือทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาทและให้เจ้าท่าสั่งให้หยุดกระทำการดังกล่าว”

มาตรา 191 การขนถ่ายสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้น จากเรือลำหนึ่งไปยังเรืออีกลำหนึ่ง การขนถ่ายจากเรือขึ้นบก หรือการขนถ่ายจากบกลงเรือ นายเรือหรือตัวแทนเจ้าของเรือ ต้องแจ้งให้เจ้าท่าทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมงก่อนการขนถ่าย และห้ามมิให้ขนถ่ายจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า

ให้อธิบดีกรมเจ้าท่าโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมมีอำนาจประกาศในราชกิจจา-นุเบกษายกเว้นเรือชนิดใดหรือการขนถ่ายประเภทใดที่จะไม่ต้องอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติตามวรรคหนึ่งได้

มาตรา 192 ให้อธิบดีกรมเจ้าท่าโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เรือชนิดหนึ่งชนิดใดที่บรรทุกสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ ต้องชักธงหรือแสดงเครื่องหมายหรือต้องให้สัญญาณใดๆ ตามที่กำหนดได้

มาตรา 193 ในการส่งสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ โดยทางเรือผู้ส่งต้องจัดให้มีฉลากแสดงภาพอันตรายของสิ่งนั้นให้ชัดเจนที่หีบห่อ และต้องแจ้งเป็นหนังสือเกี่ยวกับสภาพอันตรายของสิ่งของนั้นตลอดจนชื่อและที่อยู่ของผู้ส่งให้นายเรือทราบในขณะหรือก่อนการนำสิ่งของนั้นขึ้นเรือ

ห้ามมิให้ผู้ใดส่งหรือรับขนโดยทางเรือซึ่งสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ที่มิได้มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามวรรคหนึ่ง หรือมีการปฏิบัติตามแต่มีข้อความอันเป็นเท็จ

“มาตรา 204 ผู้ใดเท ทิ้ง หรือปล่อยให้น้ำมันปิโตรเลียมหรือน้ำมันที่ปนกับน้ำรั่วไหลด้วยประการใดๆ ลงในเขตท่า แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 209 สายโทรเลข สายโทรศัพท์ สายไฟฟ้าหรือสายอื่นใด หรือท่าหรือสิ่งก่อสร้างที่ทอดใต้น้ำ ในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย ให้เจ้าท่าจัดให้มีเครื่องหมายแสดงไว้ ณ ที่ซึ่งสายท่อหรือสิ่งก่อสร้างนั้นทอดลงน้ำเครื่องหมายนั้นให้ทำเป็นเสาสูงมีป้ายใหญ่สีขาวรูปกลมที่ติดที่ปลายเสาในกลางป้ายมีข้อความเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษว่า “สาย ท่อหรือสิ่งก่อสร้างใต้น้ำ ห้ามทอดสมอและเกาะสมอ” และในกรณีที่เห็นสมควรเจ้าท่าจะจัดให้มีการวางทุ่นหรือเครื่องหมายอื่นใดแสดงไว้ด้วยก็ได้

ห้ามมิให้เรือลำใดทอดสมอภายในระยะข้างละหนึ่งร้อยเมตรนับจากที่ซึ่งสายท่อหรือสิ่งก่อสร้างใต้น้ำทอดอยู่ หรือเกาะสมอข้ามสาย ท่อหรือสิ่งก่อสร้างที่ทอดใต้น้ำนั้น

มาตรา 210 นายเรือหรือผู้ที่ควบคุมเรือลำใดทอดสมอเรือภายในเขตที่ต้องห้ามความในหมวดนี้หรือเกาะสมอ หรือลากแห อวน เครื่องจับสัตว์น้ำ หรือเครื่องมือใดๆ ข้ามเขตเหล่านั้นต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สามร้อยบาทถึงสามพันบาท และถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สาย ท่อ หรือสิ่งก่อสร้างใดๆ ที่ทอดใต้น้ำด้วย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท

หรือทั้งจำทั้งปรับและต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายในการซ่อมสาย ท่อหรือสิ่งก่อสร้างใต้น้ำที่เสียหายเนื่องจากการที่ได้ทอดสมอหรือเกาะสมอ หรือลากของข้ามสาย ท่อ หรือสิ่งก่อสร้างนั้นด้วย

ในระหว่างการดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำผิดตามวรรคหนึ่ง เจ้าท่ามีอำนาจที่จะกักเรือที่เกี่ยวข้องไว้ได้จนกว่าจะมีการประกันมาวางสำหรับเงินค่าปรับหรือค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมตามที่เจ้าท่ากำหนดตามควรแก่กรณี”

(สำเนา)

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ 50

โดยที่คณะปฏิบัติได้พิจารณาเห็นว่า พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย ซึ่งได้ประกาศใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2456 จนบัดนี้เป็นเวลาถึง 59 ปี มีบทบัญญัติบางมาตราไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน บางเรื่องไม่มีบัญญัติไว้หรือบัญญัติไว้ไม่ชัดเจน เป็นอุปสรรคขัดขวางแก่การพัฒนาการขนส่งทางน้ำ นอกจากนั้นปรากฏว่าอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดบางอย่างตามพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่เพียงพอแก่การป้องกันและปราบปรามสมควรแก้ไขให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกบทนิยามของคำว่า “แพ” ในมาตรา 3 คำว่า “เจ้าท่า” และ “เจ้าพนักงานออกใบอนุญาต” ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 และคำว่า “เรือ” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2481 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“แพ” หมายความรวมถึงโป๊ะ อู่ลอย และสิ่งลอยน้ำอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึง

“เจ้าท่า” หมายความว่า อธิบดีกรมเจ้าท่าหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมเจ้าท่ามอบหมาย

“เจ้าพนักงานออกใบอนุญาต” หมายความว่า อธิบดีกรมเจ้าท่าหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมเจ้าท่ามอบหมายให้ทำการออกใบอนุญาต

“เรือ” หมายความว่า ยานพาหนะทางน้ำทุกชนิดไม่ว่าจะใช้เพื่อบรรทุกลำเลียง ลาก จูง ยก ขุด หรือลอก รวมทั้งยานพาหนะอย่างอื่นที่สามารถใช้ในน้ำได้ทำนองเดียวกัน

ข้อ 2 ให้ยกเลิกความในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2481 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2510 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา 9 ผู้ใดใช้เรือที่มิได้รับใบอนุญาตใช้เรือ หรือใช้เรือที่ใบอนุญาตใช้เรือสิ้นอายุแล้ว หรือใช้เรือผิดไปจากเขตหรือตำบลการเดินเรือที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตใช้เรือ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท และเจ้าท่าจะสั่งยึดใบอนุญาตใช้เรือ ทั้งนี้มีกำหนดไม่เกินหกเดือนด้วยก็ได้

เจ้าของเรือหรือเจ้าของกิจการเดินเรือที่ถูกยึดใบอนุญาตใช้เรือตามวรรคหนึ่งมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง คำชี้ขาดของรัฐมนตรีเป็นที่สุดแต่ในระหว่างที่รัฐมนตรียังมิได้ชี้ขาดคำสั่งนี้มีผลบังคับได้

เรือใดถูกยึดใบอนุญาตใช้เรือแล้วยังขืนเดินหรือกระทำการ นายเรือเจ้าของเรือหรือเจ้าของกิจการเดินเรือต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ข้อ 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 46 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456

"มาตรา 46 ทวิ ให้เจ้าท่ามีอำนาจสั่งห้ามใช้และให้แก้ไขท่ารับส่งคนโดยสาร ท่ารับส่งสินค้า ท่าเทียบเรือและแพในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย ซึ่งมีสภาพไม่ปลอดภัยในการใช้หรืออาจเกิดอันตรายแก่ประชาชนหรือแก่การเดินเรือ โดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบเป็นหนังสือในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครองให้ปิดคำสั่งไว้ ณ ท่ารับส่งคนโดยสารท่ารับส่งสินค้า ท่าเทียบเรือหรือแพนั้น และให้ถือว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้รับคำสั่งนั้นแล้ว

เจ้าของหรือผู้ครอบครองซึ่งได้รับคำสั่งจากเจ้าท่าตามความในวรรคหนึ่งมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง คำชี้ขาดของรัฐมนตรีเป็นที่สุดแต่ในระหว่างที่รัฐมนตรียังมิได้ชี้ขาด คำสั่งห้ามใช้นั้นมีผลบังคับได้ ในกรณีไม่มีอุทธรณ์คำสั่ง หรือมีอุทธรณ์แต่รัฐมนตรีสั่งให้ยกอุทธรณ์และเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งภายในเวลาที่เจ้าท่ากำหนดหรือภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับทราบคำวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้เจ้าท่ามีอำนาจจัดการแก้ไขให้เป็นไปตามคำสั่งโดยคิดค่าใช้จ่ายจากเจ้าของหรือผู้ครอบครอง

เมื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้แก้ไขเสร็จเรียบร้อยตามคำสั่งแล้วให้เจ้าท่าเพิกถอนคำสั่งห้ามใช้ ในกรณีที่เจ้าท่าจัดการแก้ไขเอง จะรอการเพิกถอนคำสั่งห้ามใช้ไว้จนกว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองจะชำระค่าใช้จ่ายให้เจ้าท่าก็ได้

เจ้าของหรือผู้ครอบครองคนใดใช้เองหรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้ท่ารับส่งคนโดยสาร ท่ารับส่งสินค้า ท่าเทียบเรือ หรือแพ ซึ่งเจ้าท่ามีคำสั่งห้ามใช้และยังไม่ได้เพิกถอนคำสั่งนั้น ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท"

ข้อ 4 ให้ยกเลิกความในมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 101 เรือที่จะเข้าเทียบจอดยังท่า นายเรือจะต้องใช้ความเร็วต่ำและด้วยความระมัดระวังเรือที่เดินอยู่ในแม่น้ำหรือลำคลอง ต้องใช้ความเร็วไม่เกินอัตราที่เจ้าท่ากำหนดและห้ามมิให้แล่นตัดหน้าเรือกลที่กำลังเดินขึ้นล่องอยู่ในระยะหนึ่งร้อยเมตร ผู้ใดฝ่าฝืนต้องปรับไม่เกินสองพันบาท และให้เจ้าท่ามีอำนาจยึดใบอนุญาตใช้เรือ หรือประกาศนียบัตรควบคุมเรือ ทั้งนี้ มีกำหนดไม่เกินหกเดือนก็ได้

เจ้าของเรือหรือผู้ถือประกาศนียบัตรควบคุมเรือที่ถูกยึดใบอนุญาต มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง คำชี้ขาดของรัฐมนตรีเป็นที่สุด แต่ในระหว่างที่รัฐมนตรียังมิได้ชี้ขาด คำสั่งนั้นมีผลบังคับได้"

ข้อ 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 117 มาตรา 118 มาตรา 119 และมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 117 ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคาหรือสิ่งใดล่วงล้ำเข้าไปเหนือน้ำ ในน้ำและใต้น้ำของแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทยเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า"

“มาตรา 118 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 117 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท และให้เจ้าท่ามีคำสั่งเป็นหนังสือแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสิ่งล่วงล้ำนั้นให้รื้อถอนไปให้พ้นแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย ในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครองให้ปิดคำสั่งนั้นไว้ ณ อาคารหรือสิ่งล่วงล้ำนั้น และเมื่อครบกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ออกคำสั่งนั้นแล้วยังไม่มีการรื้อถอนอาคารหรือสิ่งล่วงล้ำนั้นออกไปให้เจ้าท่าจัดการรื้อถอนอาคารหรือสิ่งล่วงล้ำนั้นได้ ในการนี้ให้เจ้าท่าจัดการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่รื้อถอนหรืออยู่ในอาคารนั้น และให้นำความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1327 มาใช้บังคับแก่เงินที่ขายทรัพย์สินนั้นได้โดยอนุโลม

มาตรา 119 ห้ามมิให้ผู้ใดเท ทิ้ง หิน กรวด ทราย ดิน โคลน อับเฉา สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลใดๆ รวมทั้งน้ำมันและเคมีภัณฑ์ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย อันจะเป็นเหตุให้เกิดการตื้นเขินหรือตกตะกอนหรือทำให้แม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทยสกปรกเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตหรือเป็นอันตรายแก่การเดินเรือ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า ผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาทและต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่เจ้าท่าต้องเสียในการขจัดสิ่งเหล่านั้นด้วย

มาตรา 120 ให้เจ้าท่ามีหน้าที่ดูแลรักษาและขุดลอกกร่องน้ำทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลองและทะเลภายในน่านน้ำไทย

ห้ามมิให้ผู้ใดขุดลอก แก้ไข เปลี่ยนแปลงร่องน้ำ ทางเรือเดิน แม่น้ำ ลำคลอง หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท และเจ้าท่ามีอำนาจสั่งให้หยุดกระทำการดังกล่าว”

ข้อ 6 ให้ยกเลิกความในมาตรา 162 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 162 เจ้าพนักงานออกใบอนุญาตจะออกใบอนุญาตใช้เรือหรือเปลี่ยนใบอนุญาตใช้เรือแทนฉบับเดิมได้ต่อเมื่อผู้ขอรับใบอนุญาตแสดงหนังสือสำคัญรายงานการตรวจเรือที่เจ้าพนักงานผู้ตรวจเรือ ซึ่งเจ้าท่าแต่งตั้งออกให้เพื่อแสดงว่าเรือนั้นได้รับการตรวจตามระเบียบและเหมาะสมกับสภาพใช้การสำหรับระยะเวลาสิบสอบเดือนหรือน้อยกว่า โดยถูกต้องตามกฎข้อบังคับสำหรับการตรวจเรือ”

ข้อ 7 ให้ยกเลิกความในมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พุทธศักราช 2456 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 170 เมื่อเจ้าท่าตรวจพบว่าเรือที่ได้รับใบอนุญาตให้บรรทุกคนโดยสาร บรรทุกสินค้า หรือบรรทุกคนโดยสารสินค้าลำใด อยู่ในสภาพไม่ปลอดภัยต่อคนโดยสาร หรือไม่เหมาะสมกับสภาพใช้การให้เจ้าท่ามีอำนาจสั่งห้ามใช้เรือนั้นจนกว่าเจ้าของเรือหรือผู้ครอบครองจะได้แก้ไขให้เรียบร้อย

ผู้ใดฝ่าฝืนใช้เรือที่เจ้าท่าสั่งห้ามตามความในวรรคหนึ่งต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท”

ข้อ 8 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมรักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

ข้อ 9 ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 18 มกราคม พุทธศักราช 2515

จอมพล ถ. กิตติขจร
หัวหน้าคณะปฏิวัติ

(ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 11 ลงวันที่ 11 ลงวันที่ 19 มกราคม 2515)

(สำเนา)

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง กำหนดบริเวณที่หวงห้ามตามมาตรา 9 (2)
แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดเขตหวงห้ามที่เขาหรือภูเขา ตามความในมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ลงวันที่ 27 มีนาคม 2499 และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดเขตแม่น้ำ ลำคลอง เป็นเขตหวงห้ามตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ลงวันที่ 26 เมษายน 2515

ข้อ 2 ให้บริเวณดังต่อไปนี้ ทุกแห่ง ทุกจังหวัด เป็นบริเวณที่หวงห้าม ห้ามมิให้บุคคลใดทำด้วยประการใดให้เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

(1) บริเวณที่เขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา 40 เมตร

(2) บริเวณแม่น้ำและลำคลอง

(3) ที่ดินของรัฐ นอกจาก (1) และ (2) ซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธครอบครองเฉพาะบริเวณที่เป็นที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย

ประกาศ ณ วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2523

ประเทือง กีรติบุตร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(97 ร.จ. 1795 ตอนที่ 93 (แผนกราชกิจจาฯ) ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2523)

(สำเนา)

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

พ.ศ. 2544

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ให้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544"

ข้อ 2 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2515

ข้อ 3 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 4 ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ในบังคับของระเบียบนี้ หมายถึง

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองและที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) ที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าเป็นโดยสภาพที่ดินหรือทางราชการได้สงวนไว้ ก็ตาม เช่น ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ สวนสาธารณะ ที่เลี้ยงสัตว์ และที่สาธารณะประจำตำบล และหมู่บ้าน เป็นต้น

ข้อ 5 อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาและการดำเนินการคุ้มครองป้องกัน

(1) ที่ดินตามข้อ 4(1) ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมที่ดินและทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย ตามความในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

(2) ที่ดินตามข้อ 4(2) ให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด และนายอำเภอท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457

ข้อ 6 การดำเนินคดี การขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง การตรวจสอบแนวเขต และการดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันการบุกรุก หรือเข้าไปยึดถือครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือแก้ไขปัญหาการบุกรุก ให้ใช้งบประมาณของหน่วยงานดังนี้

(1) ที่ดินตามข้อ 4(1) ให้ใช้ประมาณของหน่วยงานตามข้อ 5(1)

(2) ที่ดินตามข้อ 4(2) ให้ใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการและแจ้งนายอำเภอท้องที่ทราบ ในเขตพื้นที่สภาตำบลให้ใช้งบประมาณของสภาตำบล ทั้งนี้ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 เป็นต้นไป

ข้อ 7 การจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์

(1) ที่ดินตามข้อ 4(1) ไม่ต้องจัดทำทะเบียน แต่ให้ทบวงการเมืองผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้มีหน้าที่ดูแลรักษาสำรวจรายละเอียดตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้เป็นหลักฐาน

(2) ที่ดินตามข้อ 4(2) เว้นแต่ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ ลำกระโดง ลำรางสาธารณะ และทางระบายน้ำที่อยู่ในความดูแลรักษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ดำเนินการสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยให้จัดทำจำนวน 4 ชุด ให้เก็บรักษาไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ชุด อำเภอหรือกิ่งอำเภอ 1 ชุด จังหวัด 1 ชุด และให้จังหวัดส่งให้กรมที่ดิน 1 ชุด ถ้าที่ดินแปลงใด ยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันตามกฎหมายดำเนินการขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงต่อไป สำหรับที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ได้จัดทำทะเบียนไว้แล้ว ก่อนระเบียบนี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการขอคัดมาเก็บไว้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น 1 ชุด

ที่ดินนอกจากที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอท้องที่

อนึ่ง ทางสาธารณประโยชน์หรือทางน้ำสาธารณะที่ไม่ใช่ทางหลวงตามกฎหมาย ว่าด้วยทางหลวง หรือทางที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ไว้เป็นหลักฐานด้วย

ข้อ 8 การใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตามข้อ 4 ทบวงการเมืองผู้ขอใช้จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน จึงจะเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวได้

ข้อ 9 การถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา 8 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทบวงการเมืองผู้ขอถอนสภาพจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ 10 การเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่งให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ 11 การจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์

เมื่อได้มีการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือกฎหมายอื่น ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษา จัดการจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์และคืนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ตามวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ 12 การชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแก่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามข้อ 4 เป็นต้นว่า ประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง ขอบเขต สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหา

(1) กรณีที่ดินตามข้อ 4(1) ให้เป็นหน้าที่ของทบวงการเมืองตามข้อ 5(1)

(2) กรณีที่ดินตามข้อ 4(2) ให้เป็นหน้าที่ส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาตามข้อ 5(2)

ข้อ 13 ให้อธิบดีกรมที่ดินเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2544

(ลงชื่อ) **สมบัติ อุทัยสาง**
(นายสมบัติ อุทัยสาง)
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 118 ตอนพิเศษ 43 ง วันที่ 17 พฤษภาคม 2544

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการสอบสวนเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์

พ.ศ. 2539

เพื่อให้การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์ไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย กระทรวงมหาดไทยจึงออก ระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2539

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน” หมายถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้หนึ่งผู้ใดหรือคณะกรรมการสอบสวนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานครแต่งตั้งแล้วแต่กรณี

“ผู้มีส่วนได้เสีย” หมายถึง

(1) ผู้ที่มีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์

(2) ผู้ที่เป็นญาติเกี่ยวข้องกับบุคคลตาม (1) ได้แก่ เป็นบุพการี หรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้อง หรือเป็นลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติ เกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น

(3) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทน โดยชอบธรรมของบุคคล ตาม (1)

(4) เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้าง หรือเคยเป็นนายจ้างของบุคคลตาม (1)

ข้อ 5 การแต่งตั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน

(1) เมื่อมีกรณีอันสมควรจะต้องสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณ-ประโยชน์ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือปลัดกรุงเทพมหานคร แต่งตั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนขึ้น

(2) ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการบุกรุกที่หรือทางสาธารณประโยชน์นั้น ไม่สมควรจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน

(3) เมื่อมีการคัดค้านหรือโต้แย้งว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนมีส่วนได้เสียในเรื่องที่มีการสอบสวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี พิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร

ข้อ 6 การสอบสวนให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินการดังนี้

(1) สอบสวนถึงประวัติความเป็นมา สภาพของที่ดิน อาณาเขตเนื้อที่และการใช้ประโยชน์ของที่ดินแปลงนั้น ๆ โดยชัดเจน นอกจากนี้ให้สอบสวนในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ด้วย

ก. ที่ดินที่ทางราชการสงวนหวงห้ามไว้นั้น ได้สงวนหวงห้ามไว้ ตั้งแต่เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยอำนาจตามกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างใดบ้าง ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันมาอย่างใด ตั้งแต่เมื่อใด ในปัจจุบันยังใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่ หรือเลิกใช้แล้วตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด

ข. ทางน้ำ หนอง บึง นั้น ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันมาอย่างใด มีบริเวณตื้นเขินหรือไม่เพียงใด การตื้นเขินนั้น เป็นไปในลักษณะใด กล่าวคือ มีบุคคลทำให้เกิดขึ้นหรือเป็นไปโดยธรรมชาติ

ค. ถนน ทางเดิน นั้น มีความเป็นมาอย่างไร กล่าวคือ เจ้าของที่ดินอุทิศให้โดยตรงหรือโดยปริยายหรืออย่างใด ทางเส้นนี้เริ่มจากที่ใดถึงที่ใด ใช้กันอย่างไร เป็นทางซึ่งสาธารณชนใช้หรือใช้เฉพาะเจ้าของที่ดินในละแวกนั้น

ง. ที่ชายตลิ่งนั้น ตามปกติน้ำท่วมถึงหรือไม่ เพียงใด ท่วมถึงทุกปีหรือไม่ เป็นระยะเวลานานเท่าใดประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่อย่างไร หรือผู้ใดใช้ประโยชน์หรือไม่

(2) จัดทำแผนที่สังเขป แสดงเขตที่หรือทางสาธารณประโยชน์ที่ดินข้างเคียง และส่วนที่มีผู้บุกรุกเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

(3) สอบสวนผู้สูงอายุ และผู้ปกครองท้องที่ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เคยรู้เห็นหรือใช้ประโยชน์ในที่หรือทางสาธารณประโยชน์นั้น มาก่อนเป็นหลัก

(4) ในกรณีที่มีผู้เกี่ยวข้องประสงค์จะนำพยานหลักฐานอื่นมาเพิ่มเติม สำนวนการสอบสวนหรือประสงค์จะให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนทำการสอบสวนพยานบุคคลใด หรือรวบรวมพยานหลักฐานอื่นใด ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนพิจารณาดำเนินการตามความจำเป็นและสมควรโดยให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่ายด้วย

(5) สรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ให้ผู้ที่ถูกร้องเรียนว่ากระทำการบุกรุกทราบถ้าผู้ที่ถูกร้องเรียนว่ากระทำการบุกรุกยอมรับ ก็ให้บันทึกถ้อยคำไว้เป็นหลักฐาน แต่ถ้าผู้นั้นให้ถ้อยคำปฏิเสธหรือไม่ยอมรับ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงว่าผู้นั้นได้ที่ดินมาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ครอบครองทำประโยชน์อย่างไร เมื่อใด

(6) เมื่อผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนได้ดำเนินการตาม (5) แล้ว ให้แจ้งให้คู่กรณีทุกฝ่ายได้รับทราบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจากการสอบสวน ซึ่งรวมทั้งข้อกล่าวหา ข้อปฏิเสธ หรือข้อเท็จจริงที่เป็นผลร้ายต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พร้อมทั้งแจ้งให้คู่กรณีดังกล่าวทราบว่า สามารถจะนำเสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ทั้งพยานบุคคลและพยานเอกสารของตนเองได้ ในระยะเวลาอันสมควร ซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนจะเป็นผู้พิจารณากำหนดระยะเวลาดังกล่าวตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี

(7) การแจ้งตาม (5) และ (6) ให้คำนึงถึงความเสียหาย หรือความปลอดภัยซึ่งอาจเกิดแก่พยานด้วย

ข้อ 7 ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนั้น ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่ชี้นำ ข่มขู่ หรือหลอกลวง หรือใช้วิธีการอื่นใดในทำนองเดียวกันต่อคู่กรณีหรือพยานเพื่อให้คู่กรณีหรือพยานเสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานโดยจำยอม

ข้อ 8 เมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ให้สรุปสำนวนเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณีโดยให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนรายงานประกอบไว้ในสำนวนด้วยว่า ได้ดำเนินการตามขั้นตอนในข้อ 6 แล้ว และในการเปิดโอกาสให้คู่กรณีทุกฝ่ายได้รับทราบข้อกล่าวหา ข้อปฏิเสธ รวมทั้งการให้คู่กรณีทุกฝ่ายนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมนั้น ผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนได้ให้ระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนเท่าใดและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือปลัดกรุงเทพมหานครพิจารณาสั่งการหรือดำเนินการตามที่เห็นสมควร รวมทั้งแจ้งให้คู่กรณีทราบด้วย

ประกาศ ณ วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539

(นายบรรหาร ศิลปอาชา)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศ ทั่วไป เล่ม 120 ตอนพิเศษ 2 ง ลงวันที่ 7 มกราคม 2546

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

พ.ศ. 2545

โดยที่เห็นเป็นการสมควรปรับปรุงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2534 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กับเพื่อให้การประสานนโยบายและการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินของรัฐประเภทต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ทั้งในทางสังคม การเมือง การปกครองและเสริมสร้างความสมดุลมั่นคงแข็งแกร่งในทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2545”

ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกระทรวงหรือกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทุกประเภท เช่น ที่ป่าสงวนแห่งชาติ ที่สงวนหวงห้ามของรัฐ ที่สาธารณประโยชน์ และที่ราชพัสดุ เป็นต้น

“จังหวัด” หมายความถึงกรุงเทพมหานครด้วย

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ” เรียกโดยย่อว่า “กบร” ประกอบด้วย

(1) รองนายกรัฐมนตรีมอบหมาย	ประธานกรรมการ
(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	รองประธานกรรมการ
(3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
(4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ

(5) ปลัดกระทรวงกลาโหม กรรมการ
(6) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรรมการ
(7) ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรรมการ
(8) ปลัดกระทรวงมหาดไทย กรรมการ
(9) อัยการสูงสุด กรรมการ
(10) ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ กรรมการ
(11) เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา กรรมการ
(12) ผู้บัญชาการทหารบก กรรมการ
(13) ผู้บัญชาการทหารเรือ กรรมการ
(14) ผู้บัญชาการทหารอากาศ กรรมการ
(15) อธิบดีกรมธนารักษ์ กรรมการ
(16) เลขาธิการสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ การเกษตรกรรม กรรมการ
(17) อธิบดีกรมป่าไม้ กรรมการ
(18) อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรรมการ
(19) อธิบดีกรมการปกครอง กรรมการ
(20) อธิบดีกรมที่ดิน กรรมการ
(21) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประธาน กบร. แต่งตั้ง อีกไม่เกินสามคน กรรมการ
(22) รองปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม กรรมการและเลขานุการ
ที่รับผิดชอบการปฏิบัติราชการของสำนกงานแก้ไขปัญหา
การบุกรุกที่ดินของรัฐ
(23) ข้าราชการสำนักแก้ไขปัญหา การบุกรุกที่ดินของรัฐ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับมอบหมายไม่เกินสองคน

ข้อ 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

ในกรณีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประธาน กบร. แต่งตั้ง พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่ประธาน กบร. แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้เดิมยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้เดิม

เมื่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นกำหนดตามวาระดังกล่าวในวรรคหนึ่งหากยังมิได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 7 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ตามข้อ 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นตำแหน่งเมื่อ

(1) ตาย
(2) ลาออก
(3) เป็นบุคคลล้มละลาย
(4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(5) ประธาน กบร. ให้ออก

(6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 8 ให้ กบร. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอนโยบายหรือแผนงานในการแก้ไขปัญหา และป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐต่อคณะรัฐมนตรี

(2) กำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหา และมาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

(3) กำหนด ติดตาม ดูแล และตรวจสอบให้หน่วยงานของรัฐ ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน มาตรการในการแก้ไขปัญหาและมาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

(4) รวบรวมข้อมูล เอกสารหลักฐาน และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินของบุคคลใดๆ ในที่ดินของรัฐ

(5) เรียกให้หน่วยงานของรัฐส่งข้อมูลเอกสารหลักฐานและข้อเท็จจริง หรือขอให้ส่งผู้แทนมาชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาของ กบร. หรือคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานที่ กบร. แต่งตั้ง

(6) ให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานของรัฐในการดำเนินการแก้ไขปัญหาป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐในการขอตั้งงบประมาณ และในเรื่องอื่นๆ ตามความเหมาะสมสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความรวดเร็ว

(7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน ให้ปฏิบัติงานตามที่มี

(8) ให้หน่วยงานของรัฐและจังหวัดดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับการเป็นปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐตามที่กำหนด

(9) ดำเนินการหรือปฏิบัติงานอื่นใดที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา และการบุกรุกที่ดินของรัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 9 ให้สำนักแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นฝ่ายเลขานุการของ กบร. กับให้มีอำนาจหน้าที่ประสานนโยบายการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และติดตาม ประเมินผล และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ กบร. มอบหมาย

ข้อ 10 การดำเนินการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐก่อนระเบียบใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นการดำเนินการตามระเบียบนี้

ข้อ 11 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2545

พันตำรวจโท

(ทักษิณ ชินวัตร)

นายกรัฐมนตรี

(สำเนา)

ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2529)
ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 (4) และ (10) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526 คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบเรียกว่า "ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2529) ว่าด้วยการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน"

ข้อ 3 ให้ยกเลิก

(1) ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการประสานงานเกี่ยวกับการสงวนที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2498 ลงวันที่ 26 มีนาคม 2498

(2) ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการประสานงานเกี่ยวกับการสงวนที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 ลงวันที่ 14 มีนาคม 2503

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นๆ ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในท้องที่อำเภอใดมีที่ดินของรัฐที่มิใช่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เมื่อนายอำเภอ หรือส่วนราชการใดเห็นสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามไว้เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ให้เสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยให้สั่งนายอำเภอของอำเภอที่ที่ดินนั้นอยู่ในเขตดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นตามระเบียบนี้

ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นอยู่ในเขตของสองอำเภอขึ้นไป และผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินในทั้งสองอำเภอ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอของแต่ละอำเภอประสานงานกันในการดำเนินการตามระเบียบนี้

ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นอยู่ในเขตของสองจังหวัดขึ้นไป และผู้ว่าราชการจังหวัดของแต่ละจังหวัดที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ในเขตเห็นพ้องด้วยกันในอันที่จะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดของแต่ละจังหวัดสั่งให้นายอำเภอของแต่ละจังหวัดประสานงานกันในการดำเนินการตามระเบียบนี้

ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดของจังหวัดที่ที่ดินนั้นอยู่ในเขตคนหนึ่งคนใดเห็นว่าไม่สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้น ให้แจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดคนอื่นๆ ทราบ และถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับแจ้งเห็นสมควรที่สงวน หรือหวงห้ามที่ดินที่อยู่ในเขตจังหวัดของตน ให้สั่งนายอำเภอของอำเภอที่ที่ดินนั้นอยู่ในเขตดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินดังกล่าวตามระเบียบนี้ เฉพาะส่วนที่อยู่ในเขตจังหวัดของตน

ข้อ 5 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้รับทราบคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดที่สั่งการให้ดำเนินการเพื่อสงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันให้นายอำเภอดำเนินการตรวจสอบว่า

(ก) ที่ดินนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่

(ข) ที่ดินนั้นมีผู้ครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้วหรือไม่

(ค) ที่ดินนั้นเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี หรือเป็นที่ดินที่ได้สงวนหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใดแล้วหรือไม่

(ง) คณะกรรมการหมู่บ้านและสภาตำบลเห็นว่า สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่

ข้อ 6 ในการตรวจสอบตามข้อ 5 ถ้าปรากฏว่า

(ก) ที่ดินนั้นเป็นที่รกร้างว่างเปล่า หรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้นายอำเภอตรวจสอบด้วยว่า ที่ดินนั้นมีสภาพอย่างไร และจัดทำแผนที่สังเขปแสดงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่ อาณาเขต ความกว้างยาว เขตข้างเคียงของที่ดินและแสดงขอบเขตที่ดินนั้นลงในแผนที่ภูมิประเทศ และรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ข) ที่ดินนั้นมีผู้ครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้ว ให้บันทึกด้วยว่าผู้ครอบครองหรือผู้ทำประโยชน์มีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน หรือเอกสารหลักฐานแสดงว่าได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์หรือไม่ และให้นายอำเภอแสดงอาณาเขตและจำนวนเนื้อที่ของที่ดินที่มีการครอบครองหรือการทำประโยชน์ลงในแผนที่สังเขปและรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ค) ที่ดินนั้นไม่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือไม่เป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี หรือเป็นที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใดแล้ว ให้นายอำเภอรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินที่มีสภาพดังกล่าวข้างต้นและรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

(ง) คณะกรรมการหมู่บ้านและหรือสภาตำบลมีความเห็นว่าไม่สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นให้นายอำเภอรวบรวมความเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านและสภาตำบล และรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

ในการรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดตาม (ก) (ข) (ค) หรือ (ง) ให้นายอำเภอเสนอความเห็นของตนไปด้วยเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้ว่าราชการจังหวัด

ข้อ 7 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับรายงานจากนายอำเภอตามข้อ 6 แล้วให้พิจารณาดำเนินการดังนี้

(ก) ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือเป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นตามรายงานของนายอำเภอหรือไม่ เพียงใด

(ข) ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นมีผู้ครอบครองหรือทำประโยชน์อยู่แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินดังกล่าวหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่สมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการในที่ดินส่วนที่มีการครอบครองหรือประโยชน์อยู่แล้วแต่ถ้าสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมาสำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้

ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และถ้าหากจำเป็นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพร้อมด้วยความเห็น

(ค) ถ้าที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามนั้นไม่เป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือไม่เป็นที่ดินที่มีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือเป็นที่ดินที่อยู่ในเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวร หรือเป็นที่ดินที่ได้มีการสงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองอื่นแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่า สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินดังกล่าวหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่สมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการ แต่ถ้าเห็นว่าสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมาสำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และถ้าหากจำเป็นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพร้อมด้วยความเห็น

(ง) ถ้าคณะกรรมการหมู่บ้านและหรือสภาตำบลมีความเห็นว่าไม่สมควรสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าความเห็นดังกล่าวมีเหตุผลสมควรหรือไม่ ถ้าเห็นว่ามีเหตุผลสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอยุติการดำเนินการ แต่ถ้าเห็นว่าไม่มีเหตุสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้นายอำเภอดำเนินการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นต่อไป

ข้อ 8 เมื่อคณะกรรมการจัดการจัดที่ดินแห่งชาติได้รับรายงานจากผู้ว่าราชการจังหวัดตามข้อ 7 (ข) หรือ (ค) แล้วให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติพิจารณาว่า สมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนั้นเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่สมควร ให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ แต่ถ้าเห็นว่าสมควร ให้คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติดำเนินการต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้ได้ที่ดินนั้นมาสำหรับจะสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน แล้วให้แจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

ข้อ 9 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดและหรือคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเห็นสมควรให้สงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว ให้นายอำเภอของที่ที่ดินนั้นอยู่ในเขตโฆษณาให้ประชาชนทราบถึงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่ เขตข้างเคียงของที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม โดยจัดทำประกาศระบุรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามตามแบบท้ายระเบียบนี้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล ที่ทำการหมู่บ้าน แห่งละอย่างน้อยหนึ่งฉบับ

ในการโฆษณาให้ประชาชนทราบถึงที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน นายอำเภอจะจัดให้มีการประชุมราษฎรในท้องที่เพื่อทำการชี้แจง หรือจะให้มีการประกาศชี้แจงทางวิทยุกระจายเสียงด้วยก็ได้

ให้นายอำเภอจัดให้มีหลักเขต หรือเครื่องหมายอื่นแสดงแนวเขตของที่ดินที่จะสงวนหวงห้ามและป้ายระบุรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามเช่นเดียวกับประกาศตามวรรคหนึ่ง มีขนาดและจำนวนพอสมควรติดตั้งไว้ในบริเวณที่ดินดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนทราบว่าเป็นเขตที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้าม

ข้อ 10 ภายในหกสิบวันนับแต่วันปิดประกาศ ถ้าไม่มีผู้คัดค้านการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอเรื่อง พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อดำเนินการตามข้อ 11 ต่อไป แต่ถ้ามีผู้คัดค้านการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินโดยอ้างว่าตนเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์

หรือสิทธิครอบครอง หรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้นายอำเภอสอบสวนหาข้อเท็จจริงว่าผู้คัดค้านมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองหรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่แล้วเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาสั่งการ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งประการใดแล้ว ให้แจ้งแก่ผู้คัดค้านทราบถ้าผู้คัดค้านไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการฟ้องหรือร้องต่อศาลได้

ในกรณีที่มีการฟ้องหรือร้องต่อศาล ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรอการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินทั้งหมดไว้ก่อนจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ได้ หรือจะดำเนินการเพื่อสงวนและหวงห้ามที่ดินนั้นต่อไป โดยยกเว้นที่ดินส่วนที่มีผู้คัดค้านนั้นจากการสงวนหรือหวงห้ามไว้ก่อนจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ได้

เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกคำร้องคัดค้าน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอเรื่องพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปยังคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติเพื่อดำเนินการตามข้อ 11 ต่อไป แต่ถ้าศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้คัดค้านเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง หรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เพื่อพิจารณาว่าสมควรจะยกเว้นที่ดินส่วนที่มีผู้คัดค้านจากการสงวนหรือหวงห้ามหรือจะดำเนินการให้ที่ดินนั้นตกมาเป็นของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ข้อ 11 เมื่อคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้มีมติให้สงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว ให้จัดทำประกาศการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยให้มีแผนที่แสดงตำแหน่งที่ดิน จำนวนเนื้อที่ และเขตข้างเคียงของที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามแนบท้ายประกาศด้วย

แผนที่ที่แสดงเขตที่ดินที่สงวนหรือหวงห้าม ต้องเป็นแผนที่ที่พร้อมที่จะนำลงในระวางแผนที่หรือระวางรูปถ่ายทางอากาศตามระเบียบของกรมที่ดินได้ และต้องแสดงเขตติดต่อข้างเคียงโดยรอบ โดยมีมาตราส่วนขนาดพอสมควร

ประกาศการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ 12 เมื่อได้ประกาศการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดโฆษณาการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินให้ประชาชนทราบ โดยปิดสำเนาประกาศและแผนที่แนบท้ายประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขาที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล ที่ทำการหมู่บ้าน แห่งละอย่างน้อยหนึ่งฉบับ

ให้ไว้ ณ วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2529
(ลงชื่อ) **พลเอก ประจวบ สุนทรางกูร**
(ประจวบ สุนทรางกูร)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ประธานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอนที่ 200 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2529)

ประกาศอำเภอ.....

เรื่อง ที่ดินที่จะสงวนหรือหวงห้ามเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ด้วยทางราชการเห็นสมควรจะสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐในหมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตามความในมาตรา 20 (4) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526

ที่ดินของรัฐที่สงวนหรือหวงห้ามมีอาณาเขตตามแผนที่แนบท้ายประกาศดังนี้

ทิศเหนือ จด..... ยาวประมาณ.....
ทิศใต้ จด..... ยาวประมาณ.....
ทิศตะวันออก จด..... ยาวประมาณ.....
ทิศตะวันตก จด..... ยาวประมาณ.....
เนื้อที่ประมาณ.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

จึงขอประกาศให้ประชาชนทราบทั่วกัน ผู้ใดมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองหรือได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวประสงค์จะคัดค้านการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินนี้ ให้ยื่นคำคัดค้านต่อนายอำเภอ.....ภายในกำหนด 60 วัน นับแต่วันประกาศ

ประกาศ ณ วันที่ .....เดือน.....พ.ศ.....

นายอำเภอ

ประทับตราประจำตำแหน่งเป็นสำคัญ

.....

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน นายอำเภอ.....

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
ได้นำประกาศ.....เรื่อง.....ลงวันที่.....
เดือน.....พ.ศ.....ไปปิด ณ.....ตั้งแต่วันที่.....
เดือน.....พ.ศ.....แล้ว จึงเรียนมาเพื่อทราบ

(ลงชื่อ).....ผู้ปิดประกาศ
(ลงชื่อ).....พยาน
(ลงชื่อ).....พยาน

(สำเนา)

ระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515)
ว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9
แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 และมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติกำหนดระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

หมวด 1
บททั่วไป

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบว่าด้วยวิธีปฏิบัติในการแจ้งและออกคำสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ"

ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 การแจ้งแก่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ ดังนี้

(1) ที่ดินที่สงวนหรือหวงห้ามไว้ เพื่อใช้ประโยชน์ของทางราชการ เมื่อทบวงการเมืองซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ ร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนทราบเพื่อปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

ก. ให้มาจัดการทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานต่อทางราชการภายในเวลาที่กำหนด ว่าได้ครอบครองและทำประโยชน์อยู่ในที่ดินเป็นเนื้อที่เท่าใด ตั้งแต่เมื่อใดและจะออกไปจากที่ดินนั้นได้เมื่อใด

ข. ให้มาทำความตกลง เพื่อเสียค่าตอบแทนตามอัตราและเวลาที่ทางราชการกำหนดให้

ค. เมื่อมีความจำเป็นอาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนและบริวารออกไปจากที่ดินหรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปจากที่ดินด้วยก็ได้

(2) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ให้มีคำสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดิน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นพิเศษ และไม่เป็นการกระทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ในการที่ประชาชนใช้ที่ดินนั้น จะผ่อนผันให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์เป็นการชั่วคราว โดยเสียค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

(3) ที่ดินที่ทางราชการมีโครงการจะจัดให้ประชาชนเข้าอาศัยและประกอบอาชีพให้แจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการจัดที่ดิน เพื่อขอรับคำวินิจฉัยเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน และเพื่อปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ข้อกำหนดและเงื่อนไขในการจัดที่ดินตามโครงการจัดที่ดินนั้นต่อไป

(4) ที่ดินมีทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้นว่า ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ไม่ว่าที่ดินนั้นรัฐมนตรี จะได้ประกาศหวงห้ามไว้ตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดินแล้วหรือไม่ก็ตาม ถ้ามีผู้ฝ่าฝืนเข้าไปทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นการทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพหรือเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน ให้แจ้งให้ผู้บุกรุกระงับการกระทำหรือสั่งให้ออกไปจากที่ดินนั้นและถ้าการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่สาธารณชน ให้ผู้ฝ่าฝืนแก้ไขการกระทำนั้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิมด้วย

ข้อ 4 การขอเข้าอยู่อาศัยหรือขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราว ให้ดำเนินการตามหมวด 3 ว่าด้วยการขอเข้าอยู่อาศัยหรือขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราว

หมวด 2

การแจ้งและมีคำสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดินของรัฐ

ข้อ 5 การแจ้งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แจ้งเป็นหนังสือมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อและชื่อสกุลของผู้ฝ่าฝืน

(2) ตำแหน่งที่ดินที่เข้าไปบุกรุกยึดถือครอบครอง หรือใช้ประโยชน์

(3) กำหนดวิธีการเงื่อนไข และระยะเวลาที่จะให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติ

ข้อ 6 การกำหนดระยะเวลาที่จะแจ้งให้ผู้ฝ่าฝืนออกจากที่ดิน หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ดินของรัฐให้พิจารณาดังนี้

(1) ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนได้เข้าบุกรุก ยึดถือครอบครอง ได้ปลูกไม้ล้มลุกหรือธัญชาติไว้ ให้กำหนดเวลาแจ้งให้ออกไปจากที่ดินนั้นไม่น้อยกว่าสามสิบวันหลังจากเก็บเกี่ยวพืชผลในที่ดินนั้นเสร็จแล้ว

(2) ในกรณีเป็นการบุกรุกยึดถือครอบครองตามข้อ 3 (4) ให้แจ้งให้ออกจากที่ดินที่บุกรุกหรือแจ้งให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างโดยเร็ว แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

(3) การบุกรุกยึดถือครอบครองในกรณีอื่นนอกจาก (1) และ (2) ให้แจ้งให้ออกไปจากที่ดินนั้นภายในกำหนดที่แจ้ง แต่ต้องไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

ข้อ 7 การส่งหนังสือแจ้ง ให้ส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ เว้นแต่ท้องที่ใดไม่สะดวกในการส่งทางไปรษณีย์ตอบรับก็ให้จัดเจ้าหน้าที่นำไปส่ง

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่นำไปส่งให้ปฏิบัติดังนี้

(1) ให้ผู้ฝ่าฝืนหรือผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้วซึ่งอยู่อาศัยในครอบครัวเดียวกันกับผู้ฝ่าฝืนนั้นลงชื่อรับหนังสือแจ้งในใบรับแล้วเก็บเข้าเรื่องไว้เป็นหลักฐาน

(2) ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวตาม (1) ไม่ยอมลงชื่อก็ให้เจ้าหน้าที่ผู้นำส่งหนังสือแจ้งบันทึกเหตุการณ์และเหตุผลในการไม่ยอมรับหนังสือแจ้งไว้ และให้มีพยานอย่างน้อย 2 คน ลงชื่อรับรองไว้ในบันทึกนั้นด้วย เมื่อผู้นำส่งหนังสือแจ้งได้ปฏิบัติการดังกล่าวนั้นแล้ว ให้ถือว่าผู้ฝ่าฝืนได้รับหนังสือแจ้งแล้ว

ข้อ 8 ผู้ฝ่าฝืนผู้ใดมีความจำเป็นไม่อาจจะปฏิบัติตามหนังสือแจ้งของพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ ให้ยื่นคำร้องขอผ่อนผันล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนครบกำหนดตามระยะเวลาข้อ 6 ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควร ก็ให้มีอำนาจผ่อนผันได้ตามความจำเป็น แล้วแต่กรณี

ข้อ 9 ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหนังสือแจ้ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งเป็นหนังสือส่งไปยังผู้ฝ่าฝืน และกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนออกไปจากที่ดินนั้นภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันได้รับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ หากผู้นั้นยังฝ่าฝืนอยู่อีกก็ให้ดำเนินคดีต่อไป

การมีคำสั่งและการส่งคำสั่งให้นำความในข้อ 5 และข้อ 7 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 3

การขอเข้าอยู่อาศัยและขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ เป็นการชั่วคราวและการเสียค่าตอบแทน

ข้อ 10 การขอเข้าอยู่อาศัยและขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นการชั่วคราว ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้ผู้ขอยื่นคำร้องตามแบบที่ทางราชการกำหนดต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ และผู้ขอจะต้องเป็นผู้ได้เข้ายึดถือครอบครองหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2515 ใช้บังคับ

(2) เมื่อได้รับคำร้องแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่หรือข้าราชการที่ได้รับมอบหมายออกไปตรวจสภาพที่ดิน จำนวนเนื้อที่ที่ครอบครอง และการใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น

(3) ผู้ได้รับผ่อนผันให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐจะต้องเสียค่าตอบแทนให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามข้อ 11 เว้นแต่กรณีขอยืดเวลาออกไปจากที่ดินตามข้อ 8 จึงไม่ต้องเสียค่าตอบแทน

ข้อ 11 ค่าตอบแทนในการเข้าอยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้กำหนด โดยถือตามอัตราค่าเช่าปานกลาง ซึ่งมีการเช่าอยู่ในท้องที่นั้นในวันยื่นคำขอตามข้อ 10 (1)

ข้อ 12 ผู้ได้รับผ่อนผันให้เข้าอยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ที่ดินจะต้องปฏิบัติดังนี้

(1) ต้องชำระค่าตอบแทน ณ สำนักงานอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ ตามจำนวนและเวลาที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำหนด

(2) ต้องใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นตามประเภทของกิจการด้วยตนเอง

(3) ต้องประกอบกิจการตามเขตและเนื้อที่ที่ได้รับผ่อนผัน และในการนี้ผู้ได้รับผ่อนผันให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ต้องปักหลักเขตให้ปรากฏเป็นหลักฐานแน่นอน

(4) ปฏิบัติการอื่นใดตามเงื่อนไขที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดให้ปฏิบัติเป็นการเฉพาะราย

ข้อ 13 ในกรณีที่ผู้ได้รับผ่อนผันให้เข้าอยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ปฏิบัติตามข้อ 12 ไม่ว่าจะเป็นกรณีหนึ่งกรณีใด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรให้มีหนังสือแจ้งให้ปฏิบัติให้ถูกต้อง และถ้าเห็นว่าไม่สมควรจะให้อยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปแล้ว ให้นำความในข้อ 5 ข้อ 6 ข้อ 7 ข้อ 8 และข้อ 9 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ไว้ ณ วันที่ 19 เมษายน 2515

(ลงชื่อ) **พ่วง สุวรรณรัฐ**
ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ใช้อำนาจของ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ประธานคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

(89 ร.จ. 24 ตอนที่ 64 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 24 เมษายน 2515)

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 12/2543

เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ ของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ 639/2540 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2540 เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ดังกล่าวข้างต้น และมีคำสั่งมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดังนี้

(1) กรุงเทพมหานคร	ภายในเขตกรุงเทพมหานคร
(2) จังหวัด	ภายในเขตจังหวัดแต่นอกเขตเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัด นั้น
(3) เมืองพัทยา	ภายในเขตเมืองพัทยา
(4) เทศบาล	ภายในเขตเทศบาล นั้นๆ
(5) องค์การบริหารส่วนตำบล	ภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล นั้นๆ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 18 มกราคม 2543

(นายวัฒนา อัศวเหม)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

ที่ 1/2536

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ส่วนกลาง และคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

ตามคำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) ที่ 1/2535 ลงวันที่ 11 กันยายน 2535 แต่งตั้งคณะกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ส่วนกลาง (กปร.ส่วนกลาง) และคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปส.ปบร.) เพื่อช่วยดำเนินงานด้านต่างๆ ของ กบร. หรือปฏิบัติงานตามที่ กบร. มอบหมาย นั้น

กบร. ในการประชุมครั้งที่ 1/2536 เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2536 ได้มีมติเห็นชอบให้ปรับปรุงองค์คณะของ กปร. ส่วนกลาง โดยให้แต่งตั้งผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นกรรมการเพิ่มเติมใน กปร. ส่วนกลาง ทั้งนี้ เพื่อเป็นผู้ช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมายในการประชุม กปร. ส่วนกลาง รวมทั้งให้แก้ไขกรรมการใน กปร. ส่วนกลาง ลำดับที่ 4 จากเดิม “ผู้อำนวยการหน่วยปฏิบัติการพิเศษป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ (ผอ.นปม.) กรมตำรวจ หรือผู้แทน” เป็น “ผู้แทนกรมตำรวจ” เนื่องจากหน่วยปฏิบัติการพิเศษป้องกันและปราบปรามลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้ เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล อาจยุบเลิกเมื่อใดก็ได้ และให้แก้ไขกรรมการในลำดับที่ 21 จาก “หัวหน้าหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค ที่รับผิดชอบปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐในจังหวัดหรือผู้แทน” เป็น “หัวหน้าหน่วยราชการที่ดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ของรัฐในส่วนภูมิภาคที่มีปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ หรือผู้แทน” ส่วนองค์คณะของกปส.ปบร. คงเป็นไปตามเดิม

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พ.ศ. 2535 ข้อ 6.7 จึงให้ยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 1/2535 ลงวันที่ 11 กันยายน 2535 และคำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ 2/2535 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2535 และแต่งตั้งคณะกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐส่วนกลาง และคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ ดังนี้

1. คณะกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐส่วนกลาง เรียกโดยย่อว่า “กปร. ส่วนกลาง” ประกอบด้วย

1) รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ได้รับมอบหมาย	ประธานกรรมการ
2) รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ได้รับมอบหมาย	กรรมการและที่ปรึกษา
3) ผู้ตรวจราชสำนักนายกรัฐมนตรีประจำเขตตรวจราชการที่มีปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	รองประธานกรรมการ
4) ผู้แทนกรมตำรวจ	กรรมการ

5)	ผู้แทนกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
6)	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
7)	ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
8)	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด	กรรมการ
9)	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	กรรมการ
10)	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ป.	กรรมการ
11)	ผู้แทนกองทัพบก	กรรมการ
12)	ผู้แทนกองทัพเรือ	กรรมการ
13)	ผู้แทนกองทัพอากาศ	กรรมการ
14)	ผู้แทนกรมธนารักษ์	กรรมการ
15)	ผู้แทนกรมป่าไม้	กรรมการ
16)	ผู้แทนกรมที่ดิน	กรรมการ
17)	ผู้แทนสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	กรรมการ
18)	ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์	กรรมการ
19)	ผู้แทนคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปส.ปบร.)	กรรมการ
20)	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้แทน (กรณีมีปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ)	กรรมการ
21)	ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐหรือผู้แทน	กรรมการ
22)	หัวหน้าหน่วยราชการที่ดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐในส่วนภูมิภาคที่มีปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ หรือผู้แทน	กรรมการ
23)	ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	กรรมการ
24)	หัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (สบร.)	กรรมการและเลขานุการ
25)	เจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายไม่เกิน 2 คน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ของ กปร. ส่วนกลาง มีดังนี้

1) กำกับติดตามดูแลให้ส่วนราชการและคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงานที่ตั้งขึ้นตามนัยระเบียบฯ ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการในการแก้ไขปัญหาและมาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐตามนัยระเบียบฯ ข้อ 5

2) รวบรวมข้อมูล เอกสารหลักฐาน และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการครอบครองที่ดินของรัฐและจัดทำระบบศูนย์ข้อมูลที่ดินของรัฐ

3) ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐ ส่งเอกสารหลักฐาน และหรือส่งผู้แทนมาชี้แจงข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการพิจารณาของ กบร. หรือคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน ที่ กบร. แต่งตั้ง

4) เสนอแนะนโยบายหรือแผนงานในการแก้ไขปัญหาหรือในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรต่อ กบร. เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ใช้ถือปฏิบัติต่อไป

5) ประสานงานในการแก้ไขปัญหาป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุผลตามมาตรการตามระเบียบฯ ข้อ 5.1 และข้อ 5.2 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

6) เสนอแนะการปูนบำเหน็จแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว ซึ่งมีผลงานดีเด่นและพิจารณาเสนอแนะให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติโดยมิชอบตามความเหมาะสม และตามควรแก่กรณี

7) พิจารณาให้การสนับสนุนแก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในด้านงบประมาณ และในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามมาตรการให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความรวดเร็ว

8) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานตามความเหมาะสม

9) ติดตามผลการปฏิบัติตามมาตรการในการแก้ไขปัญหาและมาตรการในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐส่วนราชการต่างๆ ตามนัยระเบียบฯ รวมทั้งเร่งรัดติดตามผลการดำเนินการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน ที่ตั้งขึ้นตามนัยระเบียบฯ ด้วย

10) รับโอนงานของคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาราษฎรอยู่อาศัยทำกินในพื้นที่สงวนหวงห้ามของทหาร สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งแต่งตั้งตามคำสั่งคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนที่ 1/2533 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2535

11) แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

12) ปฏิบัติงานตามที่ กบร. มอบหมาย

2. **คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ** เรียกโดยย่อว่า “กปส.ปบร.” ประกอบด้วย

1) รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ได้รับมอบหมาย	กรรมการและที่ปรึกษา
2) รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่เป็นกรรมการ	กรรมการและที่ปรึกษา
3) อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการและที่ปรึกษา
4) กรรมการและเลขานุการ กบร.	กรรมการและที่ปรึกษา
5) นายจีรพงษ์ สิวายะวิโรจน์ ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
6) นายประสิทธิ์ ดำรงชัย ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี	รองประธานกรรมการ
7) รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ที่อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์มอบหมาย	รองประธานกรรมการ
8) ผู้แทนกรมธนารักษ์	กรรมการ
9) ผู้แทนสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด	กรรมการ
10) ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
11) ผู้แทนกรมการปกครอง	กรรมการ
12) ผู้แทนกรมป่าไม้	กรรมการ
13) ผู้แทนกรมที่ดิน	กรรมการ

14) ผู้แทนสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	กรรมการ
15) ผู้แทนกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
16) นายสุชาติ นาทะพันธ์	กรรมการ
17) นางพรทิพย์ วรกิจโภคาทร	กรรมการ
18) ผู้อำนวยการกองข่าวในประเทศกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
19) หัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการและเลขานุการ
20) เจ้าหน้าที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย ไม่เกิน 2 คน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ของ กปส.ปบร. มีดังนี้

1) เสนอนโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์การแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐต่อ กบร.

2) กำกับ ดูแล ประสานงาน และให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนปฏิบัติงานการประชาสัมพันธ์เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ของ กบส.ปบร. รวมทั้งเร่งรัดและติดตามในหน่วยงานของรัฐปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานการประชาสัมพันธ์ที่หน่วยงานนั้นๆ จัดทำไว้

3) ร่วมมือกับภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศในการประชาสัมพันธ์เพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

4) สนับสนุนและส่งเสริมให้จัดอบรม ประชุมหรือสัมมนา ผู้นำท้องถิ่นองค์กรเอกชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ข้าราชการ นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่ารักและหวงแหนที่ดินของรัฐ

5) เสนอแนะให้มีการมอบรางวัลหรือประกาศยกย่องผู้ทำคุณงามความดีในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

6) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ กบร. มอบหมาย

7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2536

(ลงชื่อ) **บุญชู โรจนเสถียร**

(นายบุญชู โรจนเสถียร)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

ด่วนมาก

ที่ มท 0718.2/ว 04644 กรมที่ดิน

ถนนพระพิพิธ กท 10200

8 กุมภาพันธ์ 2543

เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 12/2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543

อ้างถึง 1. หนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท 0718/ว 39603 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2540

2. หนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท 0718/ว 07850 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2541

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมที่ดินได้ส่งคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 6379/2540 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2540 เรื่อง มอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้จังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกัน พร้อมแจ้งแนวทางปฏิบัติว่า สาธารณสมบัติของแผ่นดินที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันตามคำสั่งข้างต้น หมายถึง เฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 1304 (1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น นั้น

บัดนี้ กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง ที่ 12/2543 ลงวันที่ 18 มกราคม 2543 ให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 639/2540 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2540 และสั่งมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นซึ่งเป็นหน่วยราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของราชการส่วนภูมิภาคและราชการส่วนท้องถิ่น ให้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นเสียใหม่ รายละเอียดปรากฏตามสำเนาคำสั่งที่ได้ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

ฉะนั้น เพื่อให้การปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอชักซ้อมความเข้าใจว่าการมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นมีหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ไม่รวมถึงการเข้าใช้ประโยชน์ การอนุญาตหรือการอนุมัติให้บุคคลหรือทบวงการเมืองใด เข้าใช้ประโยชน์ในสาธารณสมบัติของแผ่นดินดังกล่าวด้วย เว้นแต่ได้มีการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแล้ว ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท 0718/ว 07850 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2541

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งให้หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิเชียร รัตนะพีระพงศ์)
อธิบดีกรมที่ดิน

กองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ
โทร. 0-2222-1840
โทรสาร 0-2222-2851

ที่ มท 0305/ว 1564 กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

25 พฤษภาคม 2537

เรื่อง การควบคุมตรวจสอบและดำเนินการกรณีราษฎรบุกรุกที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

ด้วยปรากฏว่าในหลายท้องที่มีราษฎรเข้าบุกรุกและถือครองทำประโยชน์ในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ที่ชายตลิ่ง ที่เลี้ยงสัตว์ หนองน้ำ สวนสาธารณะ ทางบก ทางน้ำ โดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการให้ราษฎรที่บุกรุกออกไป แม้ในบางท้องที่ทางราชการจะดำเนินการฟ้องเป็นคดีอาญาข้อหาบุกรุกตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 9 (2) และมาตรา 108 ทวิ แต่ปรากฏเสมอว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้ติดตามผลการดำเนินการของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการหรือเข้าควบคุมการสอบสวนคดีอาญาอย่างใกล้ชิดขาดการรายงานและประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัดจนเป็นเหตุให้มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีในบางท้องที่ ซึ่งทำให้ทางราชการเสียหายและเป็นเยี่ยงอย่างให้เกิดการบุกรุกเข้าถือครองที่ดินอันเป็นสมบัติของแผ่นดินขึ้นอีก

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 122 กำหนดหน้าที่ให้นายอำเภอจะต้องคอยตรวจตรารักษาที่ดินสาธารณประโยชน์มิให้ผู้ใดเกียดกันเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว และเพื่อเป็นการป้องปรามและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้วางแผนทางการปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. ให้จังหวัดกำชับให้อำเภอควบคุมและดูแลมิให้ราษฎรบุกรุกเข้าถือครองที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินในเขตอำเภอที่รับผิดชอบอย่างเด็ดขาด

2. หากมีราษฎรบุกรุกเข้าไปในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับและให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปอย่างจริงจัง

3. หากมีการดำเนินคดี ให้อำเภอหรือจังหวัดควบคุมดูแลการดำเนินคดีอย่างใกล้ชิดเพื่อปกป้องและรักษาที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินไว้

4. หากคดีใดที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งเป็นกรณีต้องเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ขอให้จังหวัดได้กำชับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ความสนใจในการตรวจสำนวนการสอบสวนคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือคดีที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา เพื่อเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณา

5. ให้รายงานผลการดำเนินคดีให้กระทรวงมหาดไทยทราบทุกระยะ
จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติ

ขอแสดงความนับถือ

(นายชัยวัฒน์ หุตะเจริญ)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง
กองการสอบสวนและนิติการ
โทร. 0-2225-5518-9
โทรสาร 0-2221-8840

(สำเนา)

ที่ มท 0409/ว1448 กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

19 พฤศจิกายน 2528

เรื่อง การจัดหาที่ดินสาธารณประโยชน์ที่มีผู้บุกรุกอยู่แล้ว

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (เว้นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. สำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 253/2491 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2491
2. สำเนาบันทึกกรมที่ดิน ที่ มท 0719/10115 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2528
3. สำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วน ที่ มท 0409/19856 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2528
4. แบบสำรวจฯ (ทส.5) จำนวน 1 ชุด
5. แบบสำรวจฯ (ทส.6) จำนวน 1 ชุด

ด้วยกรมที่ดินแจ้งผลการประชุมคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ครั้งที่ 7/2528 เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2528 ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่อง การจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ที่มีบุกรุกอยู่แล้วและได้กำหนดมาตรการและวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วขอให้จังหวัดดำเนินการดังต่อไปนี้

1. โดยหลักการแล้วให้คงสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันไว้ เพราะเป็นที่ดินประเภทใช้เพื่อประโยชน์ของสาธารณชนโดยเฉพาะ ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 253/2491 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2491 สำหรับกรณีที่มีหน่วยราชการขอใช้ที่ดินประเภทดังกล่าว เพื่อประโยชน์ของทางราชการโดยเฉพาะ เช่น เป็นสถานที่ตั้งหน่วยงาน เป็นต้น ก่อนอื่นให้จัดหาที่ราชพัสดุให้ใช้ประโยชน์เสียก่อน เพราะเป็นที่ดินที่กฎหมายให้ใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการอยู่แล้ว เว้นแต่ กรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ของทางราชการก็ให้ใช้เพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

2. ให้อำเภอดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 122 โดยเคร่งครัดกรณีที่มีผู้บุกรุกอยู่แล้ว ให้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้ผู้บุกรุกออกไปจากที่ดินทุกราย ผู้ใดฝ่าฝืนให้ดำเนินคดี ตามกฎหมายหากมีกรณีที่เห็นสมควรจะผ่อนผันให้ผู้บุกรุกซึ่งมีความจำเป็นและเดือดร้อน ยังไม่สามารถที่จะออกไปจากที่ดินที่ผู้บุกรุกได้ก็อาจผ่อนผันให้อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราวได้ตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515) โดยให้อำเภอและกิ่งอำเภอพิจารณาร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่ดินอำเภอ ป่าไม้อำเภอ เป็นต้น เพื่อวินิจฉัยว่า จะสมควรดำเนินการดังกล่าวเพียงใดหรือไม่ ทั้งนี้ ให้ขอความเห็นของสภาตำบลและคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบการพิจารณาแล้วรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบด้วย

3. กรณีที่มีการบุกรุกเข้าไปในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแปลงใดหากผู้บุกรุกไม่มีที่ดินอยู่อาศัยทำกิน หรือมีน้อยไม่เพียงพอเลี้ยงดูครอบครัวให้อำเภอและกิ่งอำเภอ

รายงานจังหวัดเพื่อประสานงานกับส่วนราชการที่มีหน้าที่จัดที่ดินให้แก่ประชาชน เช่น กรมที่ดิน กรมประชาสงเคราะห์ หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้บุกรุกดังกล่าว ในการนี้จังหวัดอาจขอให้กระทรวงมหาดไทยประสานอีกทางหนึ่งก็ได้

4. กรณีที่มีผู้บุกรุกที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเพื่อทำเป็น "ที่พำนักสงฆ์" กระทรวงมหาดไทยได้ประสานกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อป้องกันและระงับปัญหาดังกล่าว หากมีการบุกรุกอยู่แล้ว ให้รีบดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย รายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทยด่วน ที่ มท 0409/19856 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2528

5. กรณีที่มีส่วนราชการเข้าไปใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของทางราชการโดยยังมิได้มีการถอนสภาพ ให้จังหวัดประสานกับส่วนราชการ ซึ่งใช้ที่ดินนั้นเพื่อดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 8 แล้วขอขึ้นทะเบียนเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการดังกล่าวต่อไป ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 8 ทวิ

6. ให้อำเภอและกิ่งอำเภอสนับสนุนคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้มีบทบาทในการดูแลรักษาที่ดิน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ภายในหมู่บ้านของตนเองเพื่อเป็นการช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระของทางราชการ ตลอดจนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ราษฎร

7. เกี่ยวกับการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นของอำเภอและกิ่งอำเภอนั้น เนื่องจากนายอำเภอมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และคุ้มครองป้องกันที่ดินเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 122 การดำเนินการใดๆ ที่กฎหมาย และระเบียบของทางราชการไม่ได้ให้อำนาจแก่กิ่งอำเภอดำเนินการได้แล้วให้กิ่งอำเภอขอความเห็นชอบจากอำเภอเสียก่อน

8. กรณีข้อ 2 นั้น ให้รายงานผลการปฏิบัติงานเป็นรายงวดๆ ละ 4 เดือน ดังนี้ งวดเดือนตุลาคม-มกราคม, กุมภาพันธ์-พฤษภาคม และ มิถุนายน-กันยายน หลังจากครบงวด 4 เดือน ดังกล่าวให้รายงานกระทรวงมหาดไทยภายในวันที่ 14 ของเดือนถัดไป สำหรับงวดแรกให้เริ่มรายงานตั้งแต่งวดเดือนตุลาคม 2528-มกราคม 2529

จึงเรียนมาเพื่อโปรดแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) **เสน่ห์ วัฑฒนาธร**

(นายเสน่ห์ วัฑฒนาธร)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

กองปกครองท้องที่

โทร. 0-2222-9888

ที่ มท 0309/ว 257 กระทรวงมหาดไทย

25 กุมภาพันธ์ 2525

เรื่อง ที่ดินสาธารณประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

ด้วยได้มีผู้ร้องเรียนไปยังกระทรวงมหาดไทย ขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับกรณีออก น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก. ให้แก่ราษฎรไปแล้ว ต่อมาภายหลังปรากฏว่า น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก. ออกทับที่สาธารณประโยชน์ จำเป็นจะต้องเพิกถอนทำให้ราษฎรได้รับ น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก ได้รับความเดือดร้อน กระทรวงมหาดไทยเห็นว่าการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่สาธารณประโยชน์เป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของนายอำเภอตามมาตรา 117 และมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2515 ข้อ 5 (1) จึงได้แจ้งให้กรมการปกครองพิจารณาแก้ไข ปัจจุบันมีอยู่หลายแห่งอันเป็นปัญหายุ่งยากต่อทางราชการและราษฎรในภายหลังเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว

เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาการออก น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก. ทับที่ดินสาธารณประโยชน์และการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ขอได้โปรดสั่งอำเภอดำเนินการ ดังนี้

1. การสำรวจรังวัดพิสูจน์สอบสวนการทำประโยชน์เพื่อออก น.ส. 3 หรือ น.ส. 3 ก. ให้นายอำเภอสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่จะออกไประวังแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ได้คัดทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์จากสำนักงานที่ดินอำเภอเพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการตรวจสอบด้วย

2. เจ้าหน้าที่ที่จะมอบหมายให้ออกไประวังแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ควรจะเป็นปลัดอำเภอหรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ร่วมกับกำนันหรือผู้ใหญ่ สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบล เว้นแต่ไม่สามารถจะมอบหมายให้ปลัดอำเภอหรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอออกไปร่วมดำเนินการได้ ควรจะมอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบลอย่างน้อยหนึ่งคนออกไปร่วมในการระวังแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ด้วย

3. กำชับให้สภาตำบลปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการมอบหมายให้สภาตำบลมีส่วนช่วยเหลือควบคุมการดำเนินการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ 2519 โดยเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำชี้แนวเขตของที่ดินสาธารณประโยชน์ ควรจะได้ใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง อย่าให้ผู้ใดรุกล้ำที่สาธารณประโยชน์ได้

4. ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับแนวเขตของที่ดินสาธารณประโยชน์ควรให้สภาตำบลร่วมพิจารณาชี้ขาดด้วย

5. ให้อำเภอดำเนินการตามมาตรา 117 และมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของ

แผ่นดิน พ.ศ. 2515 โดยเคร่งครัด หากการดำเนินการเพื่อคุ้มครองป้องกันจำเป็นจะต้องดำเนินคดีแก่ผู้บุกรุกหรือเข้าไปครอบครอง โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ดำเนินการได้ ถ้าจะต้องใช้งบประมาณให้ติดต่อขอใช้งบประมาณจากกรมที่ดินตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2515 ข้อ 5 (1)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายชาญ กาญจนาคพันธุ์)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง
โทร. 0-2222-9888

(สำเนา)

ที่ 6902/2500 กระทรวงมหาดไทย

25 เมษายน 2500

เรื่อง การดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด
อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 20114/2499 ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2499

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้กำชับทางปฏิบัติในการดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันมาให้จังหวัดเทศบาลและสุขาภิบาลถือเป็นแนวทางปฏิบัติโดยเคร่งครัด นั้น

บัดนี้ ปรากฏพฤติการณ์อยู่เสมอว่าในการรังวัดเพื่อออกโฉนดที่ดินก็ดี หรือรังวัดเพื่อแบ่งแยกโฉนดที่ดินก็ดี เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายให้ไประวังแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ไม่ปฏิบัติให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดกรณียุ่งยากขึ้นภายหลังเป็นต้นมา เจ้าของที่ดินได้ขอทำการแบ่งแยกที่ดินแปลงหนึ่งในที่ดินดังกล่าวนี้มีทางแคบๆ ติดอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่ที่ออกไประวังแนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ได้กันทางให้กว้างออกไปในขณะทำการรังวัดเจ้าของที่ดินยินยอม ต่อมาได้ร้องว่าที่ยอมรับรองแนวเขตเพราะกลัวเรื่องจะไม่แล้วเสร็จ ต้องล่าช้าไปต้องยื่นคำร้องขอเพิกถอนคำยินยอมเสีย ซึ่งเป็นการเข้าใจผิดในหน้าที่เกี่ยวกับการกันเขตที่ดินสาธารณประโยชน์อยู่ประการหนึ่งว่าจะกันได้ตามชอบใจของเจ้าหน้าที่หรือตามแต่เจ้าของที่ดินจะยินยอมให้เพียงใดหรือไม่ ความจริงปฏิบัติเช่นนี้ยังไม่เป็นการถูกต้อง ที่ถูกนั้นก่อนที่จะดำเนินการกันเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ เจ้าหน้าที่จะต้องศึกษาเรื่องราวของที่ดินบริเวณนั้นและพิจารณาสภาพที่ดินให้ถ่องแท้เสียก่อน ถ้าปรากฏว่ามีที่ดินสาธารณประโยชน์อยู่ ก็จะต้องมีหลักฐานและเหตุผลโดยถ่องแท้ว่า เป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ เพราะเหตุใด เช่นเคยเป็นทางมาก่อนและเข้าลักษณะซึ่งตามกฎหมายถือว่าเป็นทางสาธารณประโยชน์ การจะถือว่าเป็นทางสาธารณประโยชน์ได้ ก็ควรมีหลักฐานเช่นการทำการสอบสวนจากพยานบุคคลแล้วตั้งเรื่องไว้ และถ้าเชื่อได้ว่าควรเป็นเช่นนี้แล้ว ก็ควรจะยืนยันไปตามนั้นไม่ใช่ว่าจะกันออกหรือไม่กันออกก็ได้เพราะที่ดินสภาพเป็นที่สาธารณประโยชน์จะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเท่านั้น ส่วนในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้รับมอบหมายไประวังแนวเขตเห็นควรกันเขตที่ดินสาธารณะ เช่น ทางสาธารณะให้กว้างออกไปจากเดิมโดยรุกล้ำไปในที่ดินของเจ้าของที่ดินหรือเห็นควรขอกันที่ดินสาธารณะเพื่อความเจริญของท้องถิ่น ซึ่งแม้จะเป็นเจตนาบริสุทธิ์ก็ตามก็ไม่ควรกระทำไปในทำนองให้เจ้าของที่ดินให้ความยินยอมในขณะนั้น เพราะอาจ เป็นข้อครหาว่าเป็นการบังคับทางอ้อมให้ต้องยอมเพื่อให้เรื่องเสร็จไปโดยรวดเร็ว ในกรณีเช่นนี้ เจ้าหน้าที่ควรเสนอเรื่องให้ผู้มีอำนาจในการดูแลรักษาที่ดินสาธารณ-ประโยชน์เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ประธานสุขาภิบาล หรือนายกเทศมนตรีแล้วแต่กรณีพิจารณาว่าสมควรจะดำเนินการอย่างใด ถ้าเห็นสมควรขอร้องให้เจ้าของที่ดินอุทิศให้เป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ก็ชอบ

ที่จะเจรจาขอร้องให้เจ้าของที่ดินนั้นอุทิศให้โดยความสมัครใจ ถ้าไม่เป็นที่ตกลงกันก็จะถือว่าเป็นเหตุไม่รับรองเขตที่ดินตามที่เจ้าของที่ดินขอรังวัดออกโฉนดหรือขอรังวัดแบ่งแยกหาไม่ได้

ฉะนั้น จึงขอเรียนมาเพื่อขอให้สั่งเทศบาล สุขาภิบาลและเจ้าหน้าที่ถือเป็นทางปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) **ศ. ไทยวัฒน์**
(นายศักดิ์ ไทยวัฒน์)
รองปลัดกระทรวง ลงชื่อแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน

ที่ มท 0309/45967

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

26 พฤศจิกายน 2536

เรื่อง การดูแลรักษาทางหรือลำรางสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

ด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีบัญชาให้แจ้งจังหวัดต่าง ๆ ดำเนินการตรวจสอบทางที่ราษฎรใช้สำหรับสัญจรไปมา หรือลำรางทางน้ำที่ราษฎรใช้ร่วมกัน ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอที่จะต้องตรวจตราและจัดการรักษาทั้งทางบกและทางน้ำที่ประชาชนใช้ร่วมกันตามมาตรา 118 แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และให้ทำการบันทึกปากคำผู้ปกครองท้องที่หรือเจ้าของที่ดินไว้เป็นหลักฐานว่าเส้นทางใดที่พิจารณาแล้วเห็นว่าเจ้าของที่ดินได้มีเจตนาสละการครอบครองอุทิศให้เป็นทางสาธารณประโยชน์โดยปริยาย หรือเจ้าของที่ดินอุทิศให้เป็นทาง หรือลำรางสาธารณประโยชน์เพื่อจะได้เป็นข้อมูลสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ประกอบการดำเนินการในการรังวัด หรือหมายเหตุในระวางแผนที่และป้องกันมิให้เกิดเรื่องร้องเรียนเรื่องการรุกล้ำที่สาธารณประโยชน์อีก ดังนั้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงให้จังหวัดสั่งการให้อำเภอดำเนินการจัดทำบัญชีปากคำผู้ปกครองท้องที่หรือเจ้าของที่ดินไว้เป็นหลักฐาน ตามบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวข้างต้นด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดแจ้งให้อำเภอทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมศักดิ์ ศรีวรรธนะ)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการปกครอง

กองปกครองท้องที่
โทร. 0-2221-9121, 0-2222-9888
โทรสาร 0-2221-4850

ที่ มท 0413/ว 357

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

13 มีนาคม 2523

เรื่อง การดำเนินการตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด
สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44 ลงวันที่ 11 มกราคม 2502

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44 ลงวันที่ 11 มกราคม 2502 เป็นกฎหมายพิเศษที่ใช้บังคับเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและเทศบาลทุกแห่ง โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการแก่ผู้ที่ไปก่อสร้างอาคารหรือที่ทำการค้าหรือปลูกปักสิ่งใด ๆ ในที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันได้โดยเฉียบขาด เพื่อขจัดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยให้หมดสิ้นไป และประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ยังสามารถใช้ประโยชน์ในสถานการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างมากแต่เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยได้ซักซ้อมแนวทางปฏิบัติเรื่องดังกล่าวมาเป็นเวลานานแล้ว จังหวัดบางจังหวัดจึงอาจจะไม่ทราบแนวปฏิบัติที่ถูกต้องหรือเกิดการสับสนเพราะมีหนังสือสั่งการหลายฉบับ กระทรวงมหาดไทยจึงขอซักซ้อมแนวทางปฏิบัติเรื่องดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. ให้จังหวัดกำชับอำเภอ เทศบาลและพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสมบัติของแผ่นดินตรวจตราดูแลการฝ่าฝืนก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ปลูกปัก ติดตั้ง วางหรือทอดทิ้งสิ่งของไว้ในทางสัญจรไปมาหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ถ้าหากพบว่ามีการฝ่าฝืนดังกล่าวก็ให้ดำเนินการตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องตามควรแก่กรณี

2. กรณีที่อำเภอ เทศบาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสาธารณสมบัติของแผ่นดินรายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อให้สั่งผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นให้รื้อถอนไปให้พ้นที่อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามนัยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44 แล้วก็ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ปลัดจังหวัด อัยการจังหวัด โยธาธิการจังหวัด เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด นายอำเภอท้องที่ เป็นต้น โดยมีผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่นเป็นเลขานุการ หรือแต่งตั้งคณะทำงานในระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอท้องที่ สารวัตรใหญ่หรือสารวัตรสถานีตำรวจภูธรอำเภอ เจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดินอำเภอ นายก-เทศมนตรี เป็นต้น โดยมีปลัดเทศบาลเป็นเลขานุการเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าบริเวณที่มีการบุกรุกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ประเภทใด มีเนื้อที่เท่าใด มีผู้บุกรุกจำนวนเท่าใด อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างมีลักษณะอย่างไร แล้วเสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดว่าหากดำเนินการตามประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวแล้วจะมีผลเสียอย่างไร

3. เมื่อคณะกรรมการหรือคณะทำงานเสนอรายงานตามข้อ 2 ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาในปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงให้รอบคอบและแน่ชัดเสียก่อน หากไม่แน่ใจหรือมีข้อสงสัยควรหารือพนักงานอัยการก่อน

ในกรณีที่จังหวัดเห็นว่าการดำเนินการโดยวิธีประนีประนอมผ่อนปรน ก็อาจดำเนินการตกลงทำสัญญาเฉพาะรายโดยผ่อนผันให้อยู่อาศัยต่อไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง เมื่อครบกำหนดตามที่ตกลงแล้วก็ให้ออกไปจากที่สาธารณะ หากมีการบิดพลิ้วอีกก็ให้ดำเนินการฟ้องขับไล่ผู้บุกรุกหรืออาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 สั่งให้ผู้ปลูกสร้างอาคารในที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการรื้อถอนอาคารดังกล่าวออกไป แต่ถ้าจังหวัดเห็นว่าการใช้อำนาจทางศาลหรือตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้จะไม่เป็นผลหรือล่าช้า ทำให้ทางราชการหรือเทศบาลไม่สามารถดำเนินการตามโครงการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ จังหวัดก็ควรจะให้คณะกรรมการหรือคณะทำงานตามข้อ 2 ชี้แจงให้ผู้บุกรุกทราบและบันทึกไว้เป็นหลักฐานให้ชัดเจน แล้วกำหนดเวลาให้ผู้บุกรุกรื้อถอนมีกำหนดไม่ควรเกิน 1 เดือน หากยังคงดื้อดึง ก็ให้ใช้อำนาจตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 44 โดยเฉียบขาดต่อไป

4. ในการที่จะสั่งให้รื้อถอนอาคาร สิ่งปลูกสร้างหรือแผงลอยออกจากที่สาธารณะนั้น ควรจะจัดที่อยู่ใหม่ หรือที่สำหรับตั้งแผงลอยให้ใหม่ เพื่อมิให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนเกินไป

จึงเรียนมาเพื่อถือเป็นแนวทางปฏิบัติและแจ้งให้เทศบาลและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางปฏิบัติด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายเจริญจิตต์ ณ สงขลา)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง
กองราชการส่วนท้องถิ่น
โทร. 0-2225-1510

(สำเนา)

ที่ มท 0409/899 กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

12 ธันวาคม 2528

เรื่อง การดำเนินคดีเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (เว้นจังหวัดสุรินทร์)
อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0409/ว1394 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2528
สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2707/2528 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2528

ด้วยศาลฎีกาได้มีคำสั่งพิพากษา เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2528 คดีนางเพาะ วันเพ็ญ ในฐานะผู้จัดการมรดกของนายริด วันเพ็ญ เป็นโจทก์ฟ้องนายฉลอง กัลยาณมิตร ในฐานะผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์และในฐานะส่วนตัว เพื่อขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งของจำเลยที่สั่งเพิกถอน น.ส.3 ของโจทก์ เนื่องจากจำเลยสั่งเพิกถอน น.ส. 3 เลขที่ 192 หมู่ที่ 1 ตำบลจารพัด อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์บางส่วนฉบับที่ 1862/2522 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2522 เพราะเป็น น.ส. 3 ที่ออกทับที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งศาลฎีกาพิพากษาว่าที่พิพาทเป็นหนองน้ำสาธารณะที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน จึงเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน โจทก์ไม่อาจอ้างการครอบครองขึ้นเป็นข้อต่อสู้แผ่นดินได้ ที่จำเลยมีคำสั่งให้เพิกถอน น.ส. 3 ของโจทก์ก็เป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นคำสั่งที่ชอบ โจทก์ไม่มีอำนาจให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว

กรมการปกครองเห็นว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่ดินสาธารณประโยชน์ และเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจึงให้จังหวัดกำชับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเอาใจใส่ดูแลที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างจริงจัง อย่าให้มีกรณีบุกรุกเกิดขึ้นอีกโดยให้ถือปฏิบัติตามนัยหนังสือกระทรวง-มหาดไทย ที่ มท 0409/ว 1399 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2528 เรื่อง กำหนดมาตรการป้องกันการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์โดยเคร่งครัด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติ

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) **ฉลอง กัลยาณมิตร**
(นายฉลอง กัลยาณมิตร)
อธิบดีกรมการปกครอง

กองปกครองท้องที่
งานการสาธารณะ
โทร. 0-2222-9888

4. แนวทางการขอใช้ประโยชน์ในที่ดินสาธารณะประจำตำบล หมู่บ้าน และที่สาธารณประโยชน์

ประมวลกฎหมายที่ดิน

พ.ศ. 2497

เกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

ฯลฯ

มาตรา 8 บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อธิบดีมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันได้ตามควรแก่กรณี อำนาจหน้าที่ดังว่านี้ รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้ใช้ก็ได้

ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะหรือเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนได้ตามความต้องการของทบวงการเมืองอาจถูกถอนสภาพหรือโอนไปเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือนำไปจัดเพื่อประชาชนได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนจัดหาที่ดินมาให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพหรือโอนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ แต่ถ้าพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินหรือที่ดินนั้นได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และมิได้ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดตามอำนาจกฎหมายอื่นแล้ว การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

(2) ที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองใด ถ้าทบวงการเมืองนั้นเลิกใช้ หรือไม่ต้องการหวงห้ามหรือสงวนต่อไป เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้ว คณะรัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมือง ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ใช้หรือจัดหาประโยชน์ก็ได้ แต่ถ้าจะโอนต่อไปยังเอกชนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ และถ้าจะนำไปจัดเพื่อประชาชนตามประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

การตราพระราชบัญญัตินี้หรือพระราชกฤษฎีกาตามวรรคสอง ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

(ข้อ 2 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 338 ให้เพิ่มความขึ้นเป็นมาตรา 8 ทวิ และมาตรา 8 ตรี ดังต่อไปนี้)

มาตรา 8 ทวิ ที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง หรือที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันซึ่งได้ถอนสภาพตามมาตรา 8 (1) แล้ว รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะจัดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในกฎกระทรวง (ฉบับที่ 25 (2516))

ก่อนที่จะจัดขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้มีการรังวัดทำแผนที่ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดท้องที่ประกาศการจัดขึ้นทะเบียนให้ราษฎรทราบมีกำหนดสามสิบวันประกาศให้เปิดในที่เปิดเผย ณ สำนักงานที่ดิน ที่ว่าการอำเภอหรือที่ว่าการกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน และในบริเวณที่ดินนั้น

การจัดขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้แผนที่แนบท้ายประกาศด้วย

มาตรา 8 ตรี ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ อธิบดีอาจจัดให้มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเพื่อแสดงเขตไว้เป็นหลักฐาน

แบบหลักเกณฑ์ และวิธีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ฉบับที่ 26 (2516))

ที่ดินตามวรรคหนึ่งแปลงใดยังมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เขตของที่ดินดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักฐานของทางราชการ

มาตรา 9 ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ที่ดินของรัฐนั้นถ้ามิได้มีสิทธิครอบครองหรือมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใด

(1) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้าง หรือเผาป่า

(2) ทำด้วยประการใด ให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทรายในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ

(3) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

(ข้อ 3 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 334 ให้เพิ่มความขึ้นเป็นมาตรา 9 ทวิ ดังต่อไปนี้)

มาตรา 9 ทวิ ผู้รับอนุญาตตามมาตรา 9 ต้องเสียค่าตอบแทนเป็นรายปีให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามวิธีการและอัตราที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติจังหวัด แต่ต้องไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้

ฯลฯ

พระราชบัญญัติ

ให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497

เป็นปีที่ 9 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรที่จะประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ประมวลกฎหมายที่ดินตามที่ตราไว้ต่อท้ายพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2497 เป็นต้นไป

มาตรา 4 ตั้งแต่วันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ให้ยกเลิก

(1) พระราชบัญญัติออกตราจองชั่วคราว ซึ่งประกาศเปลี่ยนนามพระราชบัญญัติเมื่อรัตนโกสินทรศก 124 เป็นพระราชบัญญัติออกโฉนดตราจอง

(2) พระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน รัตนโกสินทรศก 127

(3) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ 2

(4) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ฉบับที่ 3

(5) พระราชบัญญัติแก้ไขความในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. 127

(6) พระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช 2478

(7) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2497

(8) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2497

(9) พระราชบัญญัติควบคุมการได้มาซึ่งที่ดินโดยห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัดเพื่อค้ากำไร พุทธศักราช 2485

(10) พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2486

(11) พระราชบัญญัติว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2486

(12) พระราชบัญญัติว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2492

(13) พระราชบัญญัติที่ดินในส่วนที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว พุทธศักราช 2486

(14) พระราชบัญญัติที่ดินในส่วนที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2493 และ

(15) บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายที่ดิน หรือซึ่งแย้งหรือขัดต่อบทแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา 5 ให้ผู้ที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับโดยไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน แจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอท้องที่ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ถ้าผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินซึ่งมีหน้าที่แจ้งการครอบครองที่ดินไม่แจ้งภายในระยะเวลาตามที่ระบุไว้ในวรรคแรก ให้ถือว่าบุคคลนั้นเจตนาสละสิทธิครอบครองที่ดินที่รัฐมีอำนาจจัดที่ดินดังกล่าวตามบทแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เว้นแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะได้มีคำสั่งผ่อนผันให้เป็นการเฉพาะราย

ความในวรรคสองของมาตรา 5 นี้ ถูกยกเลิกโดยข้อ 1 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 96

การแจ้งการครอบครองตามความในมาตรานี้ ไม่ก่อให้เกิดขึ้นใหม่แก่ผู้แจ้งแต่ประการใด

มาตรา 6 บุคคลที่ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินอยู่โดยชอบด้วยกฎหมายก่อนวันที่พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 ใช้บังคับ และผู้รับโอนที่ดินดังกล่าว ให้มีสิทธิขอรับโฉนดที่ดินตามบทแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน สำหรับบุคคลที่ครอบครองที่ดินตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 ใช้บังคับเป็นต้นมา และก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ถ้าไม่ดำเนินการให้ชอบด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น การออกโฉนดที่ดินให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวงและให้พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 คงใช้บังคับต่อไป

มาตรา 7 ที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้จับจองไว้แล้วตามพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 และยังมิได้รับคำรับรองว่า ได้ทำประโยชน์แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าผู้ได้รับอนุญาตยังมีสิทธิที่จะมาขอคำร้องจากนายอำเภอได้จนกว่าจะครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับจากวันสิ้นสุดเวลาแห่งการจับจองตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

ในกรณีระยะเวลาแห่งการจับจองดังกล่าวในวรรคแรกสิ้นสุดลง ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ หากปรากฏว่าการทำประโยชน์จากที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้จับจองอยู่ในสภาพที่จะพึงขอคำรับรองว่าได้ทำประโยชน์ดังกล่าวแล้วได้ยื่นคำขอต่อนายอำเภอเพื่อขอคำรับรองเสียภายในกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าที่ดินนั้นปลอดจากการจับจอง เว้นแต่นายอำเภอได้มีคำสั่งผ่อนผันให้เป็นการเฉพาะราย

มาตรา 8 การพิจารณาว่าที่ดินได้ทำประโยชน์แล้วหรือไม่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

ที่ดินที่ได้รับใบอนุญาตให้จับจอง แต่ยังไม่ได้รับคำร้องจากนายอำเภอว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ผู้ได้รับอนุญาตจะโอนไปไม่ได้เว้นแต่จะตกทอดโดยทางมรดก

มาตรา 9 ที่ดินที่ได้รับคำรับรองจากนายอำเภอว่า ได้ทำประโยชน์แล้วให้โอนกันได้

มาตรา 10 ที่ดินซึ่งได้หวงห้ามไว้เพื่อประโยชน์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พุทธศักราช 2478 หรือตามกฎหมายอื่นอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ให้คงเป็นที่หวงห้ามต่อไป

มาตรา 11 ในเขตท้องที่ซึ่งได้ออกโฉนดตราจองและตราจองที่ตราว่า "ได้ทำประโยชน์แล้ว" ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ ให้คงใช้บทกฎหมายว่าด้วยการนั้นเฉพาะในส่วนที่บัญญัติถึงวิธีการรังวัดและการออกหนังสือสำคัญดังกล่าวข้างต้นต่อไปจนกว่าจะได้ออกโฉนดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินแล้ว

มาตรา 12 บุคคลใดจะได้มาซึ่งที่ดินโดยมีสัญญาจะซื้อจะขาย หรือสัญญาเช่าซื้อซึ่งได้กระทำไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าได้จดแจ้งสัญญานั้นต่อเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 71 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เมื่อได้มีการซื้อขายไปตามสัญญาเช่นว่านั้น ให้ถือเสมือนว่าผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อมีสิทธิในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ

มาตรา 13 บุคคลใดขายฝากที่ดินไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าได้ทำการไถ่ถอนที่ดินนั้น เมื่อประมวลกฎหมายที่ดินได้ใช้บังคับแล้ว ให้ถือเสมือนว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ

มาตรา 14 บุคคลใดได้ดำเนินการขอจับจองที่ดินต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแต่ยังไม่ได้รับอนุญาต ให้นายอำเภอมีอำนาจดำเนินการตามนัยแห่งพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 ต่อไปจนถึงที่สุดได้

มาตรา 15 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และตามประมวลกฎหมายที่ดิน และให้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานที่ดินและพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และประมวลกฎหมายที่ดิน

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

(71 ร.จ. 1 ตอนที่ 78 (ฉบับที่พิเศษ) ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2497)

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2519
และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2532

มาตรา 26 เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ใดแล้ว

(1) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน แต่พลเมืองเลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันก็ดี หรือพลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อได้จัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนโดยคณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วก็ดี ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว โดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดินและให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

(2) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้น มีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการเมื่อกระทรวงการคลังได้ให้ความยินยอมแล้ว ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าวโดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

(3) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งเป็นที่รกร้างว่างเปล่า หรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่น ตามกฎหมายที่ดินและที่ดินนั้นอยู่นอกเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจ นำที่ดินมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. 2543

โดยที่ปรากฏว่าความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่ง มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวางทางปฏิบัติเพื่อให้รอบคอบเหมาะสม และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ฉะนั้นอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ให้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง พ.ศ. 2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือออกคำสั่งใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 การดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง เช่น ถมคลองเปลี่ยนสภาพเป็นถนน ผู้ขอจะต้องเป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน และมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์โดยให้ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อจังหวัดซึ่งที่ดินตั้งอยู่พร้อมเอกสารหลักฐานดังนี้

(1) โครงการและเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ

(2) รายละเอียดงบประมาณที่จะดำเนินการ

(3) รูปแผนที่และเนื้อที่ตามหลักวิชาการแผนที่ ในกรณีที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ใช้รูปแผนที่หลังหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง โดยกำหนดระยะและเนื้อที่บริเวณที่จะดำเนินการด้วย

(4) แผนผังแสดงการใช้ที่ดินและภาพถ่ายที่ดินที่จะดำเนินการ

(5) สำเนาระวางแผนที่ สำเนาระวางแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ หรือสำเนาระวางรูปถ่ายทางอากาศแล้วแต่กรณี หมายสีแสดงอาณาบริเวณที่จะดำเนินการ

(6) สำเนาแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1 : 50,000 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของที่ดิน

ข้อ 5 เมื่อจังหวัดได้รับคำขอแล้วให้ปฏิบัติดังนี้

(1) แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจและสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับที่ดิน และพิจารณาความเหมาะสมพร้อมทั้งผลกระทบในด้านต่าง ๆ

(2) ขอทราบความเห็นไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ผังเมือง การจราจร เช่น สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมการผังเมือง กรมเจ้าท่า สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบจราจรทางบก รวมทั้งขอทราบความเห็นไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ กิ่งอำเภอ หรือเขตท้องที่ที่ดิน ตั้งอยู่ และผู้มีหน้าที่ดูแลพื้นที่เพื่อประกอบการพิจารณา

ข้อ 6 ในการสอบสวนให้คณะกรรมการตามข้อ 5 (1) รวบรวมข้อเท็จจริงในเรื่องเหล่านี้ด้วย คือ

(1) ประวัติความเป็นมาของที่ดินว่าได้สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยบทกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างใดบ้าง ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตั้งแต่เมื่อใดราษฎรได้เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด ปัจจุบันสภาพที่ดินเป็นอย่างไรมีผู้ครอบครองทำประโยชน์ทั้งที่ชอบและไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ให้แสดงให้ปรากฏในแผนที่ตามข้อ 4 (3) ด้วย (ถ้ามี)

(2) ขอความเห็นของราษฎรที่ได้เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน ว่าจะขัดข้องหรือมีความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดินอย่างไร หรือไม่

ข้อ 7 จังหวัดรวบรวมความเห็นของคณะกรรมการ ความเห็นของส่วนราชการและหน่วยงานตามข้อ 5 (1) และ (2) และเอกสารที่เกี่ยวข้อง รายงาน พร้อมเสนอความเห็นไปให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

ข้อ 8 การอนุมัติตามข้อ 7 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาการอนุมัติการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง ประกอบด้วย

1. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นประธาน
2. อธิบดีกรมการปกครอง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
3. อธิบดีกรมที่ดิน หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
4. อธิบดีกรมโยธาธิการ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
5. อธิบดีกรมผังเมือง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
6. เลขาธิการสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
7. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	เป็นกรรมการ
8. ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการ และเลขานุการ
9. ผู้แทนกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 9 เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติหรือสั่งการเป็นอย่างอื่น ให้จังหวัดแจ้งผู้ขอทราบโดยเร็ว

ข้อ 10 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2543

(นายวัฒนา อัศวเหม)
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไปเล่ม 117 ตอนพิเศษ 109 ง วันที่ 30 ต.ค. 43

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐ
เพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน
พ.ศ. 2541

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับทบวงการเมืองขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดินให้เหมาะสม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2541"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก

(1) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 472/2515 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2515 เรื่อง การจัดที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมือง

(2) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0607/1/ว 2299 ลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2525 เรื่อง ส่วนราชการขอใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

(3) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0712/ว 370 ลงวันที่ 15 มีนาคม 2532 เรื่อง ส่วนราชการขอใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

(4) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0712/ว 685 ลงวันที่ 24 เมษายน 2533 เรื่อง การขอใช้ถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และจัดขึ้นทะเบียนในที่ดินของรัฐ

ข้อ 4 ให้อธิบดีกรมที่ดินรักษาการและมีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ 5 ที่ขอใช้ต้องเป็นที่ดินของรัฐได้แก่ที่รกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายหรือที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

หมวดที่ 1

ผู้ขอและการยื่นคำขอ

ข้อ 6 ผู้ขอใช้ที่ดินของรัฐต้องเป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน ในกรณีที่เป็นรัฐวิสาหกิจให้ทบวงการเมืองซึ่งรัฐวิสาหกิจนั้นสังกัดอยู่เป็นผู้ขอใช้

ข้อ 7 ให้ผู้ขอยื่นหนังสือต่อกรมที่ดินหรือจังหวัดที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ พร้อมเอกสารหลักฐานดังนี้

(1) โครงการขอใช้ที่ดิน

(2) เหตุผลความจำเป็นที่ขอใช้ และรายละเอียดของงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ

(3) แผนผังการใช้ที่ดิน

(4) แผนที่ที่ดินตามหลักวิชาการแผนที่แสดงแนวเขตและเนื้อที่ของที่ดินที่ขอใช้ โดยระบุส่วนที่ขอใช้ให้ชัดเจนลงในแผนที่ที่ดินสาธารณประโยชน์ทั้งแปลงใช้มาตราส่วน 1 : 4,000 หรือ 1 : 50,000 หรือ 1:250,000 ตามความเหมาะสม สำหรับมาตราส่วน 1 : 50,000 หรือ 1 : 250,000 ให้แสดงค่าพิกัดฉากระบบยูทีเอ็มและใช้แผนที่ของกรมแผนที่ทหารเป็นหลักดำเนินการ ในกรณีที่ดินที่ขอใช้ได้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไปแล้ว ให้แสดงแนวเขตที่ขอใช้ลงในสำเนาแผนที่หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ปรากฏด้วย

หมวด 2

การสอบสวนข้อเท็จจริง

ข้อ 8 เมื่อผู้ขอยื่นหนังสือตามข้อ 7 แล้ว ให้ส่งเรื่องให้จังหวัดดำเนินการดังนี้

1. กรณีที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่า

(1) สอบสวนประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง เขตและเนื้อที่ของที่ดินแปลงนั้นโดยละเอียดว่าเป็นที่ดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าหรือไม่ มีผู้ครอบครองทำประโยชน์อย่างใด ในบริเวณใดเป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ พร้อมแสดงการครอบครอง (ถ้ามี) ไว้ในแผนที่ตามข้อ 7 (4) ด้วย

(2) ประสานงานไปยังผู้บังคับการทหารบก หรือหน่วยทหารที่รับผิดชอบกรณีที่ไม่มีจังหวัดทหารบก ซึ่งที่ดินที่ตั้งอยู่เพื่อพิจารณาว่าจะขัดข้องทางด้านยุทธศาสตร์หรือไม่ อย่างไร

(3) ประสานงานไปยังกรมพัฒนาที่ดินเพื่อตรวจสอบว่าที่ดินดังกล่าวอยู่ในเขต ซึ่งคณะกรรมการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินประกาศเป็นเขตป่าไม้ถาวรหรือไม่ เพียงใด

(4) ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการขอใช้

(5) ประสานงานกับสำนักงานผังเมืองจังหวัด หรือหน่วยงานผังเมืองที่รับผิดชอบพื้นที่เพื่อพิจารณาให้ความเห็นด้านผังเมือง

2. กรณีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

(1) สอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดินได้ว่าสงวนหวงห้ามไว้เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้ามอาศัยบทกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างใด ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างใด ตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันยังใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือเลิกใช้แต่เมื่อใด เพราะเหตุใด ทั้งนี้โดยพิจารณารายละเอียดสภาพที่ดินแต่ละประเภท ดังนี้

(ก) ทางน้ำ หนอง บึง นั้นมีสภาพตื้นเขินหรือไม่ เพียงใด การตื้นเขินเกิดขึ้นในลักษณะใด

(ข) ถนน ทางเดิน เกิดขึ้นอย่างไร เส้นทางเริ่มจากที่ใดถึงที่ใด ใช้ประโยชน์กันอย่างไร

(ค) ที่ชายตลิ่ง ชายเลน หาดทรายนั้น ปกติน้ำท่วมถึงทุกปีหรือไม่ เป็นระยะเวลานานเท่าใดราษฎรได้ใช้ทางสัญจรหรือไม่ อย่างไร

(ง) ที่ดินที่ขอใช้ หากราษฎรยังใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่ ให้ผู้จัดหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ร่วมกันแทนเสียก่อน พร้อมทั้งชี้แจงให้ราษฎรที่ได้ใช้ประโยชน์ทราบว่า ที่ดินที่ทางราชการจัดให้ใช้แทนมีสภาพอย่างใด อาณาเขตเนื้อที่เท่าใด อยู่ห่างไกลจากที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงที่เดิมเพียงใด

(2) ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่และราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกันประชุมพิจารณาให้ความเห็นว่า จะขัดข้องในการขอใช้และถอนสภาพหรือไม่ อย่างใด

(3) ให้อำเภอและจังหวัดให้ความเห็นเกี่ยวกับการขอใช้และถอนสภาพ

(4) ประสานงานกับสำนักงานผังเมืองจังหวัดหรือหน่วยงานผังเมืองที่รับผิดชอบพื้นที่เพื่อพิจารณาให้ความเห็นด้านผังเมือง

หมวด 3

การพิจารณาอนุมัติให้ใช้ที่ดินของรัฐ

ข้อ 9 การอนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อน ให้พิจารณาจากโครงการแผนผังการใช้ที่ดินและงบประมาณที่ได้รับตามข้อ 7 ว่าวัตถุประสงค์ในการขอใช้ที่ดินเหมาะสมที่จะให้ใช้มากน้อยเพียงใดให้พิจารณาจากสภาพที่ดินและจำนวนเนื้อที่ตามบัญชีกำหนดจำนวนเนื้อที่ของที่ดินเพื่อให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์ท้ายระเบียบนี้ หากทบวงการเมืองใดมีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเกินกว่าที่กำหนด หรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในบัญชีท้ายระเบียบนี้ ให้จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วยปลัดจังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด โยธาธิการจังหวัด ผังเมืองจังหวัด นายอำเภอท้องที่ของที่ดินที่ขอใช้ และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดเพื่อร่วมตรวจสอบพิจารณาว่าสมควรให้ใช้มากน้อยเพียงใด แล้วเสนอเรื่องราวและเอกสารหลักฐานให้กรมที่ดินเสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณาโดยจะต้องอยู่ในหลักเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

(1) ที่รกร้างว่างเปล่าให้พิจารณาอนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อนนำขึ้นทะเบียนตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน สำหรับในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา 9(2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน อาจพิจารณาอนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อนถอนการหวงห้ามก็ได้

(2) ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงในทางสอบสวน ว่าที่ดินดังกล่าวอยู่หลักเกณฑ์ที่จะถอนสภาพได้ตามมาตรา 8 วรรคสอง (1) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อ 10 การขอใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หากปรากฏว่าที่ดินที่ขอใช้อยู่ในจังหวัดที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเมืองหลัก และวัตถุประสงค์ในการขอใช้เพื่อเป็นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐที่เป็นหน่วยราชการระดับจังหวัดและระดับภาคหรือศูนย์ ทั้งนี้ไม่รวมกับการใช้ที่ดินของหน่วยราชการระดับท้องถิ่น สถานศึกษาต่างๆ ทุกระดับ สถานพยาบาล โรงพยาบาลของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงให้ส่งเรื่องราวการขอให้ที่ดินพร้อมเอกสารตามนัยข้อ 7 ไปให้สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พิจารณาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของกระทรวงมหาดไทย

ข้อ 11 เมื่อได้รับอนุมัติในหลักการให้ใช้ที่ดินตามข้อ 9 แล้วให้แจ้งผู้ขอและจังหวัดท้องที่ทราบ

สำหรับที่รกร้างว่างเปล่าที่ได้อนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อนให้ดำเนินการขึ้นทะเบียนตามมาตรา 8 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ส่วนที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่ได้รับอนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อน ให้ดำเนินการถอนสภาพต่อไป

ข้อ 12 ให้กรมที่ดินสอบถามกรมการปกครองเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของที่ดินและดำเนินการดังนี้

(1) กรณีที่ดินที่ขอใช้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกัน ให้จัดทำเป็นพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน

(2) กรณีที่ดินที่ขอใช้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าให้จัดทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ เว้นแต่ที่ดินดังกล่าวมีการหวงห้ามตามมาตรา 9 (2) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ถอนการหวงห้ามโดยทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย

ข้อ 13 เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดิน หรือเมื่อได้มีการจัดทำขึ้นทะเบียนเพื่อให้ผู้ขอใช้ประโยชน์ในทางราชการ ให้ดำเนินการดังนี้

(1) จังหวัดและกรมที่ดินจัดทำทะเบียนการครอบครองที่ดินไว้เป็นหลักฐาน แยกประเภทตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ ถ้าได้มีการจัดทำทะเบียนดังกล่าวไว้ก่อนแล้ว ก็ให้ใช้ทะเบียนนั้นลงรายการต่อไป

(2) จังหวัดปิดประกาศการถอนสภาพที่ดินเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในทางราชการหรือขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมืองนั้น ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ว่าการกิ่งอำเภอ และศาลากลางจังหวัด

(3) ที่ดินถอนสภาพหรือนำขึ้นทะเบียนแล้ว ถ้าอยู่ในบริเวณที่มีระวางแผนที่หรือระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ หรือระวางรูปถ่ายทางอากาศ ให้นำรูปแผนที่ลงในระวางดังกล่าว

(4) ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาจัดการจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ทุกแห่งและคืนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (ถ้ามี) ให้แก่สำนักงานที่ดินจังหวัด เพื่อดำเนินการดังนี้

ก. ในกรณีมีทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ให้หมายเหตุในทะเบียนว่าได้ถอนสภาพทั้งแปลงหรือบางส่วน โดยระบุเนื้อที่ที่ถอนสภาพแล้ว

ข. กรณีที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงและมีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วทั้งแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้ที่ดิน ให้จังหวัดแจ้งทบวงการเมืองผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดินประสานงานกับธนารักษ์จังหวัด ขอเปลี่ยนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงใหม่ เพื่อให้ตรงกับประเภทของที่ดิน และให้ออก

หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ใหม่ได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2517

ค. กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วบางส่วนการแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ. 2529 โดยอนุโลม

(5) ให้กรมที่ดินแจ้งผู้ขอ จังหวัดและกรมธนารักษ์ทราบ

ข้อ 14 ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อันเนื่องจากการดำเนินการตามระเบียบนี้ให้เบิกจ่ายจากทบวงการเมืองผู้ขอใช้ตามกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ข้อ 15 บรรดาคำขอที่กระทรวงมหาดไทยได้รับก่อนประกาศใช้ระเบียบนี้ และอยู่ในระหว่างการพิจารณาให้ถือปฏิบัติตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2541

(นายวัฒนา อัศวเหม)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

บัญชีรายชื่อจังหวัดที่เป็นเมืองหลัก

1. กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

เมืองหลักเร่งรัด

2. เชียงใหม่
3. ชลบุรี
4. ขอนแก่น
5. สงขลา-หาดใหญ่
6. นครราชสีมา

เมืองหลักอันดับรอง/เมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค

7. สุราษฎร์ธานี
8. นครศรีธรรมราช
9. ภูเก็ต
10. กระบี่
11. พังงา
12. ระยอง
13. ฉะเชิงเทรา
14. เพชรบุรี
15. กาญจนบุรี
16. ราชบุรี
17. เชียงราย
18. ลำปาง
19. พิษณุโลก
20. นครสวรรค์
21. อุบลราชธานี
22. อุดรธานี
23. ร้อยเอ็ด
24. สุรินทร์

เมืองอื่น ๆ ตามมติคณะรัฐมนตรี

25. มุกดาหาร

บัญชีกำหนดจำนวนเนื้อที่ของที่ดินเพื่อให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์

ส่วนราชการ	ประเภทการใช้	เนื้อที่ (ไร่ - งาน - วา)	รายละเอียด
ทั่วไป	ที่ตั้งสำนักงาน	1 - 0 - 0	อาคารสำนักงาน
บ้านพักข้าราชการ	(1) ระดับ 1-4 (2) ระดับ 5-6 (3) ระดับ 7-8 (4) ระดับ 9-10	0 - 0 - 50 0 - 1 - 00 0 - 1 - 50 0 - 2 - 00	อาคารที่พักอาศัย " " " " " " " "
กรม	ประเภทการใช้	จำนวนเนื้อที่ (ไร่ - งาน - วา)	รายละเอียด
กรมอาชีวศึกษา	สาขาวิชาเทคนิค สาขาวิชาเกษตรกรรม	100 - 0 - 00 500 - 0 - 00	อาคารเรียน โรงฝึกงาน บ้านพักและอื่นๆ อาคารเรียน แปลงทดลอง สาธิต บ้านพัก และอื่นๆ
กรมการศึกษานอกโรงเรียน	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาค ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด ห้องสมุดประชาชน - ขนาดเล็ก - ขนาดกลาง - ขนาดใหญ่	100 - 0 - 00 6 - 0 - 00 0 - 0 - 50 0- 0 - 75 0 - 1 - 00	อาคารต่างๆ อาคารต่างๆ ห้องอ่านหนังสือ ห้องทำงานและห้องเก็บของ ห้องน้ำ และห้องสำหรับเด็ก

ส่วนราชการ	ประเภทการใช้	เนื้อที่ (ไร่-งาน-วา)	รายละเอียด
กรมสามัญศึกษา	(1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก	35 - 0 - 00	จำนวนไม่เกิน 36 ห้องเรียน นักเรียนประมาณ 1,600 คน
	(2) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง	50 - 0 - 00	จำนวนไม่เกิน 60 ห้องเรียน นักเรียนประมาณ 2,700 คน
	(3) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	60 - 0 - 00	จำนวนไม่เกิน 72 ห้องเรียน นักเรียนประมาณ 3,200 คน
	(4) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	200 - 0 - 00	เน้นด้านการเกษตร
กรมพลศึกษา	วิทยาลัยพลศึกษา	150 - 0 - 00	อาคารเรียน สนามกีฬา ห้องประชุม และบ้านพัก
กรมศิลปากร	วิทยาลัยนาฏศิลป์	50 - 0 - 00	อาคารเรียน โรงละคร ห้องประชุม และบ้านพัก
วิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษา	สาขาวิชาเกษตรกรรม	1,000 - 0 - 00	อาคารเรียน แปลงทดลอง สาธิต สนามกีฬา บ้านพัก และอื่นๆ
	สาขาวิชาเทคนิคและพาณิชยการ	100 - 0 - 00	อาคารเรียน โรงฝึกงาน บ้านพัก และอื่นๆ
	สาขาคหกรรม	80 - 0 - 00	อาคารเรียน โรงฝึกงาน บ้านพัก และอื่นๆ
กรมการฝึกหัดครู	สถาบันราชภัฏส่วนกลาง (มีเนื้อที่เกษตรกรรม)	200 - 0 - 00	
	สถาบันราชภัฏส่วนกลาง (ไม่มีเนื้อที่เกษตรกรรม)	100 - 0 - 00	
	สถาบันราชภัฏส่วนภูมิภาค	500 - 1 - 00	

ทะเบียนที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่จดขึ้นทะเบียนเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ในราชการ

ลำดับที่	ทบวงการเมือง	วัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในราชการ	ที่ตั้งของที่ดิน			เนื้อที่			อาณาเขต				ประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อ วัน เดือน ปี	ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ตอน วัน เดือน ปี	หมายเหตุ
			ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ไร่	งาน	วา	ทิศเหนือ	ทิศใต้	ทิศตะวันออก	ทิศตะวันตก			

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดำเนินการขุดลอก แหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน

พ.ศ. 2536

โดยที่เห็นว่าการบูรณะ ขุดลอก แหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขินให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ให้ได้มากที่สุดนั้นเป็นวิธีการหนึ่งในการที่จะแก้หรือบรรเทาปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี การให้เอกชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจะทำให้การแก้ไขโดยวิธีนี้สำเร็จได้โดยรวดเร็วทันเหตุการณ์ กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน พ.ศ. 2536"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

"แหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขิน" หมายความว่า ลำราง ห้วย หนอง คลอง บึง บาง และแหล่งน้ำอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและตื้นเขินแล้ว

"นายอำเภอ" ให้หมายความรวมถึงปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอด้วย

ข้อ 5 แหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขินในท้องที่อำเภอใด ให้นายอำเภอดำเนินการให้เอกชนทำการขุดลอกโดยอนุโลม ตามนัยมาตรา 117 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 โดยทางราชการไม่ต้องจ่ายค่าจ้างใดๆ แต่จะให้ผู้ทำการขุดลอกนำ กรวด หิน ดิน ทราย จากการขุดลอกไปเป็นประโยชน์ของตนโดยเสียค่าตอบแทนตามข้อ 9

ข้อ 6 เมื่อนายอำเภอพิจารณาเห็นว่าแหล่งน้ำสาธารณประโยชน์ที่ตื้นเขินใดควรต้องทำการขุดลอก ให้นายอำเภอทำการสำรวจขอบเขต ปักแนวเขตแหล่งน้ำนั้นให้ชัดเจน พร้อมทั้งออกแบบการขุดลอกกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและระยะเวลาในการขุดลอกให้เสร็จ โดยความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วจึงประกาศหาผู้ประสงค์ทำการขุดลอกมีกำหนดไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

ในกรณีที่แหล่งน้ำมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ยึดถือแนวเขตตามหลักฐานหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงนั้น

ข้อ 7 เมื่อมีผู้เสนอขอดำเนินการแล้ว ให้นายอำเภอเสนอเรื่องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการอนุญาตตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 350/2535 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2535 เพื่อพิจารณาออกใบอนุญาตให้ตามแบบใบอนุญาตท้ายระเบียบนี้

หากเห็นว่าการขุดลอกนั้นทางราชการจะได้ประโยชน์มากกว่าที่จะให้เอกชนขุดลอก ก็ให้นายอำเภอโดยความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุโดยอนุโลม

ในการออกใบอนุญาต ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ดำเนินการขุดลอกปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ราษฎร รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขอื่นให้ผู้ดำเนินการขุดลอกต้องปฏิบัติและรับผิดชอบในความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการด้วยก็ได้

ข้อ 8 ให้นายอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบและควบคุมการขุดลอกให้เป็นไปโดยถูกต้องตามเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาต

ข้อ 9 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำหนดค่าตอบแทนในการอนุญาตตามนัยมาตรา 9 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทั้งนี้ ให้พิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละท้องที่

ข้อ 10 ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536

(นายเด่น โต๊ะมีนา)
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2535

โดยที่เห็นเป็นการสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2535"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก

(1) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 259/2499 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2499

(2) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 698/2515 ลงวันที่ 6 กันยายน 2515

(3) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 17/2517 ลงวันที่ 9 มกราคม 2517

(4) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 488/2520 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2520

(5) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 327/2523 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2523

(6) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 438/2523 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2523

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ให้อธิบดีกรมที่ดินรักษาการ และให้อำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ 5 ในระเบียบนี้

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

"คณะกรรมการประจำจังหวัด" หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาเรื่องราวขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ประจำจังหวัด

"แหล่งหินหรือดินลูกรัง" หมายความว่า บริเวณที่ทางราชการกำหนดไว้เพื่อเป็นพื้นที่ที่ดำเนินการระเบิดและย่อยหินหรือขุดดินลูกรัง

หมวด 1

คณะกรรมการ

ข้อ 6 คณะกรรมการประกอบด้วย

(1)	อธิบดีกรมที่ดิน	เป็นประธานกรรมการ
(2)	ผู้แทนกระทรวงกลาโหม	เป็นกรรมการ
(3)	ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	เป็นกรรมการ
(4)	ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	เป็นกรรมการ
(5)	ผู้แทนกรมการปกครอง	เป็นกรรมการ
(6)	ผู้แทนกรมตำรวจ	เป็นกรรมการ
(7)	ผู้แทนกรมทรัพยากรธรณี	เป็นกรรมการ
(8)	ผู้แทนกรมป่าไม้	เป็นกรรมการ
(9)	ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	เป็นกรรมการ
(10)	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	เป็นกรรมการ
(11)	ผู้อำนวยการกองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและเลขานุการ
(12)	หัวหน้าฝ่ายควบคุมและคุ้มครองที่ดินของรัฐ กองสำรวจและควบคุมที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 7 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่พิจารณาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เฉพาะกรณีที่อธิบดีกรมที่ดินเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ 8 คณะกรรมการประจำจังหวัด ประกอบด้วย

(1)	ผู้ว่าราชการจังหวัด	เป็นประธานกรรมการ
(2)	ปลัดจังหวัด	เป็นกรรมการ
(3)	ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด	เป็นกรรมการ
(4)	ป่าไม้จังหวัด	เป็นกรรมการ
(5)	หัวหน้าหน่วยศิลปากร (ถ้ามี)	เป็นกรรมการ
(6)	ศึกษาธิการจังหวัด	เป็นกรรมการ
(7)	ทรัพยากรธรณีจังหวัด (ถ้ามี)	เป็นกรรมการ
(8)	นายช่างกำกับแขวงการทาง	เป็นกรรมการ
(9)	อุตสาหกรรมจังหวัด (ถ้ามี)	เป็นกรรมการ
(10)	ผู้แทนหน่วยทหารในเขตพื้นที่	เป็นกรรมการ
(11)	ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	เป็นกรรมการ
(12)	เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 9 ให้คณะกรรมการประจำจังหวัดมีหน้าที่ พิจารณาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบกิจการตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เฉพาะกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

หมวด 2

การยื่นคำขอและดำเนินการ

ข้อ 10 ให้ผู้ยื่นคำขอตามแบบ ท.ด. 64 ท้ายระเบียบนี้พร้อมด้วยแผนที่สังเขป ซึ่งแสดงว่าในรัศมีห้าร้อยเมตรมีถาวรวัตถุ หรือสิ่งปลูกสร้าง หรือพืชพันธุ์ไม้ หรือทรัพยากรอันมีค่าอย่างใดบ้างหรือไม่ ต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ ในกรณีการระเบิดและย่อยหิน ผู้ขอจะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น โครงการระเบิดและย่อยหิน ตามแบบ สวล. 6 ท้ายระเบียบนี้

ในกรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ผู้ขอต้องแนบหลักฐานการขออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

ข้อ 11 เมื่อได้รับคำขอและลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่อง (ท.อ. 14) แล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง วัตถุประสงค์และเหตุผลที่ขออนุญาตโดยละเอียด ตามแบบ ท.ด. 66 ท้ายระเบียบนี้

ข้อ 12 ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้ได้รับมอบหมายออกไปชันสูตรสอบสวน ณ ที่ดินขออนุญาตตามแบบ ท.ด.67 ท้ายระเบียบนี้และให้ช่างรังวัดทำการรังวัดที่ดินแปลงที่ขอถ้าอำเภอหรือกิ่งอำเภอใดไม่สามารถดำเนินการรังวัดให้เสนอเรื่องไปยังจังหวัด เพื่อสั่งเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดจัดช่างรังวัดออกไปทำการรังวัดเป็นกรณีพิเศษ โดยให้ผู้ขอออกค่าใช้จ่ายและนำทำการรังวัด

ข้อ 13 ผู้ขอหรือผู้ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากผู้ขอ มีหน้าที่นำเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคไปทำการตรวจสอบพื้นที่ตามกำหนดนัดที่เจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบ

ข้อ 14 การรังวัดและทำแผนที่ ตามข้อ 12 ให้ปฏิบัติดังนี้

(1) กรณีมีระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศเพื่อออกโฉนดที่ดินหรือระวางรูปถ่ายทางอากาศเพื่อออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 ก.) ให้ทำการรังวัดกำหนดตำแหน่งลงในรูปถ่ายทางอากาศและจำลองจากรูปแผนที่ดังกล่าวมาใช้ได้ แต่ต้องวัดระยะโดยรอบแปลงไว้ตรวจสอบและคำนวณเนื้อที่โดยวิธีคณิตศาสตร์หรือโดยมาตราส่วน

(2) กรณีไม่มีระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศและระวางรูปถ่ายทางอากาศตามข้อ (1) ให้ทำการรังวัดเฉพาะแปลง และคำนวณเนื้อที่โดยวิธีคณิตศาสตร์แสดงตำแหน่งถาวรวัตถุหรือสิ่งสำคัญอย่างอื่นในรัศมีห้าร้อยเมตรโดยระบุว่า ถาวรวัตถุหรือสิ่งสำคัญนั้นอยู่ห่างจากที่ดินที่ขออนุญาตเป็นระยะเท่าใดให้ปรากฏในแผนที่ด้วย

(3) ทุกมุมเขตที่ดินที่ขออนุญาต ให้ผู้ขอปักหลักคอนกรีตหรือหลักไม้แก่นให้มีความคงทนตลอดอายุการอนุญาต โดยให้ปักสูงจากพื้นที่ดินประมาณห้าสิบเซนติเมตร ทาสีแดงและให้เห็นได้ง่าย

กรณีมุมเขตที่ดินที่ขออนุญาตไม่อาจปักหลักได้ ให้ปักหลักพยานตามระเบียบโดยอนุโลม

(4) ให้ช่างรังวัดลงที่หมายรูปแผนที่ที่ดินที่ขออนุญาตและเส้นทางที่ใช้ลำเลียงออกสู่ทางหลวงในแผนภูมิประเทศ 1:50,000 และให้แสดงรายละเอียดในแผนที่ด้วย ดังนี้

ก. ชื่อ หมายเลขชุด และหมายเลขระวางแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1:50,000

ข. ตารางเส้นกริดและค่าพิกัดฉากระบบ ยู ที เอ็ม (จากขอบระวางแผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1:50,000)

ค. ที่ดินที่ตั้งอยู่หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด ในรัศมีห้าร้อยเมตรสิ่งปลูกสร้าง ถาวรวัตถุ วัดสำนักสงฆ์ โบราณสถาน ปูชนียสถาน ถ้ำ ทางสาธารณประโยชน์ หรือสิ่งอื่นใด ในลักษณะคล้ายคลึงกับที่กล่าวมาหรือไม่

ง. ห่างจากทางหลวงสายประธานเท่าใด

จ. อยู่ในพื้นที่มีการจัดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพหรือไม่

ฉ. ลงลายมือชื่อผู้ขออนุญาตและช่างรังวัดรับรองว่า แผนที่นั้นถูกต้องตรงกับความจริงและตรงกับความประสงค์คำขออนุญาต

ข้อ 15 ในการออกไปชันสูตรสอบสวนยังที่ดินที่ขออนุญาต ให้เก็บตัวอย่างหินหรือดินจากจุดต่างๆ ที่อาจมองเห็นได้ว่า มีลักษณะแตกต่างกันและอยู่ห่างกันตามสมควร ภายในเขตที่ขออนุญาต รวมสี่จุดให้เจ้าหน้าที่ผู้ชันสูตรสอบสวนแสดงจุดที่เก็บหินหรือดินให้ปรากฏในรูปแผนที่และทำหลักฐานรับรองว่า เป็นหินหรือดินที่เก็บจากจุดที่เก็บหินหรือดินในรูปแผนที่นั้น หินที่เก็บแต่ละจุดให้มีขนาดหนาหนึ่งนิ้ว กว้างสองนิ้วยาวสี่นิ้ว ดินแต่ละจุดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่าครึ่งกิโลกรัม แล้วบรรจุหีบห่อส่งให้กรมทรัพยากรธรณีตรวจวิเคราะห์ ถ้าเป็นกรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน ให้ระบุในหนังสือนำส่งด้วยว่าขอให้กรมทรัพยากรธรณีแจ้งผลการตรวจวิเคราะห์ให้กรมที่ดินทราบโดยตรง

ข้อ 16 เมื่อได้มีการชันสูตรสอบสวนแล้วให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอประกาศตามแบบ ท.ด.25 โดยปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ ที่ทำการกำนันและบริเวณที่ดินที่ขออนุญาต มีกำหนดสามสิบวัน ไม่ว่าจะมีผู้คัดค้านหรือไม่

เมื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รายงานส่งเรื่องและชี้แจงเหตุผลว่าสมควรจะอนุญาตหรือไม่ หรือสมควรจะอนุญาตภายในเขตกว้างยาวเนื้อที่เท่าใด เนื่องจากเหตุผลประการใด เสนอไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในเจ็ดวัน เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

การดำเนินการของอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จและส่งจังหวัดภายในเจ็ดสิบห้าวันนับแต่วันรับคำขอ

เอกสารเรื่องราวการขอและการดำเนินการ (ยกเว้นการเก็บตัวอย่างหินหรือดิน) ให้จัดทำสามสิบสองชุด

กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เอกสารเรื่องราวการขอและการดำเนินการให้จัดทำสิบห้าชุด

ข้อ 17 กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอแล้วให้ตรวจสอบหากปรากฏว่า การดำเนินการของอำเภอหรือกิ่งอำเภอถูกต้องตามวิธีการที่กล่าว

ข้างต้น ให้จังหวัดส่งเรื่องราวให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคแห่งละหนึ่งชุด เพื่อตรวจสอบแจ้งหน่วยเหนือและส่งเรื่องราวที่เหลือทั้งหมดพร้อมความเห็นไปกรมที่ดินภายในสิบห้าวัน

ข้อ 18 เมื่อกรมที่ดินได้รับเรื่องราวจากจังหวัดแล้ว ให้ตรวจสอบ หากปรากฏว่าการดำเนินการของอำเภอหรือกิ่งอำเภอและของจังหวัดถูกต้องแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ส่งรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น โครงการระเบิดและย่อยหิน (สวล. 6) ไปให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณา

(2) ส่งเรื่องราวการขออนุญาตและการดำเนินการให้กรรมการคนละหนึ่งชุดเพื่อทำการตรวจสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน แล้วนำผลการตรวจสอบและความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการในวันประชุม

(3) นัดประชุมคณะกรรมการ กำหนดวันนัดประชุมต้องห่างจากวันที่กรรมการได้รับเรื่องราวเพื่อทำการตรวจสอบตาม (2) ไม่เกินหกสิบวัน

การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของกรมที่ดินต้องดำเนินการให้เสร็จภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติ

ข้อ 19 กรณีการอนุญาตอยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อจังหวัดได้รับเรื่องราวจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอ และตรวจสอบแล้วเห็นว่า การดำเนินการของอำเภอหรือกิ่งอำเภอได้ดำเนินการถูกต้องแล้ว ให้จังหวัดดำเนินการดังนี้

(1) ส่ง สวล.6 ให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณา

(2) ประสานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ก. สำนักงานป่าไม้จังหวัด ว่าอยู่ในเขตป่าถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีหรือเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรืออยู่ในโครงการที่ทางราชการป่าไม้จะกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติหรือในเขตที่ทางราชการป่าไม้ได้สงวนหวงห้ามไว้หรือไม่ และมีไม้มีค่าขึ้นอยู่มากน้อยเพียงใด

ข. หน่วยทหารในเขตพื้นที่ว่าอยู่ในเขตที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ประการใดบ้างจะควรอนุญาตหรือไม่

ค. หน่วยศิลปากรเขตท้องที่เพื่อทำการตรวจสอบก่อนว่าบริเวณที่ขออนุญาตมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรือเป็นแหล่งโบราณคดีซึ่งมีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์อย่างใดหรือไม่

ง. หน่วยราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามแต่จะเห็นสมควร เช่น แขวงการทาง

การประสานงานกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้ทำเป็นหนังสือและถ้าจะต้องส่งทางไปรษณีย์ให้ส่งโดยทะเบียนตอบรับ และให้มีการเร่งรัดขอทราบผลทุกเดือน ถ้าหน่วยงานใดไม่เสนอความเห็นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ขอให้พิจารณาถือว่าหน่วยงานนั้นให้ความเห็นชอบ ตามนัยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2529

(3) เมื่อได้รับความเห็นจากหน่วยราชการตาม (1) และ (2) ครบถ้วน หรือเมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว ยังไม่ได้รับแจ้งให้นัดประชุมคณะกรรมการประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวัน การอนุญาตหรือไม่อนุญาตของจังหวัดจะต้องดำเนินการให้เสร็จภายในยี่สิบวัน นับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติ

ข้อ 20 เมื่ออธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ได้อนุญาตแล้วให้แจ้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องทราบด้วย ในกรณีไม่อนุญาต ให้แจ้งให้ผู้ขอทราบ

หมวด 3

หลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาต

ข้อ 21 ที่ดินที่จะอนุญาตต้องเป็นที่ดินของรัฐซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

(1) ที่ดินซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง

(2) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน หากการอนุญาตไม่ขัดต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของราษฎรและสภาตำบลรวมทั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาการตามกฎหมายไม่ขัดข้อง พนักงานเจ้าหน้าที่จะอนุญาตได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยแล้ว

(3) ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนสิทธิในที่ดินให้แก่รัฐ หรือทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ หรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าจนตกเป็นของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อ 22 การอนุญาต ต้องตกอยู่ในหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องเป็นบุคคลหรือนิติบุคคล สัญชาติไทย และประกอบกิจการด้วยตนเอง

(2) ไม่เป็นอันตรายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินและของเอกชนอันตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

(3) จำนวนเนื้อที่ที่พึงอนุญาตในจังหวัดหนึ่งๆ โดยผู้ขอจะขอกี่แห่งก็ตาม

เมื่อรวมเนื้อที่ทั้งหมด รายหนึ่งๆ ต้องไม่เกินสิบไร่ ถ้าผู้ขอรายใดเป็นคู่สมรสของผู้ขออีกรายหนึ่งหรือของผู้ที่ได้รับอนุญาต เนื้อที่ที่จะอนุญาตเมื่อรวมกันแล้วไม่เกินสิบไร่

ข้อ 23 การระเบิดและย่อยหิน ขุดตักลูกรัง หรือหินผุ นอกจากจะพิจารณาตามข้อ 22 แล้วที่ดินที่ขออนุญาตต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

สำหรับการระเบิดและย่อยหิน

(1) ในบริเวณรัศมีห้าร้อยเมตร ต้องไม่มีสิ่งปลูกสร้าง หมู่บ้าน วัด สำนักสงฆ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปูชนียสถาน

(2) การอนุญาตรายใหม่ในบริเวณที่มองไม่เห็นจากทางหลวงสายประธาน ต้องอยู่ห่างจากทางหลวงสายประธานไม่น้อยกว่าหนึ่งกิโลเมตร สำหรับพื้นที่ที่มองเห็นจากทางหลวงสายประธาน ให้อนุญาตได้ในพื้นที่ที่อยู่ห่างจากทางหลวงสายประธานไม่น้อยกว่าห้ากิโลเมตร และให้พิจารณาด้วยว่า จะสมควรกำหนดเป็นเงื่อนไขให้ผู้รับใบอนุญาตทำการระเบิดและย่อยหินในระดับต่ำ เพื่อไม่ให้กระทบต่อทัศนียภาพหรือไม่ด้วย

ผู้ประกอบการที่ได้รับหรือเคยได้รับอนุญาตให้ทำการระเบิดและย่อยหินในพื้นที่ที่อยู่ห่างจากทางหลวงสายประธานไม่ถึงหนึ่งกิโลเมตร อยู่แล้ว ให้ดำเนินการในเขตพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตอยู่แล้วต่อไปได้ เว้นแต่บริเวณพื้นที่หรือผู้ประกอบการที่มีมติคณะรัฐมนตรีห้ามระเบิดหิน (เช่นในกรณีเขางู)

(3) ต้องไม่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 ตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตเป็นพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 2 ตามมติคณะรัฐมนตรีจะอนุญาตได้เมื่อปรากฏว่า

ก. เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างแท้จริงและมิสามารถหลีกเลี่ยงหรือหาพื้นที่ดำเนินการที่อื่นได้ และ

ข. เป็นกิจกรรมที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงว่ามีลักษณะของกิจกรรมตาม ก. และมีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างแท้จริง

(4) การระเบิดและย่อยหินซึ่งได้รับอนุญาตมาก่อนแล้ว ต่อมาภายหลังพื้นที่ดังกล่าวถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1 เอ เมื่อใบอนุญาตหมดอายุไม่อนุญาตให้ต่อ

(5) การระเบิดและย่อยหินซึ่งได้รับอนุญาตมาก่อนแล้ว ต่อมาภายหลังพื้นที่ดังกล่าวถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1 บี ให้ต่ออายุได้ 1 ครั้งทุกราย

(6) ต้องไม่อยู่ในรัศมีสองพันเมตร ของโบราณสถานตามบัญชีรายชื่อโบราณสถานแนบท้ายระเบียบนี้ และบัญชีรายชื่อโบราณสถานที่จะไว้ประกาศเพิ่มเติม

(7) ต้องไม่เป็นพื้นที่สงวนหรือหวงห้ามตามหลักเกณฑ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2525 คือ

ก. บริเวณที่มีแร่ธาตุที่มีค่าในปริมาณที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

ข. พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร

ค. ภูเขาลูกที่มีถ้ำที่มีค้างคาวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ง. บริเวณที่เป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่น

จ. บริเวณที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนโดยทั่วไป

ฉ. บริเวณที่มีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ นิทานพื้นบ้าน หรือมีชื่อปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่เล่าสืบทอดกันมา

ช. บริเวณที่อยู่ใกล้ถ้ำที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน หรือถ้ำซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหรือโบราณวัตถุอันเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ในรัศมีไม่ต่ำกว่าห้าร้อยเมตร

ซ. สถานที่อันเป็นที่เคารพของประชาชนในท้องที่

ฌ. แหล่งที่มีคุณค่าทางวิชาการที่สมควรสงวนไว้เพื่อประโยชน์

1) ทางธรรมชาติวิทยา เช่น บริเวณที่มีพืชพันธุ์ที่หายากและมีคุณค่าทางพฤษศาสตร์หรือมีโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่สำคัญและหายาก

2) ทางนิเวศน์วิทยาของสัตว์ป่า เช่น บริเวณที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและอยู่อาศัยของสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503

3) ทางวิชาการป่าไม้ เช่น บริเวณที่เป็นพื้นที่ป่าที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับการศึกษาวิจัย

4) ทางโบราณคดีและศิลปกรรม เช่น ถ้ำที่มีการพบเครื่องมือและเครื่องใช้สมัยโบราณหรือมีภาพเขียนฝาผนัง

ญ. บริเวณที่อยู่รอบ ๆ แหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในรัศมีไม่ต่ำกว่าหนึ่งร้อยเมตรจากขอบแหล่งน้ำ

ฎ. บริเวณที่มีความงามของธรรมชาติ

สำหรับการขุดดินลูกรังหรือหินผุ ต้องไม่เป็นพื้นที่ลักษณะดังต่อไปนี้

ก. ที่ดินที่มีชั้นลูกรังและหินผุอยู่ใต้ผิวดินที่ระดับความลึกมากกว่ายี่สิบห้าเซนติเมตร

ข. พื้นที่ที่มีความลาดชันมากจนเป็นเหตุให้เกิดการพังทลายในบริเวณที่ขุดลูกรังและหินผุหรือบริเวณใกล้เคียง

ค. พื้นที่ที่มีสภาพป่าสมบูรณ์

ง. บริเวณที่มีสภาพที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทางโบราณคดี หรือทางศิลปกรรมและศาสนสถาน

จ. บริเวณที่มีความงามของธรรมชาติ

ฉ. แหล่งที่มีซากดึกดำบรรพ์ หรือโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่สำคัญและหายาก

ช. สถานที่หรือบริเวณที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ซ. บริเวณที่มีแร่ธาตุที่มีค่าในปริมาณที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

ฌ. บริเวณที่อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำภายในระยะหนึ่งร้อยเมตร

ญ. พืชพันธุ์ที่มีคุณค่าหรือหายาก

ฎ. แหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์ป่า

ฏ. แหล่งน้ำหรือคุณภาพน้ำ

ฐ. มีความลาดชันเกินร้อยละสามสิบห้า

หมวด 4

การออกใบอนุญาต

ข้อ 24 เมื่อมีผู้ว่าราชการจังหวัดหรืออธิบดีกรมที่ดิน แล้วแต่กรณี เห็นสมควรอนุญาตให้ออกใบอนุญาตตามแบบ ท.ด.69 ท้ายระเบียบนี้แล้ว ให้ผู้ได้รับอนุญาตลงชื่อรับทราบและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้หลังใบอนุญาต

การอนุญาต ให้อนุญาตตามกำหนดเวลาซึ่งสมควรกับกิจการที่กระทำภายในกำหนดไม่เกินห้าปีนับแต่วันออกใบอนุญาต

ข้อ 25 ผู้ว่าราชการจังหวัดหรืออธิบดีกรมที่ดิน แล้วแต่กรณี อาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ในการอนุญาตอีกก็ได้

ข้อ 26 ผู้ได้รับอนุญาตไม่กระทำให้พื้นที่ได้รับอนุญาตหรือพื้นที่ซึ่งติดต่อเสียสภาพตามสมควร เช่น ขุดดินหรือทำการระเบิดหินลึกจากพื้นดินทั่วไปไม่เกินกว่าห้าเมตร

ข้อ 27 ผู้ได้รับอนุญาตต้องไม่กระทำกิจการอันเป็นการรบกวนบุคคลอื่น เช่น ไม่ทำให้เสียงดังเกินสมควร ทำกิจการในเวลาวิกาล หรือวางหรือตั้งอุปกรณ์ในการทำหรือวัตถุต่างๆ เป็นการกีดขวางแก่สาธารณชน

ข้อ 28 ผู้ได้รับอนุญาตจะโอนสิทธิให้ผู้อื่นไม่ได้ เว้นแต่การโอนให้ทายาทหรือตกทอดทางมรดก

หมวด 5

การขอต่ออายุใบอนุญาต

ข้อ 29 ผู้ได้รับอนุญาตประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอตามแบบ ท.ด. 64 พร้อมสำเนาแผนที่ที่ดินที่ได้รับอนุญาตและสำเนาใบอนุญาต จำนวนสามสิบสองชุด จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น โครงการระเบิดและย่อยหินตามแบบ สวล. 6 (เฉพาะกรณีระเบิดและย่อยหิน) จำนวนสี่ชุดเสนอต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุสองร้อยสี่สิบวัน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตพิจารณาเห็นควรผ่อนผัน

กรณีพื้นที่ที่ขออนุญาตอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือป่าถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ผู้ขอจะต้องแนบหลักฐานการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ 30 เมื่อได้รับคำขอและลงบัญชีรับทำการและคุมเรื่องแล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอพิจารณาว่า สมควรต่ออายุใบอนุญาตหรือไม่ด้วยเหตุผลประการใด โดยไม่ต้องดำเนินการสอบสวนตามแบบ ท.ด.66 ชันสูตรสอบสวนตามแบบ ท.ด.67 และไม่ต้องประกาศตามแบบ ท.ด.25

ข้อ 31 ในการพิจารณาให้ความเห็นตามข้อ 30 ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายไปตรวจสอบบริเวณที่ขอต่ออายุใบอนุญาตและตรวจสอบว่าในขณะนั้นพื้นที่ขอต่ออายุใบอนุญาตอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 หรือชั้น 2 ตามมติคณะรัฐมนตรี หรือไม่

ข้อ 32 การไปตรวจสอบตามข้อ 31 สำหรับกรณีระเบิดและย่อยหินและขุดตักดินลูกรังหรือหินผุให้ปฏิบัติตามข้อ 15 ด้วย

ข้อ 33 เมื่อดำเนินการตรวจสอบตามข้อ 29 ถึงข้อ 32 แล้ว ให้ดำเนินการตามข้อ 19 ถึงข้อ 20

หมวด 6

การเพิกถอนใบอนุญาต

ข้อ 34 เมื่อใดก็ตามที่ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาตหรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามข้อ 24 วรรคหนึ่ง และข้อ 25 หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า หากผู้ขอรับอนุญาตประกอบกิจการตามที่ได้รับอนุญาตต่อไปอาจเกิดอันตรายหรือความเสียหายร้ายแรงขึ้นได้ รวมทั้งการจัดข้อมูลรายงาน (แบบ สวล. 6) เท็จ อันจะส่งกระทบอย่างร้ายแรงต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาเพิกถอนการอนุญาตทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

บทเฉพาะกาล

ข้อ 35 บรรดาคำขออนุญาตซึ่งปฏิบัติอยู่ระหว่างดำเนินงานในขั้นตอนใด ก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นตามขั้นตอนนั้น และให้ถือว่าไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ สำหรับขั้นตอนต่อไปให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ 36 เมื่อใบอนุญาตหมดอายุและมีการขอต่ออายุใบอนุญาตในพื้นที่เดิม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาอนุญาตตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 22 พฤษภาคม 2535

(ลงชื่อ) **พลอากาศเอก อนันต์ กลินทะ**
(อนันต์ กลินทะ)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
(สำเนา)

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2525

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. 2523 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ 28 ทวิ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. 2523

"**ข้อ 28 ทวิ** เมื่อ กพด. หรือคณะอนุกรรมการฯ ที่ได้รับมอบอำนาจจาก กพด. ได้มีมติอนุญาตให้ดูดทรายหรืออนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้ขออนุญาตดำเนินการยื่นคำขอรับใบอนุญาตหรือคำขอต่ออายุใบอนุญาตแล้วแต่กรณี ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบมติอนุญาต หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวผู้ขอรับอนุญาตไม่ดำเนินการยื่นคำขอโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าผู้ขอรับอนุญาตไม่ประสงค์จะดำเนินการต่อไป และให้งดเว้นการออกใบอนุญาต"

ประกาศ ณ วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2525

(ลงชื่อ) **พลเอก สิทธิ จิรโรจน์**
(สิทธิ จิรโรจน์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
(สำเนา)

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย

พ.ศ. 2523

เพื่อให้การควบคุมการประกอบการดูดทรายมิให้เป็นการทำลาย ทำให้เสื่อมสภาพที่ดินและมิให้เป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดินตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และอาศัยมติคณะรัฐมนตรีลงวันที่ 4 กันยายน 2522 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) ที่กำหนดให้การพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายในจังหวัดต่าง ๆ และการแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องเกี่ยวกับการดูดทรายทั้งปวง เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงวางระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทรายขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

หมวด 1
ข้อความทั่วไป

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูดทราย พ.ศ. 2523”

ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2523 เป็นต้นไป

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) มีชื่อย่อว่า กพด.

“คณะอนุกรรมการ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการซึ่งคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) แต่งตั้งขึ้น

“การดูด” หมายความรวมถึง การจัด การขุด การขน หรือการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งทราย

“ส่วนราชการ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม จังหวัด และราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดูดทราย

“จังหวัด” หมายความรวมถึง กรุงเทพมหานคร

หมวด 2

คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

ข้อ 4 "กพด." ประกอบด้วย

(1) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นประธานกรรมการ
(2) อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(3) อธิบดีกรมตำรวจหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(4) อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(5) อธิบดีกรมเจ้าท่าหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(6) อธิบดีกรมชลประทานหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(7) เลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติหรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
(8) ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตจังหวัดที่มีการขออนุญาตดูดทราย	เป็นกรรมการ
(9) ที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงมหาดไทย	เป็นกรรมการ
(10) ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	เป็นกรรมการ
(11) ผู้อำนวยการกองตรวจและรายงานสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นกรรมการและเลขานุการ
(12) ผู้แทนกองตรวจและรายงาน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
(13) ผู้แทนกองตรวจและรายงาน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 5 "กพด." มีอำนาจหน้าที่

(1) พิจารณาอนุญาตให้ทำการดูดทรายในเขตพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

(2) พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องเกี่ยวกับการดูดทรายทั้งปวง

(3) พิจารณาวางระเบียบข้อบังคับตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูดทรายให้เป็นแบบแผนที่ดีของทางราชการ

(4) มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการต่าง ๆ และคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัด เพื่อมอบอำนาจการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายแทนคณะกรรมการได้ตามที่เห็นสมควร

(5) เชิญผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริงต่าง ๆ

(6) พิจารณาในเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูดทราย

ข้อ 6 การประชุม กพด. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าในการประชุมคราวใดประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการด้วยกันคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 7 ให้มีคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัด ประกอบด้วย

(1) ผู้ว่าราชการจังหวัด	เป็นประธานอนุกรรมการ
(2) ปลัดจังหวัด	เป็นอนุกรรมการ
(3) อัยการจังหวัด	เป็นอนุกรรมการ
(4) อุตสาหกรรมจังหวัด (ถ้ามี)	เป็นอนุกรรมการ
(5) ผู้แทนกรมเจ้าท่า	เป็นอนุกรรมการ
(6) ผู้แทนกรมชลประทาน	เป็นอนุกรรมการ
(7) ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด	เป็นอนุกรรมการ
(8) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด	เป็นอนุกรรมการ
(9) นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือนายกเทศมนตรี หรือประธานกรรมการสุขาภิบาลท้องที่ที่มีการขออนุญาตให้ดูดทราย	เป็นอนุกรรมการ
(10) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	เป็นอนุกรรมการ
(11) ผู้แทนส่วนราชการอื่น ๆ ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร	เป็นอนุกรรมการ
(12) หัวหน้าสำนักงานจังหวัด	เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ
(13) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานจังหวัด	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ 8 ให้คณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัด มีหน้าที่ดังนี้

(1) พิจารณาการขออนุญาตให้ดูดทรายภายในจังหวัด เพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง)

(2) พิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องและแก้ไขปัญหาร้องเรียนเกี่ยวกับการดูดทราย

(3) พิจารณาดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (ส่วนกลาง) มอบหมาย

ข้อ 9 การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำความในข้อ 6 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 3

วิธีการขออนุญาต

ข้อ 10 ผู้ขออนุญาตดูดทรายตามนัยมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จะดำเนินการต่อเมื่อได้รับอนุญาตจาก กพด. และได้รับใบอนุญาตจากจังหวัดแล้ว

ในกรณีที่การขออนุญาตดูดทรายไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นใด ก็ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ ด้วย

ข้อ 11 ให้ผู้ประสงค์ขออนุญาตดูดทรายยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.64 ท้ายระเบียบนี้ พร้อมด้วยแผนที่ที่ดินบริเวณที่ขออนุญาตดูดทรายต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่และให้สอบสวนข้อเท็จจริง วัตถุประสงค์ และเหตุผลที่ขออนุญาตโดยละเอียดตามแบบ ท.ด. 66 ท้ายระเบียบนี้

แผนที่แสดงบริเวณที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายให้มีมาตราส่วน ลายมือชื่อผู้เขียนแผนที่และลายมือชื่อผู้ขออนุญาต

ข้อ 12 เมื่อได้สอบสวนตามข้อ 11 แล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายออกไปตรวจสภาพที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายว่า ที่ดินที่ขออนุญาตดูดทรายเป็นที่ดินประเภทใดสภาพลักษณะของที่ดินเป็นอย่างไร มีโบราณวัตถุ สิ่งก่อสร้างหรือสถานที่ราชการอยู่ใกล้เคียงหรือไม่ ตามแบบ ท.ด.67 ท้ายระเบียบนี้ หากอนุญาตให้ผู้ขอทำการดูดทรายแล้ว จะเกิดปัญหาในภายหน้าหรือไม่ ถ้านายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่เห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้ทำการดูดทรายก็ให้รายงานจังหวัดภายในห้าวันนับแต่วันที่เห็นว่าไม่ควรอนุญาต

ข้อ 13 เมื่อตรวจสภาพที่ดินแล้ว ถ้านายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่เห็นว่าควรอนุญาต ให้ประกาศตามแบบ ท.ด.25 ท้ายระเบียบนี้ โดยประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน และที่บริเวณใกล้เคียงหรือในที่ดินนั้นมีกำหนดสามสิบวัน หากไม่มีการขัดข้องหรือคัดค้านอย่างใด ให้รายงานส่งเรื่องและชี้แจงไปจังหวัดทันที

ถ้ามีการคัดค้านหรือขัดข้องประการใด ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่สอบสวนพิจารณาเสร็จแล้วรายงานจังหวัดภายในสิบวันนับแต่วันครบกำหนดประกาศตามวรรคหนึ่ง

หมวด 4

การพิจารณาอนุญาต

ข้อ 14 ให้สำนักงานจังหวัดรวบรวมเรื่องราวการขออนุญาตดูดทรายแล้วให้นัดประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัดพิจารณา

การพิจารณาของคณะอนุกรรมการให้ถือหลักเกณฑ์ตามนัยข้อ 18 เมื่อคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาแล้วมีความเห็นว่าควรอนุญาตหรือไม่ควรอนุญาตให้แสดงเหตุผลไว้ด้วย แล้วให้จังหวัดรวบรวมเรื่องราวเสนอ กพด.

ข้อ 15 กพด. พิจารณาเรื่องราวที่จังหวัดเสนอแล้ว ให้ กพด. แจ้งมติพร้อมส่งเรื่องราวคืนจังหวัดเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อ 16 จังหวัดได้รับแจ้งมติ กพด. และเรื่องราวการขออนุญาตดูดทราย ซึ่ง กพด. พิจารณาอนุญาตแล้วก่อนที่จังหวัดจะออกใบอนุญาตให้ตรวจสอบว่ามีใบอนุญาตจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้วหรือไม่ ถ้าเห็นว่าครบถ้วนแล้วให้จังหวัดรีบออกใบอนุญาตตามแบบ ท.ด.69 ก. ท้ายระเบียบนี้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่จังหวัดได้รับแจ้งมติ กพด.

ข้อ 17 การออกใบอนุญาตและการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการตามกฎหมาย

ข้อ 18 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายควรจะคำนึงถึงดังนี้

(1) ในด้านวิชาการ เช่น ความเสียหายแก่สภาพตลิ่ง สภาพธรรมชาติของลำน้ำ เป็นต้น

(2) ในด้านการปกครอง เช่น ความเดือดร้อนของราษฎร ความเสียหายของเศรษฐกิจต่อส่วนรวม เป็นต้น

(3) แม่น้ำลำคลองแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ

หมวด 5

เงื่อนไขการอนุญาต

ข้อ 19 ผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ดังนี้

(1) ดำเนินการด้วยตนเอง จะโอนสิทธิให้ผู้อื่นมิได้

(2) ทำการดูดทรายตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 18.00 น.

(3) ไม่ทำการดูดทรายจนทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของทางราชการหรือของผู้อื่น

(4) ไม่ทำการเป็นที่กีดขวางการจราจร หรือก่อให้เกิดเสียงดังเป็นที่รบกวนบุคคลอื่น

(5) แสดงใบอนุญาตไว้ประจำยานพาหนะที่ใช้ดูดทราย

ข้อ 20 ในกรณีใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้ผู้รับอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบว่าใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุด

ข้อ 21 ผู้รับอนุญาตหรือผู้ควบคุมยานพาหนะ หรือคนงานประจำยานพาหนะ ต้องยินยอมและให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายขึ้นไปทำการตรวจยานพาหนะที่ใช้ทำการดูดทรายรวมทั้งเรียกเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบได้ในระหว่างเวลาทำการ

ข้อ 22 เมื่อเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลควบคุมการดูดทรายพบว่า ได้มีการดูดทรายโดยฝ่าฝืนเงื่อนไขตามข้อ 19 หรือข้อ 21 ให้มีอำนาจสั่งระงับการดูดทรายไว้ก่อนได้ชั่วคราว ไม่เกินสามวันแล้วรีบรายงานให้จังหวัดทราบเพื่อสั่งการต่อไป

ข้อ 23 เมื่อปรากฏว่า การดูดทรายได้ดำเนินการไปโดยฝ่าฝืนเงื่อนไขตามข้อ 19 หรือข้อ 21 ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งให้หยุดทำการดูดทรายทันที และจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตด้วยหรือไม่ก็ได้

ข้อ 24 เมื่อใบอนุญาตให้ดูดทรายสิ้นอายุ หรือผู้รับอนุญาตถูกสั่งให้หยุดทำการ หรือเพิกถอนใบอนุญาต ผู้รับอนุญาตจะต้องหยุดทำการดูดทรายทันทีนับแต่วันสิ้นอายุใบอนุญาตหรือได้รับคำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือ

ข้อ 25 ภายในกำหนดเวลาอนุญาต หากผู้รับอนุญาตอ้างว่าดูดทรายไม่ได้ด้วยประการใด ๆ ก็ตาม ให้ถือว่าเป็นเรื่องของผู้รับอนุญาตที่ควรรู้ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นมาก่อนจะนำมาเป็นข้ออ้างในการขอยืดเวลากำหนดอนุญาตหรือขอลดหย่อนค่าตอบแทนมิได้

ข้อ 26 การตีราคาค่าเสียหายที่เกิดขึ้น จังหวัดจะได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเป็นผู้พิจารณา และเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ให้ถือว่าเป็นเด็ดขาด ผู้รับอนุญาตจะต้องชำระค่าเสียหายภายในวงเงินนั้น ๆ โดยปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น โดยยอมให้หักจากเงินประกันแล้วให้รายงาน กพด. เพื่อทราบ

ข้อ 27 ผู้รับอนุญาตผู้ใดประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต จะต้องยื่นคำขออนุญาตต่อสำนักงานที่ดินอำเภอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน เมื่อได้ยื่นคำขอดังกล่าวแล้วจะประกอบกิจการต่อไปก็ได้ จนกว่าจะได้รับคำสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตนั้น

ข้อ 28 จังหวัดอาจพิจารณาวางเงื่อนไขเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โดยความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัดได้

หมวด 6

ค่าตอบแทน

ผู้ประกอบการดูดทราย เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจะต้องเสียค่าตอบแทนเป็นรายปีให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามประมวลกฎหมายที่ดิน

หมวด 7

เงินประกัน

ข้อ 30 ให้จังหวัดเรียกเงินประกันตามจำนวนที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะอนุกรรมการพิจารณากลั่นกรองการอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัดจากผู้รับอนุญาตในวันที่จังหวัดออกใบอนุญาตให้ดูดทรายเพื่อเป็นค่าชดใช้ความเสียหายที่จะเกิดจากผลของการดูดทราย

เงินประกันให้เก็บรักษาไว้เป็นเวลาหนึ่งปี เพื่อเป็นค่าชดใช้ความเสียหายและค่าปรับ

ถ้าเงินประกันลดน้อยถอยลงไป เนื่องจากนำไปเป็นค่าชดใช้ความเสียหายหรือค่าปรับให้จังหวัดเรียกเงินจากผู้ประกอบการดูดทรายไว้ให้ครบเต็มตามจำนวน

ข้อ 31 ผู้รับอนุญาตต้องเสียค่าปรับให้จังหวัดในกรณีที่ทำผิดเงื่อนไขค่าปรับให้เรียกจากเงินประกัน

ข้อ 32 เงินประกันที่เก็บรักษาไว้ เมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุแล้วให้คืนแก่ผู้รับอนุญาต

หมวด 8

การควบคุม

ข้อ 33 เมื่อมีการอนุญาตให้ดูดทรายในท้องที่ใดแล้ว ให้จังหวัดประชุมชี้แจงหรือประกาศให้ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ได้มีการอนุญาตให้ดูดทรายทราบถึงมาตรการต่าง ๆ ที่ทางจังหวัดได้วางไว้ในการป้องกันและควบคุมมิให้การดูดทรายทำความเสียหายแก่ทรัพย์สินของราษฎร

ข้อ 34 ผู้รับอนุญาตให้ทำการดูดทรายในท้องที่ใด ก่อนที่จะดำเนินการจะต้องจัดทำแผ่นป้ายประกาศแสดงไว้ในบริเวณที่ทำการให้ราษฎรทราบตลอดระยะเวลาทำการอยู่นั้น แผ่นป้ายนี้จะต้องจัดทำก่อนดำเนินการ

แผ่นป้ายต้องมีข้อความแสดงชื่อผู้ได้รับอนุญาต ระยะเวลา จำนวนเนื้อที่ที่ได้รับอนุญาตและข้อความอื่นๆ ที่จังหวัดกำหนด

ข้อ 35 ให้ผู้รับอนุญาตจัดทำทุ่นหรือเครื่องหมายอื่นใด เพื่อแสดงขอบเขตที่ได้รับอนุญาตให้ดูดทรายให้ทราบตลอดระยะเวลาที่ทำการอยู่นั้น

ข้อ 36 ให้จังหวัด อำเภอ หรือส่วนราชการที่มีหน้าที่ จัดเจ้าหน้าที่ตรวจตรา ควบคุมดูแลให้การดำเนินการดูดทรายเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบ

ประกาศ ณ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2523

(ลงชื่อ) **ประเทือง กีรติบุตร**

(นายประเทือง กีรติบุตร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ที่ มท 0723/ว 3443

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. 10200

27 พฤศจิกายน 2544

เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง (1) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0723/ว 13695 ลงวันที่ 2 มิถุนายน 2544
(2) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0718.2/ว 225 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2543
(3) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 1202/ว 2074 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2536

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2544 เพื่อให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามกฎหมาย ถือปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดให้ทบวงการเมืองที่มีความประสงค์จะขอใช้ที่ดินดังกล่าว จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2541 และจะต้องได้รับอนุมัติให้ใช้ที่ดินจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อนจึงจะเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ นั้น

บัดนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (ร้อยตำรวจเอกปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์) ได้เห็นชอบตามมาตรการเกี่ยวกับการอนุมัติให้ส่วนราชการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ที่กรมที่ดินได้เสนอเพื่อให้การใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการดังกล่าว กระทรวงมหาดไทย จึงให้จังหวัดนำบัญชีที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ได้ทำการสำรวจไว้ตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท 0718.2/ว 2257 ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2543 เรื่อง การสำรวจที่สาธารณประโยชน์เพื่อจัดทำทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ (ตามหนังสือที่อ้างถึง (2) มากำหนดความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ว่า ที่ดินสาธารณประโยชน์แปลงใดเหมาะสมที่ควรจะสงวนไว้ให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันตลอดไป แปลงใดเหมาะสมที่จะให้ใช้ประโยชน์ในราชการได้ หรือแปลงใดเหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์อย่างอื่น โดยอนุโลมใช้เกณฑ์มาตรฐานที่กรมการผังเมืองได้วางไว้ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 1202/ว 2074 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2536 เรื่องขอให้สงวนที่ไว้ใช้ในอนาคต (ตามหนังสือที่อ้างถึง (3) ให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน โดยการดำเนินการให้จังหวัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม แต่ต้องมีผังเมืองจังหวัดร่วมเป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการและอาจขอความเห็น อบต. กับนายอำเภอท้องที่เพื่อประกอบการดำเนินการ

เมื่อได้มีการกำหนดโซนและจัดทำแผนการใช้ที่ดินเสร็จแล้วต่อไปการขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่อสร้างสถานที่ราชการให้ขอจากแปลงที่จังหวัดได้กำหนดไว้เท่านั้น

อนึ่ง สำหรับเรื่องที่อยู่ระหว่างดำเนินการขอใช้หรือถอนสภาพ จะดำเนินการต่อไปเฉพาะเรื่องที่มีความจำเป็นและเป็นโครงการเร่งด่วน มีแผนงานโครงการที่ชัดเจน ทั้งได้รับงบประมาณพร้อมที่จะดำเนินการแล้วเท่านั้นและถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่าได้มีการเข้าใช้ที่ดินไปก่อนโดยพลการ ให้จังหวัดสอบสวนหาตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงหมาดไทย ว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2444 ข้อ (5) และข้อ (8) เพื่อประกอบการขออนุมัติต่อกระทรวงมหาดไทยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน
สำนักจัดการที่ดินของรัฐ
โทร. 0-2222-1840 มท. 50801-12 ต่อ 255
โทรสาร 0-2222-2851

(สำเนา)

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 109/2538

เรื่องแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งที่ 350/2535 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2535 แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 350/2535 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2535 และแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน คือ

1. อธิบดีกรมที่ดิน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับการอนุญาตระเบิดและย่อยหิน การขุดตักดิน ลูกรังหรือหินผุ ในบริเวณที่เขาหรือภูเขา และปริมณฑลรอบที่เขาหรือภูเขา 40 เมตร ที่รัฐมนตรียังมิได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้นให้เป็นแหล่งหินปูนหรือดินลูกรัง หรือหินผุเพื่อการก่อสร้าง

2. ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่จังหวัดสำหรับการอนุญาต ดังนี้

(1) การระเบิดและย่อยหิน การขุดตักดินลูกรังหรือหินผุ ในบริเวณที่รัฐมนตรีได้ประกาศกำหนดพื้นที่นั้น เป็นแหล่งหินปูนหรือดินลูกรัง หรือหินผุ เพื่อการก่อสร้าง และในพื้นที่นอกเขตเขาหรือภูเขาและปริมณฑลรอบที่เขา หรือภูเขา 40 เมตร

(2) การขุดหรือดูดทราย การเก็บหินลอย การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

(3) การเข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า

(4) การต่ออายุใบอนุญาต กรณีที่อธิบดีกรมที่ดินหรือผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุญาตไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2538

(ลงชื่อ) **ไพโรจน์ โล่ห์สุนทร**

(นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

คำสั่งที่ 193/2501

เรื่อง ระเบียบการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ
ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

โดยที่ได้พิจารณาเห็นสมควรวางระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎกระทรวงฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2500) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย กระทรวงมหาดไทยจึงวางระเบียบปฏิบัติไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ความมุ่งหมายในการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามระเบียบนี้ก็เพื่อจัดและทะนุบำรุงที่ดินซึ่งถูกทอดทิ้งอยู่เปล่า ไม่เกิดประโยชน์หรือไม่เหมาะสมแก่สภาพบ้านเมืองให้ดีขึ้น เป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจมีรายได้บำรุงรัฐหรือท้องถิ่น และทำให้เกิดความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อยแก่บ้านเมืองหรือเป็นการส่งเสริมนโยบายของรัฐ ที่จะให้ประชาชนได้มีที่อยู่ที่ทำกินเป็นของตนเอง

ข้อ 2 ที่ดินของรัฐที่จะหาผลประโยชน์ ได้แก่ที่ดินดังต่อไปนี้

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินตามกฎหมาย

(2) ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อไปแล้ว หรือรัฐหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนได้ เมื่อได้ตราพระราช-กฤษฎีกาถอนสภาพแล้ว

(3) ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ที่มิได้ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือมิได้สงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมิได้มีบุคคล หรือทบวงการเมืองใดมีสิทธิครอบครองอยู่

ข้อ 3 ที่ดินตามข้อ 2 นั้น ก่อนที่จะดำเนินการหรือขอถอนสภาพ ให้พิจารณาโดยรอบคอบว่าที่ดินนั้นไม่อยู่ในผังเมือง โครงการ หรือความจำเป็นที่จะต้องจัดให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน ใช้ประโยชน์ในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์หรือความจำเป็นในอนาคตด้วย

ข้อ 4 ทบวงการเมืองที่รัฐมนตรีจะมอบหมายให้จัดหาผลประโยชน์ ได้แก่

(1) กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ

(2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด

(3) เทศบาล

(4) สุขาภิบาล

(5) องค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อ 5 การจัดหาประโยชน์ ถ้าอธิบดีกรมที่ดินมิได้ดำเนินการเอง และเห็นสมควรที่จะมอบหมายให้ทบวงการเมืองใดดังกล่าวในข้อ 4 เป็นผู้ดำเนินการ ก็ให้อธิบดีกรมที่ดิน ทำรายงานเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาสั่งการ

ข้อ 6 จังหวัดหรือทบวงการเมืองใด เห็นสมควรที่จะจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้รายงาน ชี้แจงตามลำดับไปยังกระทรวงมหาดไทย ถึงประวัติความเป็นมาของที่ดิน จำนวนเนื้อที่ดิน วัตถุประสงค์ เหตุผล วิธีดำเนินการในการขายแลกเปลี่ยน ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ตลอดจนเงื่อนไขในการดำเนินงานนั้นพร้อมกับส่งแผนที่ตามหลักวิชาแผนที่มีมาตราส่วนไปด้วย

(2) ถ้าที่ดินนั้น เป็นที่ดินผืนใหญ่ หรือจำเป็นต้องปรับปรุงที่ดินนั้นให้เรียบร้อย ก่อนการจัดหาผลประโยชน์ให้เสนอโครงการและแผนผังการปรับปรุง และการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินนั้น ตลอดจนงบประมาณค่าใช้จ่ายว่าจะใช้เงินงบประมาณแผ่นดินหรืองบประมาณของทบวงการเมืองใด จะนำรายได้จากการจัดหาผลประโยชน์ไปใช้ในกิจการใด

(3) ในกรณีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขาย แลกเปลี่ยน และให้เช่าซื้อ อันเป็นการจำหน่ายที่ดินของรัฐให้หมดไปนั้น จะต้องชี้แจงความจำเป็นและเหตุผลโดยละเอียดว่ารัฐไม่มีความจำเป็นจะต้องสงวนที่ดินแปลงนั้นไว้เพื่อกาลอนาคต

(4) ในกรณีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เช่าที่ดินสำหรับปลูกสร้างอาคารหรือถาวรวัตถุให้พิจารณาเสนอเงื่อนไขที่จะให้อาคารหรือถาวรวัตถุนั้น ตกเป็นของรัฐภายในกำหนดเวลาหรือไม่ประการใดด้วย

(5) ให้แจ้งความประสงค์ว่า การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินแปลงนั้นจะให้จัดในนามของอธิบดีกรมที่ดินหรือจะให้มอบให้ทบวงการเมืองใด เป็นผู้จัดและดำเนินการ

ข้อ 7 ให้อธิบดีกรมที่ดิน และทบวงการเมืองที่ได้รับมอบหมายให้จัดหาผลประโยชน์ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนโดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นต่ออธิบดีกรมที่ดินหรือหัวหน้าทบวงการเมืองนั้นๆ แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งการ

การแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าว จะแต่งตั้งเป็นประจำหรือเป็นการเฉพาะคราวก็ได้

ข้อ 8 การประกาศวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการ วิธีการ และรายละเอียดในการจัดหาผลประโยชน์ให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ถ้าเป็นกรณีที่อาจได้รับผลประโยชน์ เป็นเงินปีหนึ่งเกินกว่าหนึ่งหมื่นบาทหรือเกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ จะประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์รายวันด้วยก็ได้

ข้อ 9 ในกรณีที่อธิบดีกรมที่ดินเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์ ให้นำผลประโยชน์ที่เก็บได้ ส่งเป็นรายได้ของรัฐ

ข้อ 10 ในกรณีที่ทบวงการเมืองเป็นผู้ได้รับมอบหมาย ให้จัดหาผลประโยชน์ให้นำผลประโยชน์ที่เก็บได้ส่งเป็นรายได้สำหรับรัฐ หรือบำรุงท้องถิ่นตามที่รัฐมนตรีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ทำบัญชีและหลักฐานเกี่ยวกับการเงิน ตามระเบียบของทบวงการเมืองนั้นๆ กับทำรายงานแสดงผลของงานและการรับจ่ายในรอบปีหนึ่งๆ เสนอไปยังกระทรวงมหาดไทย เพื่อทราบภายในเดือนมกราคมของทุกปี

ข้อ 11 ให้ทบวงการเมืองมีหน้าที่จัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามระเบียบการนี้จัดทำทะเบียนที่ดินที่จัดหาผลประโยชน์โดยการให้เช่า และการให้เช่าซื้อไว้เป็นหลักฐาน ตามแบบตัวอย่างท้ายระเบียบนี้

เมื่อได้จัดทำทะเบียนเสร็จแล้ว หรือมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทะเบียนประการใด ให้ส่งสำเนาไปยังกรมที่ดิน 1 ชุด ถ้าเป็นกรณีที่เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลจัดหาผลประโยชน์ให้ส่งสำเนาไปยังจังหวัดท้องที่ 2 ชุด เพื่อตรวจสอบส่งไปยังกรมที่ดิน 1 ชุด เก็บไว้เป็นหลักฐานทางจังหวัด 1 ชุดด้วย

ทั้งนี้ ให้ถือเป็นระเบียบปฏิบัติตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

กระทรวงมหาดไทย
สั่ง ณ วันที่ 13 มีนาคม 2501
พลโท ป. จารุเสถียร
(ประภาส จารุเสถียร)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(สำเนา)

ที่ มท 0309/ว 794 กระทรวงมหาดไทย

20 มิถุนายน 2522

เรื่อง การใช้ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้านและที่สาธารณประโยชน์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง 1. หนังสือ ที่ 1850/2499 ลงวันที่ 24 มกราคม 2499

2. หนังสือ ที่ มท 0309/ว. 957 ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2520

3. หนังสือ ที่ มท 0309/2133 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2521

ตามที่ให้จังหวัดสำรวจจำนวนที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน และที่สาธารณประโยชน์อื่นเพื่อนำมาปรับปรุงใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน และประโยชน์ทางด้านการรักษาความมั่นคงของชาติ นั้น

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว ขอให้จังหวัดถือปฏิบัติดังนี้

1. ที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน

1.1 จังหวัดใดยังไม่ได้นำขึ้นทะเบียนเป็นทรัพย์สินส่วนจังหวัดตามหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย ที่ 1850/2599 ลงวันที่ 24 มกราคม 2499 ก็ให้รีบดำเนินการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินตามข้อ 22 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยทรัพย์สินของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2518 แล้วส่งสำเนาทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ประเภทที่ดินสาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้านไปกรมการปกครอง จำนวน 1 ชุด หากมีการโอนหรือเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิใด ๆ ให้รายงานกรมการปกครองทราบด้วย

1.2 ที่ดินประเภทนี้อาจนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจแก่ส่วนรวม เช่น ใช้เป็นแปลงทดลองปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ให้เป็นสถานที่กลางสำหรับเกษตรกรนำสินค้าไปจำหน่ายใช้เป็นทุ่งปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือใช้บางส่วนเป็นแหล่งน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ประจำตำบลหมู่บ้าน เป็นต้น

1.3 หากจำเป็นต้องให้หน่วยงานใดใช้เป็นสถานที่ปลูกสร้างสำนักงานให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงหมาดไทย ที่ มท 0309/2134 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2521 โดยขออนุมัติต่อกระทรวงมหาดไทย

2. ที่ดินสาธารณประโยชน์อื่น หากตามสภาพประชาชนเลิกใช้หรือหมดความจำเป็นก็อาจนำมาใช้ประโยชน์ได้ทำนองเดียวกับที่สาธารณะประจำตำบลและหมู่บ้าน โดยขออนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยก่อนดำเนินการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) **เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์**

(นายเดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

โทร. 0-2222-9888

(สำเนา)

ที่ มท 0309/ว 240 กระทรวงมหาดไทย

22 กุมภาพันธ์ 2522

เรื่อง การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด
อ้างถึง หนังสือ ที่ มท 0607/ว 495 ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2520

ตามที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ ได้พยายามจัดหารายได้เพิ่มเติมให้แก่ท้องถิ่นโดยจัดทำโครงการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 แต่ไม่อาจดำเนินการโดยตรงได้ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่มีฐานะเป็นทบวงการเมือง ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 218 ข้อ 67 จึงจำเป็นต้องให้กรมการปกครองเป็นผู้จัดหาผลประโยชน์โดยมอบหมายให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการแทน ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 นั้น

เนื่องจาก ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2521 ซึ่งในมาตรา 3 กำหนดให้ทบวงการเมือง หมายถึงหน่วยราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงมีฐานะเป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2521 นี้ ซึ่งอาจรับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ให้ดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐด้วยตนเองได้โดยตรง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติต่อไป อนึ่ง เมื่อราชการบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดใดจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐแล้ว ขอให้รายงานให้กรมการปกครองทราบด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง
(ลงชื่อ) **เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์**
(นายเดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์)
รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง
โทร. 0-2222-9888

(สำเนา)

ที่ มท 0604/ว 91 กระทรวงมหาดไทย

19 กุมภาพันธ์ 2511

เรื่อง การจัดหาผลประโยชน์ในที่ดินของรัฐ
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด
อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ 4652/2501 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2501

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้ชี้แจงระเบียบปฏิบัติ เรื่องการจัดหาประโยชน์ในที่ดินของรัฐตามกฎกระทรวงมหาดไทยฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2500) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 193/2501 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2501 มาเพื่อถือเป็นแนวทางปฏิบัติแล้ว นั้น

บัดนี้ ปรากฏว่าจังหวัด เทศบาล และสุขาภิบาล บางแห่งได้ดำเนินการจัดหาผลประโยชน์ให้เอกชนเช่าและปลูกสร้างอาคารในที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยไม่ได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบดังกล่าว กระทรวงมหาดไทยจึงขอเรียนซ้อมความเข้าใจว่า ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่อาจที่จะนำไปจัดหาผลประโยชน์ได้ เว้นแต่จะได้ตราพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพตามมาตรา 8 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินเสียก่อน และการถอนสภาพจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อปรากฏว่าประชาชนเลิกใช้ หรือทางราชการได้จัดหาที่แห่งอื่นใช้แทนแล้ว ทั้งนี้จะต้องพิจารณาโดยรอบคอบว่าไม่อยู่ในผังเมือง โครงการ หรือความจำเป็นที่จะจัดให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือใช้ประโยชน์ในทางราชการ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตตามที่กระทรวงมหาดไทยได้วางระเบียบไว้ในข้อ 3 ของคำสั่งที่ 193/2501 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2501 และขอซ้อมความเข้าใจว่า การสงวนไว้นี้เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญยิ่ง เพราะเมื่อเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแล้ว ในท้องที่นั้น ๆ จะไม่อาจหาที่สงวนไว้ให้ราษฎรได้อีกเลย ซึ่งจะเป็นการเดือดร้อนแก่ประชาชนและราชการอย่างยิ่ง

อนึ่ง สำหรับกรณีที่มีความจำเป็นหรือมีปัญหาเฉพาะหน้าจะให้เอกชนเข้าไปอยู่ในที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันก่อนขอตราพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพอาจกระทำได้โดยให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษาตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 890/2498 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2498 พิจารณาอนุญาตให้เข้าใช้เป็นการชั่วคราว และเสียค่าตอบแทนให้แก่ทางราชการตามสมควร ทั้งนี้ต้องปรากฏแน่ชัดว่าที่สาธารณประโยชน์แปลงนั้นราษฎรเลิกใช้โดยเด็ดขาด และได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยก่อนแล้วจึงดำเนินการถอนสภาพภายหลังเพื่อให้เป็นการถูกต้องตามกฎหมาย และในการขออนุมัติถอนสภาพนั้นให้ระบุไปให้ชัดแจ้งด้วยว่า เมื่อถอนสภาพแล้วจะให้หน่วยงานใดเป็นผู้ดูแลและจัดหาผลประโยชน์ตามนัยคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 193/2501 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2501 ข้อ 4

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอให้สั่งเจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด หากปรากฏว่าได้มีการอนุญาตให้เอกชนเช่าที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันไปแล้ว โดยไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องชอบด้วยกฎหมายและระเบียบดังกล่าว ก็ขอให้จังหวัดสั่งเจ้าหน้าที่พิจารณาดำเนินการเสียใหม่ให้ถูกต้องต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) **ถ. สุนทรศารทูล**

(นายถวิล สุนทรศารทูล)

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน

(สำเนา)

ที่ น.ว. 12576/2501 กระทรวงมหาดไทย

15 สิงหาคม 2501

เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

เนื่องจากมีพฤติการณ์ปรากฏว่าทบวงการเมือง จังหวัดและอำเภอบางแห่งจัดการเกี่ยวกับที่ดินอันเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันตามมาตรา 1304 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยมิได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ดังเช่นกรณีประสงค์จะแลกเปลี่ยนทางเดินสาธารณประโยชน์กับที่ดินเอกชนเพื่อปรับปรุงผังเมืองก็ดี หรือปลูกสร้างอาคารสถานที่ราชการลงในคลองหรือสาธารณประโยชน์ก็ดี ได้รวบรัดถือสิทธิครอบครองที่ดินสาธารณประโยชน์นั้นเป็นของทางราชการหรือจำหน่ายที่ดินสาธารณประโยชน์แลกกับราษฎรไปโดยพละการ มิได้ดำเนินการตราเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพ อนึ่งบางรายดำเนินการเปลี่ยนสภาพคู คลอง ทาง สาธารณประโยชน์เป็นอื่นโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินเหล่านี้ ย่อมเป็นการละเมิดกฎหมายอาจก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากในการพิจารณาสิทธิในที่ดินในภายหลังและเอกชนหรือทางราชการที่ได้ยึดถือครอบครองที่ดินสาธารณประโยชน์นั้นๆ ก็หาได้มีสิทธิในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ประการใดไม่ จากนั้นยังเป็นการกระทำที่ขัดต่อประโยชน์ประชาชน ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดกรณีร้องเรียนกันได้ไม่เป็นที่สิ้นสุดด้วย

กระทรวงมหาดไทยจึงขอเรียนซ้อมความเข้าใจว่า ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันตามมาตรา 1304 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นได้มีกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติโดยทั่วไปอยู่แล้วตามมาตรา 1305 และ 1306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น อันว่าด้วยการโอนสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และการห้ามใช้อายุความแก่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ฉะนั้น เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็นการประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย จึงขอเรียนทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการโอนแลกเปลี่ยนที่ดิน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ ร่วมกันกับที่ดินของเอกชนนั้น ขอให้พิจารณาถึงผลดีผลเสียโดยรอบคอบ เมื่อเห็นว่าการแลกเปลี่ยนจะทำให้รัฐและประชาชนได้รับประโยชน์มากกว่าเดิมก็ชอบที่จะดำเนินการตราเป็นพระราชบัญญัติโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 1305 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การดำเนินการดังกล่าวนี้ขอให้ทบวงการเมืองหรือจังหวัดชี้แจงความประสงค์เหตุผลความจำเป็น และผลดีผลเสียที่รัฐและประชาชนจะพึงได้รับพร้อมกับแผนที่แสดงอาณาเขตที่ดินที่จะโอนแลกเปลี่ยนกันไปยังกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

2. การดำเนินการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันไปใช้ประโยชน์ในทางราชการ เช่น ถมคลองสาธารณประโยชน์เพื่อให้ทบวงการเมืองแห่งใดแห่งหนึ่งครอบครองปลูกสร้างสถานที่ราชการ หรือเปลี่ยนสภาพที่เลี้ยงสัตว์สาธารณประโยชน์เพื่อให้ทบวงการเมืองแห่งใดแห่งหนึ่งครอบครองทำการเกษตรกรรม เป็นต้นนั้น อาจดำเนินการได้ 2 วิธี กล่าวคือ

ก. ขอถอนสภาพตามความในมาตรา 8 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งจะดำเนินการ ได้เฉพาะกรณีที่ดินนั้นปรากฏว่า ราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ต่อไปแล้ว หรือรัฐหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนได้เท่านั้น การดำเนินการขอให้ทบวงการเมือง และจังหวัดที่มีความประสงค์จะขอถอนสภาพชี้แจงความประสงค์เหตุผลความจำเป็นและผลดีผลเสียที่รัฐและประชาชนจะพึงได้รับ พร้อมกับแผนที่แสดงอาณาเขต ที่ดินที่จะขอถอนสภาพไปยังกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาดำเนินการ ถ้าเป็นกรณีที่จะจัดที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทน ก็ให้แสดงอาณาเขตที่ดินนั้นไว้ในแผนที่ด้วย ทั้งนี้ โดยรับความเห็นชอบจากจังหวัดและเทศบาลสุขาภิบาลด้วยสุดแต่กรณี

ข. ขอขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมืองนั้นตามความในมาตรา 8 วรรค 3 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยดำเนินการตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 94/2499 ลงวันที่ 12 มกราคม 2499

3. การดำเนินการเปลี่ยนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันจากการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งเป็นอีกอย่างหนึ่ง เช่น ถมคลองเปลี่ยนสภาพเป็นถนน เป็นต้น หรือการขอใช้ที่ดินดังกล่าวเป็นการชั่วคราวขอให้กระทำโดยความระมัดระวังเพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิของประชาชนตามสมควร การดำเนินการขอให้ทบวงการเมืองจังหวัดที่มีความประสงค์จะขอเปลี่ยนสภาพหรือขอใช้เป็นการชั่วคราว ซึ่งเป็นที่ดินดังกล่าวแล้วชี้แจงความประสงค์เหตุผลความจำเป็น พร้อมกับแผนที่แสดงอาณาเขตที่ดินที่ขอเปลี่ยนสภาพหรือขอใช้เป็นการชั่วคราวไปยังจังหวัด เทศบาลหรือสุขาภิบาลสุดแต่กรณีเพื่อพิจารณาอนุญาต แต่ถ้าผู้มีอำนาจพิจารณาอนุญาตดังกล่าวพิจารณาเห็นว่า มีปัญหาที่ควรจะได้ขอให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาก็ขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงเสนอความเห็นพร้อมกับส่งเรื่องราวเอกสารการสอบสวนไปยังกระทรวงมหาดไทยพิจารณาสั่งการต่อไป

4. ในการสอบสวนพิจารณาการดำเนินการขอแลกเปลี่ยน ขอถอนสภาพ ขอเปลี่ยนสภาพหรือขอใช้เป็นการชั่วคราวซึ่งที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันดังกล่าวแล้ว ขอให้จังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล ดำเนินการฟังความเห็นราษฎร ซึ่งได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันในที่ดินนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อขอได้โปรดถือเป็นทางปฏิบัติต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

พล.ต.อ. ชาติ ตระการโกศล

(หลวงชาติ ตระกาลโกศล)

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมที่ดิน

หมายเหตุ ข้อ 2 ก. และ ข. ยกเลิกแล้ว ให้ใช้ตามมติของที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยตามบันทึกการประชุมครั้งที่ 5/2520 วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2520

(สำเนา)

ที่ 806/2497 กระทรวงมหาดไทย

13 มกราคม 2497

เรื่อง การดูแลรักษาที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
เรียน ผู้ว่าราชการภาค ทุกภาค
แจ้งความมายัง ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อนุสนธิหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 138/2496 ลงวันที่ 14 มีนาคม 2496 แจ้งมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2496 เรื่อง การดูแลรักษาที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติ นั้น

บัดนี้ ได้รับหนังสือเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. 226/2496 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2496 แจ้งว่าในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2496 คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นว่า ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินบางแห่งได้ถูกเอกชนเข้ายึดครองเป็นกรรมสิทธิ์ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่บางคนได้ทำการช่วยเหลือจนผิดหน้าที่ เป็นการฝ่าฝืนคำสั่ง และระเบียบแบบแผนของทางราชการรวมทั้งการอนุญาตหรือละเลยไม่ว่ากล่าว เมื่อผู้ครอบครองที่ดินได้ปลูกสร้างอาคารออกไปล้ำแนวโฉนดและรุกล้ำทางสาธารณะด้วย ทำให้ผู้ครอบครองที่ดินอาจได้รับโฉนดไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อป้องกันการยึดครองดังกล่าวแล้ว คณะรัฐมนตรี จึงลงมติว่าที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น ให้กำชับกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงที่ครอบครองสั่งให้เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาไม่ให้ผู้ใดบุกรุกเข้าครอบครองเป็นอันขาด

กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้ว ขอชี้แจงว่าเรื่องเกี่ยวกับที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินดังกล่าวนั้น กระทรวงมหาดไทยได้เคยสั่งกำชับให้ภาค และจังหวัดกวดขันเจ้าหน้าที่ให้คอยระมัดระวังดูแลรักษาให้มีสภาพคงอยู่ด้วยดีเสมอมา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2495 มาตรา 37 (4) ก็ได้บัญญัติให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีหน้าที่คุ้มครองรักษาที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินอยู่แล้ว แต่ก็ยังปรากฏว่า ที่ดินประเภทนี้ถูกราษฎรบุกรุกเข้าครอบครองถือกรรมสิทธิ์หรือกีดกันเอาเป็นอาณาประโยชน์เฉพาะตัว อันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ละเลยไม่ปฏิบัติตามบทกฎหมาย และระเบียบแบบแผนที่กระทรวงมหาดไทยได้เคยสั่งการมาให้ถือปฏิบัติ ฉะนั้น จึงขอซ้อมความเข้าใจมาเพื่อให้ภาคและจังหวัดได้สั่งกำชับเจ้าหน้าที่ให้ระมัดระวังการปฏิบัติและหมั่นตรวจตราดูแลรักษาที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มิให้ผู้ใดบุกรุกเข้าครอบครองเป็นอันขาด และถ้าหากปรากฏว่าที่ดินประเภทนี้ถูกราษฎรบุกรุกกีดกันเอาเป็นอาณาประโยชน์ส่วนตัวโดยเจ้าหน้าที่สนับสนุนหรือขาดความเอาใจใส่แล้ว กระทรวงมหาดไทย จะได้พิจารณาโทษตามควรแก่กรณีต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง
(ลงชื่อ) **รามราชภักดี**
(พระยารามราชภักดี)

(สำเนา)

ที่ 321/2491 กระทรวงมหาดไทย

14 ตุลาคม 2491

เรื่อง หลักเขตและการทำหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินหวงห้าม
จาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ถึง คณะกรรมการจังหวัด ทุกจังหวัด

อนุสนธิหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 250/2479 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2479 สั่งวางระเบียบการหวงห้ามที่ดินตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินพุทธศักราช 2478 ว่าให้กระทำการปักหลักเขตที่ดินหวงห้ามเพื่อราษฎรจะได้ทราบอาณาเขตหวงห้ามโดยแน่นอนและให้นำ ที่ดินหวงห้ามลงทะเบียนไว้ที่จังหวัด อำเภอ และกิ่งอำเภอ นั้น

เรื่องนี้ โดยที่คณะกรรมการส่งเสริมการกสิกรรม ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการ ได้เปิดประชุมเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2491 เป็นครั้งที่ 3 ณ ทำเนียบรัฐบาล ได้ลงมติว่าที่ดินสาธารณะต่าง ๆ ที่ได้ประกาศสงวนหรือหวงห้ามไว้ควรจะมีหลักฐาน โดยทำการรังวัดปักหลักเขตให้แน่นอนและควรมีป้ายประกาศปิดไว้ให้ราษฎรทราบ

ฉะนั้น เพื่อป้องกันมิให้มีการบุกรุกที่ดินหวงห้ามเพื่อสาธารณประโยชน์หรือประโยชน์ในทางราชการโดยการทำลายหลักเขตหวงห้ามหรือถอนหลักเขตไปปักขึ้นใหม่ ให้จังหวัดสั่งเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ให้สำรวจตรวจสอบที่ดินหวงห้ามเพื่อสาธารณประโยชน์ทุกแปลงว่า ได้ปฏิบัติตามระเบียบการที่กระทรวงมหาดไทยได้สั่งการมาตามหนังสือที่ 250/2479 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2479 ในเรื่องการปักหลักเขตที่ดินหวงห้าม การลงทะเบียนที่ดินหวงห้าม เป็นการถูกต้องหรือยังบกพร่องประการใดถ้ายังจัดการไม่เรียบร้อย ก็ให้สั่งดำเนินการเสียให้เป็นไปตามระเบียบการดังกล่าวโดยเคร่งครัด และให้จัดทำป้ายประกาศปักไว้ ณ ที่ดินหวงห้ามนั้นให้ราษฎรทราบทั่วกัน

2. จังหวัดที่มีหอทะเบียนที่ดินและได้จัดเจ้าหน้าที่พนักงานที่ดินออกเดินสำรวจให้กรรมการอำเภอท้องที่ติดต่อกับเจ้าพนักงานที่ดิน เพื่อขอให้ทำการรังวัดที่ดินหวงห้ามเพื่อสาธารณประโยชน์และประโยชน์ในทางราชการกับชี้แนวที่ดินเพื่อทำการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน

3. จังหวัดที่ไม่มีหอทะเบียนที่ดิน และพนักงานที่ดินมิได้ทำการสำรวจ หากท้องที่ใดมีกรณีพิพาทในการบุกรุกที่ดินหวงห้ามและที่ดินสาธารณะเป็นจำนวนมาก ให้ติดต่อกรมที่ดินเพื่อกรมที่ดินจะได้ให้เจ้าพนักงาน ที่ดินออกไปทำการรังวัดออกหนังสือสำคัญให้เป็นพิเศษ

ส่วนค่าธรรมเนียมและค่ารังวัด ซึ่งจะต้องใช้จ่ายให้แก่เจ้าพนักงานที่ดินตามระเบียบนั้นให้จังหวัดสำรวจเพื่อดำเนินการเป็นปีๆ แล้วทำประมาณการเสนอขอตั้งงบประมาณต่อกระทรวงมหาดไทยภายในเดือนกุมภาพันธ์ของปีทุกๆ ปี กระทรวงมหาดไทยจะได้เสนอของบประมาณต่อไป

ทั้งนี้ ขอให้ถือเป็นทางปฏิบัติตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) **พระยาจินดารักษ์**

(พระยาจินดารักษ์)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

ลงชื่อแทน

ที่ มท 0311.1/ว 1585

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

2 กรกฎาคม 2542

เรื่อง การรับรองแนวเขตที่ดินของทางราชการ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาคำสั่งกรมที่ดิน ที่ 1304/2542 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2542 จำนวน 1 ชุด

ด้วยกรมที่ดิน ได้มีคำสั่ง 1304/2542 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2542 วางแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรับรองแนวเขตที่เดินของทางราชการในการรังวัด แบ่งแยก รวม หรือสอบแนวเขตโฉนดที่ดินและการแบ่งแยกรวมหรือตรวจสอบเนื้อที่หนังสือรับรองการทำประโยชน์ รวมทั้งการรังวัดทำแผนที่เพื่อออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ซึ่งที่ดินนั้นมีแนวเขตติดต่อกับที่ดินที่ราชการมีหน้าที่ดูแลรักษา เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกฎหมายและระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ และเป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรในการขอรังวัดที่ดิน ซึ่งที่ดินนั้นมีแนวเขตติดต่อกับที่ดินที่ทางราชการมีหน้าที่ดูแลรักษา และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษาที่ดินของทางราชการไม่ไประวังชี้และลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินในวันทำการรังวัด หรือบางครั้งได้ไประวังชี้แนวเขตแล้วแต่ไม่ยอมลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินให้ ทำให้ราษฎรได้รับความเดือนร้อน รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ส่งมาด้วย

กรมการปกครองจึงขอส่งสำเนาหนังสือกรมที่ดินดังกล่าว มาเพื่อโปรดทราบและกรุณาแจ้งอำเภอทราบ เพื่อประสานการปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายอนุชา โมกขะเวส)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
โทร. 0-2 221-1091-2 ต่อ 104
โทรสาร 0-2221-1091-ต่อ 403, 404

ที่ มท 0409/ว 490

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

13 มิถุนายน 2529

เรื่อง การบริหารเกี่ยวกับการดูแลที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (เว้นกรุงเทพมหานคร)
อ้างถึง หนังสือกรมการปกครอง ด่วน ที่ มท 0409/ว 531 ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2528

ตามที่ได้แจ้งว่ากระทรวงมหาดไทยให้กรมการปกครองและกรมที่ดินร่วมกันพิจารณาว่าในส่วนกลางควรจะให้กรมการปกครองหรือกรมที่ดินเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานเกี่ยวกับการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันและขอให้จังหวัดแจ้งให้ข้าราชการในสังกัดกรมการปกครองเตรียมรับโอนงานในส่วนภูมิภาคไว้ให้พร้อม ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเรื่องนี้แล้วเห็นว่า การบริหารงานที่ดินสาธารณประโยชน์สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางบก ทางน้ำ สวนสาธารณะ ที่เลี้ยงปศุสัตว์ ฯลฯ ซึ่งกรมที่ดินรับผิดชอบบริหารงานในส่วนกลางอยู่ในปัจจุบันนั้น มีความเหมาะสมเป็นระบบดีอยู่แล้ว เพื่อให้การบริหารและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยต่อเนื่องกับทั้งให้สอดคล้องกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินจึงให้กรมที่ดินรับผิดชอบงานดังกล่าวดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ ในส่วนกลางกรมที่ดินเป็นเจ้าของเรื่องผู้รับผิดชอบ ส่วนในส่วนภูมิภาคนายอำเภอมีหน้าที่ควบคุมดูแลรักษาที่สาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 122 ซึ่งเป็นการรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งนายอำเภอในฐานะหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอและมีสำนักงานที่ดินอำเภอโดยเจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดินอำเภอเป็นเจ้าของเรื่อง ผู้ปฏิบัติช่วยเหลือนายอำเภอ ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ข้อ 57 และ 58 ประกอบกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ. 2515 ข้อ 4 (1) และข้อ 5 (1) ซึ่งกำหนดให้นายอำเภอเป็นผู้ดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินสาธารณประโยชน์สำหรับพลเมืองใช่ร่วมกัน

อย่างไรก็ตามในเรื่องการดูแลรักษาที่ดินสาธารณประโยชน์สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันนี้แม้ว่ากรมที่ดินจะเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารการดูแลที่ดินสาธารณประโยชน์ในส่วนกลางก็ตาม แต่โดยที่ในส่วนภูมิภาคนั้นอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่ดินสาธารณประโยชน์ดังกล่าวยังคงเป็นของนายอำเภออยู่ ซึ่งนายอำเภอจะต้องควบคุมตรวจตราดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินสาธารณประโยชน์ ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ และคำสั่งโดยเคร่งครัด ดังนั้น เพื่อให้การดูแลรักษาที่ดินรักษาที่ดินสาธารณประโยชน์สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงให้อำเภอกำชับกำนันซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลที่ดินสาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 40 ให้ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแล

รักษาที่ดินสาธารณประโยชน์ดังกล่าวโดยเคร่งครัด รวมทั้งควรจะได้มอบหมายให้ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบล คณะกรรมการสภาตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านได้ช่วยเหลือนายอำเภอและกำนันดูแลรักษาที่ดินสาธารณประโยชน์อย่างใกล้ชิด อย่าให้มีการบุกรุกเข้าครอบครองโดยมิชอบ ทั้งนี้ให้จังหวัดสอดส่องดูแลป้องกันการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ดังกล่าว ให้เป็นไปตามมาตรการและวิธีดำเนินการในการป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะ ตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0409/ว 1394 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2528 และหนังสือ ด่วน ที่ มท 0409/ว 1548 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2528 โดยเคร่งครัดด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

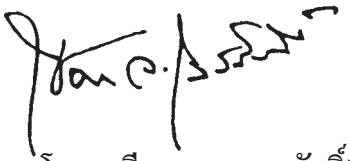

(นายโชดก วีรธรรม พูลสวัสดิ์)
รองอธิบดี รักษาราชการแทน
อธิบดีกรมการปกครอง

กองปกครองท้องที่
งานการสาธารณะ
โทร. 0-2222-9888

(สำเนา)

ที่ 5487/2503 กรมที่ดิน

15 มิถุนายน 2503

เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด
อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 6240/2503 ลงวันที่ 25 เมษายน 2503

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้ชี้แจงซ้อมความเข้าใจการปฏิบัติเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน มาเพื่อถือเป็นแนวทางปฏิบัติ นั้น

โดยที่ปรากฏว่า การดำเนินการสอบสวนกรณีเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น กรณีที่มีราษฎรเข้าครอบครองอ้างสิทธิในที่ดินดังกล่าว การถอนสภาพที่ดิน โดยมากบางจังหวัดสอบสวนไม่ละเอียดชัดเจน จำเป็นต้องขอให้สอบสวนเพิ่มเติมอยู่เสมอ เป็นการยุ่งยากและล่าช้า กรมที่ดินจึงใคร่ขอซ้อมความเข้าใจ ดังนี้

1. การสอบสวนพิจารณากรณีที่มีราษฎรบุกรุกที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน ขอให้สอบสวนถึงประวัติความเป็นมาสภาพของที่ดินอาณาเขตและเนื้อที่ของที่ดินแปลงนั้นๆ โดยชัดเจนและถ้ามีผู้อ้างสิทธิในที่ดิน ขอให้สอบสวนว่าผู้นั้นได้ที่ดินมาอย่างใด ครอบครองทำประโยชน์อย่างใด เมื่อใด ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นอกจากนี้ขอให้สอบสวนดังนี้ด้วย

(1) ที่ดินที่ทางราชการสงวนหวงห้ามไว้นั้น ได้สงวนห้ามไว้เมื่อใด ตั้งแต่เมื่อใด ผู้ใดประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยบทกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างใดบ้าง ประชาชนได้ใช้ประโยชน์อย่างใดร่วมกันมาตั้งแต่เมื่อใดในปัจจุบันยังใช้ประโยชน์อยู่ หรือเลิกใช้แล้ว แต่เมื่อใด เพราะเหตุใด

(2) ทางน้ำ หนอง บึง นั้น ประชาชนได้ใช้ประโยชน์อย่างใดร่วมกันมามีสภาพตื้นเขินหรือไม่เพียงใด การตื้นเขินได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะอย่างใด กล่าวคือมีบุคคลถมหรือเป็นไปโดยธรรมหรืออย่างใด

(3) ถนน ทางเดิน นั้น เกิดขึ้นอย่างใด กล่าวคือ เจ้าของที่ดินอุทิศให้โดยตรงหรือโดยปริยายหรืออย่างใด ทางเส้นนี้เริ่มจากที่ใดถึงที่ใด ใช้กันอย่างไร เป็นทางซึ่งสาธารณชนใช้ หรือใช้เฉพาะเจ้าของที่ดินในละแวกนั้น

(4) ที่ชายตลิ่ง ชายเลน หาดทราย นั้น น้ำท่วมถึงปกติเพียงใด ท่วมถึงทุกปีหรืออย่างใด เป็นระยะเวลานานเท่าใด อยู่ในเขตคันตลิ่งหรือไม่ ประชาชนได้ใช้เป็นทางจราจรอย่างใดหรือไม่

(5) จัดทำแผนที่มีมาตราส่วนแสดงเขตที่ดินสาธารณะ ที่ดินข้างเคียงและตอนที่มีผู้บุกรุกประกอบการพิจารณาด้วย

2. การดำเนินการถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันตามมาตรา 8 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งบัญญัติว่าหากภายหลังปรากฏว่าราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ต่อไปแล้วก็ดี หรือรัฐหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนก็ดี จึงจะถอนสภาพ

ได้ประกอบด้วยกระทรวงมหาดไทยมีนโยบายที่จะสงวนที่ดินสาธารณประโยชน์ไว้เพื่อประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่ออนุชนรุ่นหลัง และเพื่อการขยายบ้านเมืองในอนาคต ดังนั้น เมื่อดำเนินการขอถอนสภาพที่ดินดังกล่าว จึงต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้และนโยบายของกระทรวงหมาดไทยดังกล่าวแล้วการสอบสวนเรื่องนี้ จะต้องสอบสวนถึงประวัติความเป็นมาสภาพและอาณาเขตของที่ดินนั้นโดยละเอียดและขอให้สอบสวน พิจารณาดังนี้ด้วย

(1) ถ้าราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ต่อไปแล้ว ขอให้สอบสวนให้ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าเดิมราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างใด ต่อมาได้เลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันตั้งแต่เมื่อใด เพราะเหตุใด

(2) ถ้าปรากฏว่า ราษฎรยังใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่ ขอให้จังหวัดและอำเภอพิจารณาจัดที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนเสียก่อนและชี้แจงว่าที่ดินที่จะจัดให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทนนั้นมีสภาพอย่างใด อาณาเขตกว้างยาวเป็นเนื้อที่เท่าใด อยู่ห่างไกลจากที่สาธารณประโยชน์แปลงเดิมเพียงใดประชาชนจะขัดข้องได้รับความไม่สะดวกหรือเป็นการเดือดร้อนอย่างใดหรือไม่ เพราะเหตุใด

(3) สั่งให้อำเภอท้องที่ประชุมสภาตำบลและราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อฟังความเห็นว่า ถ้าถอนสภาพที่ดินดังกล่าว จะขัดข้องและได้รับความเดือดร้อนไม่สะดวกอย่างใดหรือไม่เพราะเหตุใด

(4) พิจารณาตามนโยบายกระทรวงมหาดไทยซึ่งได้ชี้แจงทางปฏิบัติมายังจังหวัดทุกจังหวัดโดยหนังสือที่ 19519/2498 ลงวันที่ 23 กันยายน 2498 ว่าสมควรสงวนที่ดินดังกล่าวไว้ตามสภาพเดิมหรือสมควรถอนสภาพ ด้วยเหตุผลอย่างใด

(5) สำเนาหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินแปลงนั้น เช่น ประกาศสงวนหวงห้ามทะเบียนที่ดินสงวนหวงห้าม (ถ้ามี) ส่งไปประกอบการพิจารณาด้วย

(6) จัดทำแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพตามหลักวิชาแผนที่แสดงเขตที่ดินข้างเคียง และที่ดินที่จะถอนสภาพทั้งแปลงหรือบางส่วน โดยใช้มาตราส่วนให้พอเหมาะแก่การใช้แทรกในราชกิจจานุเบกษา

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อโปรดสั่งเจ้าหน้าที่ถือเป็นทางปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) **ศ. ไทยวัฒน์**

(นายศักดิ์ ไทยวัฒน์)

อธิบดีกรมที่ดิน

กองควบคุมและจัดที่ดิน

5. คำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์

มาตรา 1304

คำพิพากษาฎีกาที่ 357/2541

ขณะที่บิดาของ ต. ครอบครองที่ดินพิพาท ที่ดินพิพาทยังไม่มีผู้ใดสงวนหรือตกลงยินยอมให้เป็นสนามกีฬาของหมู่บ้าน การแจ้งการครอบครองที่ดินพิพาทของ ต. จึงเป็นการแจ้งการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย โจทก์ครอบครองที่ดินพิพาทต่อจาก ต. เรื่อยมา การที่ทางราชการร่วมกันที่ดินพิพาทไว้เป็นสนามกีฬาของหมู่บ้าน โดย ต. หรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้ครอบครองมิได้สละสิทธิครอบครองหรือให้ความยินยอม จึงเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิครอบครองของโจทก์ การกันที่พิพาทเป็นที่สาธารณประโยชน์จึงไม่ชอบและไม่ทำให้สิทธิครอบครองที่พิพาทของโจทก์หมดสิ้นไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 1180/2541

ปัญหาที่ว่าที่ดินพิพาทเป็นที่ป่าช้าเดิมตามความเห็นเบื้องต้นจากผลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ยังมิได้ผ่านกระบวนการเพิกถอนที่โจทก์ร่วมผู้มีชื่อใน น.ส. 3 มีโอกาสที่จะพิสูจน์โต้แย้งโดยเต็มที่ได้ โจทก์ร่วมจึงเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยในความผิดฐานบุกรุก

ข้อเท็จจริงที่ น.ส. 3 มิได้มีการเพิกถอนตามที่ได้ร้องเรียน จำเลยที่ 2 ถึงที่ 13 ได้ทราบดีอยู่แล้ว หากจำเลยที่ 2 ถึงที่ 13 ไม่ยอมรับสิทธิของโจทก์ร่วมที่พึงมีในที่พิพาทตามเอกสารราชการที่ยังมีผลอยู่ตามกฎหมายก็พึงดำเนินการใช้สิทธิของตนฟ้องร้องเป็นคดีขึ้นสู่ศาลได้ต่อไปตามขั้นตอนอันชอบด้วยกฎหมาย แต่จำเลยที่ 2 ถึงที่ 13 กลับเลือกวิธีการเข้าไปปลูกต้นสักในที่ดินพิพาทโดยพลการ เป็นการกระทำที่ไม่อาจอ้างเป็นการสุจริตได้ จึงมีความผิดตาม ป.อาญา มาตรา 365 (2) ประกอบมาตรา 83, 362

คำพิพากษาฎีกาที่ 173/2541

จำเลยทั้งสี่ไปยื่นคำร้องต่อทางราชการขอให้ออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดินพิพาท โจทก์ซึ่งเป็นกำนันได้ยื่นคำร้องคัดค้านว่าที่ดินดังกล่าวเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งประชาชนทั่วไปรวมทั้งโจทก์ใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ ทางอำเภอสอบสวนแล้วมีคำสั่งเปรียบเทียบให้โจทก์ฟ้องร้องต่อศาลภายใน 60 วัน แต่คำสั่งดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่โจทก์ที่จะฟ้องจำเลย เพราะหากที่ดินพิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่พลเมืองใช้ร่วมกัน โจทก์และจำเลยก็ย่อมมีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวได้ การยื่นคำขอของจำเลยทั้งสี่ก็ไม่ปรากฏว่าทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายยิ่งกว่าประชาชนทั่วไป และโจทก์เองก็ไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน อีกทั้งไม่ปรากฏว่าถูกจำเลยทั้งสี่ขัดขวางการใช้สิทธิในที่ดินดังกล่าวเป็นพิเศษ จึงยังไม่อาจถือได้ว่ามีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่อันจะทำให้โจทก์มีสิทธิฟ้องจำเลยทั้งสี่ได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 55

คำพิพากษาฎีกาที่ 6186/2540

ประเด็นที่โต้เถียงกันมีว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หากที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและจำเลยที่ 1 มีอำนาจหน้าที่ครอบครองดูแลรักษาตามกฎหมาย ถ้าโจทก์ชนะคดีย่อมมีผลทำให้โจทก์ได้กรรมสิทธิ์ในที่พิพาท ประโยชน์ที่โจทก์ได้ตามฟ้องหรือประโยชน์ที่จำเลยที่ 1 ได้ตามฟ้องแย้ง ย่อมเป็นการปลดเปลื้องทุกข์ที่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้เป็นการพิพาทด้วยเรื่องความเป็นเจ้าของแห่งที่พิพาทจึงเป็นคำขอหรือคดีมีทุนทรัพย์ แม้โจทก์จะมีคำขอด้วยว่าให้จำเลยที่ 1 รื้อถอนอาคารรุกล้ำออกไปจากที่พิพาทและห้ามเกี่ยวข้องก็ดี หรือจำเลยที่ 1 จะมีคำขอตามฟ้องแย้งด้วยว่าให้โจทก์รื้อถอนส่วนของอาคารที่รุกล้ำและออกไปจากที่พิพาทก็ดีก็เป็นเพียงผลต่อเนื่องในประเด็นหลักเรื่องที่พิพาทเป็นของโจทก์หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เพราะรับฟังได้ว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ จำเลยที่ 1 ก็ต้องรื้อถอนอาคารออกไปหรือเมื่อรับฟังได้ว่าที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินโจทก์ก็ต้องรื้อถอนบางส่วนของอาคารที่รุกล้ำและออกจากที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินไป คำขอส่วนนี้จึงถือไม่ได้ว่าเป็นคำขอที่ไม่มีทุนทรัพย์แยกต่างหากจากคำขอที่มีทุนทรัพย์ดังกล่าว เมื่อราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาตามคำฟ้องหรือตามฟ้องแย้งเป็นจำนวน 124,800 บาท ไม่เกินสองแสนบาท คดีจึงต้องห้ามมิให้คู่ความฎีกา ในข้อเท็จจริง การที่โจทก์ฎีกาว่าอาคารและหลังคาของโจทก์มิได้รุกล้ำที่ดินที่อยู่ในความดูแลของจำเลยที่ 1 นั้น จึงเป็นฎีกาในข้อเท็จจริงต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา 248 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2526/2540

ทางสาธารณะนั้นประชาชนทุกคนมีสิทธิใช้ได้ บุคคลใดก็ไม่มีอำนาจห้ามบุคคลอื่นใช้ทางสาธารณะ แม้จำเลยจะสละข้อต่อสู้ที่ว่าถนนพิพาทเป็นทางสาธารณะไปแล้ว คงต่อสู้ว่าถนนพิพาทเป็นทางภาระจำยอมเพียงประเด็นเดียวก็ตาม หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าถนนพิพาทเป็นทางสาธารณะ ศาลก็มีอำนาจวินิจฉัยว่าถนนพิพาทเป็นทางสาธารณะได้ หาเป็นการนอกประเด็นไม่

ประชาชนใช้ถนนพิพาทเป็นทางเข้าออกถนนใหญ่เป็นเวลา 10 ปีแล้ว ไม่มีผู้ใดห้ามปรามถือว่าเจ้าของได้ยกที่ดินที่ถนนพิพาทตัดผ่านให้เป็นสาธารณะอันเป็นการสละที่ดินให้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 1304 ไม่จำต้องมีการจดทะเบียนยกให้เป็นทางสาธารณะต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

คำพิพากษาฎีกาที่ 3226/2540

ที่ดินที่เป็นที่ตั้งสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นสถานีที่ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้บริการสาธารณะดังกล่าวได้ นับได้ว่าเป็นทรัพย์สินซึ่งใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตาม ป.พ.พ. มาตรา 1304 (2) ดังนั้น แม้จะได้ความว่าโจทก์ทั้งสามใช้ทางพิพาทในที่ดินรายนี้เกินกว่า 10 ปีแล้ว ก็ต้องห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับแผ่นดินในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา 1306 ทางพิพาทจึงไม่ตกเป็นภาระจำยอม

คำพิพากษาฎีกาที่ 5058/2539

เจ้าของเดิมได้อุทิศที่ดินบางส่วนให้เป็นทางสาธารณะ โดยประชาชนได้ใช้ทางพิพาทนั้นตลอดมาเป็นเวลา 20 ปี แล้วไม่ปรากฏว่าผู้รับโอนต่อ ๆ มาได้หวงห้าม ทางพิพาทจึงเป็นทางสาธารณะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2601-2602/2538

ปัญหาว่าที่พิพาทเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่ต้องพิสูจน์ในทางพิจารณาและไม่ใช่ข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อฟ้องโจทก์มิได้อ้างว่าที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน จึงเป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น ถือไม่ได้ว่าเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ต้องห้ามมิให้ฎีกาตาม ป.วิ.พ. มาตรา 249 วรรคแรก

คำพิพากษาฎีกาที่ 2718/2538

ผู้เสียหายเป็นเพียงผู้ได้สิทธิทำกินในที่พิพาทซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินซึ่งสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 1304 วรรคแรก หาใช่เจ้าของผู้มีสิทธิครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ในที่พิพาทไม่ เมื่อขณะนั้นจำเลยได้เข้ายึดถือทำกินในที่พิพาทอยู่ก่อนแล้ว แม้จำเลยได้นำรถเข้าไปไถดินและครอบครองทำประโยชน์ในที่พิพาทก็ไม่เป็นความผิดฐานบุกรุก

คำพิพากษาฎีกาที่ 3803/2538

สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเกิดขึ้นและเป็นอยู่ตามสภาพของที่ดินและการใช้ร่วมกันของประชาชนโดยไม่ต้องมีเอกสารของทางราชการกำหนดให้เป็นสาธารณประโยชน์ที่พิพาทเป็นที่ที่ราษฎรใช้เลี้ยงสัตว์ก่อนที่ ล. และ ค. จะเข้าครอบครองจึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน โจทก์จะอ้างว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์เพราะ ค. ผู้ขายให้โจทก์ครอบครองที่พิพาทมานานแล้วหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 2266/2537

โจทก์เข้าครอบครองและปลูกพืชไร่ในที่พิพาทอันเป็นที่สาธารณะประชาชนใช้ทำประโยชน์ร่วมกันอยู่ก่อน โจทก์ย่อมมีสิทธิดีกว่าจำเลยเมื่อจำเลยเข้าไปไถพืชไร่ที่โจทก์ปลูกไว้ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องห้ามมิให้จำเลยเข้ารบกวนการครอบครองที่พิพาทและเรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 5112/2538

การที่จำเลยตกลงยินยอมให้ที่ดินทั้งสองโฉนดของจำเลยเป็นทางสาธารณะนั้น ที่ดินนั้นก็ตกเป็นทางสาธารณะทันที การจดทะเบียนเป็นทางสาธารณะเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานที่จะดำเนินการ ศาลย่อมไม่อาจสั่งบังคับให้จำเลยจดทะเบียนให้ที่ดินเป็นทางสาธารณะได้แม้โจทก์จะมีคำขอท้ายฟ้องก็ตามและศาลก็ไม่อาจบังคับให้เจ้าพนักงานซึ่งมิใช่คู่ความดำเนินการจดทะเบียนที่ดินนั้นให้เป็นทางสาธารณะได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3048/2537

การอุทิศที่ดินเพื่อสาธารณะ ไม่ตกอยู่ในบังคับว่าด้วยการให้ ผู้อุทิศอาจทำหลักฐานเป็นหนังสืออุทิศที่ดินหรืออุทิศโดยปริยายก็มีผลทำให้ที่ดินที่อุทิศตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินแล้ว หาจำต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1563/2537

จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมกันในที่ดินตามโฉนดที่ดินเลขที่ 16573 และ 17726 ทิศใต้ของที่ดินทั้งสองแปลงมีลำกระโดงหลอดเจ๊กโป้ตั้งอยู่ ลำกระโดงดังกล่าวชาวบ้านได้ใช้เป็นทางสัญจรทางน้ำมาเป็นเวลานับสิบๆ ปี โดยไม่มีผู้ใดขัดขวางหวงห้าม นอกจากนี้ทางราชการยังเคยเข้าไปขุดลอกเมื่อลำกระโดงนั้นตื้นเขิน ถือได้โดยปริยายว่าเจ้าของที่ดินส่วนที่เป็นลำกระโดงให้เป็นทางน้ำสาธารณประโยชน์แล้วลำกระโดงหลอดเจ๊กโป้จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1304 (2) ซึ่งไม่อาจโอนให้กันได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1998/2537

ปัญหาว่าที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงที่ต้องพิสูจน์กันในทางพิจารณา และไม่ใช่ข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อฟ้องโจทก์มิได้กล่าวอ้างว่าที่พิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ศาลจะหยิบยกขึ้นวินิจฉัยโดยที่จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ไว้หาได้ไม่ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าที่พิพาทเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินทั้งที่จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ไว้ จึงเป็นการวินิจฉัยนอกประเด็นแห่งคดี และเป็นปัญหาเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนซึ่งศาลฎีกามีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 142 (5)

คำพิพากษาฎีกาที่ 2311-2312/2536

ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ร่วมกัน มีสภาพเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 1304 (2) ไม่จำต้องออกเป็น พ.ร.ก. ประกาศเขตที่ดินเพื่อสงวนไว้เป็นที่ดินสาธารณะอีก

คำพิพากษาฎีกาที่ 1629/2536

การที่จำเลยปิดกั้นทางพิพาทซึ่งเป็นทางสาธารณะทำให้โจทก์ทั้งสามซึ่งต้องเดินผ่านทางพิพาทอยู่เป็นประจำ ไม่สามารถเดินผ่านทางพิพาทตรงไปออกถนนสาธารณะได้เป็นการทำละเมิดต่อโจทก์ทั้งสามทำให้โจทก์ทั้งสามได้รับความเสียหาย โจทก์ทั้งสามจึงมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 7972/2538

การที่นาย ข. และนาง ท. ยกที่ดินพิพาทให้แก่ทางราชการ เพื่อสร้างโรงเรียนวัดบางกระพี้ “พกส อำรุง” นั้นเป็นการยกให้เพื่อสาธารณะประโยชน์ย่อมเป็นการสละที่ดินให้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตาม ป.พ.พ. มาตรา 1304 กรณีเช่นนี้ หาจำต้องจดทะเบียนอย่างการโอนให้แก่เอกชนตามที่บัญญัติใน

ป.พ.พ. มาตรา 525 ที่ดินพิพาทตกเป็นของแผ่นดินแล้วโดยผลของกฎหมาย จึงไม่มีความจำเป็นอันใดที่ผู้ร้องจะใช้สิทธิทางศาสนาขอให้สั่งแสดงกรรมสิทธิ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 5112/2538

ถนนพิพาทตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ประเภททรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 1304 (2) ทันทีที่มีผู้แสดงเจตนาอุทิศให้แม้ไม่มีประชาชนใช้ถนนพิพาทอีก หรือแม้ผู้อุทิศให้จะได้แสดงเจตนาโดยมีเงื่อนไขว่า หากทางราชการได้ตัดถนนสายใหม่ให้ยกเลิกถนนพิพาท ก็หาทำให้ถนนพิพาทสิ้นสภาพความเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินไปไม่ หรือแม้จะได้ครอบครองถนนพิพาทเป็นเวลานานเท่าใดก็ไม่มีสิทธิยึดถือเอาถนนพิพาทกลับมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนได้อีกตาม มาตรา 1306

คำพิพากษาฎีกาที่ 23/2538

ที่ดินพิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจำเลยและจำเลยร่วมไม่มีสิทธิยกเอาระยะเวลาฟ้องเอาคืนซึ่งการครอบครองที่ดินพิพาทภายใน 1 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1375 ขึ้นเป็นข้อต่อสู้โจทก์ซึ่งเป็นผู้ยึดถือครอบครองอยู่ก่อนได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1181/2538

เมื่อจำเลยยกที่ดินของจำเลยทั้งหมดให้แก่ทางราชการเพื่อตัดเป็นสาธารณะย่อมทำให้ที่ดินดังกล่าวตกเป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน แม้ทางราชการไม่ได้ใช้ที่ดินทั้งหมดโดยยังคงเหลือส่วนของที่ดินพิพาทซึ่งอยู่ติดกับที่ดินของโจทก์เป็นที่ว่าง ระหว่างที่ดินของโจทก์กับถนนสาธารณะที่ดินนั้นก็ยังคงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินอยู่ และแม้ที่ดินของโจทก์เพิ่งมาติดกับที่ดินพิพาท เมื่อจำเลยยกที่ดินให้แก่ทางราชการแล้วก็ตาม โจทก์ย่อมมีสิทธิเดินและนำรถยนต์ผ่านที่ดินพิพาทเข้าออกจากที่ดินของโจทก์ไปสู่ถนนสาธารณะได้ เมื่อจำเลยนำดินและทรายมาถมกองและปลูกต้นไม้ไว้ในที่ดินพิพาททำให้โจทก์ใช้ประโยชน์เข้าออกจากที่ดินของโจทก์ไม่สะดวก และนำรถเข้าออกจากที่ดินของโจทก์ไม่ได้นั้นถือว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษมีสิทธิฟ้องขับไล่จำเลยได้

มาตรา 1305

คำพิพากษาฎีกาที่ 112/2539

จำเลยที่ 1 อุทิศถนนให้เป็นทางสาธารณประโยชน์ทั้งหมด ถนนทั้งสายจึงตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายทันทีที่จำเลยที่ 1 ได้แสดงเจตนาอุทิศให้เป็นทางสาธารณประโยชน์โดยไม่จำต้องจดทะเบียนโอนสิทธิการให้ทางโฉนดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม ป.พ.พ. มาตรา 525 แม้ข้อความในตอนท้ายของหนังสืออุทิศที่ดินให้เป็นทางสาธารณประโยชน์ได้ระบุว่าจำเลยที่ 1 จะไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าว ณ สำนักงานที่ดินต่อไป หามีผลทำให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่อุทิศยังไม่โอนไปไม่ เมื่อที่ดินพิพาทเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินการออกโฉนดสำหรับที่ดินพิพาทหลังจากที่ดินพิพาทตกเป็นทางสาธารณประโยชน์เป็นการมิชอบ ดังนั้น จำเลยที่ 2 ซึ่งซื้อที่ดินพิพาทตามโฉนดที่ออกโดยมิชอบแม้จะซื้อขายจากการขายทอดตลาด

ของศาลตาม ป.พ.พ. มาตรา 1330 ก็ตามจำเลยที่ 2 ไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1330 จำเลยที่ 2 จึงไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทและไม่มีอำนาจโอนที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ 3 จำเลยที่ 3 ผู้รับโอนไว้ย่อมไม่ได้ กรรมสิทธิ์เช่นเดียวกันในที่ดินพิพาทซึ่งเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินตาม ป.พ.พ. มาตรา 1035

มาตรา 1308

คำพิพากษาฎีกาที่ 1860/2539

ป.พ.พ. มาตรา 1308 กำหนดให้ที่งอกริมตลิ่งเป็นส่วนหนึ่งของที่ดินที่ตั้งอยู่ริมตลิ่ง เมื่อที่งอกอยู่ติดกับที่ดินมีโฉนด ย่อมเป็นส่วนหนึ่งของที่ดินแปลงดังกล่าวและเป็นกรรมสิทธิ์ของ ส. เจ้าของที่ดินโดยหลักส่วนควบด้วยผลของกฎหมายไม่จำต้องรังวัดขึ้นทะเบียนว่าเป็นส่วนหนึ่งของที่ดินตามโฉนดเดิมเสียก่อนแล้วจึงจะเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ การที่ ส. ขายที่งอกให้โจทก์ถือว่าได้แบ่งที่ดินตามโฉนดนั้นขายแก่โจทก์ ไม่ใช่เป็นการขายที่ดินมือเปล่า โจทก์กับ ส. เพียงแต่ทำสัญญาซื้อขายกันเองจึงตกเป็นโมฆะ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 456 วรรคแรก โจทก์ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่งอก โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องบังคับให้จำเลยออกไปจากที่งอก

คำพิพากษาฎีกาที่ 4930/2539

ที่ดินของโจทก์ด้านทิศตะวันออกจดที่ดอนไม่ได้จดแม่น้ำที่ดินของโจทก์ก็ไม่ได้เกิดที่งอกริมตลิ่ง หากแต่เป็นที่งอกที่เกิดจากที่ดอนนอกแนวเขตที่ดินของโจทก์ที่งอกดังกล่าวจึงไม่ใช่ทรัพย์สินของโจทก์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1308

เรื่องเสร็จที่ ๑๖๘/๒๕๔๔

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาที่สาธารณะ

กรมการปกครองได้มีหนังสือ ที่ มท 0313.1/1373 ลงวันที่ 22 มกราคม 2544 ถึง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาสรุปความได้ว่า กรมการปกครองได้เคยหารือไปยังคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาที่สาธารณะตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ว่าซ้ำซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอและส่วนราชการอื่นตามที่มีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้แต่เดิมหรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ โดยคณะอนุกรรมการด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากฎหมายปกครองส่วนท้องถิ่นและกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาแล้วเห็นว่าในปัจจุบันนี้มีส่วนราชการต่างๆ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินแต่ละประเภท และเมื่อพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยแล้ว ย่อมเป็นปัญหาการใช้อำนาจที่เป็นการซ้ำซ้อน ประกอบกับเนื่องจากเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันสำคัญเกี่ยวกับองค์กรใดจะมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะ จึงควรที่กรมการปกครองจะได้หารือไปยังคณะกรรมการกฤษฎีเพื่อเป็นแนวบรรทัดฐานให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติต่อไป ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องอำนาจหน้าที่การดูแลรักษาที่สาธารณะดังกล่าว กรมการปกครองขอหารือดังนี้

1. อำนาจและหน้าที่ของเทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล ในการดูแลรักษาที่สาธารณะมีขอบเขตเพียงใด

2. อำนาจและหน้าที่ของเทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล ในการดูแลรักษาที่สาธารณะนั้น เป็นการซ้ำซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอตามมาตรา 117 และมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 รวมทั้งส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะตามกฎหมายหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวโดยมีผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี) และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครองและกรมที่ดิน) เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นว่า อำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยปกตินั้นย่อมมีอยู่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ หรือมีอยู่ตามกฎหมายอื่นใดที่จะ

ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๖๐๑/๐๓๑๔ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

บัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การที่มาตรา 16[1] แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่จัดระบบบริการสาธารณะต่าง ๆ ไว้ด้วยเช่นนี้ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นผลทำให้มีการขยายขอบอำนาจและหน้าที่ของเทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลออกไปและสร้างความสมบูรณ์ของอำนาจและหน้าที่ขึ้นทันที แต่เนื่องจากการจัดบริการสาธารณะบางประการในขณะนี้ดำเนินการอยู่ทั้งโดยรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความซ้ำซ้อนจึงยังมีอยู่ และเนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ มีความประสงค์ที่จะให้มีการถ่ายโอนการจัดบริการสาธารณะ

---

[1] **มาตรา 16** ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

(1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
(2) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
(3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
(4) การสาธารณูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
(5) การสาธารณูปการ
(6) การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
(7) การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
(8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
(9) การจัดการศึกษา
(10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
(11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
(12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
(13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
(14) การส่งเสริมกีฬา
(15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
(16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
(17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
(18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
(19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
(20) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
(21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
(22) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
(23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพและสาธารณสถานอื่น ๆ
(24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
(25) การผังเมือง
(26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
(27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
(28) การควบคุมอาคาร
(29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
(30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
(31) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ไปยังท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ในปัญหาของความซ้ำซ้อนนี้จึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ ตามมาตรา 12[2] ที่จะพิจารณาว่าอะไรคือความซ้ำซ้อน และภารกิจใดที่สมควรจะให้มีการถ่ายโอนโดยกำหนดไว้ในแผนการกระจายอำนาจตามมาตรา 30[3] ส่วนความซ้ำซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการอื่นนั้นคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ ก็ย่อมต้องพิจารณาด้วยเช่นกันว่าจะคงความซ้ำซ้อนไว้หรือไม่ หรือถ้าจะไม่ให้ขัดหรือแย้งกับกฎหมายอื่นหรือประสงค์ที่จะให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเด็ดขาดแล้ว

---

[2] **มาตรา 12** ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) จัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนปฏิบัติการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานต่อรัฐสภา

(2) กำหนดการจัดระบบการบริการสาธารณะตามอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

(3) ปรับปรุงสัดส่วนภาษีและอากร และรายได้ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองโดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสำคัญ

(4) กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ฯลฯ ฯลฯ

[3] **มาตรา 30** แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในกำหนดเวลา ดังนี้

(ก) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการซ้ำซ้อนระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ข) ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทบถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ค) ภารกิจที่เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล ให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(2) กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้ชัดเจน โดยในระยะแรกอาจกำหนดภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แตกต่างกันได้ โดยให้เป็นไปตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งต้องพิจารณาจากรายได้และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จำนวนประชากร ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตลอดจนคุณภาพในการให้บริการที่ประชาชนจะได้รับ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินระยะเวลาสิบปี

(3) กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ให้รัฐทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

ฯลฯ ฯลฯ

ก็จะต้องดำเนินการให้มีการเสนอแก้ไขกฎหมายนั้นๆ ในแผนปฏิบัติการตามมาตรา 32[4] ต่อไป ดังนั้น แม้มาตรา 16 (27) จะกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของเทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล ในการดูแลรักษาที่สาธารณะ แต่เมื่ออำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจที่ซ้ำซ้อนระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจดังกล่าวได้ จะต้องได้รับการถ่ายโอนตามมาตรา 30 (1) (ก) และกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบตามมาตรา 30 (2) เสียก่อน

(นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มีนาคม 2544

---

[4] **มาตรา 32** ให้คณะกรรมการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องกระทำ โดยในกรณีใดเป็นอำนาจและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของรัฐหรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน ให้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

ฯลฯ ฯลฯ

(3) รายละเอียดเกี่ยวกับการเสนอให้แก้ไขหรือจัดให้มีกฎหมายที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ฯลฯ ฯลฯ

แผนปฏิบัติการตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดรายละเอียดวิธีปฏิบัติ และกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจนด้วย

ที่ราชพัสดุ

พระราชบัญญัติ

ที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518
เป็นปีที่ 30 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอม ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป[2]

มาตรา 3 บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบทบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ที่ราชพัสดุ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิดเว้นแต่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกันเป็นต้นว่าที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

---

[2] พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 54 ฉบับพิเศษ หน้า 1 ถึง 6 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2518

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลและขององค์การปกครองท้องถิ่นไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ

มาตรา 5 ให้กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุ

บรรดาที่ราชพัสดุที่กระทรวง ทบวง กรมใดได้มาโดยการเวนคืนหรือการแลกเปลี่ยนหรือโดยประการอื่นให้กระทรวงการคลังเข้าถือกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุนั้น ทั้งนี้ยกเว้นที่ดินที่ได้มาโดยการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการที่ราชพัสดุ" ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน ปลัดกระทรวงเป็นรองประธาน ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมที่ดิน ผู้อำนวยการสำนักผังเมืองเป็นกรรมการ อธิบดีกรมธนารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการกองรักษาที่หลวง กรมธนารักษ์เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์และวิธีการในการปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ

หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ให้ตราเป็นกฎกระทรวง[3]

มาตรา 7 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

---

[3] กฎกระทรวงออกตามมาตรา 6 มีดังนี้

1. กฎกระทรวง พ.ศ. 2519 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอนที่ 82 หน้า 1 ถึง 9 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2519
2. กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. ๒๕๒๑) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๕ ตอนที่๗๒ หน้า ๔๒๔ ถึง ๔๒๗ ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2521
3. กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2525) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 119 หน้า 1 ถึง 9 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2525
4. กฎกระทรวง ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 260 หน้า 8 ถึง 10 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2530
5. กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2531) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 105 ตอนที่ 126 หน้า 3 ถึง 4 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2531

มาตรา 8 การโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ ส่วนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุอื่น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง(4)

การตราพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ราชพัสดุแนบท้ายด้วย

มาตรา 9 ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะเมื่อเลิกใช้เพื่อประโยชน์เช่นนั้นหรือเมื่อสิ้นสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินแล้ว หรือที่ราชพัสดุที่ทางราชการหวงห้ามไว้และทางราชการไม่ประสงค์จะหวงห้ามอีกต่อไป ให้ถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือถอนการหวงห้าม แล้วแต่กรณีโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

มาตรา 10 ในระหว่างที่ยังมิได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ตามมาตรา 6 และมาตรา 8 ให้ใช้ระเบียบการปกครองและจัดประโยชน์ที่ดิน สิ่งปลูกสร้างราชพัสดุ พุทธศักราช 2485 บังคับต่อไปจนกว่าจะได้ออกกฎกระทรวงกำหดหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวเท่าที่ไม่ขัดกับพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินหกเดือนนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 11 บรรดาที่ราชพัสดุที่กระทรวง ทบวง กรม ได้มาโดยกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ หรือโดยการแลกเปลี่ยนกรรมสิทธิ์กับเอกชน หรือโดยประการอื่น ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้โอนมาเป็นของกระทรวงการคลัง

มาตรา 12 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
สัญญา ธรรมศักดิ์
(นายสัญญา ธรรมศักดิ์)
นายกรัฐมนตรี

---

(4) กฎกระทรวงออกตามมาตรา 8 ดังนี้

1. กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2519) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอนที่ 112 หน้า 366 ถึง 367 ลงวนที่ 21 กันยายน 2519

2. กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2521) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 72 หน้า 424 ถึง 427 ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2521

3. กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2525) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 119 หน้า 10 ถึง 12 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2525

กฎกระทรวง

ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิก

(1) กฎกระทรวง (พ.ศ. 2519) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

(2) กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2521) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

(3) กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2525) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

(4) กฎกระทรวง ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

(5) กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2531) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

(6) กฎกระทรวง ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2533) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

(7) กฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

(8) กฎกระทรวง ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

(9) กฎกระทรวง ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518

ข้อ 2 ในกฎกระทรวงนี้

“ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรอื่นของรัฐที่ขอใช้ที่ราชพัสดุตามกฎกระทรวงนี้

“ผู้ใช้ที่ราชพัสดุ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นผู้ปกครอง ดูแล หรือใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุ และให้หมายความรวมถึงรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลที่มีสิทธิ์ใช้ที่ราชพัสดุตามกฎหมาย

“หนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน” หมายความว่า หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

หมวด ๑

การปกครองดูแลและบำรุงรักษาที่ราชพัสดุ

ข้อ 3 ให้กรมธนารักษ์จัดทำและเก็บรักษาทะเบียนที่ราชพัสดุกลาง โดยให้มีรายการตรงกับทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัด ทั้งนี้ สำหรับในกรุงเทพมหานคร กรมธนารักษ์จะใช้ทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัดที่ทำขึ้นตามข้อ 4 (1) เป็นทะเบียนที่ราชพัสดุกลางก็ได้

ทะเบียนที่ราชพัสดุกลางและทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัด ให้เป็นไปตามแบบที่กรมธนารักษ์กำหนด และในทะเบียนดังกล่าวให้มีแผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของที่ราชพัสดุนั้นด้วย

ข้อ 4 ในการจัดทำทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัด ให้กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบดังนี้

(1) ในกรุงเทพมหานคร ให้กรมธนารักษ์มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำ ขึ้นทะเบียน และเก็บรักษาทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัด และมีอำนาจในการแก้ไขทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัดที่ทำขึ้นให้ถูกต้อง

(2) ในจังหวัดอื่น ให้สำนักงานธนารักษ์จังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำ ขึ้นทะเบียนและเก็บรักษาทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัด และมีอำนาจในการแก้ไขทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัดที่ทำขึ้นให้ถูกต้อง แต่การแก้ไขที่มีผลเป็นการจำหน่ายรายการที่ดินออกจากทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัด จะดำเนินการได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากกรมธนารักษ์แล้ว

เมื่อสำนักงานธนารักษ์จังหวัดได้ขึ้นทะเบียน หรือแก้ไขรายการในทะเบียนที่ราชพัสดุจังหวัดแล้ว ให้แจ้งกรมธนารักษ์เพื่อขึ้นทะเบียน หรือแก้ไขรายการในทะเบียนที่ราชพัสดุกลางให้ถูกต้องตรงกัน

การดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติม หรือถอนทะเบียนที่ราชพัสดุให้ปฏิบัติตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

ข้อ 5 ที่ราชพัสดุใดยังไม่ได้สำรวจรายการเพื่อขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ ให้กรมธนารักษ์หรือสำนักงานธนารักษ์จังหวัดเป็นผู้ทำการสำรวจ หรือแจ้งให้หัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานผู้ใช้ที่ราชพัสดุสำรวจรายการเพื่อขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ

ข้อ 6 ในกรณีที่กระทรวง ทบวง กรมใดปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นที่ราชพัสดุในที่ดินซึ่งเป็นที่ราชพัสดุหรือในที่ดินอื่น ให้แจ้งกรมธนารักษ์หรือสำนักงานธนารักษ์จังหวัดที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนที่ราชพัสดุนั้นตามแบบที่กรมธนารักษ์กำหนดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ปลูกสร้างเสร็จเพื่อดำเนินการขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับการดัดแปลงหรือต่อเติมอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เป็นที่ราชพัสดุและมีมูลค่าของการดัดแปลงหรือต่อเติมไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาทด้วยโดยอนุโลม

ข้อ 7 ถ้าที่ดินซึ่งเป็นที่ราชพัสดุแปลงใดยังไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน หรือมีแล้วแต่สูญหายหรือชำรุดจนไม่อาจใช้การได้ หรือกรณีที่ดินซึ่งมีผู้ยกให้ทางราชการและจำเป็นต้องมีการแบ่งแยกให้กรมธนารักษ์หรือสำนักงานธนารักษ์จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินแปลงนั้น ทั้งนี้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

ข้อ 8 กรณีที่มีการรังวัด การพิสูจน์สอบสวนการทำประโยชน์ หรือตรวจสอบเนื้อที่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ในกรุงเทพมหานคร ให้กรมธนารักษ์ร่วมกับผู้ใช้ที่ราชพัสดุ เป็นผู้นำทำการสำรวจรังวัด ให้ถ้อยคำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ระวังชี้แนวเขตที่ดินและลงนามรับรองแนวเขตที่ดิน รวมทั้งทำความตกลงในการ

สอบสวนเปรียบเทียบและสอบสวนไกล่เกลี่ย ส่วนในจังหวัดอื่น ให้สำนักงานธนารักษ์จังหวัดเป็นผู้ปฏิบัติการดังกล่าวร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานประจำจังหวัดของผู้ใช้ที่ราชพัสดุ

ให้กรมธนารักษ์ หรือสำนักงานธนารักษ์จังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นผู้ยื่นคำขอรังวัด ขอให้พิสูจน์สอบสวนการทำประโยชน์ หรือขอให้ตรวจสอบเนื้อที่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองถ้าปรากฏว่าที่ดินซึ่งเป็นที่ราชพัสดุมีอาณาเขตเนื้อที่หรือรายการอื่นใดไม่ตรงตามหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินหรือหลักฐานทางทะเบียนที่ราชพัสดุ ให้กรมธนารักษ์หรือสำนักงานธนารักษ์จังหวัด แล้วแต่กรณี ปฏิบัติตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

ข้อ 9 ในกรุงเทพมหานคร ให้กรมธนารักษ์เป็นผู้จัดทำบัญชีคุมทะเบียนที่ราชพัสดุและบัญชีคุมหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินซึ่งเป็นที่ราชพัสดุและเก็บรักษาหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินไว้ในที่ปลอดภัยส่วนในจังหวัดอื่นให้สำนักงานธนารักษ์จังหวัดเป็นผู้จัดทำบัญชีคุมทะเบียนที่ราชพัสดุและบัญชีคุมหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินซึ่งเป็นที่ราชพัสดุ และเก็บรักษาหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินโดยฝากคลังจังหวัดไว้ในลักษณะหีบห่อ

บัญชีคุมทะเบียนที่ราชพัสดุและบัญชีคุมหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน ให้เป็นไปตามแบบที่กรมธนารักษ์กำหนด

ข้อ 10 ให้มีการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของบัญชีคุมทะเบียนที่ราชพัสดุและบัญชีคุมหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินซึ่งเป็นที่ราชพัสดุ รวมทั้งตรวจสอบสภาพของหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินซึ่งเป็นที่ราชพัสดุที่จัดเก็บไว้อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

ข้อ 11 เพื่อประโยชน์ในการปกครอง ดูแล และบำรุงรักษาที่ราชพัสดุ ให้กรมธนารักษ์มีอำนาจดำเนินการแทนกระทรวงการคลังในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการใดๆ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(2) ดำเนินคดีทั้งในทางแพ่งและทางอาญาเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ และทรัพย์สินในที่ราชพัสดุ

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง กรมธนารักษ์จะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดำเนินการแทนโดยผู้รับมอบอำนาจอาจมอบอำนาจต่อไปให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนอีกช่วงหนึ่งก็ได้

ข้อ 12 ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามข้อ 4 ข้อ 7 ข้อ 8 และข้อ 11 ให้จ่ายจากงบประมาณของกรมธนารักษ์

ข้อ 13 กรณีที่กรมธนารักษ์ หรือผู้ใช้ที่ราชพัสดุมีปัญหาหรือไม่สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในหมวดนี้ ให้เสนอปัญหาให้คณะกรรมการที่ราชพัสดุพิจารณา

หมวด ๒

การใช้ที่ราชพัสดุ

ข้อ 14 ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุที่ประสงค์จะขอใช้ที่ราชพัสดุเพื่อเป็นประโยชน์ในทางราชการถ้าที่ราชพัสดุนั้นตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ให้ทำความตกลงกับกรมธนารักษ์ แต่ถ้าที่ราชพัสดุนั้นตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นให้ขอใช้ที่ราชพัสดุต่อผู้ว่าราชการจังหวัด พร้อมทั้งแจ้งเหตุผลและความจำเป็นในการขอใช้ที่ราชพัสดุนั้นเมื่อได้รับ

ความยินยอมจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ให้ทำความตกลงกับกรมธนารักษ์ และให้เข้าใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุได้เมื่อได้รับอนุญาตจากกรมธนารักษ์แล้ว

ให้กรมธนารักษ์พิจารณาอนุญาตให้ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุใช้ที่ราชพัสดุเพื่อประโยชน์ในทางราชการได้ตามความจำเป็น โดยผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุต้องเข้าทำประโยชน์ในที่ราชพัสดุตามวัตถุประสงค์ที่ขออนุญาตภายในกำหนดสามปีนับแต่วันที่ได้รับอนุญาต และกรมธนารักษ์จะกำหนดเงื่อนไขอื่นตามที่กรมธนารักษ์เห็นสมควรก็ได้

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาอนุญาตให้ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุใช้ที่ราชพัสดุในกรณีดังต่อไปนี้ได้โดยไม่ต้องทำความตกลงกับกรมธนารักษ์ก่อน แต่เมื่ออนุญาตให้ใช้ที่ราชพัสดุดังกล่าวแล้ว ให้แจ้งให้กรมธนารักษ์ทราบทันที

(1) การขอใช้ที่ราชพัสดุเป็นการชั่วคราว ในกรณีที่มีความจำเป็นและเร่งด่วนเพื่อประโยชน์ในการป้องกันหรือบรรเทาสาธารณภัย

(2) การขอใช้ที่ราชพัสดุเพื่อก่อสร้างที่ทำการหรือบ้านพักหรือกิจการสาธารณูปโภคตามหลักเกณฑ์ที่กรมธนารักษ์กำหนด

ข้อ 15 กรณีที่ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุเป็นองค์กรอื่นของรัฐเมื่อกรมธนารักษ์ได้รับคำขอใช้ที่ราชพัสดุหรือเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความยินยอมแล้ว และจัดส่งคำขอให้กรมธนารักษ์อนุญาตให้กรมธนารักษ์นำเสนอคณะกรรมการที่ราชพัสดุเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนที่จะอนุญาตให้ใช้หรือให้เช่าตามหมวด 3

การพิจารณาอนุญาตให้องค์การอื่นของรัฐใช้ที่ราชพัสดุ ให้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานหรือการประกอบกิจการ ฐานะทางการเงิน รายได้และความสามารถในการจัดหารายได้ของผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดแก่ทางราชการเป็นสำคัญ

ข้อ 16 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับคำขอใช้ที่ราชพัสดุแล้ว ให้พิจารณาอนุญาตหรือให้ความยินยอมให้แล้วเสร็จ และแจ้งให้ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุทราบ หรือส่งให้กรมธนารักษ์ แล้วแต่กรณี ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ เว้นแต่มีเหตุอันสมควร ให้ขยายกำหนดเวลาดังกล่าวออกไปได้แต่ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ

เมื่อกรมธนารักษ์ได้รับคำขอใช้ที่ราชพัสดุจากผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุหรือจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้กรมธนารักษ์พิจารณาคำขอใช้ที่ราชพัสดุดังกล่าวให้แล้วเสร็จ และแจ้งให้ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรให้ขยายกำหนดเวลาดังกล่าวออกไปได้แต่ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ

สำหรับคำขอใช้ที่ราชพัสดุที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ราชพัสดุก่อนเมื่อคณะกรรมการที่ราชพัสดุมีมติประการใดแล้ว ให้กรมธนารักษ์แจ้งให้ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการที่ราชพัสดุมีมติ

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาต หรือการให้ความยินยอมให้ใช้ที่ราชพัสดุตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง และผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุมีหนังสือแจ้งกรมธนารักษ์ยืนยันถึงความจำเป็นที่ต้องใช้ที่ราชพัสดุเพื่อประโยชน์ในทางราชการ ให้กรมธนารักษ์เสนอปัญหาที่ไม่อาจทำความตกลงกันได้พร้อมทั้งเหตุผลให้คณะกรรมการที่ราชพัสดุเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ 17 กรณีที่ผู้ใช้ที่ราชพัสดุประสงค์จะเปลี่ยนการใช้ที่ราชพัสดุเพื่อประโยชน์ในทางราชการอย่างอื่นแตกต่างไปจากที่ได้รับอนุญาตไว้เดิม ถ้าที่ราชพัสดุตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ให้ทำความตกลงกับกรมธนารักษ์ หรือถ้าที่ราชพัสดุตั้งอยู่ในจังหวัดอื่น ให้ทำความตกลงกับผู้ว่าราชการจังหวัด

ข้อ 18 ให้ผู้ใช้ที่ราชพัสดุมีหน้าที่ดูแลและบำรุงรักษาที่ราชพัสดุ โดยให้ผู้แทนกรมธนารักษ์เข้าตรวจสอบสภาพที่ราชพัสดุได้เป็นครั้งคราวในระยะเวลาอันควร

ในกรณีที่ผู้ใช้ที่ราชพัสดุมิได้ดูแลและบำรุงรักษาที่ราชพัสดุ จนทำให้เห็นได้ว่าจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อที่ราชพัสดุนั้น ให้กรมธนารักษ์แจ้งให้ผู้ใช้ที่ราชพัสดุจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อบำรุงรักษาที่ราชพัสดุถ้าผู้ใช้ที่ราชพัสดุดังกล่าวไม่จัดการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรกรมธนารักษ์จะแจ้งให้ส่งคืนที่ราชพัสดุนั้นก็ได้

ข้อ 19 กรณีที่ผู้ใช้ที่ราชพัสดุประสงค์จะรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เป็นที่ราชพัสดุในกรุงเทพ-มหานคร ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมธนารักษ์ก่อน และเมื่อได้รื้อถอนแล้วให้แจ้งให้กรมธนารักษ์ทราบ

การรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เป็นที่ราชพัสดุในจังหวัดอื่น ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อน และเมื่อได้รื้อถอนแล้วให้แจ้งธนารักษ์จังหวัดทราบ

ข้อ 20 อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นที่ราชพัสดุที่ไม่ต้องขออนุญาตรื้อถอนจากอธิบดีกรมธนารักษ์หรือผู้ว่าราชการจังหวัดตามที่กำหนดในข้อ 19 มีดังต่อไปนี้

(1) อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่ก่อสร้างมาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าปี

(2) อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่ชำรุดจนใช้ในราชการไม่ได้

(3) อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวกับราชการลับทางทหาร

(4) อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเดิมเพื่อปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใหม่ทดแทนตามที่ได้รับงบประมาณ

เมื่อได้รื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้แจ้งให้กรมธนารักษ์หรือสำนักงานธนารักษ์จังหวัดทราบ

ข้อ 21 ในกรณีที่อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่จะรื้อถอนตามข้อ 19 หรือข้อ 20 มีลักษณะที่ยังมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม หรือสถาปัตยกรรมที่ควรอนุรักษ์ไว้ หรือมีสภาพที่ยังใช้ประโยชน์ในทางราชการต่อไปได้ ก่อนแจ้งขออนุญาตรื้อถอนตามข้อ 19 หรือก่อนทำการรื้อถอนตามข้อ 20 แล้วแต่กรณีให้ ผู้ใช้ที่ราชพัสดุแต่งตั้งคณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน พิจารณาเหตุผลและความจำเป็นตลอดจนปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของผู้ใช้ที่ราชพัสดุ

ข้อ 22 การจำหน่ายอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่จะทำการรื้อถอนหรือจำหน่ายวัสดุที่รื้อถอนแล้ว หรือการจำหน่ายต้นไม้ ดิน หรือวัสดุอื่น ๆ ที่ได้มาจากที่ราชพัสดุ ให้ปฏิบัติตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

ถ้าจำเป็นจะต้องนำวัสดุที่ได้มาจากที่ราชพัสดุดังกล่าวตามวรรคหนึ่งไปใช้เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการหรือเพื่อประโยชน์แก่สาธารณประโยชน์หรือสาธารณกุศล จะต้องได้รับอนุญาตจากกรมธนารักษ์หรือผู้ว่าราชการจังหวัดก่อน แล้วแต่กรณี หลักเกณฑ์การอนุญาตให้ปฏิบัติตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

เงินที่ได้จากการจำหน่ายตามวรรคหนึ่งให้นำส่งคลังเป็นรายได้ของกรมธนารักษ์

การพิจารณาอนุญาตตามวรรคสองให้นำความในข้อ 16 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๓

การจัดหาประโยชน์ในที่ราชพัสดุ

ข้อ 23 ที่ราชพัสดุที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในทางราชการหรือที่ไม่ได้สงวนไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในทางราชการ จะนำมาจัดหาประโยชน์โดยการจัดให้เช่า หรือโดยวิธีการจัดทำสัญญาต่างตอบแทนอื่นนอกเหนือจากการจัดให้เช่าก็ได้

การจัดหาประโยชน์โดยการจัดให้เช่าตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นการให้เช่าในลักษณะดังต่อไปนี้

(1) การให้เช่าที่ดินที่ผู้เช่าใช้เป็นที่อยู่อาศัย

(2) การให้เช่าที่ดินที่ผู้เช่าใช้ประกอบเกษตรกรรม

(3) การให้เช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารโดยยกกรรมสิทธิ์อาคารที่ปลูกสร้างให้แก่กระทรวงการคลัง

(4) การให้เช่าที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่น

(5) การให้เช่าอาคารซึ่งเป็นที่ราชพัสดุ

การจัดหาประโยชน์โดยวิธีจัดทำสัญญาต่างตอบแทนอื่นนอกเหนือจากการจัดให้เช่ากรมธนารักษ์จะดำเนินการได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

การให้เช่าที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสหกรรม จะดำเนินการได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการที่ราชพัสดุโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

ข้อ 24 การจัดให้เช่าที่ราชพัสดุ การใช้สิทธิตามสัญญาเช่า และการบอกเลิกสัญญาเช่า

(1) ในกรุงเทพมหานคร ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมธนารักษ์

(2) ในจังหวัดอื่น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด เว้นแต่เป็นการให้เช่าที่ดินที่ผู้เช่าใช้เป็นที่อยู่อาศัย หรือการให้เช่าที่ดินที่ผู้เช่าใช้ประกอบเกษตรกรรมที่มีกำหนดเวลาเกินสามปีการให้เช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารโดยยกกรรมสิทธิ์อาคารที่ปลูกสร้างให้แก่กระทรวงการคลัง การให้เช่าที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นหรือการให้เช่าอาคารซึ่งเป็นที่ราชพัสดุ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมธนารักษ์ก่อน

การจัดทำสัญญาต่างตอบแทนอื่นนอกเหนือจากการจัดให้เช่าตามวรรคหนึ่ง ตลอดจนการใช้สิทธิตามสัญญาและการบอกเลิกสัญญาดังกล่าว ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมธนารักษ์

ข้อ 25 ที่ราชพัสดุที่กระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสงวนไว้แต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ในทางราชการ จะนำมาจัดหาประโยชน์โดยการจัดให้เช่าหรือโดยวิธีการจัดทำสัญญาต่างตอบแทนอื่นนอกเหนือจากการจัดให้เช่าก็ได้ แต่จะต้องเป็นการจัดหาประโยชน์เป็นการชั่วคราว

การจัดหาประโยชน์โดยการจัดให้เช่าตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นการให้เช่าตามข้อ 23 (1) (2) (4) และ (5) และจะดำเนินการได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว

การจัดหาประโยชน์โดยวิธีจัดทำสัญญาต่างตอบแทนอื่นนอกเหนือจากการจัดให้เช่าตามวรรคหนึ่ง จะดำเนินการได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว และได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ข้อ 26 การจัดให้เช่าและการจัดทำสัญญาต่างตอบแทนอื่นนอกเหนือจากการจัดให้เช่าให้ดำเนินการโดยวิธีประมูลตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ จะดำเนินการโดยไม่ต้องใช้วิธีประมูลก็ได้

(1) การให้เช่าที่ดินที่ผู้เช่าใช้เป็นที่อยู่อาศัย

(2) การให้เช่าที่ดินที่ผู้เช่าใช้ประกอบเกษตรกรรม

(3) การให้รัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลเช่าที่ราชพัสดุเพื่อใช้เป็นที่ดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ

(4) การให้องค์กรอื่นของรัฐเช่าที่ราชพัสดุเพื่อใช้ดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่

(5) การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่าที่ราชพัสดุเพื่อดำเนินการจัดหาประโยชน์ตามอำนาจหน้าที่

(6) การให้เช่าที่ราชพัสดุเพื่อใช้ในกิจการอันเป็นสาธารณกุศลที่ไม่ได้มุ่งหากำไร

(7) การให้เช่าที่ราชพัสดุเพื่อดำเนินการในทางสงเคราะห์ข้าราชการหรือเพื่อสวัสดิการของข้าราชการ

(8) การให้เช่าที่ราชพัสดุอย่างอื่นหรือการจัดทำสัญญาค่าตอบแทนใดที่คณะกรรมการที่ราชพัสดุเห็นว่าโดยสภาพไม่เหมาะสมที่จะทำการประมูล

ในกรณีการเช่าตาม (5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กระทรวงการคลังกำหนด

ข้อ 27 เงื่อนไขสัญญาเช่า ระยะเวลาการเช่า การบอกเลิกสัญญาเช่า และแบบสัญญาเช่าให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงการคลังกำหนด

อัตราค่าเช่า ค่าปรับ และค่าธรรมเนียมต่างๆ ในการจัดให้เช่า ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

ข้อ 28 การปลูกสร้างอาคารเพื่อยกกรรมสิทธิ์ให้แก่กระทรวงการคลัง ต้องใช้แบบแปลนการก่อสร้างที่กรมธนารักษ์กำหนด หรือที่กรมธนารักษ์ให้ความเห็นชอบแล้ว

ข้อ 29 กรณีที่สัญญาเช่าระงับเพราะเหตุที่ผู้เช่าตายหากทายาทของผู้เช่าประสงค์จะขอเช่าแทนต่อไปตามสัญญาเช่าเดิม จะอนุญาตให้ทายาทนั้นเป็นผู้เช่าต่อไปจนครบกำหนดอายุสัญญาเช่นเดิมก็ได้

ข้อ 30 รายละเอียดและเงื่อนไขของสัญญาต่างตอบแทนอื่นนอกเหนือจากการจัดให้เช่าให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงการคลังกำหนด

ข้อ 31 ให้รัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีสิทธิใช้ที่ราชพัสดุได้โดยมิต้องเสียค่าตอบแทนตามบทเฉพาะกาลหรือมีสิทธิใช้ที่ราชพัสดุตามกฎหมายอื่น รับภาระในการเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินภาษีบำรุงท้องที่หรือภาษีอื่นใดที่เกี่ยวกับการใช้ที่ราชพัสดุแทนกระทรวงการคลังตั้งแต่วันที่ได้เข้าใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุนั้นเป็นต้นไป โดยส่งเงินค่าภาษีดังกล่าวให้แก่กรมธนารักษ์ภายในกำหนดเวลาอย่างช้าไม่เกินสิบห้าวันก่อนสิ้นสุดกำหนดการชำระค่าภาษีนั้นเพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่มิได้มีการส่งเงินค่าภาษีดังกล่าวให้แก่กรมธนารักษ์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเงินค่าภาษีพร้อมเงินเพิ่มและค่าปรับสำหรับค่าภาษีที่ค้างชำระถ้ามี ให้แก่กรมธนารักษ์โดยเร็ว

ข้อ 32 ที่ราชพัสดุที่ส่วนราชการนอกจากสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยได้รับบริจาคโดยผู้บริจาคมีเงื่อนไขให้ส่วนราชการนั้นดำเนินการจัดหาประโยชน์และนำรายได้หรือผลประโยชน์จากที่ราชพัสดุดังกล่าวไปใช้จ่ายในกิจการของส่วนราชการนั้น ให้ส่วนราชการที่รับบริจาคดำเนินการจัดหาประโยชน์ในที่ราชพัสดุ และนำรายได้หรือผลประโยชน์จากที่ราชพัสดุนั้นไปจ่ายในกิจการของส่วนราชการนั้นได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค

การจัดหาประโยชน์ในที่ราชพัสดุตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

ข้อ 33 ที่ราชพัสดุที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยได้รับบริจาคหรือได้มาโดยประการอื่น ให้สถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวดำเนินการจัดหาประโยชน์ในที่ราชพัสดุและนำรายได้หรือผลประโยชน์จากที่ราชพัสดุนั้นไปใช้จ่ายในกิจการของสถาบันอุดมศึกษานั้นได้ตามวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาหรือตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค

การจัดหาประโยชน์ที่ราชพัสดุตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

หมวด ๔

การส่งคืนที่ราชพัสดุ

ข้อ 34 ให้ผู้ใช้ที่ราชพัสดุส่งคืนที่ราชพัสดุ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เลิกใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุ

(2) มิได้ใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุตามที่ได้รับอนุญาต

(3) ใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุไม่ครบถ้วนตามที่ได้รับอนุญาต

(4) ใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุแตกต่างไปจากที่ได้รับอนุญาต

(5) เข้าครอบครองใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุโดยมิได้รับอนุญาตก่อน

(6) มิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการอนุญาตที่กรมธนารักษ์กำหนด

ในกรณีตาม (1) ให้ส่งคืนกรมธนารักษ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เลิกใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุนั้น

ในกรณีตาม (2) ถึง (6) ให้ส่งคืนกรมธนารักษ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันครบกำหนดสามปีที่ได้รับอนุญาตให้ใช้หรือครอบครอง หรือนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากกรมธนารักษ์ให้ส่งคืนที่ราชพัสดุนั้น แต่ถ้าผู้ใช้ที่ราชพัสดุยังมีความจำเป็นจะต้องใช้ที่ราชพัสดุเพื่อประโยชน์ในทางราชการต่อไป ให้ทำความตกลงกับกรมธนารักษ์พร้อมทั้งชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดอนุญาตดังกล่าว

ข้อ 35 เมื่อกรมธนารักษ์ได้แจ้งให้ผู้ใช้ที่ราชพัสดุส่งคืนที่ราชพัสดุ ต้องส่งคืนตามข้อ 34 และผู้ใช้ที่ราชพัสดุมิได้โต้แย้งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง กรมธนารักษ์อาจพิจารณาอนุญาตให้ผู้ขอใช้ที่ราชพัสดุรายอื่นเข้าใช้หรือครอบครองที่ราชพัสดุนั้นแทนโดยไม่จำต้องรอให้ผู้ใช้ที่ราชพัสดุนั้นส่งคืนที่ราชพัสดุก่อนก็ได้

เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการคืนที่ราชพัสดุ หรือการใช้ประโยชน์ในที่ราชพัสดุและไม่สามารถทำความตกลงได้ระหว่างผู้ใช้ที่ราชพัสดุกับกรมธนารักษ์ ให้กรมธนารักษ์เสนอปัญหาต่อคณะกรรมการที่ราชพัสดุเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ 36 การส่งคืนที่ราชพัสดุที่มีผู้บุกรุกหรือผู้ละเมิดที่ราชพัสดุดังกล่าว ให้ผู้ใช้ที่ราชพัสดุมีหน้าที่ดำเนินการกับผู้บุกรุกหรือผู้ละเมิดก่อนส่งคืน ทั้งนี้ เว้นแต่กรมธนารักษ์จะพิจารณาเห็นสมควรแก้ไขปัญหาเองหรือแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ใช้ที่ราชพัสดุผู้ส่งคืน ส่วนราชการอื่น หรือผู้เกี่ยวข้อง

ถ้าปรากฏว่ามีความเสียหาย หรือน่าจะเกิดความเสียหายใด ๆ แก่ที่ราชพัสดุ ซึ่งเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือมีเจตนาทุจริตหรือกระทำการโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ ให้กรมธนารักษ์หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งข้อมูลการกระทำดังกล่าวให้หัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานของผู้ใช้ที่ราชพัสดุดำเนินการทางวินัยและดำเนินการเรียกร้องให้มีการรับผิดทางแพ่งต่อไป

บทเฉพาะกาล

ข้อ 37 บรรดาระเบียบและคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎกระทรวง (พ.ศ. 2519) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ให้มีผลใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงฉบับนี้

ข้อ 38 ที่ราชพัสดุที่กระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปกครองดูแลหรือใช้ประโยชน์โดยชอบอยู่แล้วก่อนหรือในวันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ต่อไปโดยไม่ต้องขอทำความตกลงกับกรมธนารักษ์ใหม่ แต่ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้

ข้อ 39 ที่ราชพัสดุที่รัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลปกครองดูแลหรือใช้ประโยชน์โดยชอบอยู่แล้วก่อนหรือในวันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ และได้รับการยกเว้นค่าตอบแทนการใช้ที่ราชพัสดุมาก่อนให้แจ้งขอทำความตกลงเกี่ยวกับการใช้ที่ราชพัสดุดังกล่าวกับกรมธนารักษ์ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ และหากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วโดยไม่มีการแจ้งขอใช้ที่ราชพัสดุก็ให้สิทธิการใช้ที่ราชพัสดุดังกล่าวสิ้นสุดลง

เมื่อได้รับคำขอใช้ใช้ที่ราชพัสดุ ให้กรมธนารักษ์พิจารณาอนุญาตให้รัฐวิสาหกิจใช้ที่ราชพัสดุดังกล่าวโดยไม่ต้องเรียกค่าตอบแทนต่อไปได้ตามความจำเป็นและสมควร และเมื่อได้รับอนุญาตแล้วให้รัฐวิสาหกิจนั้นปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตให้รัฐวิสาหกิจใช้ที่ราชพัสดุตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้คณะกรรมการที่ราชพัสดุเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

ให้ไว้ ณ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2545

(นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

(สำเนา)

ที่ มท 0311.1/ว 1995

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

16 สิงหาคม 2542

เรื่อง การขอให้ที่ราชพัสดุ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

ด้วยกรมการปกครองได้รับแจ้งจากจังหวัดต่าง ๆ ขอให้อธิบดีกรมการปกครองมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการขอใช้ที่ราชพัสดุในความครอบครองใช้ประโยชน์ของส่วนราชการอื่นเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารสถานที่ราชการหรือสิ่งก่อสร้างเพื่อใช้ประโยชน์ในราชการกรมการปกครองตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ

กรมการปกครองพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้จังหวัดต่าง ๆ ได้ดำเนินการขอใช้ที่ราชพัสดุในความครอบครองใช้ประโยชน์ของส่วนราชการอื่นสำหรับใช้ประโยชน์ของกรมการปกครองเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และให้ทันต่อการเบิกจ่ายงบประมาณในการก่อสร้าง และเพื่อเป็นการกระจายอำนาจจึงมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการขอใช้ที่ราชพัสดุดังกล่าวแทนอธิบดีกรมการปกครองจนเสร็จการแล้วรายงานผลให้กรมการปกครองทราบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติ

ขอแสดงความนับถือ

ประมวล รุจนเสรี
(นายประมวล รุจนเสรี)
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
โทร. 0-2221-1091-2 ต่อ 105
โทรสาร 0-2221-1091-2 ต่อ 403-404

สำเนา

ที่ มท 0311.1/ว 324

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

11 กุมภาพันธ์ 2542

เรื่อง การอนุญาตให้ใช้บ้านพักข้าราชการของกรมการปกครอง (หลังเก่า)
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (เว้นจังหวัดอุบลราชธานี)
อ้างถึง 1. สำเนาหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 1765 ลงวันที่ 11 กันยายน 2538
2. สำเนาหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 2697 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2541
สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 2618 ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2542

ตามที่กรมการปกครองได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาอนุญาตส่วนราชการรัฐวิสาหกิจและหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานในท้องที่ตั้งสำนักงานในที่ว่าการอำเภอได้โดยผ่านความเห็นชอบเบื้องต้นจากนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นั้น

เนื่องจากกรมการปกครองได้รับแจ้งจากจังหวัดอุบลราชธานี ขอหารือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุญาตให้ส่วนราชการใช้บ้านพักข้าราชการของกรมการปกครอง (หลังเก่า) ซึ่งกรณีดังกล่าวกรมการปกครองได้พิจารณาแล้ว เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินงานและเป็นการกระจายอำนาจ จึงได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานในท้องที่ใช้ประโยชน์ในบ้านพักข้าราชการกรมการปกครอง (หลังเก่า) ที่ได้รับงบประมาณให้ก่อสร้างหลังใหม่ทดแทนได้ โดยให้ผ่านความเห็นชอบจากนายอำเภอหรือปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ซึ่งความเห็นชอบนั้นจะต้องไม่มีผลกระทบต่อการอยู่อาศัยของข้าราชการ กรมการปกครองและเมื่ออนุญาตแล้ว ให้รายงานกรมการปกครองทราบ ทั้งนี้ให้รวมถึงหอประชุมอำเภอและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่เป็นทรัพย์สินของกรมการปกครองด้วย รายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือกรมการปกครองที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ประมวล รุจนเสรี
(นายประมวล รุจนเสรี)
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
โทร. 0-2221-1091-2 ต่อ 100
โทรสาร 0-2221-1091-2 ต่อ 402-404

(สำเนา)

ที่ มท 0311.1/ว 288

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

5 กุมภาพันธ์ 2542

เรื่อง ซักซ้อมการอนุญาตให้รื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในความครอบครองใช้ประโยชน์ของกรมการกระทรวงปกครอง

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกรมการปกครอง ด่วนมาก ที่ มท 0311.1/ว 3130 ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2539

ตามที่กรมการปกครอง มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาอนุญาตให้รื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในความครอบครองใช้ประโยชน์ของกรมการปกครอง ในกรณีที่ได้รับงบประมาณให้ก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างแทน โดยการจำหน่ายอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่จะรื้อถอนหรือวัสดุที่ได้จากการรื้อถอนให้จำหน่ายโดยใช้วิธีประมูลขายเงินที่ได้จากการขายให้นำส่งคลังเป็นรายได้ของกรมธนารักษ์ นั้น

เนื่องจากกรมการปกครองได้รับแจ้งจากจังหวัดต่าง ๆ ขออนุญาตรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่กรมการปกครองได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดไปแล้ว และขอหารือเกี่ยวกับอำนาจในการรื้อถอนอาคารดังกล่าว ตลอดจนวิธีการนำวัสดุที่ได้จากการรื้อถอนไปใช้เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

กรมการปกครองพิจารณาแล้ว เพื่อให้การดำเนินการรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวและการนำวัสดุที่ได้จากการรื้อถอนไปใช้ประโยชน์ได้เป็นไปด้วยความถูกต้องรวดเร็ว จึงขอซักซ้อมความเข้าใจและถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือกรมการปกครองได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้รื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในความครอบครองใช้ประโยชน์ของกรมการปกครองและที่เป็นทรัพย์สินของกรมการปกครองเฉพาะกรณีที่ได้รับงบประมาณให้ก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างแทนเท่านั้น โดยการจำหน่ายอาคารที่จะรื้อถอนหรือวัสดุที่ได้จากการรื้อถอนให้จำหน่ายโดยใช้วิธีประมูลขายเงินที่ได้จากการประมูลขายให้นำส่งคลังเป็นรายได้ของกรมธนารักษ์ และเมื่อดำเนินการรื้อถอนแล้ว ให้รายงานกรมการปกครองพร้อมสำเนาใบส่งเงินรายได้แผ่นดิน ลงรหัสหน่วยงาน 03030 รหัสรายได้ 602 นอกจากกรณีดังกล่าวการรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างให้จังหวัดขออนุญาตรื้อถอนต่อกรมการปกครองทุกกรณี อนึ่ง หากจังหวัด

มีความประสงค์จะนำวัสดุที่ได้จากรื้อถอนไปใช้ประโยชน์แก่ทางราชการกรมการปกครองขอมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการขออนุญาตต่อกรมธนารักษ์โดยตรง แล้วแจ้งผลให้กรมการปกครองทราบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ประมวล รุจนเสรี
(นายประมวล รุจนเสรี)
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
โทร. 0-2221-1091-2 ต่อ 100
สื่อสาร สป. 50724 - 6 ต่อ 100
โทรสาร ต่อ 404

(สำเนา)

ที่ มท 0311.1/ว 2697

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

23 พฤศจิกายน 2540

เรื่อง ตอบข้อหารือการต่อเติม ปรับปรุง ซ่อมแซม และขอใช้อาคารที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด (เว้นจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดสงขลา)

อ้างถึง หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/ว 1765 ลงวันที่ 11 กันยายน 2538

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0311.1/34520 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 และที่ มท 0311.1/26856 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2541 จำนวน 2 ฉบับ

ตามที่กรมการปกครองได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมการปกครอง ในการอนุญาตกรณีดังต่อไปนี้คือ

1. อนุญาตให้ปรับปรุง ซ่อมแซม ต่อเติมอาคารที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอสำหรับรายการที่ไม่กระทบกระเทือนต่อรูปแบบและโครงสร้างเดิม

2. อนุญาตให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ที่ปฏิบัติงานในท้องที่ตั้งสำนักงานในที่ว่าการอำเภอได้ โดยผ่านความเห็นชอบเบื้องต้นจากนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ และเมื่ออนุญาตแล้ว ให้รายงานกรมการปกครองทราบ ดังมีรายละเอียดปรากฏตามหนังสือที่อ้างถึง นั้น

เนื่องจากกรมการปกครองได้รับหนังสือหารือจากจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดสงขลาว่า คำว่า “ส่วนราชการ” ตามหนังสือที่อ้างถึง ข้อ 2 จะหมายความรวมถึงหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นด้วยหรือไม่ ซึ่งกรณีดังกล่าว กรมการปกครองได้พิจารณาแล้วให้หมายความรวมถึงหน่วยการบริหารราชการ

ส่วนท้องถิ่นด้วย จึงได้ตอบข้อหารือให้จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดสงขลาทราบและถือปฏิบัติ ดังมีรายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือกรมการปกครองที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

อนุชา โมกขะเวส
(นายอนุชา โมกขะเวส)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
โทร. 0-2221-1091-2 ต่อ 100
โทรสาร 0-2221-1091-2 ต่อ 402-404

(สำเนา)

ด่วนมาก

ที่ มท 0311.1/ว 3130

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

3 ธันวาคม 2539

เรื่อง การขออนุญาตรื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างซึ่งอยู่ในความครอบครองใช้ประโยชน์ของกรมการปกครอง

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง หนังสือกรมการปกครอง ด่วนมาก ที่ มท 0311.1/ว 200 ลงวันที่ 24 มกราคม 2539

ตามที่ได้มอบอำนาจให้อนุญาตรื้อถอนอาคารที่ว่าการอำเภอ หอประชุมอำเภอ และบ้านพักข้าราชการ ซึ่งเป็นทรัพย์สินของกรมการปกครองและปลูกสร้างอยู่บนที่ราชพัสดุในความครอบครองใช้ประโยชน์ของกรมการปกครอง นั้น

กรมการปกครองพิจารณาแล้วเห็นว่า การดำเนินการก่อสร้างอาคารสถานที่ราชการและบ้านพักข้าราชการบางจังหวัดอาจมีการรื้อถอนอาคารหลังเดิม และต้องรายงานขออนุญาตรื้อถอนไปยังกรมการปกครอง ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร อาจมีผลกระทบต่อการดำเนินการก่อสร้าง ทำให้เสร็จไม่ทันในปีงบประมาณหรือตามระยะเวลาในสัญญาจ้างได้ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการก่อสร้างอาคารสถานที่ราชการและบ้านพักข้าราชการ ตามที่จังหวัดได้รับงบประมาณเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สามารถดำเนินการ ได้เสร็จทันเวลาอธิบดีกรมการปกครองอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 38 (7) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด พิจารณาอนุญาตให้รื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งอยู่ในความครอบครองใช้ประโยชน์ของกรมการปกครอง ตามกฎกระทรวง (พ.ศ. 2519) ข้อ 15 (4) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2525) ข้อ 9 ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 และนำเงินส่งคลัง เป็นรายได้ของกรมธนารักษ์ เมื่อได้รื้อถอนตามระเบียบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้รายงานกรมการปกครองทราบพร้อมสำเนาใบนำส่งเงินรายได้แผ่นดิน ลงรหัสหน่วยงาน 03030 รหัสรายได้ 602 เพื่อแจ้งกรมธนารักษ์ทราบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์
(นายชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์)
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
โทร. 0-2221-9121, 0-2222-9888

(สำเนา)

ที่ มท 0311.1/ว 1765

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กท 10200

11 กันยายน 2538

เรื่อง การต่อเติม ปรับปรุง ซ่อมแซม และขอใช้อาคารที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

ด้วยกรมการปกครอง ได้พิจารณาเห็นว่า การขอดำเนินการต่อเติม ปรับปรุง ซ่อมแซม อาคาร ที่ว่าการอำเภอ โดยไม่ใช้งบประมาณของกรมการปกครอง หรือการให้ส่วนราชการขอใช้พื้นที่อาคารเพื่อปฏิบัติราชการแทน นั้น ในสภาวการณ์ปัจจุบันส่วนราชการต่าง ๆ มีงบประมาณของตนเองในการปรับปรุงสำนักงานให้ทันสมัยมากขึ้น ประกอบกับจังหวัด อำเภอมีนายช่างโยธาหรือวิศวกรในพื้นที่ ที่สามารถควบคุมงานก่อสร้างได้ในขั้นมาตรฐาน อีกประการหนึ่งราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือรัฐวิสาหกิจส่วนที่มิได้กำหนดพื้นที่ใช้สอยในแบบมาตรฐานของอาคารที่ว่าการอำเภอขอตั้งสำนักงานบนที่ว่าการอำเภอได้หากอาคารมีพื้นที่เพียงพอ

ดังนั้น เพื่อเป็นการกระจายอำนาจบริหาร ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน อธิบดีกรมการปกครองอาศัยอำนาจตามความใน พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 หมวด 5 มาตรา 38 มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนได้ดังนี้

1. พิจารณาอนุญาตให้ปรับปรุง ซ่อมแซม ต่อเติมอาคารที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอสำหรับราชการที่ไม่กระทบกระเทือนต่อรูปแบบและโครงสร้างเดิม

2. อนุญาตให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่ปฏิบัติงานในท้องที่ ตั้งสำนักงานในที่ว่าการอำเภอได้โดยผ่านความเห็นชอบเบื้องต้นจากนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

อนึ่ง เมื่อพิจารณาอนุญาตแล้ว ให้รายงานกรมการปกครองทราบ พร้อมรายละเอียดต่อเติมปรับปรุงซ่อมแซม หรือเข้าใช้อาคาร

ขอแสดงความนับถือ

ชูวงศ์ ฉายะบุตร
(นายชูวงศ์ ฉายะบุตร)
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
โทร. 0-2221-9121, 0-2222-9888
โทรสาร 0-2221-4850

(สำเนา)

ที่ กค 0405/ว 18401

กระทรวงการคลัง

26 พฤษภาคม 2524

เรื่อง การขอใช้ที่ราชพัสดุ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย มาตรฐานการขอใช้ที่ราชพัสดุ จำนวน 1 ชุด

ด้วยกระทรวงการคลังได้พิจารณาเห็นว่า การขอใช้ที่ราชพัสดุเพื่อประโยชน์ในราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ในขณะนี้ บางรายขอใช้เกินกว่าความจำเป็นโดยมุ่งหวังที่จะให้มีบริเวณกว้างขวางเป็นประการสำคัญและเมื่อได้ปลูกสร้างอาคารลงไปแล้วหากจะขอแบ่งใช้เพื่อประโยชน์ ราชการส่วนอื่นก็อาจทำได้ยากเพราะส่วนมากได้ปลูกสร้างลงในส่วนกลางของเนื้อที่ ประกอบกับในปัจจุบันได้มีส่วนราชการเพิ่มขึ้นอีกมาก แต่ที่ราชพัสดุมีจำนวนจำกัด เพื่อให้การใช้ที่ราชพัสดุให้ได้ประโยชน์กับทางราชการมากที่สุด กระทรวงการคลังจึงเห็นสมควรกำหนดหลักเกณฑ์การขอใช้ที่ราชพัสดุไว้เป็นมาตรฐานเดียวกันดังต่อไปนี้

1. บ้านพักราชการ

1.1 ระดับ 1 - 4	ให้ใช้ที่ราชพัสดุได้ไม่เกิน	50	ตารางวา
1.2 ระดับ 5 - 6	ให้ใช้ที่ราชพัสดุได้ไม่เกิน	100	ตารางวา
1.3 ระดับ 7 - 8	ให้ใช้ที่ราชพัสดุได้ไม่เกิน	150	ตารางวา
1.4 ระดับ 9 - 10	ให้ใช้ที่ราชพัสดุได้ไม่เกิน	200	ตารางวา

2. สำนักราชการให้ใช้ที่ราชพัสดุได้ไม่เกิน 1 ไร่ หากส่วนราชการใดมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ที่ราชพัสดุเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้นี้ ก็ให้ชี้แจงเหตุผลความจำเป็นพร้อมกับจัดทำแผนผังแสดงโครงการที่จะใช้ประโยชน์ส่งไปให้กรมธนารักษ์ประกอบการพิจารณาเป็นรายๆ ไป

3. โรงเรียนให้ใช้ที่ราชพัสดุได้ตามรายละเอียดที่แนบ

อนึ่ง ที่ดินราชพัสดุแปลงใดซึ่งขณะนี้ใช้เป็นบ้านพักราชการ หากยังมีเหลือว่างพอที่จะปลูกบ้านพักข้าราชการในสังกัดเดียวกัน หรือกระทรวงเดียวกันได้ ก็ขอให้จังหวัดพิจารณาแบ่งให้ใช้แล้วรายงานให้กระทรวงการคลังทราบด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

มนตรี ดวงเด่น

(นายมนตรี ดวงเด่น)

รองปลัดกระทรวงฯ รักษาราชการแทน

ปลัดกระทรวงการคลัง

กรมธนารักษ์

โทร. 0-2282-3183 ต่อ 16

มาตรฐานการขอใช้ที่ราชพัสดุของกรมต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ลำดับที่	กรม	รายละเอียด	จำนวนเนื้อที่ไม่เกิน (ไร่ - งาน - วา)	หมายเหตุ
๑	กรมอาชีวศึกษา	สถานศึกษาประเภทเทคนิคและอื่น ๆ	๑๐๐ - ๐ - ๐๐	ก่อสร้างอาคารเรียน โรงฝึกงาน บ้านพักและอื่น ๆ
		สถานศึกษาประเภทเกษตรกรรม	๕๐๐ - ๐ - ๐๐	ก่อสร้างอาคารเรียน โรงฝึกงาน บ้านพักและอื่น ๆ
๒	กรมการศึกษานอกโรงเรียน	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค	๑๐๐ - ๐ - ๐๐	ประกอบด้วยอาคารต่าง ๆ
		ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด		ประกอบด้วยอาคารต่าง ๆ
		- ตั้งอยู่ในตัวเมือง	๖ - ๐ - ๐๐	
		- ตั้งอยู่ชานเมือง	๑๕ - ๐ - ๐๐	
		ห้องสมุดประชาชน		ประกอบด้วยห้องอ่านหนังสือ ห้องทำงาน
		- ขนาดเล็ก	๐ - ๐ - ๕๐	ห้องเก็บของ ห้องน้ำ ห้องสำหรับเด็ก
		- ขนาดกลาง	๐ - ๐ -๗๕	
		- ขนาดใหญ่	๐ - ๑ - ๐๐	
๓	กรมสามัญศึกษา	โรงเรียนมัธยมศึกษา		
		- ขนาดเล็ก	๓๕ - ๐ - ๐๐	มีจำนวนชั้นเรียน ๓๖ ห้องเรียน จำนวนนักเรียน ๑,๖๐๐ คน
		- ขนาดกลาง	๕๐ - ๐ - ๐๐	มีจำนวนชั้นเรียน ๖๐ ห้องเรียน จำนวนนักเรียน ๒,๗๐๐ คน
		- ขนาดใหญ่	๖๐ - ๐ - ๐๐	มีจำนวนชั้นเรียน ๗๒ ห้องเรียน
		โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์	๒๐๐ - ๐ - ๐๐	ส่วนใหญ่เน้นด้านการเกษตร

ด่วนที่สุด

ที่ กค 0313/3929

กรมธนารักษ์
ถนนพระราม 6 กรุงเทพฯ 10400

25 ตุลาคม 2545

เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545

เรียน อธิบดีกรมการปกครอง

อ้างถึง หนังสือกรมการปกครองด่วนที่สุด ที่ มท 0311.1/22950 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2545

ตามหนังสือที่อ้างถึงขอทราบแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจำหน่ายอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่จะรื้อถอนหรือได้รื้อถอน เนื่องจากตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2545 ข้อ 22 ให้ปฏิบัติตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนดแทนระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมธนารักษ์ขอเรียนว่า ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการออกระเบียบกระทรวงการคลังเพื่อการดังกล่าว ซึ่งตามบทเฉพาะกาลข้อ 37 ของกฎกระทรวงดังกล่าวได้กำหนดให้บรรดาระเบียบและคำสั่งที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎกระทรวง (พ.ศ 2519) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ให้มีผลบังคับใช้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงฉบับนี้ ดังนั้นการดำเนินการตามที่หารือขอให้ถือปฏิบัติการตามแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่เดิมไปพลางก่อน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางสมพร สมานชาติ)
ผู้อำนวยการสำนักบริหารที่ราชพัสดุ 1 ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมธนารักษ์

สำนักบริหารที่ราชพัสดุ
โทร. 0-2278-2526
โทรสาร 0-2279-8410

(สำเนา)

ที่ กค 0405/ว 68 กรมธนารักษ์

22 ตุลาคม 2525

เรื่อง การขอใช้ที่ราชพัสดุ

เรียน ปลัดกระทรวง....อธิบดี.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างการกรอกรายการในแบบ ทบ. 4 จำนวน 1 แผ่น

ด้วยปรากฏว่ามีส่วนราชการต่างๆ แจ้งความจำนงขอใช้ที่ราชพัสดุเป็นจำนวนมากโดยมิได้แจ้งข้อมูลประกอบการขอใช้ไปให้ชัดเจน ก่อให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณา เพราะต้องสอบถามกลับมาใหม่และการขอใช้ที่ราชพัสดุซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นบางส่วนราชการขอไปทางกรมธนารักษ์ ทำให้เกิดความล่าช้าและไม่เป็นไปตามกฎกระทรวง (พ.ศ. 2519) ออกตามความในพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ข้อ 10 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2521) ฯ ซึ่งระบุว่า "...กระทรวง ทบวง กรมและองค์การปกครองท้องถิ่นใดประสงค์จะใช้ที่ราชพัสดุเพื่อประโยชน์ในทางราชการ ถ้าที่ราชพัสดุ...แต่ถ้าตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นให้แจ้งการขอใช้ที่ราชพัสดุนั้นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อได้รับความยินยอมจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้ทำความตกลงกับกรมธนารักษ์"

เพื่อให้การพิจารณาขอใช้ที่ราชพัสดุเป็นไปโดยรวดเร็ว และเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย กรมธนารักษ์ จึงใคร่ขอความร่วมมือท่าน หากประสงค์จะขอใช้ที่ราชพัสดุขอให้ปฏิบัติดังนี้

1. ให้กรอกข้อมูลเกี่ยวกับที่ราชพัสดุที่ประสงค์จะขอใช้ลงในแบบ ทบ.4 ให้สมบูรณ์ที่สุด มิฉะนั้นจะเป็นสาเหตุให้การพิจารณาล่าช้าได้

2. การขอใช้ราชพัสดุที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ให้แจ้งการขอใช้ต่อกรมธนารักษ์ การขอใช้ที่ราชพัสดุที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นให้แจ้งการขอใช้ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ที่ราชพัสดุนั้นตั้งอยู่แล้ว จังหวัดจะรวบรวมข้อมูลพร้อมกับพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการขอใช้ไปให้กรมธนารักษ์เพื่อประกอบการพิจารณา

3. หากที่ราชพัสดุที่ขอใช้มีส่วนราชการครอบครองใช้ประโยชน์อยู่ก่อนให้ส่วนราชการที่ขอใช้ทำความตกลงกับส่วนราชการที่ครอบครองอยู่ก่อนแล้วจึงแจ้งการขอใช้โดยแนบสำเนาหรือภาพถ่ายหนังสือยินยอมของส่วนราชการที่ครอบครองอยู่ก่อนไปให้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อขอได้โปรดอนุเคราะห์ให้ความร่วมมือและแจ้งให้หน่วยงานในสังกัดของท่านทราบและถือปฏิบัติต่อไปด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

เมธี ภมรานนท์

(นายเมธี ภมรานนท์)

รองอธิบดี รักษาราชการแทน

อธิบดีกรมธนารักษ์

กองที่ราชพัสดุ

โทร. 0-2282-3183-5 ต่อ 16

(สำเนา)

ที่ กค 0406/ว 65 กรมธนารักษ์

7 กรกฎาคม 2524

เรื่อง การดำเนินคดีเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด

เนื่องจากมีส่วนราชการสังกัด กระทรวง ทบวง กรมบางแห่งในส่วนภูมิภาคซึ่งปกครองดูแลใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุ ได้เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งกับผู้บุกรุกโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในที่ดินของทางราชการ โดยมิได้แจ้งกระทรวงการคลังผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุให้มอบอำนาจฟ้องคดีเสียก่อน ครั้นเห็นว่าจะเป็นการเสี่ยงในเรื่องอำนาจฟ้องหากคู่ความฝ่ายตรงข้ามยกเอาเรื่องอำนาจฟ้องคดีขึ้นตัดฟ้อง จึงขอให้กระทรวงการคลังร้องสอดเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดี เพื่อจะให้คำฟ้องของโจทก์สมบูรณ์ กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาได้พิพากษาตามฎีกาที่ 2705/2523 ระหว่างนายอำเภอพล โจทก์ กระทรวงการคลัง โจทก์ร่วม นางทองดี ชำนาญไพร จำเลยว่า “ที่ราชพัสดุกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ โจทก์ในฐานะผู้ครอบครองดูแล ใช้ประโยชน์ไม่มีอำนาจฟ้อง เมื่อฟ้องโจทก์ไม่มีผลมาแต่ต้น กระทรวงการคลังจะร้องสอดเข้ามาในคดีเพื่อให้ฟ้องโจทก์สมบูรณ์ไม่ได้ ให้ยกฟ้องโจทก์”

ฉะนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่ราชการและที่ราชพัสดุ กรมธนารักษ์จึงใคร่ขอเรียนแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ ถ้าส่วนราชการใดที่ครอบครองดูแลใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุ จำเป็นต้องดำเนินคดีทางแพ่งกรณีที่มีผู้โต้แย้งกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุ ขอให้แจ้งกรมธนารักษ์ทราบเพื่อดำเนินการให้กระทรวงการคลังมอบอำนาจให้ดำเนินคดีเสียก่อน หากในขณะนี้มีส่วนราชการใดได้ดำเนินคดีในทำนองดังกล่าวข้างต้นไปแล้ว ขอให้ถอนฟ้องก่อนศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษา แล้วแจ้งให้กรมธนารักษ์ทราบเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องต่อไป แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีผู้บุกรุกหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการขัดขวางรบกวนการครอบครองดูแลใช้ประโยชน์ที่ดินตามปกติสุข โดยมิได้มีข้อโต้แย้งในเรื่องกรรมสิทธิ์ก็ให้ดำเนินการได้แต่ขอให้แจ้งกรมธนารักษ์ทราบเพื่อพิจารณาให้กระทรวงการคลังร้องสอดเข้าเป็นโจทก์ร่วม หรือจะเรียกกระทรวงการคลังเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีด้วยก็ได้ อย่างไรก็ดีไม่ว่ากรณีจะเป็นการบุกรุกหรือโต้แย้งกรรมสิทธิ์ ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่มีความผิดทางอาญารวมอยู่ด้วย ขอให้ส่วนราชการที่ถูกบุกรุกโต้แย้ง ดำเนินการร้องทุกข์ กล่าวโทษผู้กระทำต่อพนักงานสอบสวนเจ้าของท้องที่โดยทันที แล้วแจ้งให้กรมธนารักษ์ทราบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งให้ส่วนราชการในจังหวัดทุกสังกัดอำเภอองค์การปกครองท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานราชการซึ่งปกครองดูแลใช้ประโยชน์ที่ราชพัสดุทราบ และถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไปด้วยจะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

วิโรจน์ เลาหะพันธุ์

(นายวิโรจน์ เลาหะพันธุ์)

อธิบดีกรมธนารักษ์

กองนิติการ

โทร. 0-2282-8496

คณะที่ปรึกษา

1.	นายสุจริต	ปัจฉิมนันท์	อธิบดีกรมการปกครอง
2.	นายปริญญา	อุดมทรัพย์	รองอธิบดีกรมการปกครอง
3.	นายสมศักดิ์	สุวรรณสุจริต	ผู้อำนวยการสำนักบริหารการปกครองพื้นที่

คณะผู้จัดทำหนังสือ

1.	นายชาย	พานิชพรพันธุ์	ผู้อำนวยการส่วนระบบการปกครองท้องที่
2.	นายวัชรินท์	รักชาติเจริญ	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบการปกครองท้องที่
3.	นายศักดิ์ชาย	วงศ์กนิษฐ์	หัวหน้าฝ่ายการสาธารณะ
4.	นายไพรัตน์	เตชาเสถียร	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานระบบการปกครองท้องที่
5.	นายพล	ฝาวรรธนะ	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานระบบการปกครองท้องที่
6.	นายอรรฆพล	พิทักษ์วงศ์	หัวหน้างานที่สาธารณะ
7.	น.ส.ปิยะฉัตร	ไพชนม์	เจ้าพนักงานปกครอง 5
8.	นางเพ็ญแข	บุตรท้วม	เจ้าหน้าที่ปกครอง 5
9.	นางดาราวรรณ	มงคลสินธุ์	เจ้าหน้าที่ปกครอง 5
10.	นางทัศน์ทยา	ศิริสาห์	เจ้าพนักงานธุรการ 5
11.	นายสัญญา	พลสยม	เจ้าหน้าที่ปกครอง 4

ที่ปรึกษา

1. พันตำรวจตรี ยงยุทธ สาระสมบัติ	ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
2. นายจาดุร อภิชาตบุตร	ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี
3. นายพันธุ์ชัย วัฒนชัย	ที่ปรึกษาด้านแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

คณะผู้จัดทำ

1. คณะทำงานเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการในภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน

1.1	รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	ประธานคณะทำงาน
1.2	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	คณะทำงาน
1.3	ผู้แทนสำนักงบประมาณ	คณะทำงาน
1.4	ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	คณะทำงาน
1.5	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	คณะทำงานและเลขานุการ
1.6	ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
1.7	เจ้าหน้าที่ส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

2. กรมการปกครอง
3. สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

3.1	นางรังสี พันธุมจินดา	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3.2	นางสุปราณี จันทรัตนวงศ์	ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจ
3.3	นายชวลิต ยาคล้าย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8 ว
3.4	นายชัยวัฒน์ ภัทรกานต์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว
3.5	นายวิทยา โชคเศรษฐกิจ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 ว
3.6	นางสาวอุทัยวรรณ มากอ้น	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3
3.7	นางสาวจารุวรรณ รัตนวีรเมธีกุล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.8	นางสาวนฤมล วิเชียรเกื้อ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.9	นางสาวสิริภร ดำนาคแก้ว	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.10	นายสุวรรณ ยศติวงค์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3

คู่มือการปฏิบัติงาน
ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1 การก่อสร้างและบำรุงรักษาทางและสะพาน
2 การควบคุมอาคาร
3 การสำรวจ ออกแบบและประมาณราคา สระเก็บน้ำ ขุดลอกหนองน้ำ บึงธรรมชาติ
4 การบำรุงรักษาคลองส่งน้ำดาดคอนกรีตทั้งสายหลักและสายซอยและโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า
5 การบริหาร จัดการ และการพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาลแบบยั่งยืน
6 การวางผังเมืองรวม
7 การอนุญาตให้ปลูกสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำและการขุดลอกร่องน้ำขนาดเล็ก
8 งานสถานีขนส่งผู้โดยสาร
9 การควบคุมการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ
10 งานวิศวกรรมจราจรทางบก
11 แนวทางการจัดหาน้ำสะอาดในชุมชนและกระบวนการพิจารณาการจัดสร้างระบบประปาหมู่บ้าน
12 สื่อการสอน VCD งานทาง

ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย

1 การออกใบอนุญาตขายสุราและยาสูบ
2 การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542
3 งาน ชั่ง ตวง วัด

ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว

1 การส่งเสริมการลงทุน
2 การดำเนินงานและวิธีปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต

1 งานสวัสดิการสังคม
2 การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. 2545
3 การควบคุมหอพักเอกชน ตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507
4 การถ่ายโอนภารกิจศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในศาสนสถานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5 การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6 การฝึกอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย
7 การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

1 การดูแลรักษาและคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์
2 การควบคุมไฟป่า
3 การพัฒนาป่าชุมชน
4 การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า
5 โครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1 การดูแลรักษาโบราณสถาน

การถ่ายโอนภารกิจ
ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น
มุ่งให้ประชาชนพึงได้รับ
บริการที่รวดเร็ว มีคุณภาพ
และตรงตามความต้องการ
รวมทั้งมีส่วนร่วม
ในการบริหารงาน
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
ตู้ ปณ.5 ปณฝ. ศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร 10304
โทรศัพท์/โทรสาร 0 2280 7383, 0 2280 7384
E-mail : dloc@thaimail.com
http://www.dloc.opm.go.th